

רשב"א - מסכת נדרים

• [פרק כל כינויי](#) • [פרק ואלו מותרים](#) • [פרק ארבעה נדרים](#) • [פרק אין בין המודר](#) • [פרק](#)
[השותפין](#) • [פרק הנודר מן המבושל](#) • [פרק הנודר מן הירק](#) • [פרק קונם יין](#) • [פרק רבי](#)
[אליעזר](#) • [פרק נערה המאורסה](#) • [פרק ואלו נדרים](#)

פרק כל כינויי

ב. ב. ג. ג. ד. ה. ה. ו. ו. ז. ח. ח. ט. ט. י. י.
יא. יא. יב. יב. יג. יג.

פרק ואלו מותרים

י. י. טו. טו. טז. טז. יז. יז. יח. יח. יט. יט. כ.

פרק ארבעה נדרים

כ. כ. כא. כא. כב. כב. כג. כג. כד. כד. כה. כה. כו. כו. כז. כז.
כז. כח. כח. כט. כט. ל. ל. לא.

פרק אין בין המודר

לב. לב. לא. לא. לד. לד. לה. לה. לו. לו. לז. לז. לח. לח.
לט. מ. מא. מא. מב. מב. מג. מג. מד:

פרק השותפין

מה. מז. מז. מו. מז. מז. מח. מח:

פרק הנודר מן המבושל

טז. נא. נב. נג. מ:

פרק הנודר מן הירק

נד. נד. נה. נה. נו. נו. נז. נז. נח. נח. נט. ס.

פרק קונם יין

ס סא סב סג סג:

פרק רבי אליעזר

סד סה סה סו:

פרק נערה המאורסה

סז סז סז סח סח סט ע ע עא עא עב עב עב:
עג עג עד עו עז עח עט.

פרק ואלו נדרים

עט ס פא פב פב פג פג פד פד פה פו פז פז:
פח פט צ צא צא:

פרק **כל** **כינויי**

דף ב - א

מתני': כל כנויי נדרים כנדרים. מה שאינו עיקר השם קרוי כנוי, ועיקר הנדר הוא שיתפיש דבר שאוסר על עצמו עכשיו בדבר הנדור כבר כדאיתא בגמרא בפרקין (לקמן יג, א) ובשבועות (כ, ב). והלכך עיקר נדר הוא שיאמר הרי עלי ככר זה כקרבן, וכנוי נדרים הוא שיאמר ככר זה עלי כקונם או קונם עלי.

ובגמרא (לקמן י, א) פליגי בהו ר' יוחנן וריש לקיש, דר"י סבר לשון עכו"ם הם ור"ל סבר לשונות הם שבדו להם חכמים להיות נודר בהם.

ולמאן דאמר לשון שבדו להם חכמים, איכא למימר שאין הכינויין כנדרים לקרבן ולמלקות, וכינויין כנדרים לאסור קאמר ולעבור עליהם בבל יחל דרבנן.

ואיכא למימר דאפילו למלקות ולעונשין משום דכיון דתקנו חכמים לשונות אלו חזרו להיותן כלשון נדר גמור.

ומסתברא דודאי משמע דכי היכי דפליגי בכינויי נדרים הכי נמי פליגי בכינויי נזירות וכדמשמע נמי לקמן (י, א) ואלו בכינויי נזירות אקשינן בפרק קמא דנזיר (ב, א) כדאקשינן הכא ולפרוש כינויי נזירות ברישא ופרקינן אלא היינו טעמא דידות הואיל ואתיין ליה מדרשא חביבא ליה וליפתח בהו ברישא תנא כי מתחיל מתחיל בעיקר קרבן ולענין פרושי מפרש ידות תחילה אלמא כינויין מביאין קרבן עליהם.

ולכאורה ההיא ודאי אתיא אפילו כריש לקיש, דאי לא ליקשי כדמקשי הכא, הניחא למאן דאמר לשון עכו"ם הם אלא למ"ד לשון שבדו חכמים מאי איכא למימר.

והדין נותן שהרי כל הלשונות אינן אלא מוסכמות, ואף אלו כיון שהסכימו עליהם חכמים מי שנודר בהם מתכוין לנדר גמור, כנודר באחד משאר הלשונות שבדו להם כל עם ועם לשונו, אבל למ"ד לשון עכו"ם הם איכא למידק אם כן למה פרט התנא אלו ליתני הנודר בכל לשון נדרו נדר.

ותירצו בתוס' (ד"ה כל כינויי) דודאי כל שנדר בכל לשון שהוא מבין נדריו נדרים, אבל הני דבמתני' אף על פי שאינו מבין משמעות הלשון חל הנדר, ואיני יודע טעם לדבריהם, שאם נדר באחד משאר הלשונות ומתכוין לנדר אף על פי שאינו מבין משמעות הלשון, מכל מקום חל הנדר דפיו ולבו שוין [הן] ואם אתה מצריכו להבין משמעות הלשון ממש ולא קרינן פיו ולבו שוין עד שיבין משמעות הלשון ממש, אף בקונם וקונח לא יהא נדר ומאי שנא הני. ומסתברא דאין הפרש בין אלו לשאר הכינויין אלא שאלו היו ידועין אצלם והכירום וה"ה לכל השאר.

ואין להקשות מפני מה הוצרכו להזכיר מהם כלל, שאין מן התימה אם למדו [בשיטמ"ק נוסף: וגילו אלון] קצת מן הלשונות שיש במשמען לשון נדר שאלו נדר אחד בהם שידע ויכיר שהם לשון נדר נדריו קיימין.

ועוד דדילמא הוצרכו לשנות כך לומר לך שאלו הם כנויין ואסורין אבל מקנמנא מקנחנא מקנסנא מותרין לפי שאינן כנויין אלא כנויי כנויין, וכדאיתא בגמרא (לקמן ו, ב). ומה שקראום כנויין אע"פ שהם עיקר הלשון בלשון העכו"ם, שמא מפני שעיקר הלשון הוא לשון התורה ושאר הלשונות כנויין לו.

שבועות כשבועות. ומפרש בסמוך (לקמן י, ב) כנויי שבועות שבותה שקוקה. ומשמע מהכא דלשון שבועה לבד בלא שם ובלא כנוי הוי שבועה, שאילו מזכיר שם בלאו הכי הויא שבועה שאילו אמר בשם פלוני לא אוכל ככר זו או בשם פלוני לא אוכל לך או אוכל לך הרי זו שבועה, ואין צריך לא לשבועה ולא לשבותה.

וכן נמי משמע מהא דתנן בסמוך (לקמן ט, א) כנדרי רשעים נדר בנוזר בקרבן ובשבועה, ואוקמה שמואל בגמרא כנדרי רשעים עלי או כנדרי רשעים הריני או כנדרי רשעים הימנו דכיון דאמר כנדרי רשעים הימנו היינו שבועה, אע"פ שאין שם לא שם ולא כינוי.

ואיכא למידק דבשלהי שבועת העדות (שבועות לה, א) אמרינן דבעינן שם וכדילפינן לה התם בגזירה שוה דאלה אלה משבועת האלה דסוטה. ובפרק שבועת הדיינין (שם לח, ב) אמרינן כמאן כר' חנינא דאמר בעינן שם, ואפילו תימא רבנן דאמרי בכינויי בלא כינוי מיהא לא מיחייב. ותירץ ר"ת ז"ל (כאן בר"ן) דלא בעינן שם אלא מפי אחרים דומיא דשבועת האלה דסוטה אבל בשאר שבועות לא.

והראב"ד ז"ל (הפלאה פ"ב הלכות שבועות הי"ג בהשגות) תירץ דלא בעינן שם אלא בשבועת העדות דגמרינן ליה בגזירה שוה דאלה אלה ובשבועת הפקדון גמרינן בגזירה שוה משבועת העדות דתחטא תחטא, אבל בשאר שבועות לא אשכחן.

ואם נאמר בשאר שבועות לחייבו משום שבועת שוא ושבועת שקר משום דבדידהו כתיב שם כדכתיב (דברים ה, י) לא תשבעו בשמי לשקר כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא, וקשיא לי לכלהו הא דתנן בשבועת העדות (שבועות לה, ב) אוסרכם אני מצוה אני עליכם משביעכם אני הרי אלו חייבין, ופירשה רב יהודה באומר משביע אני עליכם בשבועה האמורה [בתורה] אוסרכם אני באיסור האמור בתורה מצוה אני עליכם בצוואה האמורה בתורה.

ובודאי הא לא משמע שמזכיר עם אלו שם או כינויין דאם כן למה צריך לומר שבועה האמורה בתורה וצוואה האמורה בתורה הא במשביע אני עליכם בשם פלוני סגי, ואף על גב דלא קמה הא דרב יהודה לאו מהאי טעמא דחינן לה, אלא משום כובלכם אני דכבול באורייתא לא כתיב.

ושמא נאמר דכיון דאמר בשבועה האמורה בתורה או בצוואה ואיסור האמור בתורה ובהני כולהו כתיב שם בתורה, הרי זה כמי שהוציא את השם בשפתיו דמי, דומיא דהא דתניא בריש פרק ואלו מותרין לקמן (יד, ב) הנודר בתורה ובמה שכתוב בה דבריו קיימין, כאילו אמר בפירוש ככר זה (כקרבו) [בשיטמ"ק : בקרבן] שכתוב בתורה. ואי נמי נשבע אני בשם שהוזכר בתורה.

ומכל מקום קשיא לי מדאוקמה אביי התם דהכי קאמר משביע אני עליכם בשבועה מצוה אני בשבועה אוסרכם אני בשבועה כובלכם אני בשבועה. ואין צריך לומר בשבועה האמורה בתורה, אלא מכיון שאמר בשבועה הרי אלו חייבין ואף על פי שלא הזכיר את השם ולא כינויו וכן נראה שם מלשון ר"ח ז"ל, ומיהו רש"י ז"ל פירש שם והוא שיזכיר את השם עם כל אחד מאלו.

דף ב - ב

אידי דתנא נדרים דמיתסר חפצא עליה וכו'. לאפוקי שבועה דמיתסר נפשיה אחפצא. מהא איכא למידק דלעולם אין נדר בלשון שבועה ולא שבועה בלשון נדר והלכך לא גרסי' במתני' שאיני אוכל לך דשאיני היינו דאסר נפשיה אחפצא והיינו שבועה ולא נדר, אלא שאני גרסינן כלומר מה שאני אוכל לך יהא עלי כקרבו או מרוחק אני ממך שיהא כקרבו מה שאוכל לך, והא דתנן קונם פי מדבר עמך, ופרישנא בגמרא דהוי ליה כמאן דאמר יאסר פי לדבורי, הא נמי מיתסר חפצא אנפשיה הוא דהכא קאמר יאסר עלי פי להנאת דבורי עמך.

והא דתניא (לקמן יב, א) איזהו איסור האמור בתורה, אמר הרי עלי שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביו. לאו למימרא שיאמר

בלשון הזה שלא בא אלא לאשמועינן שצריך לתלות נדרו בדבר הנדור, וכדאמר שמואל והוא שנדור ובא מאותו היום ולעולם באומר הרי עלי אכילת בשר ושתיית יין כיום שמת בו אביו.

אי נמי דאמר סתם הרי יום זה עלי כיום שמת בו אביו והוא היה נדור ביום שמת בו אביו שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין. והכין תני לה בירושלמי (בפרקנו ה"א) איזהו איסור ככר זה עלי כיום שמת בו אביו כו'. והא דאמרינן בריש פרק שבועות שתיים בתרא (שבועות כב, א) אכילה משתיהן עלי שבועה לאו למימרא שיאמר בלשון זה אלא שיאמר הריני נשבע שלא אוכל משתיהן, וכן פיי' שם ר"ת [נדצ"ל: ר"ח] והרא"ם ז"ל ולא הוזכר שם לשון זה אלא בגררא דקונמות, ומשום דאוקימנא הא דתניא (כב, ב תוס' ד"ה וחכמים) קונמות מצטרפין ואין שבועות מצטרפין באומר אכילה משתיהן עלי קונם ואמרינן שבועה נמי דאמר אכילה משתיהן עלי שבועה ולאפוקי דלא הזכיר שבועה על כל ככר וככר בפני עצמו אלא ביחד. ולא שיזכירו לשון זה בדוקא.

והא דאמרינן התם נמי בשבועות (כט, א) ובמכלתין דאמר יאסרו פירות שבעולם עלי בשבועה, לאו דוקא בלשון זה אלא שיאמר הרי הוא נשבע שלא יאכל מפירות שבעולם אם לא ראיתי גמל פורח באויר.

וכלשון זה מצאתיה בתשובת הגאונים ז"ל וכן דעת רבותינו הצרפתים ז"ל כאן, ובירושלמי (כאן פ"א, ה"א) פליגי בה ר' יודן ור' מונא ור' יוסי דר' יודן ורב מונא סברי דאין נדר בלשון שבועה, [הוספה מתוך הירושלמי: ואין שבועה בלשון נדר ור' יוסי סבר שיש נדר בלשון שבועה [ויש שבועה] בלשון נדר וקיי"ל דיחיד ורבים הלכה כרבים וכל שכן דאמרינן הכא דנדר מיתסר חפצא אנפשיה ולא שבקינן מאי דמפורש בהדיא בגמרא במקומו ותפסינן לישני דלא מיתאמרן בדוקא.

דף ג - א

אין לי אלא בנזירות בנדרים מנין וכו'. וא"ת למה לי היקישא תיתי במה מצינו מנזירות כדפרכינן בשלהי שמעתין גבי הפרה. וי"ל דהתם גבי

הפרה איכא למיפרך הכי, אבל הכא לא משום דידות נדרים לוקים עליהן כנדרים עצמן. וכדמוכח בגמרא (ז, ב) גבי מנודה אני לך ואי אתי במה מצינו לא היו לוקין עליהם, לפי שאין עונשין מן הדין, אבל היקשא כמאן דכתיבא בהדיא דמי.

הניחא למ"ד דברה תורה כלשון בני אדם. כלומר ואפילו היכא דאיכא למדרש כי הכא.

מלמד שהנזירות חלה על הנזירות, כלומר באומר הריני נזיר היום, הריני נזיר היום.

דף ג - ב

הניחא אי ס"ל אין נזירות חלה על הנזירות. קשיא לי ואפילו סבירא ליה הכין מי ניחא, דהא לכולי עלמא כשנזר ב' נזירות כאחת חייליה אהדדי ונוהג שתי נזירות ולהכי מיהא בעיא קרא ונפקא לן מנזיר להזיר, כדאיתא לקמן בריש פרק הרי אלו מותרין (יח, א). וי"ל דהתם לא אצטריכא למימר הכי אלא משום דהנך אמוראי סבירא להו כמאן דדריש ליה ולא אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם, והלכך ברייתא דקתני נזיר להזיר מלמד שהנזירות חלה על הנזירות על כרחך אית לן לאוקמה בחד גוונא, ומר מוקי לה באומר היום היום ומר מוקי לה במקבל עליו שתי נזירות כאחת.

אבל לתנא דאמר דברה תורה כלשון בני אדם, כשתמצא לומר דסבירא ליה דאין נזירות חלה על הנזירות דילמא אפילו במקבל עליו שתי נזירות כאחת לא חיילי אלא מונה אחת לבד ואי נמי סבירא ליה דחיילי דילמא סבירא ליה דשתי נזירות כאחת לא בעי קרא, וכדאמרינן התם (לקמן יח, א) באומר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר קרא בעיא.

ועוד דמאן דמקשה לרווחא דמילתא קא מקשה לומר דאם תמצא לומר (כמאן) [בשיטמ"ק: דמאן] דסבירא ליה אין נזירות חלה על הנזירות אית ליה ואפילו במקבל שתי נזירות כאחת דלא חיילי, אי נמי דלא צריכי קרא

ניחא אי סבירא ליה כוונתיה, ולמסקנא לא תיקשי כלל דהא אמרינן דנזירות חלה על הנזירות נפקא לן מלהזיר, וכיון שכן אי סבירא ליה [בשיטתמ"ק נוסף : נמין] כמ"ד אין נזירות חלה על הנזירות נפקא לן שתי נזירות כאחת נמי מהתם.

אית תנא דמפיק לידות מן לנדור נדר. כלומר ונזיר להזיר ללמד שהנזירות חלה על הנזירות וכל היוצא מפיו מוקי ליה לדרשא אחריני, ודילמא מוקי ליה למאי דדריש ליה בירושלמי (כאן פ"א ה"א) לנדור שבטל מקצתו בטל כולו, כלומר ככל היוצא מפיו ולא מקצתו.

ואית תנא דמפיק להו לידות מן כל היוצא מפיו. ולנדור נדר דברה תורה כלשון בני אדם, ונזיר להזיר ללמד שהנזירות חלה על הנזירות, וידות נזירות מהקישא דנדריים, ונדר שבטל מקצתו בטל כולו נמי מפיק ליה מן כל היוצא מפיו, ותרתי שמע מינה.

והכין מצאתיה בירושלמי (כאן פ"א ה"א) בהדיא דגרסינן התם נדר נזיר להזיר, מכאן שכינויי נזירות כנזירות, עד כדון כר"ע דאמר לשונות ריבויים הם, כר' ישמעאל דאמר לשונות כפולים הם, והתורה דברה כדרכה קלף קלקף (בראשית לא, ל) נְכֹסֶף נְכֹסֶפֶתָהּ (שם) גָּנַב גָּנְבֹתֵי (שם מ, טו) וכו', איש כי ידור נדר לה' וגו' מה ת"ל ככל היוצא מפיו יעשה, אלא מכאן שכינויי נדריים כנדריים וכינויי שבועות כשבועות, ומנין שכינויי חרמים כחרמים נדר נדר מה נדר האמור להלן וכו', ומנין שכינויי נזירות כנזירות נדר נדר, מה נדר האמור להלן וכו' מה מקיים ר"ע ככל היוצא מפיו יעשה, מכאן לנדור שבטל מקצתו בטל כולו, לית ליה לר' ישמעאל כן אית ליה מן תמן אית ליה וכו', מה מקיים ר' ישמעאל נדר נזיר להזיר, מכאן שאדם קובע עליו נזירות בתוך נזירותו ולית ליה לר' עקיבא כן אית ליה.

אלא בבל יחל בנזירות היכי משכחת לה. כלומר שלא יהא חייב אלא משום בל יחל בלבד, דקס"ד דכיון דאקשיה לנדריים הו"ל כנדריים לגמרי שאינו עובר אלא משום בל יחל כנדריים. ופרקינן דלעבור עליו בבל יחל כנדריים אמרינן, ולא שלא יהא עובר אלא משום בל יחל, ועובר הוא בשתיים.

הכי גרסינן : אמר רבא כגון דאמר לא אפטר מן העולם עד שאהא נזיר דמההיא שעתא הוה ליה נזיר מידי דהוה אאומר לאשתו וכו'. ורב אחא

בר יעקב פריק פירוקא אחרינא, ואוקמא בשנזר והוא בבית הקברות, והא דאמרינן דמההיא שעתא הוה ליה נזיר, אסוקי מילתא דרבא היא .

כלומר דכיון שאמר לא אפטר מן העולם עד שאהא נזיר, הרי הוא ראוי מאותו שעה להיותו נזיר, שהרי קבל על עצמו להיות נזיר, ועל כרחו יצטרך לנהוג נזירות קודם שיפטר .

הלכך הרי הוא עובר עליו מעתה בבל תאחר, כיון שאפשר שיפטר קודם שינהוג נזירות ונמצא עובר למפרע, כאומר לאשתו הרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתי.

ולאו למימרא דמההיא שעתא הוא נזיר, ואם אכל או שתה לוקה, דאם כן לא היה עובר משום בל תאחר, אלא כמו שכתבנו.

והא דאמרינן נמי מידי דהוה אאומר לאשתו, לא שיהא כזה ממש, דאילו התם אילו אכלה ולא מת הבעל נמצא אוכלת כדין למפרע, אבל כאן אפילו לא מת הרי הוא עובר משום בל תאחר בכל שעה, אלא לדוגמא בעלמא נקטיה.

אלא דקשיא לי למה ליה דאמר טעמא משום דכל שעתא ושעתא אמרינן דילמא מיית, דאטו בל תאחר דאמר רחמנא משום דדילמא מיית הוא, הא אינו אלא מצות מלך.

ותדע לך שאינו עובר אלא אחר שלשה רגלים וכסדרן, ופעמים שהם ג' פעמים ד' פעמים ה'.

ועוד ק"ל דכיון דמנדריים ילפינן, דיו שיהא כנדריים ומה נדריים אינו עובר לאתרו אלא לאחר שלשה רגלים אף נזירות לא יהא עובר עליו אלא לאחר ג' רגלים.

וא"ת בנדריים גופייהו דוקא בקרבנות, א"נ במקדיש שצריך לעלות לירושלים, [בשיטמ"ק: ולפיכך] לא חייבו הכתוב עד לאחר שלשה רגלים אבל בנזירות שהוא תלוי [בשיטמ"ק: ברצונו] בכל עת אינו צריך שלשה רגלים, וכההוא דאמר רבא (צדקה) [בשיטמ"ק: וצדקה] מיחייב עלה לאתרו דהא קיימי עניי.

אפ"ה לא ניחא לי, דהא משמע דההיא דרבא לא חייב בבל תאחר קאמר, דבל תאחר לא עבר עליה אלא עד לאחר שלשה רגלים, [בשיטמ"ק נוסף:

כקרבנות דהא] (ו) צדקה פאה אע"פ שהם לעניים, לקרבנות איתקוש לבל תאחר, וכולהו מחד קרא נפקי, ובהדיא תניא חייבי חרמים וערכין וצדקות כו' כיון שעברו עליהם שלשה רגלים עובר בבל תאחר.

וא"ת היכא דקיימי עניים עובר מיד, אבל היכא דלא קיימי לא מחייב לאהדורי אבתרייהו, עד לאחר שלשה רגלים.

לא ניחא דאטו קרא לצדדין כתיב, ועוד קרבנות גופייהו אי קיימי בירושלים ליחייב מיד, דהא קיימי כהנים וקאי מקדש, וחייבי חרמין וערכין שניתן לכהנים נמי, אי איכא כהנים ליחייב מיד כצדקה, ורבא נמי לא קאמר וצדקה עובר עליה מיד, דש"מ עובר בבל תאחר אלא מחייב עלה קאמר.

ואתמה"י נמי עליה דרבא התם פשיטא, ואי לבל תאחר קאמר מאי פשיטא, דכיון דאיתקש לקרבנות ודאי מילתא דאצטריכא טובא היא, אלא לרבא לא לבל תאחר קאמר אלא שחייב ליתנה, ומשום הכי קא מתמה פשיטא שחייב ליתנה, דלמה ליה לאמתוני, כיון דקיימי עניים .

ופרקינן דאפילו הכי אצטריך דהואיל ובענין קרבנות כתיב, ואיתקש להו לבל תאחר, ואינו עובר עד לאחר שלשה, לא ליחייב עד לאחר שלשה קמ"ל, שלא קבע לו הכתוב זמן שלשה רגלים אלא לבל תאחר, אבל לחיוב נתינתה כיון דמשכח עניים חייב.

ושמא אף בית דין מעשין אותו מיד, והיינו נמי דבתר האי מימרא אמר רבא כהאי גוונא, (גבי) [בשיטמ"ק : לגבי] אינך ואמר כיון שעבר עליו רגל אחד עובר בעשה, ומשום הכי אמר הכא כיון שעבר עליו רגל אחד ולא אמר הכי בצדקה, משום דבהנך כתיב (דברים יב, ו) וְהִבְאֵתֶם שְׁמָהּ עֲלֵיכֶם וְגו' דהיינו רגל כנ"ל, ובמקומה בפרק קמא דר"ה כתבתי בה יותר בס"ד.

ומשום כך היה נראה לומר דהא דאמרי' הכא דעובר מיד, היינו מדרבנן שחשו למיתה כמו שחשו מדבריהם, לאומר לאשה הרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתי, אבל מדאורייתא עד שיעבור עליו שלשה רגלים אינו עובר.

אלא דאכתי קשיא לי אוקמתא דרב אחא בר יעקב, דאוקמה בשנזר והוא בבית הקברות ומשום דקא מאחר ליה לנזירות דטהרה, ועלה אמר רב

אשי הואיל וכך נזיר טהור שטמא עצמו במזיד עובר משום בל תאחר, כלומר ולוקה .

ונראה דעל נגיעתו בטומאה ממש קא מיחייב ליה, דאם [בשיטמ"ק נוסף : לומר ד] (ב)נזיר טהור שטמא עצמו במזיד ועמד בטומאתו לא נטהר מאי שנא מזיד אפילו שוגג ואנוס, ובודאי מדנקט מזיד לא בכדי נקט ליה.

ואע"פ שראיתי לרבותינו בעלי התוספות שאמרו שהוא הדין לאנוס, לא נראה כן כמו שכתבתי. ועוד דהיינו ממש ההיא דרב אחא, ומאי חדושיה דרב אשי, וצריך אני לעשות לי רב.

דף ד - א

אילימא לא מתפיס ליה לחטאת בנדר. יש מי שפירש שאין צריך להתפיסו בנדר, דכיון שנדר בנזיר ממילא חייב להביא קרבנות נזיר.

ופרכינן הרי חטאת חלב שאין מתפיסה בנדר, שאף חטאות אינו צריך להתפיסן בנדר דמכי אכל חלב איחייב ליה בחטאת.

ואיכא למידק דאם כן היינו חדוש לחומרא כדאקשינן לקמן לאידך.

וי"ל דאין זה חדוש לחומרא, אלא הדין נותן כך, שאותם שנדר בהתפסתו שייך בהו טפי בל תאחר, אבל אותן שבאין ממילא שלא מחמת נדרו והתפסתו לא יהא עובר עליהם בבל תאחר.

ויש מפרשים לא מתפיס ליה לחטאת נזיר בנדר, אילו אמר הרי זה חטאת נזיר או אמר הרי עלי חטאת נזיר אינו כלום, הואיל ואינו נזיר דאין חטאת נזיר באה נדבה, מה שאין כן (בשאכל) [בשיטמ"ק : בשאר] קרבנות, שאילו אמר הרי עלי עולה או שלמים מיתפסי בנדרו, וחייב להביא, והיינו חדוש לקולא.

וחטאת חלב נמי דכוותיה דאינו מתפיס בנדר (כזה) [בשיטמ"ק : בזה], ואפילו מי שמחויב חטאת ואמר הרי זו חטאת לא אמר כלום, עד שיאמר

הרי זו (לחטאת) [בשיטמ"ק : לחטאתי] כדאיתא לקמן, וזה יותר נכון מן הראשון.

סלקא דעתך אמינא הואיל ואם גלח על אחד משלשתן יצא אימא לא. כלומר אפילו לא הביא מקרבנותיו כלל לא ליחייב משום בל תאחר, וכ"ש בשגלח כבר על אחד מהם דכבר יצא.

ודייקין לה מלשון הואיל ואם גלח, ולא קאמר הואיל וגלח על א', קמ"ל הקישא דעובר על בל תאחר, ואפילו בשהביא אחד מקרבנותיו (יצא) [בשיטמ"ק : ויצא], מכל מקום התורה חייבתו משום בל תאחר על כולן.

עמוד בחטאת חלב לכפרה קא אתיא. יש מי שפירש דאין מתפיסו בנדר קא מהדר, כלומר מה שאין חטאת חלב נתפס בנדר אין זה קולא, דהדין נותן דחטאת חלב לכפרה קא אתיא, וכי צריך כפרה אינו ראוי שיהא נתפס בקדושה מחמת נדרו לנדבה, אבל חטאת נזיר (בשאינו) [בשיטמ"ק : כשאינו] נתפס בנדר הוי ודאי משום חדוש לקולא, שהרי כל עצמו של נזיר וקרבנותיו (אינו) [בשיטמ"ק : אינו] לכפרה ומשום חובה אלא לנדבה.

וכיון שכן אף כשיאמר הרי זו) [בשיטמ"ק : זה] חטאת נזיר או הרי עלי להביא חטאת נזיר אמאי לא מתפיס, אלא ודאי היינו חדוש ולקולא.

ואינו מחוור בעיני, דאם כן מאי קא מקשה מחטאת יולדת דאף היא אינה באה מן הנדבה אלא מחמת לידתה, וכל שלא ילדה ונטמאת בלידה למה תביא חטאת, ואם כן אינו קילותא. והנכון דעל בל תאחר קא מהדר, כלומר חטאת חלב אע"פ שאינו נתפס בנדר, דין הוא שיהא עובר בבל תאחר הואיל ולכפרה קא אתיא, וחייב הוא להתכפר.

אבל חטאת נזיר למאי קא אתיא, ומה לנו אם נתאחר (להביא) [בשיטמ"ק : מלהביא], ואפילו למ"ד נזיר חוטא הוא, מ"מ לא חמיר חטאיה כולי האי משום שציער עצמו מן היין.

וכן נמי חטאת היולדת, אפילו לרשב"י דאמר [בשיטמ"ק נוסף : בנדה] בשלהי המפלת (לא, ב), דבשעה שכורעת ללדת קופצת ונשבעת שלא תזקק לבעלה [בשיטמ"ק : אזקק לבעלי], לפיכך אמרה תורה תביא קרבן.

אפילו הכי לא חשבינן ליה הכא דבא לכפרה, לפי שזה אינו אלא בשמא אמרה כן, ובין אמרה בין לא אמרה היא מביאה ואינו נתפס בנדר ואפילו

הכי עובר בבל תאחר, ועוד דההיא דר"ש אידחייא התם כדאתקיף ליה רב יוסף, ודברי אגדה הם ואין משיבין מהם.

אמר שמואל בכולן עד שיאמר שאני טועם לך שאני אוכל לך. אבל אם אמר מרוחקני ממך מופרשני ממך לחודיה אינו אסור כלל, לא באכילה ולא בשאר הנאות, וכטעמא דאסיקנא לקמן משום דידים שאינן מוכיחות לא הויין ידיים.

מיתיבי מוזר אני ממך, כו' הרי זה אסור. כלומר אסור בכל ההנאות, דהא לא פירש ממה יהא מרוחק, ואין במשמעו הנאות אכילה יותר משאר ההנאות. (וכההיא) [בשיטמ"ק: וכההוא] לישנא דפרקין בסמוך לתרוצי לדשמואל, דלא תקשי עליה האי ברייתא, ואמרינן אלא מעיקרא דשמואל הכי אתמר, טעמא שאמר שאני אוכל הוא דאין אסור אלא באכילה בלבד, אבל מודרני ממך אסור אפילו בהנאה.

הא דאקשינן ליה לשמואל מהא ברייתא, משום דקתני בה אסור אסור, דאי לא ליקשי ליה ממתניתין גופה, וכי פריק הכי קתני במה דברים אמורים באומר שאני אוכל לך, (מדהוה) [בשיטמ"ק: מיד הוה] ליה לאקשוויי אי הכי אסור אסור למה לי כדאקשי בסמוך.

אלא דניחא ליה [לאקשוויי] מאידך ברייתא דקתני שאני אוכל לך ברישא והדר מודרני ממך דמשמע ליה מינה בהדיא דתרתני קתני, אלא דאכתי (קשה) [בשיטמ"ק: קשיא] לי קצת, (דכיון) [בשיטמ"ק: כיון] דעיקר קושייתו משום אסור אסור דקתני בה, למה לי לאהדורי אפירכא אחרינא ולא בירר קושייתו דמשום אסור אסור דקתני בה קא פריך ליה מינה, ואי מתחזי ליה (באידך) [בשיטמ"ק: דאידך] פירכא (בההיא) [בשיטמ"ק: דההיא] ברייתא אחריתי עדיפא מינה, אמאי לא אקשינן מינה ברישא.

אי הכי היינו רישא. לאו רישא דוקא קאמר אלא ראשונה קאמר, והכי קא מקשה בשלמא אי תרתני קאמר ומודרני לחודיה אסור, היינו דקא תני שאני אוכל ברישא והדר מודרני ממך, לגלויי דמודרני לחוד אסור, [בשיטמ"ק: בכל ההנאות], אלא אי אמרת דחדא קתני וכבר קאמר, למה לי להפוכי לישנא ולמתני וכבר אמר, ליתני כדקתני אידך ראשונה דאמרן, וליתני מודרני אסור שאני אוכל לך אסור, ולפי דברי המקשה דאמר דתרתני קתני, שמע מינה דשאני אוכל לך לבד אסור, וכן כתוב בתוס' רבותנו הצרפתים ז"ל.

ודוקא (כשאמר) [בשיטמ"ק: בשאמר שאני] בשי"ן אבל אני אוכל לחוד לא, דכשאמר בשי"ן משמע לשון קונם, וני"ל דאפילו לדבריהם דוקא בשהיו מסרבין בו לאכול, דאי לא דילמא דאכילנא בהדך קאמר, וכדאמרינן לקמן (ט, א) גבי כנדרי רשעים הימנו בשבועה ודילמא דאכילנא קאמר, ומתניתין נמי דקתני לקמן (טז, א) בפרק הרי אלו מותרים שבועה שאוכל לך אסור, אקשינן עלה בגמרא ממתניתין [בשיטמ"ק: דשבועות לו]. ואוקימנא לה במסרבין בו, ואיתא נמי בשבועות פרק שבועות תניין (יט, ב).

וקשיא לי דכיון שכן מאי קושיא לשמואל מינה, דכשהיו מסרבין בו לאכול ואמר מודרני ממך לחוד אסור דהני ידים מוכיחות הוויין, ולא גרע מאהא (דנזיר) [בשיטמ"ק: בנזיר] עובר לפניו דהוויין ידים מוכיחות.

ויש לומר דהשתא אכתי לא מחמת שאין מוכיחות אתי ליה עד מסקנא, אלא הוה משמע להו השתא דלשמואל אפילו שאין מוכיחות לא הוויין, ולפיכך לא אמר כלום אפילו במסרבין וכמו שאני עתיד לכתוב לקמן בס"ד.

וקצת ני"ל ראייה לדבריהם ממתניתין (לעיל ב, א) דתני בידות שאני אוכל, ולמאי דקס"ד דמקשי ממתניתין תרתי קתני, ואפילי הכי קתני שאני אוכל לך לחודיה אסור, דאי אמרת דקונם שאני אוכל לך קאמר הני לאו ידות נינהו, אלא עיקר נדר הוא כאילו אמר קרבן שאני אוכל [בשיטמ"ק: לך].

ועוד י"ל דאפילו בשאין מסרבין בו לאכול נמי קאמר, דכיון שאמר שאני אוכל לשון נדר משמע דה"ק קונם שאני אוכל לך ובלשון נדר אי אפשר להסתפק דשאני אוכל לך דלא אכילנא משמע, דאין נדר שייך באעשה שאי אפשר לומר קונם שאעשה כך, והא דאמרינן בפרקין דלקמן (טז, א) תנא מילתא פסיקתא ואוכל דאכילנא משמע, הני מילי בשבועות והיינו נמי דלא הקשו על מתניתין דשאני אוכל לך דבפרקין, למימר דשאני אוכל לך דלא אכילנא משמע, ורמינהו שבועות שתים כו' כמו שהקשו אותה בפרקין דלקמן (טז, א) (גבי מתניתין) [בשיטמ"ק: דשבועה שאוכל לך אסור ובשבועות גבי מתניתין] דשאוכל ושלא אוכל, ואם איתא לא שביק הא דפרקין קמא ונטר עד פרקין דלקמיה.

ויש מי שפירש כאן דקונם דשאני אוכל לך קאמר, אבל שאני אוכל לך לחודיה לאו כלום הוא, ואפילו למאן דאמר ידים שאין מוכיחות הוויין

ידיים, ואני כתבתי מה שני"ל. עוד מצאתי בירושלמי (כאן פ"א ה"א) דמשמע כלשון ראשון שכתבתי, דשאני אוכל לך (למ"ד) [בשיטמ"ק: לחוד] בלא קונם הוי יד לקרבן, דגרסינן התם שאני אוכל [בשיטמ"ק: לך] שאני טועם לך ר' אלעזר בשם ר' הושעיא תופסין אותו משום יד לקרבן, ר' בון בר [בשיטמ"ק: בשם ר'] חייא בעי אמר לא אוכל לך תופסין אותו משום יד לשבועה, אמר ר' יוסי אורחיה דבר נשא למימר שבועה (לא) [בשיטמ"ק: שלא] אוכל דילמא לא אוכל לך שבועה, אמר רבי ירמיה אורחיה דבר נשא למימר קנתא דכולבא דילמא כולבא דקנתא, ע"כ בירושלמי.

אלמא ודאי דאפילו לא אמר קונם שאני אוכל לך אלא שאני אוכל לך לחודיה הוי יד לקרבן, דאי אמרת כשאמר קונם שאני אוכל לך דכוותה נמי בשבועות באומר שבועה לא אוכל לך, והאי פשיטא דשבועה גמורה הוא ולא יד, והכא אמרינן דאפילו יד לא הוי.

טעמא דאמר שאני אוכל לך (הוא) [בשיטמ"ק: דהוא] ניהו אסור וחברו מותר. דמשמע ליה דמדערבינהו ותני להו מודרני ממך שאני אוכל לך וקתני אסור, כי היכי דשאני אוכל לך אינו אסור אלא הנודר בלבד [בשיטמ"ק: אף מודרני ממך אינו אסור אלא הנודר בלבד] דבתרווייהו קתני אסור, אבל ברייתא דקתני מודרני ממך אסור אע"ג דלא קתני אסורים, לא משמע (שאינו) [בשיטמ"ק: דאינו] אסור אלא הנודר בלבד, אלא משום לתא דשאני אוכל לך דקתני ביה על כרחיה אסור, ולא מיתני ליה אסורים תני נמי במודרני ממך אסור.

דף ה - א

טעמא שאמר שאני אוכל הוא דאין אסור אלא באכילה אבל מודרני ממך לחודיה אסור אפילו בהנאה. ואין לשון זה מדוקדק, דהשתא משמע דחדושיה דלשמואל במודרני ממך לא משמע איסור אכילה בלבד אלא שאר הנאות וליתא, דאם כן מאי קמ"ל פשיטא דמודרני ממך אי אפשר דלישתמע מיניה איסור אכילה בלבד אלא איסור הנאה, וכמ"ד ידיים

שאינ מוכיחות הויין ידים, או שאינו אסור כלל לא באכילה ולא בהנאה, כמ"ד ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים.

ואפילו איכא למשמע מיניה מידי איסור אכילה א"א אלא לכל היותר דלא משתעינא בהדך ולא עבידנא משא ומתן בהדך ולא קאימנא בארבע אמות דידך, וכדאמרינן בסמוך (הא) [בשיטמ"ק: אלא] ודאי הא דשמואל לאשמועינן דידיה שאין מוכיחות הויין ידים, וכאילו אמר אם לא אמר שאני אוכל לך אסור בהנאה, וכדאקשינן אי הכי לימא אם לא אמר שאני אוכל לך אסור אפילו בהנאה.

אבל אמר מודרני ממך לא משמע דאמר אסור מ"ט דילמא מודרני ממך דלא משתעינא בהדך משמע. כלומר וכיון דאיכא למשמע הכין ואיכא למשמע שאר הנאות, וליכא ידים מוכיחות לשום איסור הלכך אינו אסור כלל וכדאמרינן, אבל אמר מודרני ממך לא משמע דאמר אסור, כלומר לא משמע דאמר אסור כלל.

ויש מי שפירש דלאשתעווי בהדיה מיהא [בשיטמ"ק: אסור] כברייתא דלעיל, דקתני מודרני ממך אסור שאני אוכל לך אסור, ומודרני ממך דלא משתעינא בהדך קאמר, וכלהו סבירא להו דידיה שאין מוכיחות לא הויין ידים. [בשיטמ"ק: והראשון עיקר. ואידך תנא סבירא ליה ידים שאין מוכיחות הויין ידים].

וא"ת אם כן רבא דאמר לקמן אנא דאמרי אפילו לרבנן, כלומר דליכא מ"ד הויין ידים כמאן מוקי לה לברייתא דלעיל, דהא על כרחין אידך ברייתא למאי דפרישנא הויין ידים ס"ל.

ונ"ל דרבא מוקי לה כשהיו מסרבין בו ליהנות או לאשתעווי, ואמר מודרני ממך דכיון דמסרבין בו הויין ידים, והוא הדין דהוה מצי לשנויי הכין לעיל ברייתא לשמואל, אלא עד השתא לא הוה ס"ד דשמואל משום ידים שאין מוכיחות אתי ליה, אלא משום דלא משמע דאמר שום איסור ואפילו שאין מוכיחות לא הויין והלכך אף במסרבין בו לא אמר כלום, והיינו דכי אוקימנא דלשמואל בהאי טעמא דידיה שאין מוכיחות תו לא אקשינן עליה מאידך ברייתא.

או משום דממילא שמעינן דשמואל מוקי לה לאידך ברייתא כמ"ד ידים שאין מוכיחות הויין ידים, או אפילו כמ"ד לא הויין ידים ובמסרבין בו (כידים) [בשיטמ"ק: בידיה] שאין מוכיחות מיהא הויין, ודר' יוסי ברבי

חנינא לא פליגי אדשמואל, אלא באומר מודר אני לך מאכילה שניהם אסור, מודרני ממך מאכילה הוא אסור וחברו מותר.

דף ה - ב

לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים. מדאמרינן לימא קסבר שמואל ואמרינן אין משמע ודאי דשמואל הכין ס"ל לדידיה ולא טעמי דמתניי קא מפרש וליה לא ס"ל אלא מיסבר סבר לה הכין וה"נ משמע בפ"ק דקדושין דאמר שמואל האומר לאשה הרי את מקודשת הרי זו מקודשת ופרכינן לימי קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים, ופרכינן הב"ע דאמר לי ובפ"ק דנזיר נמי אמרינן לימי קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים, ופרכינן לא כיון שה"י נזיר עובר לפניו ליכא לספוקי במלתא אחריתי כלום ולעולם סבירא ליה לשמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים.

והא דאמר שמואל בגיטין (פה, ב) וצריך שיניח מקום הרי את מותרת לכל אדם ואילו מקום ודין לא קאמר, דמשמע לכאורה דסבירא ליה כרבנן דאית להו ידים שאין מוכיחות הויין ידים לא היא דדילמא משום דפלוגתא היא לא בעי למימר אלא מילתא פסיקתא דמודו בה כולהו תנאי, וכשתמצא לומר לא הויין ידים צריך להניח אפילו מקום ודין, אי נמי משום דדילמא סבירא ליה לשמואל דגט מוכחא מילתא דבגט מגרש לה ושאינ אדם מגרש אשת חברו כסברא דרבא דבסמוך.

ואי קשיא לך הא דאמר שמואל בריש פרק קמא דקדושין (ה, ב) הנותן כסף לאשה ואמר לה הרי את מקודשת הרי זו מקדושת, וכן לענין גיטין נתן גט לאשתו ואמר לה הרי את מגורשת הרי את מותרת הרי זו מגורשת, ואמר ליה רב פפא לאביי לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים ואהדר ליה אביי לא הכי במאי עסקינן דאמר לי, (ד)אלמא לרב פפא אי סבירא ליה ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים בעי מינאי, ודלא כסברתיה דרבא וקשיא לפירוקא בתרא (דכתובות) [בשיטמ"ק: דכתיבנא] לא היא, חדא דאביי הוא דמתרץ לה התם ואיהו לית ליה האי סברא דרבא אלא מיפלג פליג עליה וקסבר אדם מגרש אשת

חברו, ועוד דודאי משמע מהתם דלא קשיא לרב פפא התם לא אקדושין דלא מוכח מילתא דלדידיה מקדש לה, אבל גט לא קשיא דכיון דיהיב לה גט וכתוב כדיניה לא חיישין אי לא אמר לה בשעת נתינת הגט הרי את מגורשת ממני, והיינו דלא תירץ אביי (לשון) [בשיטמ"ק : אלא] הרי את מקודשת לי וכדמהדר ליה (הכי במאי עסקין דאמר לי) [בשיטמ"ק : ולא קאמר הכי במאי עסקין דאמר לי וממני]. וכן לענין הגט דנקט התם אינו אלא משום סיפא דאמר לה איני אישך איני בעליך לא אמר כלום. וכדאמרינן התם בהדיא דמשום סיפא נקט להו.

וכן נראה מדברי ריא"ף (קדושין ב, א) והרב בעל ההלכות והרמב"ם ז"ל (הל' אישות פ"ג ה"א) שכתבו בפסקיהם בקדושין האומר לאשה הרי את מקודשת לי כתירוציה דאביי, ובגט (הל' גירושין פ"א ה"ד) לא כתבו אלא לשון שמואל ממש הרי את מגורשת הרי מותרת הרי זה גט. ולא כתבו הרי את מגורשת ממני, וכן כתבתיה במקומה בפרק קמא דקדושין [בשיטמ"ק : בסייעתא דשמיא].

ומכל מקום נ"ל דלאו למימרא דאי לא אמר לך, ידים שאין מוכיחות הויין, ואינו אסור עד שיאמר שאני אוכל לך וכלישנא ממש דמתניתין דהא ליתא, דכיון שאמר מודרני ממך שאני אוכל ידים מוכיחות הויין לכולא עלמא דאכילתו אסר אנפשיה, וכההיא דר' יוסי בר' חנינא דאמר מודרני ממך הוא אסור וחברו מותר כלומר כשאמר מודרני ממך מאכילה.

ותדע לך מדאמרינן לעיל אלא הכי אתמר, טעמא דאמר שאני אוכל לך שאני טועם לך הא מודרני ממך לחודיה לא משמע דאמר אסור, מאי טעמא דלמא מודרני ממך דלא משתעינא בהדך, מופרשני ממך דלא יתיבנא בארבע אמות דידך וכו', דאלמא שמואל לא קרי להו ידים שאין מוכיחות אלא כשלא הזכיר כלל ענין האיסור, דאי לא תימא הכי לישמועין רבותא טפי ולימא טעמא דאמר שאני אוכל לך הא לא אמר לך לא, אלא ודאי כל שאמר שאני אוכל אסור לכולי עלמא.

ורבא הכי קאמר שמואל יתורא דמתניתין קשיתיה, אמאי תני שאני אוכל לך ליתני שאני אוכל לחודיה, דאילו תנא שאני אוכל ולא תנא לך ודאי אכילתו אסר אנפשיה לכולי עלמא, אלא דלא דייקיה מתניתין בעלמא אי בעי ידים מוכיחות אי לא, דאי משום דלא קתני מודרני ממך, מופרשני ממך לחודיה דילמא הכי קאמר, טעמא דאמר שאני אוכל הוא

דאינו אסור אלא באכילה הא לא אמר שאני אוכל, אסור אפילו בהנאה כלישנא דלעיל דידיים שאין מוכיחות הויין ידיים.

ואי נמי דילמא הוי אמינא איפכא דטעמא דאמר שאני אוכל הוא דאסור הא מודרני לחודיה אפילו ידיים שאין מוכיחות לא הויין, דלא משמע דאמר אסור כלל משום הכי תנא שאני אוכל אלא אכתי לך למה לי, אלא בודאי דאתא לאשמועינן מיתורא דמתניתין אעלמא דידיים שאין מוכיחות לא הויין ידיים. וא"ת אם כן הא דקא פריך בסמוך מאי דוקחיה דשמואל דמוקי למתניתין כר' יהודה מאי קושיא, דמשום דסבירא ליה כר' יהודה מוקי למתניתין כוותיה. וי"ל דהכי קאמר ודאי שמואל לא שביק רבנן ופסק כר' יהודה, אלא משום דאשכחיה האי סתמא כר' יהודה ומה דוחקיה דמוקי לה כר"י וסבירא ליה כוותיה, ופריך מתניתין קשיתיה והלכך מדסתים לן תנא כוותיה סבירא לי נמי כוותיה כנ"ל.

אמר רבא מתניתין קשיתיה אמאי תני שאני אוכל לך שאני טועם לך. הכי גרסינן בכל הספרים ולך לך קא דייק, דאם איתא דידיים שאין מוכיחות הויין ידיים לא הוי ליה למיתני לך, אלא שאני אוכל ושאני טועם לאשמועינן דידיים שאין מוכיחות הויין ידיים. ואי קשיא לך ברייתא דלעיל דאית ליה הויין ידיים ואפילו הכי קתני שאני אוכל לך. י"ל דשאני התם דכיון דקתני בהדיא מודרני ממך הרי זה אסור הא אשמועינן בהדיא דהויין ידיים, והלכך לא איצטריך למיתני שאני אוכל בלא לך לאשמועינן הכין, אבל במתניתין דלא (ידע) [בשיטמ"ק: ידעין] מאי סבירא ליה לתנא דמתניתין אם איתא דהויין ידיים סבירא ליה לא הוי ליה למיתני לך.

ויש מי (שפירו') [בשיטמ"ק: שאמר] דכי גרסינן אמאי תני שאני אוכל שאני טועם, כלומר לא הוי ליה למיתני שאני אוכל כלל אלא מודרני ממך הרי זה אסור, ואין צריך למחוק הספרים דשפיר מיתרצא ההיא (בריותא) [בשיטמ"ק: ברייתא] דלעיל.

ורבא אמר לך אנא דאמרי אפילו לרבנן ע"כ לא קאמרי רבנן לא בעו ידיים מוכיחות אלא גבי גט דאין אדם מגרש אשת חברו. כך כתוב בספרים ולא דוקא דמהאי לישנא משמע דבגט מיהא לא בעינן ידיים מוכיחות וליתא, לכשתמצא לומר דרבא אפילו לרבנן אמרה למלתיה אפילו בגט נמי בעינן ידיים מוכיחות, אלא אע"ג דלא כתיב ביה מינאי עיקר מוכיח הוא, לפי שאין אדם מגרש אשת חברו אלא הני ידיים מוכיחות דבעי ר' יהודה קאמר. והכי קאמר עד כאן לא קאמרינן לא בעינן מינאי כדבעי ר'

יהודה משום ידים מוכיחות אלא גבי גט, דהוי מוכיח ממש לפי שאין אדם מגרש אשת חברו.

[בשיטמ"ק: **אמר לך אביי וכו' אמר לך רבא וכו'**] ואיכא למידק אשמעתין דמהכא משמע דפלוגתייהו דרבנן ור' יהודה בגט היינו אי בעינן מינאי אי לא, ובגיטין פרק המגרש (פה, ב) מפורש בהדיא בגמרא דבודין פליגי, דר' יהודה סבר בעינן ודין דאי לא כתיב ביה ודין, לא מוכחא דמגרש לה בגט אלא בדבורא בעלמא וגט לראיה בעלמא, ורבנן סברי דמוכחא מילתא דבגיטה מגרש לה.

ויש מפרשים שזו ממקצת הלכות [בשיטמ"ק: ההלכות] המתחלפות בתלמוד, דהכא נסיב האי טעמא והתם נסיב ליה טעמא אחרינא, ועל כן אמרו דלענין פסק הלכה קיימא לן כרבנן דאמרי דאינו צריך מינאי, וכטעמא דאמר שאין אדם מגרש אשת חברו, וקיימא לן דבעינן ודין. וכדאיבעיא לן במקומה בפרק המגרש ואתינן למיפשטא מדאתקין רבא בגיטא וכו', ואילו ודין לא קאמר ואסיקנא אטו כולהו מי קאמר אלא בעיא הכא נמי בעיא.

ולדידי קשיא לי היאך אפשר לומר דבמינאי פליגי, דהא ודאי צריך הוא לכתוב בגט שמו ושמה ואפילו בדיעבד, כדאיתא בהדיא בפרק המביא תניין (יט, א) גבי ההוא גברא דאעל לבי כנישתא ויהיב ספר תורה לדביתהו, וכיון שכן אפילו לא כתיבי מינאי מוכחא מילתא ודאי דאיהו מגרש לה, והיכי בעי ר' יהודה מינאי דהא איהו איכתיב בהדיא בגיטא ואיהו הוא דמגרש לה.

ועל כן נראה לי דשתי הסוגיות כל אחת (מוכחא) [בשיטמ"ק: מוכחת] על חברתה דבתרתי פליגי בודין ובמינאי, דר' יהודה סבר דאי לא כתב ודין אמרי בדבורה גרשה ושטרא ראיא בעלמא, וכיון שכן אפילו כתיב ביה ודין כובת ביה שמיה אכתי לא מוכחא מילתא דאיהו מגרש לה בגיטא, דדילמא איהו בדבורא מגרש והכי קאמר אנא פלניא פטר ותריך אנתתי בדבורא בעלמא ודין דהוי לה ספר תירוכין מאיש אחר ולא ממני, הלכך צריך לכתוב ודין וצריך לכתוב מינאי. ורבנן סברי דמינאי נמי לא צריך, דאין אדם מגרש אשת חברו שאינו כתוב בגט אלא מי [בשיטמ"ק: ליתא לתיבת מי] שנכתב שמו בגט איהו הוא דמגרש, וכיון שכן דילמא בדבור גרשה לא חיישינן, דגיטא לאו לראיה עבדי ליה אלא לגרושי ביה, וכיון דיהביה ניהלה ודאי למילתיה ולדיני דהיינו לגרושין יהביה ולא לראיה בעלמא, והתם בפרק המגרש (בשיטמ"ק: והכא) נסיב לה חד טעמא והוא

הדין לאידך, לומר שאין אדם מגרש אשת חברו ואין אדם מגרש בעל פה ונותן גט לראיה.

ולחאי פירושא איכא למימר דלא בעינן ודין קיימא לן כרבא דהוא בתרא, דאמר לא פליגי רבנן בידיים מוכיחות, ואיהו נמי כוותיהו סבירא ליה בגט דאין אדם מגרש בעל פה ונותן גט לראיה, ואין אדם שאינו נזכר בגט מגרש אשת חברו. ואע"ג דאיבעי לן במקומה ולא איפשיטא הכא איפשיטא, כיון דאמרינן בכולה סוגיין דרבא אמרה אפילו לרבנן, והתם נמי לכאורה הכי משמע דהא סברא קמייתא דגמרא הכי הות דלא בעינן, ואע"ג דאתיא למיפשטא מדרבא דדחינן ולטעמיך, כלהו מי קאמר אלא בעיא הכי נמי בעיא לאו בדוקא אמרו כן דבעינן אלא בדרך דיחוי בעלמא, כלומר דאי משום הא דרבא לא דייקין דלא בעינן דאיכא למימר דבעינן. ומכל מקום כיון דסברא קמייתא בתלמודא מתחזיא דלא בעינן, ואשכחן הכא דאית ליה לרבא הכין, לא שבקינן האי סברא ותפסינן דיחוייא בעלמא דתלמודא.

מיהו כיון דאיסורא דאורייתא ואיסור ערוה החמורה היא, חיישינן לה דהכא נמי לאו רבא אמרה בהדיא, דנימא דרבא הכין סבירא ליה, אלא אנן הוא דאמרינן דדילמא רבא אפילו לרבנן אמרה וכן נראה מדברי הרי"ף ז"ל. ומ"מ היכא דכתיב ודין ומינאי וכי יהיב לה ניהלה לא אמר לה הרי את מגורשת ממני אלא הרי את מגורשת לבד, הרי זו מגורשת כסתמא דמימרא דשמואל דבפרק קמא דקדושין. וכן נראה מהלכות הרי"ף והרב על הלכות גדולות והרמב"ם ז"ל וכמו שכתבתי שם בקדושין וכמו שכתבתי

למעלה.

דף ו - א

מפני שהוא יד לקרבן. פירוש מפני שהוא או זה יד לקרבן, דהרי זה עלי נמי קתני בברייתא דהוא אסור אלא רישא דברייתא נקט, והוא הדין לאידך. ומהכא שמעינן דלרבא דקיימא לן כוותיה, היה ככר תפוס בידו ואמר הרי הוא או הרי זה ולא אמר עלי, אי נמי היה ככר תפוס בידו, ואמר הרי עלי ולא אמר הוא או זה אין כאן בית מיחוש דלעולם צריך

הוא לומר זה או הוא, או (שיזכה) [בשיטמ"ק : שיזכיר] את החפץ שהוא אוסר מנפשיה, כגון שאמר הרי עלי בשר או הרי עלי אכילת בשר, או ישיבת סוכה עלי, הא לאו הכי לא אמר כלום.

דף ו - ב

בעי רב פפא יש יד לקדושין. מסתברא דיהיב לחדא שתי פרוטות ואמר לה הרי את מקודשת לי בכסף זה, ואמר לה לאידך ואת, וכדייקמא לן דאשה נעשית שליח לחברתה לקבל לה קדושיה ואפילו במקום שנעשית לה צרה. וכדייק רב בפרק האיש מקדש (נב, א) ממתניתין ממעשה בחמש נשים. ואי יהיב הכא פרוטה אף לשניה בכי הא פשיטא דהוי ידיים, דכיון שאמר לה ואת ויהיב לה כסף לא משמע דואת חזאי קאמר, דאם כן למה יהיב לה כסף, אלא משמע ודאי כדאמרן.

והא דבעי רב פפא בקדושין אע"ג דלנדריים ולנזירות ולחרמים ולשבועות יש להם ידיים, משום דבנדריים הוא כתיב ונזירות איתקיש לנדריים [בשיטמ"ק נוסף: ושבועות נמי איתקיש לנדריים] דגבי הדדי כתיבין וחרמין נמי היינו נדריים, אבל קדושין מי ילפינן מהנך או לא איכא למימר דלא ילפינן קדושין מהנך, דמה להנך דחמירי דאפילו בדבורא בעלמא מהני בלא שום מעשה, הלכך אפילו ידיים שאין מוכיחות הויין ידיים כעיקר, אבל קדושין דקילי דבהדי דבור בעי כסף או נתינת שטר אימא ידיים מוכיחות לא הויין ידיים. ואיכא למידק מאי קא מבעיא ליה, ומאי שנא מגט דלכולי עלמא ידיים (שאיין) מוכיחות הויין ידיים ואפילו שאין מוכיחות הויין ידיים לרבנן לדעת אביי. ותירצו בתוס' דשאני גט דכיון דאיכא נתינת הגט דהוי מעשה לא הויין ידיים אלא עיקר מוכיח, אבל הכא בקדושין דליכא נתינה לגבי אידך אלא באמירה בעלמא ובאמירה בעלמא לא אמרינן ידיים מוכיחות, אי לא כתיב בהו ידות בהדיא.

או דילמא ואת חזאי קאמר לה. כלומר אע"ג דאת נמי הוי יד מוכיח, מכל מקום לגבי קדושין כיון דלא כתיב בהו ידות הרי הוא כאילו אמר לה ואת חזאי, והכי נמי מפרשינן כל הנך דבסמוך.

יש יד לפאה או לא מי אמרינן כיון דאיתקש לקרבנות כו'. וא"ת והא רב פפא גופיה בעי אם יש יד לקדושין, ואע"ג דלא איתקש לנדריס ולא לקרבנות. וי"ל דאם תמצא לומר קאמר כלומר אם תמצא לומר אין יד לקדושין משום דלא כתיב בהו ידות, יש יד לפאה משום דאיתקש או דילמא לא איתקש אלא לבל תאחר ואע"ג דאין היקש למחצה, האי לאו היקש גמור הוא כיון דלא כתיבא פאה בהדיא, אלא מריבווייא, ואם תמצי לומר יש יד לפאה אע"ג דלא איתקש בהדיא, מ"מ כיון דחמירא דצדקה בעל כרחיה היא אבל צדקה דמדעתיה לא, או דילמא אפילו צדקה הואיל ואיתקש לקרבנות, וכולהו בידיס מוכיחות בעינן להו וסלקי הני כלהו בתיקו.

והלכך גבי קדושין ופאה וצדקה דאיסורא דאורייתא אזלינן לחומרא, אבל לגבי בית הכסא דאיסורא דרבנן לקולא, ואפילו תמצא לומר דהזמנה דבית הכסא מילתא היא כדבעיא להו בברכות (כו, ב).

דף ז - א

אמר רב פפא דנדינא ממך דכולי עלמא לא פליגי דאסור. יש מי שפירש דנדינא בלחוד אסור, ואע"ג דלא אמר דלא אכילנא בהדך, ואפילו לשמואל דאמר במרוחקני ממך דאינו אסור עד שיאמר שאני אוכל לך הכא מודה, משום דהתם הוא דמורחקני לא משמע אלא דלא יתיב בד' אמות דידיה, אבל נדינא מינך משמע שיהא (יטול) [בשיטמ"ק: נטול] ממנו לגמרי וידיס מוכיחות הוי, וכן כתוב בתוס'.

ולפי פירוש זה נראה שאפילו במנודה אני לך אי אמר שאני אוכל לך אסור, דבשלא אמר שאני אוכל לך הוא דפליגי דדילמא לישנא דמשמתינא הוא, אבל אמר שאני אוכל לך י"ל דלישנא דנדויא הוא ואסור.

וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל (נדריס פ"א הכ"ד) שכתב אמר מנודה אני לך שלא אוכל לך אסור לאכול. ואף מדברי הראב"ד ז"ל (שם) נראה כן.

ויש מפרשים דבכלהו אי לא אמר שאני אוכל לך לאו כלום הוא, דלא עדיף נדינא ממך ממרוחקני ממך, ועד שיאמר שאני אוכל לך ידים שאין מוכיחות הוי, ובין לר' עקיבא בין לרבנן מותר, ועובדא נמי דאתא לקמיה דרב חסדא בידיה מוכיחות הוה דקאמר משמתינא מנכסיה דרב יהודה, והלכך נדינא ממך בלחוד לכולי עלמא שרי. אבל נדינא מינך שאני אוכל לך אסור וכדרב פפא דאמר דלכולי עלמא אסור, ומשמתינא ממך אי נמי מנודה אני לך ואפילו שאמר שאני אוכל לך אינו אסור, משום דלית הלכתא כר' עקיבא מחבריו, ועוד דאמר ר' חסדא בהדיא לית דחש לה לדרי' עקיבא, וכל שכן אם לא אמר שאני אוכל לך, דבהא אפילו לר' עקיבא מותר דליכא ידים מוכיחות, וכן דעת הרמב"ן נר"ו.

ירושלמי (כאן פ"א ה"א): ר' עקיבא היה חוכך בזה להחמיר, לסור את כל נכסיו, כמה דתימר יחרם כל רכושו והוא יבדל וגוי, מה עבדין ליה רבנין חומר הוא בנדוי בית דין. וכתב הרב ר' ברוך בר שמואל בפירושו, מהא שמעינן בהדיא שמנודה שנידוהו בית דין אסור ליהנות מנכסיו כלל, ואיתסרו אכולי עלמא כל שכן מוחרם עכ"ל.

ושמא לא אמרו אלא בבית דין של כל ישראל כי התם, שאפילו העובר על גזירתם וחרמם חייב מיתה כחרמו של עכן. אלא שאני תמה על דברי הירושלמי בעצמן, מפני ששם החרימו נכסיהם בפירוש ואסרום, כדכתיב יחרם כל רכושו, אבל נכסי מנודה ומוחרם שהם בסתמא, ולא החרימו בפירוש אינו אסור ליהנות מנכסיו. וי"ל דכיון שהחרימו רכושם שמע מינא שמן הדין יש להם לעשות כן, וכיון שכן סתמן כפירושן.

דף ז - ב

הא דאמר רב נדהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו. יש מי שפירש דמשום דביישוהו בפניו יש להם לפייסו וליישב דעתו בפניו, ולפי פירוש זה אילו רצה המנודה שיתירו אותו שלא בפניו מתירין ואין בכך כלום.

ואינו מחוור בעיני דאן סהדי דכל כמה שאת ממהר להתירו ואפילו שלא בפניו ניחא ליה, ממה שאתה מאריך זמן נדויו עד שתתירו בפניו, ועוד מי שנדוהו מן הדין מה לך לפייסו להתירו בפניו.

ויש מי שפירש דכיון שהיה הנדוי בפניו הוא חזק יותר, ואין בדין שיותר אלא בפניו, והלכך אפילו רצה להתיר לו שלא בפניו אין שומעין לו, גם זה אינו מתיישב.

ונראה שאינו אלא מפני החשד, דכל שנדוהו בפניו אם אתה מתירו שלא בפניו ונוהג עמו כמותר אף הוא חושדך שאין אתה נזהר מנדויו, דסבר שאילו התירוהו הודיעוהו שהותר, כיון שנדוהו בפניו ואין מתירין אותו אלא בפניו, לאו דוקא בפניו ממש אלא גם לדעתו, דכיון שהתירוהו לדעתו אין כאן חשד. אבל נדוהו שלא בפניו מתירין אותו שלא בפניו דאין כאן חשד, דסבור הוא כשם שנדוהו שלא בפניו כך התירוהו שלא בפניו, כלומר שלא בידיעתו, וכאותה שאמרו לקמן בריש פרק ר' אליעזר (סה), (א) המודר מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו, ואמרו בירושלמי (כאן פ"ה ה"ד) מפני החשד.

הא דאמר רב גידל אמר רב תלמיד חכם מנדה לעצמו ומפר לעצמו. מסתברא דדוקא שאינו בר נדוי, אלא שמנדה עצמו משום יקרא דבר בי רב, כעובדא דמר זוטרא, ואפילו הכי איצטריך לאשמועינן דכיון שהוא מנודה סלקא דעתך אמינא אין חבוש מתיר עצמו אפילו מאיסורים כאלו קמ"ל, והיינו דאמרינן הכא היכי דמי כי הא דמר זוטרא חסידא כו', ואי לאו הכין מאי קאמר היכי דמי, הא כל היכא דמנדה עצמו מפר לעצמו ומאי קאמר כי האי, ואי לאתויי ראייה דמר זוטרא הוה עביד הכין לא הוי ליה למימר הכין, אלא לימא תלמיד חכם מנדה לעצמו וכו' דמר זוטרא חסידא כו'.

והלכך אי אפיק שם שמים לבטלה דחייב נדוי ונדה עצמו לכך אין מתיר את עצמו, ותדע לך דאילו כן מאי שנא כי נדה עצמו אפילו נידו אחר שאינו גדול ממנו יהא מתיר את עצמו, אבל לפי מה שפירשתי משום הכי נקט מנדה לעצמו ומפר לעצמו, משום שאי אפשר שיתנדה לכך, אלא במוחל על כבודו ומנדה עצמו כמר זוטרא חסידא כנ"ל.

אבל ראיתי לקצת המפרשים שאמרו בהפך זה, וכי אעיל לביתיה שרי לנפשיה, פירוש כי אעיל לביתיה שרי לנפשיה כדי שלא יצטרכו בני ביתיה להתרחק ממנו ד' אמות כדאמרינן במועד קטן (טו, ב).

ומכאן אנו למדין שהמנודה אפילו אנשי ביתו נוהגים נדויו ואע"פ שהראב"ד אמר (מובא בר"ן ד"ה וכי עייל) שאינו מנודה לאשתו, ודייק לה מדבעי מנודה מהו בתשמיש המטה אפשר דאשתו שאני דכגופו דמי, ומיהו אפשר דאפילו אשתו נמי נוהגת נדויו, וההיא דבעי מהו בתשמיש המטה, במנודה לעיר אחרת שאינו מנודה לעירו, אבל מ"מ הוא עצמו מנודה הוא וחייב לנהוג נדוי בעצמו, כגון בנעילת הסנדל ובתשמיש המטה אילו היה מדינו אסור.

דף ח - א

קמ"ל לזרוזי נפשיה. כלומר אע"פ שאין שבועה חלה על המצוה להתחייב עליה קרבן שבועה, כדדרשינן התם (כז, א) מה הטבה רשות כו' מכל מקום איכא משום דקבל להזדרז במצוה ואם לא עשה כן עובר משום בל יחל, דלא פטר התם במתניתין דשבועות אלא מקרבן אבל משום בל יחל איכא. אי נמי קמשמע לן שאם הזכיר בה שם לא הוי כמוציא שם שמים לבטלה, דשרי משום זרוזי נפשיה במצוה.

ואין זה נכון מדאמרינן באידך אשנה פרק זה דהתם אינו מזכיר בו את השם, ואפילו הכי אמרינן מאי קמ"ל לזרוזי נפשיה היינו דרב גידל קמייתא. והנכון דמשום דאין כשרים נשבעים לעולם, וכדאמרינן במתניתין כנדרי כשרים לא אמר כלום, כנדבותם נדר בנזיר ובקרבן, ואילו שבועה לא אמר, דלעולם אינן נשבעין כלל, משום הכי איצטריך לאשמועינן הכא דהני מילי שאר שבועות הם דאסירי אכשרים, אבל שבועה כי האי שרי, ונכון לעשות כן ומצוה כדי שיזדרז במצוה.

האומר אשנה פרק זה אשנה מסכתא זו נדר גדול נדר לאלקי ישראל. כלומר לעבור עליו משום בל יחל, ואקשינן והלא אין שבועה חלה על שבועה, כלומר אע"ג דנדריים חלים על דבר מצוה כדבר הרשות. וכדאמרינן בפרקין דלקמן (טז, א) הני מילי בבטול מצוה, דאסר חפצא עליה כגון הנאת סוכה עלי, אבל בקיום מצוה אינו חל כמו שאינו חל בשבועה, שאילו אמר הרי עלי שלא אוכל נבלה לא אמר ולא כלום.

מאי קמ"ל לזרוזי נפשיה. כלומר ואפילו תימא דהני מילי בנדר או נשבע שלא יאכל דבר האסור, אבל בקיום מצות עשה חל משום זירוז היינו דרב גידל קמייתא.

ותמיהא לי דמאי שנא דקא קשיא ליה משום דאין שבועה חלה על שבועה תיפוק ליה דאין נדר חל על כיוצא בזה, שאילו אמר הרי עלי שאעשה כך וכך לא אמר כלום, לפי שאין הנדרים חלים אלא על דבר שיש בו ממש, וכל אעשה דבר שאין בו ממש הוא ואין הנדרים אלא איסורים, או שיאמר הרי עלי זה כקרובן, או שאסר דבר המותר כגון שיאמר הרי עלי קרבן הרי עלי עולה.

ויש לומר דלרווחא דמילתא קא מקשה, כלומר אפילו היו הנדרים חלין על החולין וכיוצא בזה, הכא דמצוה היא אין הנדר חל עליה שאפילו השבועות אין חלין על המצוה. ואם כן איכא למימר דאי לאו דאין שבועה חלה על שבועה, והוא חייב לשנות תמיד היה הנדר חל עליו, כעין צדקה שאומר אתן סלע לצדקה שהוא חייב, והיינו נמי דפרקינן הא קמ"ל הואיל ואי בעי פטר נפשיה בקריאת שמע שחרית וערבית משום הכי חלה שבועה עליה, כלומר ואפילו הנדרים דהוי כנודר ליתן סלע לצדקה, וכן מצאתי למקצת מן המפרשים.

וכתב מורי הרב ר' יונה ז"ל, דהא דאמרינן הואיל ואי בעי פטר נפשיה בקריאת שמע, פירושו דאף בקרבן מחייבינן ליה דשפיר איתיה בלאו והן, כיון דרשות הוא לפטור עצמו בקריאת שמע שחרית וערבית, ומיירי בשהזכיר שבועה, כמו מעיקרא דקאמרינן דכיון דמזדרזי נפשיה שרי והיינו דנקט (בדרב גידל) [בשיטמ"ק: נדר גדול] נדר כלומר דאף בקרבן מיחייב, ואיצטריך לומר מנין שנשבעין לקיים שלא תלמדנה מגלויי מילתא דאין נשבעין לבטל גם ללקות עד כאן לשון מורי ז"ל.

ונראה שהוא ז"ל מפרש, דנדר דקאמר לא נדר ממש קאמר אלא שבועה, ויש לנו כיוצא בזה דמזכיר שבועה בלשון נדר כנדרי רשעים עלי נדר בנזיר ובקרובן ובשבועה, וגרסינן נמי בריש פרק ארבעה נדרים (כב, ב), ההוא דאתא לקמיה דר' אסי אמר ליה במאי נדרת באלקי ישראל אמר ליה אי נדרת במוהי מזדקינא לך ומוהי ובאלקי ישראל לאו נדר הוא אלא שבועה, ואפילו הכי קרי ליה נדרים ובהדיא אמרינן בריש פרק ואלו נדרים (לקמן פ, ב) שבועות בכלל נדרים דתנן נדר בנזיר בקרבן ובשבועה.

ויהיב שלמא לבי עשרה עד דמיקלען ליה עשרה דתנו הלכתא. יש מי שפירש כשמחזירין לו עשרה שלום הותר נדויו. ויש מי שפירש דהכי קאמר ותגין עליו נתינת שלום זה מן היסורין, עד שיזדמנו לו עשרה דתנו הלכתא ויתירו לו את נדויו כדינו. ויש מי שפירש דיהיב שלמא לאו דוקא, אלא אורחא דמילתא נקט, והכי קאמר יוצא לפרשת דרכים ויעמוד שם תמיד עד שמאסף עשרה דתנו הלכתא ויתירו לו את נדויו. ואינו מחוור דהא אינו נראה שמשיאו עצה היאך יאספם, אלא תקנה למד למי שאינו מוצא עשרה היאך ינצל מעונשו.

דף ח - ב

מהו שיעשה אדם שליח לחרטת אשתו. ואסיקנא דאי מיכנפי אין ואי לא מיכנפי לא, ופירשו בתוספות דדוקא לחרטת אשתו הוא דקא מיבעיא ליה, משום דשמא מתוך שקשה בעיניו שנדרה, הוא מוסיף מדעתו על חרטה שאמרה לו, אבל אחר ודאי פשיטא ליה דנעשה שליח על חרטה ועל חרטת חברו, שאין אנו חוששין שמא יוסיף אפילו לכנופינהו שפיר דמי. ואסיקנא דאפילו באשתו כי מיכנפי ולא טרח לאספם [אין] חוששין שמא יוסיף, אלא כשטרח לאספם חוששין שמא מתוך שטרח בכך יוסיף על חרטה שאמרה היא.

והורה רבנו שמשון ז"ל שאפילו על ידי כתב יכול אדם לשלוח חרטתו לפני בית דין, והם מתירין לו שלא בפניו על ידי החרטה ששלח להם.

גרסינן בירושלמי (כאן פ"י ה"ח) דמכלתין בפרק נערה מאורסה מהו להתיר על ידי מתורגמן, נשמיעינה מן הדא ר' אבא בר זוטרא איתעביד תורגמינה דר"י בחדא איתתא דלא הוה חכמה למשמע סוריסטון.

ופליגא דרשב"ל. כלומר דמפרש ליה בשמש של עולם הבא, וכן פירשו בתוס'.

מתני': כנדרי רשעים נדר בנזיר בקרבן ובשבועה. ואוקימנא בגמרא דאמר כנדרי רשעים הריני עלי הימנו כלומר ממנו, כיון שאמר שלא אוכל ודאי לשון שבועה משמע, אע"פ שלא אמר בלשון אחר וכגון שהיה הככר לפניו כלומר שיאמר כנדרי רשעים עם א' מאלו (שאסר) [בשיטמ"ק: שאם] אמר כנדרי רשעים הריני נודר בנזיר, ובנזיר עובר לפניו כדאיתא בגמרא, ואם אמר כנדרי רשעים עלי נדר ובקרבן, ואם אמר כנדרי רשעים הימנו נדר בשבועה, והוא שיאמר שלא יאכל כדאיתא בגמרא ואם אמר הימנו שאוכל נשבע שיאכל הימנו, ואי נמי אמר כלהו כנדרי רשעים הריני עלי והימנו, והיה נזיר עובר לפניו וככר מונח לפניו נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה. וכדאיתא בירושלמי (כאן פ"א ה"א) דגרסינן התם שמואל אמר לצדדין היא מתניא, אי בנזיר אי בקרבן אי בשבועה, ר' זעירא אמר נדר בשלשתן, אמר ר' אבין מאן דבעי מפתר הדא ר' זעירא במי שהיה לפניו אשכל אחד ובא אחד ואמר הריני נזיר ממנו הרי זה נזיר, בא אחר ואמר הרי עלי כקרבן, (ובא אחר ואמר הרי עלי כנדרי רשעים) [בשיטמ"ק: הרי עליו קרבן בא אחד ואמר הרי עלי שבועה הרי עליו שבועה] בא אחר ואמר מה שאמרו שלשתן עלי, נמצא נודר בנזיר ובקרבן ובשבועה, מאחר שהרשעים נוזרין [בשיטמ"ק: הרשעים נודרים] הרשעים נשבעים בנזיר בקרבן ובשבועה. ודוקא כשאמר כנדרי רשעים עלי, אבל אמר כנדבת רשעים עלי לא אמר כלום, לפי שאין הרשעים מתנדבין.

והכי איתא בתוספתא דמכלתין בהדיא, כנדבת רשעים לא אמר כלום שאין הרשעים מתנדבין, ובגמרא תני לה משמיה דר' יהודה [בשיטמ"ק: דתניא ר' יהודא] אומר כנדבת רשעים עלי לא אמר כלום, כנדבת כשרים נדר בנזיר ובקרבן פ"י לפי שאפילו כשהרשעים אומרים הרי זו עולה או שלמים להם דקרינן לה נדבה, הם אינן עושין כן לכונת נדבה גמורה אלא ליראת חטא שקדם להם והרי זו כנדר. ובכשרים נמי אע"פ שנודרין בנזיר שאי אפשר לנזירות בלא נדר, אפילו הכי לא מיקריא נדר אלא נדבה, לפי שאינן מתכוונין לנודר מחמת תיהוי חטאת, אלא לנדבה גמורה כדי שיתחייבו קרבן, או (לנדר) [בשיטמ"ק: לגדור] בפני יצרן, כמעשה דשמעון הצדיק דבגמרא.

ומשום הכי קתני כנדרי כשרים לא אמר כלום, כלומר ואפילו בנזיר לא נדר, ואע"פ שהכשרים נודרים בנזיר לפי שתלה נזירותו בנדרי הכשרים, ואין הכשרים (נוזרים) [בשיטמ"ק: נודרים] מתורת נדר, דהיינו לכפר על מה שקדם להם מן החטא אלא לנדבה, והלכך כשאמר בנדבתם נדר בנזיר שאף הם נודרים בנזירות מתוך נדבת הלב. ובהכי מתרצא לן הא דאמרינן שנודרין על הצרה כדרך שעשה יעקב שנאמר (בראשית כח, כ) וידר יעקב נדר, לפי שאותו נדר אינו נדר גמור אלא נדבה והודאה.

כנדבתם נדר בנזיר ובקרבן. אבל בשבועה כלל וכלל לא, לפי שאין הכשרים נשבעין לעולם לאסור דבר על עצמן, ואע"פ שנשבעין לקיים את המצות זה לזרוז בעלמא, אבל לאסור דבר לא, ולפיכך אם אמר כנדבת כשרים הימנו שלא אוכל לא אמר כלום. ונראה שאילו אמר כנדבת כשרים אשנה פרק זה, הרי זה נשבע ללמוד אותו, לפי שהכשרים נשבעים כן.

גמרא: ודילמא אהא בתענית קאמר, אמר שמואל בשהיה נזיר עובר לפניו. ואפילו הכא דוקא באומר כנדרי רשעים הריני, אבל הרי לחודיה ונזיר עובר לפניו לא, וגרע מאהא דאמרינן בריש נזיר (ג, א) דהוי נזיר, וידים מוכיחות הויין.

ודילמא הימנו דאכילנא קאמר. ואיכא למידק אין הכי נמי. וי"ל דמשמע דכולה מתניי דומיא דנזיר קתני דאסר חפצא, ולא שישבע שיאכל.

דף ט - ב

והא קתני כנדבתם נדר בנזיר ובקרבן. מסתברא לי דהכי קא מקשה, דמדקתני נדר משמע דנודר זה אינו נודר מתוך נדבת הלב, כדרך שהכשרים נודרים בנזיר, אלא מתוך יראה נודר כדרך הרשעים, מדקרי ליה נדר, ואם כן כיון דתלה אותו בכשרים ואין הכשרים נוזרים נזירות כזה, אף הוא לא אמר כלום.

ומשני: תני נדב. כלומר שלא אמרו כן אלא שנודר מן הנדבה ככשרים. ואחרים פירשו דמקרבן קא פריך, דקס"ד דמדקתני נדר בקרבן הכי במאי עסקינן דקאמר כנדרת כשרים עלי דהרי זה נדר, ואין הכשרים נודרים בקרבן לעולם.

ומשני: תני נדב. כלומר בשאמר כנדבת כשרים.

הרי זה כהלל הזקן, דתני אמרו עליו על הלל הזקן כו'. ומתניי נמי בשהתנדב כן בעזרה ובהמה לפניו ואפילו הכי אם הביא בהמה בעזרה ואמר הרי עלי כנדרי כשרים לא אמר כלום, לפי שאפילו בכענין זה אין הכשרים נודרים, דחוששין שמא תמצא טריפה וחייב באחריותה, או תפסל באחד מן העבודות.

נדבה דנזירות מאי איכא למימר. פירוש שהרי יש לחוש לכמה חששות, שמא יפשע באחת מהן, כגון בלא יטמא ובל יאכל ובל ישתה ובהבאת קרבנותיו. ומשני כשמעון הצדיק, דמתוך שהיה צדיק כל כך ונוזר לשם בכוונה רצויה כזו נזהר הוא הרבה לבל יפשע מכל אלו כלל, ואע"פ שזה בעצמו נטמא, שמא מת עליו מת בפתע פתאום מתוך בוריו ולא מתוך חולי. ויש מי שפירש דהכי קאמר אע"פ שיש לחוש לחששות אלו, מ"מ דרכן של צדיקים להתנדב בניזיר לשם שמים כשמעון [בשיטמ"ק: הצדיק] ששבחו לזה, והלכך אם אמר כנדבת כשרים הריני נדר בניזיר, שאף הכשרים מתנדבין כן לעתים.

מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא. והוא הדין לחטאת העוף שלו ונזיר טמא לאו דוקא, אלא אפילו טהור לאחר שנטמא, דאף הוא כשנטמא נתחרט, ונמצא כשחוזר ומונה נזירות אחר מתחרט, ונמצאו קרבנותיו חולין בעזרה, והכל בכלל טמא נזיר הוא, וכשהם מטמאין ורבין עליהם ימי נזירות מתחרטין.

נמצאו מביאין חולין לעזרה. ולא חולין גמורין קאמר, שאע"פ שמתחרטין לא הותרו מידי נזירותם, דהוא אינו מוחל לעצמו עד שיהיו אחרים מוחלין לו, אלא כעין חולין קאמר, כיון שאינם מביאין מרצון הלב.

וגרסינן בירושלמי (כאן פ"א ה"א): סבר שמעון הצדיק בני אדם מתוך הקפדה הם נודרים, מכיון שהם נודרים מתוך הקפדה סופו להתנות, וכיון

שהוא תוהא יעשו קרבנותיו כשוחט חולין בעזרה, זה מתוך ישוב נדר פיו ולבו שוין עד כאן.

אלא דקשיא לי קצת, דאם כן אפילו חטאת של מי שכפוהו להביא לא יאכל, וא"ת דאנן סהדי דלבסוף לרצונו הוא, דאגב אונסו ומצותו גמר ומביא, כמו שאמרו בפרק חזקת (ב"ב מת, א), ה"נ כיון שהוא מביאו מעצמו לרצונו הוא. וי"ל דמ"מ מנין הנזירות היה מתוך החרטה, ואין הקרבן בא אלא על נזירותו, נמצא שאף ע"פ שהקרבן מביא לרצונו, כיון שעל מנין שנמנה מתוך החרטה הובא, הרי זה כמביא חולין לעזרה.

והפירושין פירש שהוא מביא חולין גמורין לעזרה (הן) [בשיטמ"ק: ושמא הם] עושין אותו, כנדרי שגגות שסבור (הוה) [בשיטמ"ק: היה] לקבל הנזירות ואינו יכול לקבל.

ואי אפשר לומר כן, דשבועות שגגות ואונסין מותרות כנדרי שגגות ונדרי אונסין, כדאיתא לקמן בפרק ארבעה נדרים (כה, ב), ושבועה בענין זה שבועה גמורה הוא ולוקין עליה, וכדאמרין בפרק שבועות שתיים תניין (כו, ב) נשבע על הככר ונצטער עליה ואכלה בשוגג מיד, אם שב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו, לא שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו. וזה הואיל ואינו שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו, ודוקא מקרבן פטור מהאי טעמא, הא אכלה במזיד ובהתראה לוקה עליה והכי נמי דכותה.

דף י - א

דילמא אמר לה' ולא אמר קרבן. ואיכא למידק והלא סתם חרמין לכהנים, וכשמזכיר שם הוי לבדק הבית, ואם כן מכל מקום כשירצה להחרים לבדק הבית צריך להזכיר שם ויאמר חרם לשם, אם כן מה הועילו חכמים בתקנתם.

וי"ל דכשהוא אומר לשון הכתוב ישכח ויזכור שם כמו שהוא כתוב חרם לה', אבל כשאינו אומר בלשון הכתוב, כשיצטרך להחרים לבדק הבית

לא יזכיר את השם, אלא יאמר חרם לבדק הבית.

דף י - ב

ובית הלל סברי הכי לא משתען עכו"ם. מסתברא דהכי קאמר, אע"פ שיש מקצתם שאומרים כן, אין עיקר הלשון כן, אלא בלעגי שפה, דאי משתעא ולא משתען כלל קאמרי מי פליגי אם יש בעולם כן, ומי ידעי בית הלל כולי עלמא, ובית שמאי דאמרי דמשתען לאו מן הסברא קאמרי, דמילתא דלא לתיא בסברא היא, אלא שיודעין בבירור שמקצתם משתען הכין.

אי בעית אימא בית שמאי גזרי כינויין כינויין כו'. פירוש ולעולם לכולי עלמא לשון עכו"ם הם.

נדר במוהי הרי אלו כינויין לשבועה. משמע דבלשון זה ממש הוא שצריך לומר, הא אם אמר במוהי ולא אמר נדר לא אמר כלום, עד שיאמר נדר במוהי, ואיני יודע למה צריך לומר נדר.

גמרא: רשב"ג אומר במוהי לא אמר כלום. יש מפרשים דרשב"ג לא פליג אמתניי, אלא לא משמע ליה בי"ת במוהי בי"ת השמוש, אלא יסוד בתיבה, ומשום הכי לא אמר כלום, ולומר דלא תניא במוהי אלא מוהי, ולעולם דאמר נדר מוהי. ויש מי שפירש דרשב"ג פליג אמתניי, ולדידיה אפילו לא אמר נדר מוהי, אלא מוהי לחוד הוי כנוי לשבועה.

מתניי: לחולין שאוכל לך אסור. ולחולין בפתח תחת הלמ"ד גרסינן, וקמ"ל דאף על גב דאיכא למימר תיבה אחת היא, ולחולין יהא מה שאוכל לך קאמר, אפילו הכי אסור, וטעמא משום דסתם נדרים להחמיר, כדתנן במתניתין בפרקא דאלו נדרים מותרין (לקמן יח, ב) והיינו טעמא נמי דטמא וטהור שאסור, דלא אמרינן דבתרומה קא מתפיס דהוי דבר האסור ולישתרי, משום דסתמן להחמיר הוא כקרבן דשייך ביה טהור וטמא קאמר.

ירושלמי (כאן פ"א ה"ג): כדירים של עצים, כדירים של קרבנות, כעצים כשני גזירי עצים, כאשים כשלהובית של אש, כמזבח כקרבנות המזבח, כהיכל כקרבנות ההיכל, כירושלים כקרבנות ירושלים, נדר באחד מכל משמשי מזבח, כגון כף ומחתה ומזרק, ר' יודא אומר האומר ירושלים לא אמר כלום, שלא נתכוון אלא לעצים ולאבנים שבה.

דף יא - א

אי ר' מאיר הא לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן. ואיכא למידק דבשלהי פרק שבועות העדות (לו, א) אסיקנא, דכי לית ליה לר' מאיר בממונא, באיסורא אית ליה, ונדריס איסורא הוא. וי"ל דהיינו דוקא באיסור חמור, כגון שבועת העדות ושתויי יין ופרועי ראש כדאיתא התם, אבל נדריס שאינן חמורין כל כך לא.

ואינו מתיישב בעיני דהא לכלהו גירסאות דהתם לא ממעטים אלא ממונא, ואיסורא דאית בהו ממונא, כסוטה ועדים, הא בכל שאר איסורי אית ליה לר' מאיר מכלל לאו אתה שומע הן.

ומצאתי בהלכות הרמב"ן ז"ל אלו נדריס איסורא דאית בהו ממונא, ליאסר הוא בנכסי חברו ובגיטין וקדושין, וזה נכון.

אלא ר' יהודה הוא כו'. ומשום דאשכחן בשלהי השולח (גיטין מו, ב) דר' יהודה לא בעי תנאי כפול נקט הכא ר' יהודה. והוא הדין דמצי לשנויי דאתי כר' חנינא בן גמליאל, דפליג בהדי ר' מאיר בהדיא בקדושין, אלא משום דאיירי ר' יהודה במתניי ניחא ליה לאוקמה כר' יהודה ואפילו בתרי תנאי אליבא דר' יהודה, ולא לאוקמא כר' חנינא בן גמליאל דלא איירי בהא מתניי.

תרי תנאי ואליבא דר' יהודה. קשה היכי מומקמינן לה כולה מתניי כר' יהודה, והא ר' יהודה כ"ף בעי, וכדתנן האומר ירושלים לא אמר כלום, עד שיאמר כירושלים, ואלו כולה מתניי לא תני כ"ף, אלא כשר דכי טמא טהור נותר פגול, הרי זה אסור.

ויש מתרצים דמודה ר' יהודה בכל הנך, דלשון פעולה הם, ולא שם דבר, ומשמע מוקדש מופסל מטומא מפוגל, אבל נותר קשיא לוח, ואמרינן דנותר אגררא דפגול נקט ליה הכין, ולעולם כנותר בכ"ף בעי, וצריך תירוץ עדיין.

דף יא - ב

הכי גרסינן: **הכי קאמר לא חולין להוי, לפיכך לא אוכל לך.** והאי לאו מכלל לאו אתה שומע הן הוא, דכיון דקמסיים דבוריה, ואמר לא אוכל לך מוכחא מילתא, דחולין דקאמר לא חולין להוי אלא קרבן, כדי שלא אוכל לך קאמר דלא גרע מידות, דאילו אמר הרי זה אסור כאילו אמר הרי זה עלי כקרבן. ולא דמי למתניתין דאוקימנא כר' יהודה ודלא כר' מאיר, משום דהתם שאוכל קאמר, ואם נאמר דהכי קאמר לא חולין להוי אלא קרבן מה שאוכל לך, הוי ליה מכלל לאו אתה שומע הן, דאילו סתם דבריו, דמשמע שרוצה להתיר אכילתו דשאוכל קאמר. ולעולם הולכין לר' מאיר אחר משמעות סוף דבריו, והלכך כשאמר לחולין שאוכל לך, הכי קאמר חולין יהא כדי שאוכל לך, וכשאמר שלא אוכל לך, אי אפשר לומר חולין יהא כדי שלא אוכל לך, דאדרבא כשהיא כחולין כל שכן שיהא מותר לאכול, אלא לא חולין קאמר, וכן לקרבן שלא אוכל לך.

וא"ת א"כ קרבן לא אוכל לך לר' מאיר, נימא דהכי קאמר קרבן (והא) [בשיטמ"ק: יהא] לפיכך לא אוכל, ואנן איפכא תנן לקמן בפרק ואלו מותרין (טז, א), קרבן לא אוכל לך מותר, ואוקימנא כולה ההיא מתנני כר"מ, כדאיתא התם בגמרא. וי"ל דכל שאמר באות השמוש, כגון לקרבן או לחולין, יש במשמע דלקרבן יהא, ולא חולין יהא קאמר, דאי בחיי קרבן, או בחיי חולין קאמר, אם כן אמר קרבן כעין שבועה, כמו שבועה שלא אוכל לך, למה לי לקרבן ולחולין בשמוש למ"ד, לימא קרבן והלכך נפרש דבריו שכך אמר, לקרבן יהא כדי שלא נוציא דבריו לבטלה. וכן כשאומר לחולין נפרש (אלא) [בשיטמ"ק: ולא] חולין יהא, שאם לא כן היה מוציא דבריו לבטלה, אבל באומר קרבן לא אוכל לך, יש לומר דהכי קאמר במצות קרבן, לא אוכל לך, כמו שבועה לא אוכל לך, וכסבור

שהאומר במצות קרבן, שיהא אסור כמוציא שבועה מפיו, ואינו כן אלא מותר.

הכי גרסינן: **הא דאמר לחולין**. כלומר הא דאמר לחולין בפתחות הלמ"ד משמע לא חולין להוי, לפיכך לא אוכל, הא דאמר לחולין בשב"א הלמ"ד, דאין אומרים לא חולין להוי, אלא חולין יהא מה שלא אוכל לך, ולר' יהודה בין לחולין (שלא) [בשיטמ"ק: שאוכל] לך, בין לחולין שלא אוכל לך הרי זה אסור, דלחולין בשב"א שלא אוכל לך הרי זה אסור, משום מכלל לאו אתה שומע הן, הא מה שאוכל לך לא יהא חולין אלא קרבן. ולחולין בפתחות הלמ"ד נמי אסור, הכי נמי מפרשינן ליה, לחולין יהא מה שלא אוכל לך, הא מה שאוכל לך לא יהא לחולין אלא לקרבן, דמה שאמרו בלחולין שאוכל במתני', דהוי כשתי תיבות, וכאילו אמר לא חולין היינו להחמיר ולא להקל, ומשום דסתם נדרים להחמיר כנ"ל.

ואי נמי דודאי משמע דלקרבן לא אוכל לך, מודה ביה נמי ר' יהודה, דכיון דאשכחן לר' מאיר דאסר, ולא אשכחן לר' יהודה דפליג עליה בהדיה, מסברא לא אמרינן דפליגי, ואף על גב דאמרינן הכא האי תנא סבר לה כוותיה בחדא, ופליג עליה בחדא, סבר לה כוותיה בחדא דמכלל לאו אתה שומע הן, ופליג עליה בלקרבן, ההוא פירוקא בעלמא הוא, ולא סמכינן עליה, אלא אדרב אשי, ועוד דהבאי תנא בלחוד הוא דאשכחן דפליג עליה, הא ר' יהודה לא אשכחן דפליג עליה.

והא דאצטרכינן למימר הכא, רישא מני ר' מאיר, אימא סיפא, לחולין לא אוכל לך, דלכאורה משמע דלר' מאיר בלחוד הוא דקשיא, ולא לרבנן היא, [בשיטמ"ק: לא היא] אלא משום דאשכחן לר' מאיר דאמר הכין, אקשינן דידיה אדידיה, אבל לרבנן לא אשכחן, ואי לא דאמרינן ר' מאיר דמיניה נשמע אף לרבנן לא הוה ידעינן להאי סברא כלל, הלכך אקשינן מיניה לר' מאיר, ומינה נשמע לרבנן, ודכוותא נמי בפרקין דלקמן גבי מתניתין (טו, ב) דלקרבן שלא אוכל לך מותר כנ"ל. ואיכא מרבנותא דפסקי כזה בלקרבן, ואיכא מאן דפסק בהיפך זה.

בעיקרו קא מתפיס. כלומר שהיה אסור לכל מחמת נדרו, או דילמא בהיתרא קא מתפיס, שלאחר זריקת דמים הותר בשר לזרים. וא"ת אם תמצא לומר דבהיתרא קא מתפיס, כלומר שיהא כזה ממש דנחית קמיה, אכתי ליתסר, דהא אסור לטמאים מחמת נדרו. י"ל דאיהו מישרא שרי, דאיסתלק ליה נדריה, כיון דבשעת נדרו נאסר לכל, והשתא הותר לכהנים ולזרים, והאי דאסור לטמאים היינו משום איסור טומאה דרכיב

אכתפיה דגברא, וכשיטהר לערב נסתלק האיסור, וחזר גברא להיתרו כנ"ל. ואם תאמר עוד, והלא איכא חזה ושוק, שאסור לזרים מחמת נדרו. יש לומר שאינו מחמת נדרו, שהרי יצא מתורת נדר, כיון שאחר שנאסר מחמת נדרו לכל הותר, אלא שנאסרו לזרים מחמת שהתורה זכתה אותן לכהנים להיות כנכסיהם, ושלא יהא אחר זוכה באכילתן, ודבר האסור הוא ולא דבר הנדור, והויא להו כחלת אהרן וכתרומתו שהוא מותר. ואע"פ שע"י קריאת שם נאסרין, מ"מ לאו כקרבן הם, דיהא מתפס בדבר הנדור, אלא בדבר האסור, דנכסי כהן הן, ולפיכך הם נאכלין אפילו לעבדיו ושפחותיו, ומן הטעם הזה פירשה הראב"ד ז"ל, ההיא דכחלת אהרן וכתרומתו.

וזהו נמי דבבכור קאסר ר' יעקב מפני שמצוה להקדישו, ולא קשי ליה חלת אהרן ותרומתו, משום דבכור לאו נכסיה דכהן הוא, דהא אינו נאכל אלא לזכרי כהונה, ודבר הנדור חשבינן ליה כיון שמצוה להקדישו.

דף יב - א

איזהו איסור האמור בתורה הרי עלי שלא אוכל בשר וכו'. כלומר, דמכי ידור נדר לא נפקא לן אלא תולה בדבר הנדור לכל כקרבן, אבל תולה בדבר האסור לו לבדו, בזה הוי אמינא דאין זה תולה בדבר הנדור, הלכך אצטריך קרא דלאסור איסר, לרבות כולה בכענין זה.

אמר שמואל והוא שנדור ובא. כלומר, אפילו באומר כיום שמת בו גדליה בן אחיקם, דוקא בשנדר שלא לאכול בו בשר, דהשתא הוי כמתפס בדבר הנדור, דאילו אינו נדור, הוי ליה מתפס בדבר האסור, כאומר שלא אוכל בשר ביום טוב. ואף ע"ג דאפילו לא נדר ביום שנהרג גדליה בן אחיקם, אסור מדרבנן לאכול בו, אפילו הכי חייל ביה נדרים, והוא דאצטריך לאשמועינן, וכדאמרינן עלה בפרק שבועות שתים בתרא (כ, א) דגרסינן התם כיום שמת בו אביו פשיטא, ופרקינן כיום שמת בו גדליה בן אחיקם איצטריכא ליה, מהו דתימא כיון דאפילו לא נדר אסור מדרבנן, כי נדר נמי לא חייל נדרו, ולא מתפס בנדר הוא קמ"ל, דכיון דאיסור אותו היום

והא תרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים היא. אלמא בעיקרו קא מתפיס. ואיכא למידק מאי קושיא, שאני תרומת לחמי ודה, דאפילו לאחר זריקת ניתרת לכהן, ואסורה לזרים, והויא לה כפיגול ונותר של עולה. ותירצו בתוספות דכי ידור נדר דמיניה ילפינן שידור בדבר הנדור, משמע שידור בדבר הנדור, בשעה שעומד באותה קדושה שהוא עומד בה בשעת הנדר, והלכך לאחר זריקת דמים, שהוקל כח ההקדש, שבתחילה היה אסור לכהנים, ועכשיו לאחר זריקת דמים, אינו אסור אלא לזרים, לא קרינא ביה דבר הנדור.

היכי דמי אי לפני זריקת דמים. כלומר, אי שאמר כן בפירוש מאי טעמא דמאן דשרי, דכיון דאמר בפירוש לפני זריקת דמים באיסורא קא מתפיס, ואי לאחר זריקת דמים שאמר בפירוש, מאי טעמא דמאן דאסר.

דף יג - א

ודחינן לא דכולי עלמא לפני זריקת דמים. יש מפרשים דלעולם בדאמר בפירוש לפני זריקת דמים, ואפילו הכי קא שרי ר' יוסי, משום דגבי בכור בפלוגתא אחריתי פליגי. ולישנא דקאמרינן דכולי עלמא לפני זריקת דמים, לא מחוור לי להאי פירושא, דהוי ליה למימר לעולם לפני זריקת דמים, או בלאחר זריקת דמים פליגי, אלא כדמחית בשר בכור, ומחית בשר דהאיך גביה וכו', ובפלוגתא אחריתי הוא דפליגי, דמאן דשרי, סבר לאו דבר הנדור הוא, ומאן דאסר סבר דבור הנדור הוא. ולשון זה יפה, אלא דאכתי לא מחוור לי לישנא דגמרא שפיר, דכיון דעד השתא כי אמרינן לפני זריקת דמים, היינו דקאמר הכין בפירוש, מסתמא כי הדריי ואמרינן דכולי עלמא לפני זריקת דמים, היינו דקאמר הכין בפירוש, מסתמא כי הדרינן ואמרינן דכולי עלמא לפני זריקת דמים, אף הוא פירוש בדאמר לפני זריקת דמים, דאי לא לימא לעולם דמחית בכור לפני זריקת דמים היא. ולפי לשון זה שבגמרא, יש לי לומר דהכי פירושא היכי דמי כלומר, אי לאו תנאי היא כדאמרן, ולעולם הני תנאי בחדא שיטתא קיימי, בהא (מתל') [בשיטמ"ק: מילתא], או בעיקרו קא מתפיס לכולהו, או בהיתרא קא מתפיס לכולהו, אם כן במאי קא מיפלגי, אי מחית בשר

בכור לפני זריקת דמים קמיה ואתפיס בה מאי טעמא דמאן דשרי, ואי לאחר זריקת דמים ומשום הכי שרי, מאן דשריי דסבירא ליה דבהיתרא קא מתפיס, מאי טעמא דמאן דאסר כלומר מאיזה טעם אסר, אלא לאו תנא היא, והיינו עיקר פלוגתייהו בדמחית בכור גביה כדאמרן ואמר זה כזה.

ואמרינן: לא דכולי עלמא לפני זריקת דמים. כלומר דכולי עלמא בעיקרו קמתפיס דהיינו לפני זריקת דמים, והכא בפלוגתא אחריתי פליגי, והא דקאמר דכולי עלמא לפני זריקת דמים, ולא אמר דכולי עלמא בעיקרו הוא מתפיס, דניחא ליה למינקט לישנא דנקט מאן דמייתי מינה ראיה, כיון דהאי לישנא והאי לישנא לחד טעמא סלקן.

והא נמי דקאמר לעיל אלא דמחית בשר בכור גביה, לאו למימרא דעד השתא לא איירי בכהאי גוונא, אלא לישנא רוחחא הוא וכדפרישית כנ"ל לפום לישנא דכתיב בספרים שלנו, ומיהו הפירוש הראשון עיקר.

ודחינן: לא דכולי עלמא לפני זריקת דמים. יש מפרשים דלעולם בדאמר בפירוש לפני זריקת דמים, ואפילו הכי קא שרי ר' יוסי משום דגבי בכור בפלוגתא אחריתי פליגי. ולישנא דקאמרינן דכולי עלמא לפני זריקת דמים לא מיחוור לי להאי פירושא, דקשא לי למימר לעולם לפני זריקת דמים, כלומר לעולם כדקאמרת בשאמר בפירוש לפני זריקת דמים.

והראב"ד ז"ל (הלי נדרים פ"א, הט"ו) דכולי עלמא לפני זריקת דמים כלומר לא בדאמר בפירוש כלפני זריקת דמים או כלאחר זריקה פליגי, אלא כדמחית בכור מחיים, או בשר בכור לפני זריקת דמים פליגי, ובפלוגתא אחריתי הוא דפליגי, דמאן דשרי סבר לאו דבר הנדור הוא, ומאן דאסר סבר דבר הנדור הוא ולשון זה יפה. אלא דאכתי לא מיחוור לי לישנא דגמרא שפיר, דכיון דעד השתא כי אמרינן לפני זריקת דמים ולאחר זריקת דמים, ולאחר זריקת דמים היינו דקאמר הכין בפירוש. מסתמא כי הדרינן ואמרינן דכולי עלמא לפני זריקת דמים, אף הוא פירושו בדאמר לפני זריקת דמים, דאי לא לימא לעולם דמחית בשר בכור לפני זריקת דמים היא.

ולפי לשון זה בגמרא יש לי לומר דהכי פירושא, היכי דמי כלומר, אי לאו תנאי היא כדאמרן, ולעולם הני תנאי בחדא שיטתא קיימי בהא מילתא, או בעיקרו קא מתפיס לכולהו, או בהיתרא קא מתפיס לכולהו, אם כן במאי קמיפלגי, אי מחית בשר בכור לפני זריקת דמים קמיה ואתפיס בה

מאי טעמא דמאן דשרי. ואי לאחר זריקת דמים ומשום הכי שרי מאן דשרי דסבירא לן דבהיתרא קא מתפיס, מאי טעמא דמאן דאסר כלומר, מאיזה טעם אסר אלא לאו תנאי היא, והיינו עיקר פלוגתייהו בדמחית בשר בכור גביה כדאמרן, ואמר זה כזה, ודחינן לא, דכולי עלמא לפני זריקת דמים כלומר, דכולי עלמא בעיקרו קא מתפיס, דהיינו בלפני זריקת דמים, והכא בפלוגתא אחריתי פליגי, והא דקאמר דכולי עלמא לפני זריקת דמים ולא אמר דכולי עלמא בעיקרו הוא מתפיס, דניחא ליה למינקט לישנא דנקט מאן דמייתי מינה ראייה, כיון דהאי לישנא והאי לישנא לחד טעמא סלקן.

והא נמי דקאמר לעיל אלא דמחית בשר בכור גביה, לאו למימרא דעד השתא לא איירי בכהאי גוונא, אלא לישנא רויחא הוא וכדפרישית, כן נראה לי לפום לישנא דכתיב בספרים שלנו, ומיהו הפירוש הראשון עיקר. [לפי הש"מ].

דף יג - ב

א"ר יהודה אמר רב באומר יאסר פי לדיבורי וכו'. יש מי שפירש דלאו למימרא שלא יאסר עד דאמר בהדיא יאסר פי לדיבורי, אלא נעשה כמאן דאמר יאסר פי לדיבורי קאמר, דכיון דקאמר קונם פי מדבר עמך, ולא קאמר קונם שאיני מדבר עמך, שמע מיניה שהפה אסור לדבורו, בקונם יהא פי למה שאני מדבר עמך. ונראה לי דטעמיה דמילתא, משום דכיון דקאמר קונם פי מדבר עמך, ואפשר דקונם קאי אפי, ואפשר נמי דלא קאי אפי אלא אמדבר, מסתמא מפרשינן ליה דקאי אפה, והכי קאמר קונם יהא פי לדיבורי עמך, ומשום דסתם נדרים להחמיר, כדתנן בפרקא דלקמן. ויש מי שפירש, דקונם פי מדבר עמך, ורגלי מהלכת לך קא קשיא ליה, ואיהו אצטרכיה לשנויי, אבל ידי עושה עמך [בשיטמ"ק: דבר] שיש בו ממש הוא הוא דמלאכת ידיו חפצא (היא) [בשיטמ"ק: הוא] ושפיר שייך למיסריה אנפשיה, וכן נמי אפשר דרגלי מהלכת לך, פעמים שיש בו ממש, כגון שמהלך על גבי טינא לגבלו, או על גבי ענבים לדרוך, ואז יהיה

אסור, אפילו באומר קונם רגלי מהלכת לך, שיהא אסור באותה מלאכה שיעשה בהליכת רגליו, וכן כתבו מקצת רבותי הצרפתים זכרונם לברכה.

ואינו מחוור, חדא דלפי מה שהיינו סבורים עכשיו, דלא אסר אלא הדבור והעשיה וההילוך, ודאי כל אלו אין בהם ממש, דודאי מה שנעשה הוא שיש לו ממש, אבל ההילוך והעשיה אין בהם ממש.

וכך כתב הרב רבנו ברוך בר שמואל זכרוננו לברכה הספרדי בפירושו ויפה אמר, והיינו דאמרינן נמי בשלהי בתרא (קמז, ב) ידור פלוני בבית זה לא אמר כלום, לפי שמעשה הדירה אין לו ממש. ועוד קשיא לי דאפילו לדבריהם, אפילו באוסר המעשה שעשה בידיו, והמלאכה שיתקן ברגליו, מכל מקום מעשה ידיו, ומלאכת רגליו, דבר שלא בא לעולם הוא, ואין אדם אוסר על חברו דבר שלא בא לעולם, עד שיאמר ידי לעושיהן, דידים איתנהו בעולם, וכדאיתא בפרק אע"פ בכתובות (נט, א) והכי קיימא לן וכדאיפסקא הלכתא התם אלא אם תעמידני כר"מ, דאית ליה אדם אוסר דבר שלא בא לעולם, וכיון דלא אתמר הכין במתניי למה לן לאפוקי למתניתין לבר מהלכתא, והלכך מתניתין לית לה פתרי אלא בהאי שינויי דשנינן, דפי לדבורי וידי למעשיהן, ורגלי להלוכן קאמר.

ומיהו אפשר היה לאוקמה בבל יחל דרבנן, וכדאמרינן בפרקין דלקמן (יד, ב) גבי קונם שאני ישן, אלא דעדיפא וקושטא קא מתרץ, דמדקתני פי מדבר עמך, ולא קתני שאני מדבר עמך, שמע מינה דפי לדבורי קאמר, דקונם לא קאי אמדבר, אלא אפי כדאמרן. ועוד נ"ל, דלא אפשר לאוקמה בבל יחל דרבנן, מדקתני אסור ולא קתני הרי זה בבל יחל, כדקתני בפרקין דלקמן (טו, א) דכל היכא דתני אסור דאורייתא קאמר. ועוד נ"ל דליכא בל יחל דרבנן בדבר שאין בו ממש, ושלא בא לעולם, אלא במה שאוסר על עצמו, אבל לאסור על אחרים, ואפילו בקונם ליכא איסורא כלל, ואפילו מדרבנן, והכא בשאוסר דבורו ומעשה ידיו על חברו היא, הלכך לא חייל, ובפרקין דלקמן (יד, ב טו, א) בקונם שאני ישן שאוסר על עצמו, מ"ה מוקמינן לה בבל יחל דרבנן, וכדכתיבנא התם בדוכתא בסיעתא דשמיא.

דף יד - א

הרי עלי כאימא פותחין לו פתח ממקום אחר כדי שלא יקל את ראשו לכך. ולא דוקא בתולה באמו, אלא הוא הדין באחותו ובשאר העריות, ולא עוד, אלא אפילו תולה בהנך דלעיל, בבשר חזיר ובעורות לבובין וברייתא נמי כולהו ערבינהו, כדתניא בגמרא, הרי את עלי כבשר אחותי, כערלה וכלאי הכרם לא אמר כלום, ואוקימנא דבעם הארץ צריך שאלה לחכם, ומתניתין נמי בעם הארץ שנויה, כדאוקימנא בגמרא. ומתניתין דנקט כאימא נראה לי משום דחדא דאית בה תרתי אשמועינן, חדא דבמדיר את אשתו אפילו בתולה בדבר האסור צריך שאלה לחכם, כדי שלא יקל את ראשו לכך, מדרבנן להחמיר, ולחוש לתולה בדבר הנדור. ועוד דאפילו בשאלה שאינה אלא מדרבנן, אין פותחין לו בכבוד אמו, כדרך שאמרו בשאר נדרים דאורייתא, שאין פותחין לו לאדם בכבוד אביו ואמו, כדאיתא לקמן והיינו דקתני הכא פותחין לו ממקום אחר כלומר, ולא בכבוד אמו, ומאי דלא פריש במתניתין דהיינו תולה בשאר עריות. אי נמי תולה בשאר האיסורין, פריש בברייתא, והלכך לא תני בברייתא כאימא, וקתני כבשר אחותו, כערלה וכלאי הכרים כני"ל. ודוקא באומר לאשתו חששו לה לכך, מפני שדרכו לאסור את אשתו משום ההקפדה, ואי שרית ליה הכין אתי למישרי אפילו בדבר הנדור. אי נמי קנסוהו כדי שלא יהא רגיל להדיר את אשתו תמיד, ושפעמים שידירנה בדבר הנדור ותאסר עליו, אבל במדיר את חברו שלא יאכל עמו ידיר, ואין בכך כלום, ולא חשו חכמים בדבר זה.

גמרא: והתניא הנודר בתורה לא אמר כלום. הכי גרסינן: ואמר ר' יוחנן וצריך שאלה לחכם, כלומר דעם הארץ לא משמע ליה שיהא הפרש בין אומר בה, לאומר במה שכתוב בה, ואמר ר' נחמן ותלמיד חכם אין צריך, שתלמיד חכם יודע הוא ולא אתי לאיחלופי. קשיא לי שמעתין, דמהכא משמע דלרבא ולר' יוחנן ורב נחמן, האומר לאשתו דמתניתין לאו דוקא,

אלא הוא הדין לאומר ככר עלי כאימא, דהא בנודר בתורה נמי אמרינן לה, ואילו במתניתין לא משמע הכין, דמדקתני סיפא האומר לאשתו פותחין לו פתח, מכלל דרישא אפילו שאלה לא בעי. וי"ל דנודר בתורה שאני, משום דעם הארץ אתי לאיחלופי, משום צדדין דאיסור דאית ביה, דהיינו במה שכתוב בה ובה ובמה שכתוב בה, ואי נמי בה בדנקט לה בידיה. ומיהו בירושלמי (פ"ב, ה"א) פליגי אפילו באומר ככרי עלי כאימא איכא מאן דאסר ואיכא דשרי וגם להרמב"ם ז"ל מצאתי (הל' נדרים פ"א, הכ"ז) שפסק כן כפירושו באיסור פירות ואינו נראה לי שסוגיית הגמרא בהיפך וכמו שכתבתי.

דף יד - ב

תניא הנודר בתורה לא אמר כלום. יש מפרשים בנשבע בתורה שלא אוכל, או שלא אעשה כך לא אמר כלום, כדמפרש ואזיל דדעתיה אגוילי, ולא אהזכרות שבה, אבל בנשבע במה שכתוב בתורה, הרי זה אסור, דדעתיה אהזכרות שבה, ומה שאמרו דעתיה אהזכרות שבה מסייע לפירוש זה, ובתוספתא שבועות בפרק ב' (ה"ח) גרסינן האומר נשבע אני בתורה חייב ובשמים פטור. אבל הראב"ד ז"ל (הל' שבועות פ"ב ה"ד בהשגות) פירש הנודר נודר ממש, כלומר שאמר ככר זה עלי במה שכתוב בתורה לא אמר כלום, שאין זה מתפיס אלא בגוילין, אבל אמר במה שכתוב בה, כלומר ככר זה עלי במה שכתוב בה הרי זה אסור, כמתפיס בדבר הנודר, משום דדעתו על ההזכרות וההזכרות כדבר הנודר הוא, שעל ידי הכתיבה והכוונה לשם קדושה הם קדושות, וכל שכן אם אמר במה שבתורה שהיא התפסה, ואע"ג דמחתה אארעא כן כתב הראב"ד ז"ל.

ובירושלמי (פ"א, ה"ג) נמי פירשו כן שהוא מתפיס בתורה, דגרסינן התם בתורה הרי זה מותר, בכתוב בה הרי זה אסור, בתורה הרי זה מותר בקדושת התורה. ופירש הרב ז"ל דקדושת התורה, כלומר ואין זה כדבר המקודש בידי אדם, בכתוב בה הרי זה אסור בקרבנות הכתובים בה, עד כאן גירסת ירושלמי.

ומכל מקום נראה שירושלמי זה שכתב הרב ז"ל, לא פירשו הכתוב בה הזכרות השם כמו שפירש הרב ז"ל, אלא בקרבנות הכתובים בתורה, והרי זה כאומר הרי עלי כקרבן, ולפי פשוטן של דברים אינו הולך על שטת התלמוד שלנו, שאמרו דעתיה אהזכרות.

ויש לפרש דהזכרות שאמרו בגמרא, לאו הזכרות של שם קאמר, אלא מה שנוזר בתורה קאמר, דהיינו כקרבנות, וכמנחה, וככלים המוקדשין, ומפני שמה שכתוב בה כולל הכל, לכן כלל כאן הכל בלשון הזכרות, ובירושלמי פרט לך אחד מן ההזכרות, והכל ענין אחד. אבל לפי מה שכתב הרב ז"ל הזכרות ממש, ואמר שעל ידי הכתיבה והכונה לשם קדושה הם קדושות, והוי כדבר הנדור קשיא לי דאם כן אפילו בנודר בתורה יהא אסור בדבר הנדור, ואפילו כשדעתו אגוילין, שהרי אפילו הגוילין קדושים מחמת כונת הכתיבה לשם קדושת כתבי הקדש, כדאיתא במסכת שבת בפרק כל כתבי הקדש (קטז, א) דאיבעיא להו התם הגליונין אם מצילין אותן מפני הדליקה אם לאו, ואע"ג דלא איפשיטא התם, הכא אזלינן בהו לחומרא בספק של תורה שמטילין אותו לחומרא, ואין לומר דמהכא איפשיטא דגליונין אין בהן קדושה, דאם כן ליפשטה התם מהא. ויש לומר דכיון שאמר בתורה, דעתיה אגוילין שהתורה כתובה בהם, ולא אגליונין, שאין הגליון קרי תורה אלא הגוילין, על שם שהתורה כתובה בהם, וגוילין לכולי עלמא אינן קדושים אלא מחמת הכתיבה שבהם, וכל שנמחקו פרחו קדושתם מהם, כדאיתא התם ואם כן לא הוי מתפיס בדבר הנדור.

ואכתי לא ניחא לי, דמאי שנא הזכרות, אפילו שאר הכתובים נמי קדושים על ידי כוונת הכתיבה, לשם כתבי הקדש וליהוי כדבר הנדור. ויש לומר דלאו דוקא הזכרות, אלא הוא הדין לכל הכתוב בה, ודבר הקדוש בה יותר נקט, שאפילו נדר בספר תורה שנמחק, ולא נשתייר בו הזכרה, אם אמר במה שכתוב בה נראה ודאי דאסור, מדלא חלק בין שכתוב בה הזכרות ובין שאין כתוב בה, וכן דעת ר' יוסי דירושלמי דגרסינן התם (פ"א, ה"ג) א"ר יוסי (בתורה בקודשת תורה, בקדושת כתובים) [בשיטמ"ק: כתורה כקדושת תורה ככתוב בה כקדושת כתוביה]. ולפי זה לא שנא נודר בתורה, ולא שנא נודר בשאר ספרי הקדש, דדעתיה אהזכרות שבהם, ואי נמי על שאר דברי קדושה הכתובים בה, אבל לפי מה שאמרו שם בירושלמי בכתוב בה בקרבנות הכתובים בה, משמע דדוקא בנודר בתורה ממש שכתוב בה קרבן, אבל נודר בשאר ספרי הקדש, שאין כתוב בהם קרבן ודברים הנדרין ונדבין לא.

אמר רב נחמן לא קשיא הא דמחתא לה אארעא הא דנקיט לה בידיה, מחתא אארעא דעתיה אגוילי. כלומר רישא דקתני בה לא אמר כלום ובמה שכתוב בה דבריו קיימין, במחתא אארעא, ואפילו הכי אי אמר אמה שכתוב בה דבריו קיימין דדעתיה אהזכרות שבה, וסיפא דקתני בה ובמה שכתוב בה בדנקיט לה בידיה. והכי קאמר בין אמר בה בין אמר במה שכתוב בה דבריו קיימין, אי נמי הכי קאמר פעמים שאפילו אמר בה הרי הוא כאילו אמר במה שכתב בה ודבריו קיימין. ויש מי שפירש בהיפך, דרישא בדנקיט לה בידיה, וסיפא בדמחתא אארעא, ורישא קמ"ל דבה אפילו נקיט לה בידיה דעתיה אגוילי לעולם, אבל אמר במה שכתוב בה ונקיט לה בידיה דעתיה אהזכרות שבה אבל מנחא אארעא אפילו במה שכתב בה לא אמר כלום, דדעתיה אגוילי דהכי קאמר במה שכתוב בה התורה דהיינו הגוילין, וכשאוחז אותה בידו ואמר במה שכתוב בה משמע, במה שכתוב במה שתפוס בידו, אבל אמר בה ובמה שכתוב בה, אע"ג דמנחא אארעא דעתיה אהזכרות שבה, דהשתא ליכא לספוקי במידי, דהא בה דהיינו הגוילין, ובמה שכתוב בה דהיינו ההזכרות קאמר.

ואי בעית אימא כולה דמנחא אארעא והא קא משמע לן דאע"ג דמנחא אארעא במה שכתוב בה מהני ואי בעית אימא כולה מציעתא נמי דנקיט לה בידיה והא קמשמע לן כיון דנקיט לה בידיה אף על גב דלא אמר אלא בה כמה דאמר במה שכתוב בה דמי. כך היא גירסת הספרים שלנו, וזאת הגירסא מסכמת לפירוש האחרון שכתבנו, והכי פירושו אי בעית אימא לאו כדקאמינא דבמנחא אארעא אע"ג דאמר במה שכתוב בה דעתיה אגוילי, אבל כל היכא דאמר במה שכתוב בה, אע"ג דמנחא אארעא בהזכרות הכתובים בתורה משמע, ואין צריך לומר אם אמר בה ובמה שכתוב בה תרווייהו, אבל בה לחודיה פשיטא ליה דלא אמר כלום, וזו אין צריך לומר זו קתני, אבל בה לעולם לא אמר כלום דדעתיה אגוילי.

ואי בעית אימא כולה מציעתא. כלומר במה שכתוב בה, ובה ומה שכתוב בה נמי דהיינו מציעתא ומה שלמטה ממנה, ולאפוקי בה דרישא, כולהו בדנקיט לה בידיה, והלכך אשמעינן במה שכתוב בה, דאע"ג דלא אמר בה ובמה שכתוב בה דבריו קיימין, ובסיפא אשמעינן דאפילו בה לחוד דבריו קיימין, כאילו אמר במה שכתוב בה, דכל דנקיט לה בידיה דעתיה אהזכרות, אבל היכא דאיכא תרתי לקילותא, דלא אמר במה שכתוב בה, ומנחא אארעא לא אמר כלום, ומדלא נקט היתרא אלא בדאמר בה ובמנחא אארעא, שמע מינה דהיכא דאמר במה שכתוב בה, אע"ג דמנחא אארעא דבריו קיימין.

והלכך לפום האי לישנא קיימא לן לפום פסק הלכה, היכא דנשבע בתורה דאמר בה ומנחא אארעא לא אמר כלום, בה ובמה שכתוב בה אפילו במה שכתוב בה לחוד דבריו קיימין, דכל שאמר במה שכתוב בה דעתיה אהזכרות שבה, ונמצאת גירסא זו עולה לפסק הלכה עם הפירוש הראשון שכתבנו.

קונם שאני ישן שאני מדבר. בכולהו גרסינן שאני, ולא גרסינן שאיני, דשאיני אינו לשון נדר אלא לשון שבועה, דאסר נפשיה אחפצא. וכן כתב ר"ת ז"ל דקונם שאני אוכל גרסינן, ולא שאיני אוכל. וראיתי למקצת רבותנו הצרפתיים ז"ל שהקשה עליו, מדתניא הרי עלי שלא אוכל כיום שמת בו אביו, ולפיכך אמרו שכל זמן שהוא מזכיר החפץ שהוא אוסר עצמו בו, כאילו אסר החפץ אנפשיה. ואינו נכון כלל, דכיון דבנדריים בעינן דאסר חפצא אנפשיה, מה לי אם הזכיר החפץ, או שאסר עצמו מלעשות דבר או לדבר דבר. והנכון כמו שכתב ר"ת ז"ל, ומה שהקשה עליו מדתניא הרי עלי שלא לאכול בשר, אינה קושיא, דלאו דוקא נקט תנא ההוא לישנא, ולעולם באומר הרי עלי אכילת בשר קאמר, אי נמי שלא פירש כלל אכילת בשר, אלא שאמר סתם הרי עלי יום זה כיום שמת בו אבי, והוא כבר נדור מאכילת בשר ושתייית יין באותו היום, אלא דברייתא פריש ממאי קא נדר, ופירושה בעלמא קאמר, ולא לישנא דוקא, ובירושלמי (פ"א ה"א) נמי הכי מייתי לה, איזהו איסור האמור בתורה, הרי עלי יום זה כיום שמת בו אבי, וזהו האמת ונכון, וכבר כתבתי יותר מזה בריש מכלתין בס"ד.

דף טו - א

ואי דלא יהיב שיעורא מי שבקינן ליה. כלומר, דכל שאומר סתם שלא אישן ושלא אוכל, שלא יישן ושלא יאכל לעולם קאמר, וכיון דלא יהיב שיעורא מי שבקינן ליה.

עד דעבר באיסור בל יחל. פירוש, דמדקתני במתניי הרי זה בבל יחל, אלמא אסור להחל, וצריך הוא ליזהר שלא ישן, עד שתאנוס אותו השינה, ואז עבר משום בל יחל.

ומי שבקינן. כלומר, מי אסור ליה כלל, והא ליכא בל יחל, דלא חייל נדרא כלל, הואיל ואמר לעולם. ולישנא קייטא הוא.

ומי איכא בל יחל, והא אמר ר' יוחנן וכו'. פירוש בפירושין דהכא נמי לא שבקינן ליה, עד דיישן, ומלקינן ליה אז, אלא מהשתא מלקינן ליה, כדאמר ר' יוחנן במי שנשבע שלא יישן ג' ימים. ואינו נכון, דבנשבע דוקא הוא דמלקינן אותו משום שבועת שוא, כיון שנשבע על דבר שאי אפשר, אבל בנדר למה ילקה, אלא לא הביא הא דר' יוחנן אלא לדוגמא בעלמא, שכל שאי אפשר לקיימו לא חייל עליה ומעכשיו הוא בטל, והכא לאו דוקא נקט האי לישנא, אלא הכי הוי ליה למימר ואי דלא יהיב שיעורא מי עבר אבל יחל, ואי דלא יהיב שיעורא מי שבקינן ליה, ואי"ת לוקמה בדיהיב שיעורא ואמר קונם עיני בשניה היום, וי"ל דאי הכי מאי קמ"ל פשיטא, ומשום הכי מהדר לאוקומה במילתא דאית ביה חדוש קצת.

והא אמרת כל באיסוריה מזדהר. מסתברא דהכי פירושא, אי בדנאים היום ולא נאים למחר הא לא עבר אבל יחל דהא לא נאים באיסורה, ואי לא נאים בתנאי תו ליכא משום בל יחל, ואי נמי בדנאים בתנאי ובאיסורה פשיטא, ואי אשמועינן דעל (דאל) ישן בתנאי כי היכי דלא ישן באיסוריה, הא אמרת דישן בתנאי ואין חוששין שמא ישן באיסוריה, דבאיסוריה מזדהר, אלא באומר קונם עיני בשניה היום אי אישן למחר. והיכי דמי אי בדנאים היום ולא נאים למחר הא ליכא בל יחל, ואי לא נאים היום תו ליכא בל יחל, ואי דנאים היום ומחר פשיטא, אלא ודאי בנדאים היום, והכי קאמר, כיון שישן היום יזהר שלא יישן למחר, כדי שלא יעבור על בל יחל, והא ודאי פשיטא דקמ"ל דיישן לכתחילה.

רבינא אמר לעולם כדקתני. כלומר כשאמר קונם שאני ישן, ודקא קשיא לך מי הוי נדרא דהא דבר שאין בו ממש הוא, מדרבנן הוי נדרא וקאי בבל יחל דרבנן.

ואסיקנא בתנאה מזדהר. דלית ביה חדוש כלל דאי נאים קאמר, ולהיא אוקמתא הוא הדין דהוי מצי לאוקמה בדאמר קונם עיני בשניה היום, אלא דניחא ליה לאוקמיה באותו סגנון שהיה מעמידה המקשה. ואינו מסתברא, דהכי קאמר יזהר שלא יבא לידי הספק שלא ישן היום, דאי נאים למחר קא עבר משום בל יחל וכולהו בבי דמתניתין דשאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג, ושאת נהנית לי עד החג אם תלכי לבית אביך עד הפסח, כולהו הוו כלא אישן היום אם אישן למחר. ומשום דההנאה הויא איסורא וההליכה הויא תנאי, ולענין פירושא דמתניתין

איכא מאן דמפרש שאת נהנית לי, כגון שאסר תשמישה עליו אם תלך היא לבית אביה, ואסורה בהנאתו דקתני היינו (נמי) מיותר לפי השיטמ"ק) משום לאו דלפני עור [בשיטמ"ק: לא תתן מכשול ולוקה דאמרינן היינו נמי] שתעבירו לבל יחל. ואינו מחוור לי כלל, חדא דאינו עובר על לפני עור אלא כעין מושיט כוס יין לנזיר, ואבר מן החי לבני נח בדקיימי בתרי עיברי נהרא, דאין זה יכול לעבור עליה אלא אם יושיטנו לו חבירו, וכדאסיקנא בריש פרק קמא דעבודה זרה. ועוד מאי שנא דלא תני אסור בהנאתה שהיא העיקר, ונקט אסורה בהנאתו שהיא טפלה לאיסורו, ועוד דהא משמע דרב נחמן דקא שרי מהכא דייק לה, ואף על גב דרבי יהודה דחי לה דרב נחמן הכין שמע מיניה, ורב נחמן ודאי משמע פרק המגרש בגיטין דלא אמר אלא בתולה בדעת עצמו ובדבר שיש לזוהר בו, אבל בתולה בדעת אחרים כי הכא שתולה בדעת אשתו אם תלך לבית אביה, בכי האי גוונא לא אמרה רב נחמן. דתניא התם, הרי זה גיטיך על מנת שתנשאי לפלוני הרי זו לא תנשא, ואם נשאת לא תצא, ואמרינן עלה מאי קאמר, ואמר רב נחמן הכי קאמר הרי זו לא תנשא לו, כדי שלא יאמרו (שניהם) [כשיהו] נותנים במתנה, ואם נשאת לא תצא משום גזרה לא מפקינן לה. ואקשי עלה רבא לו הוא דלא תנשא הא לאחר תנשא, הא בעיא קיומי תנאה, וכי תימא דמיגרשא למחר ומקיימה לתנאה, (ולהך דפליג) [בשיטמ"ק: אטו בדידה קיימא לאיגרושי אי נמי על מה דפליגת] עליה דרב יהודה קא מדמית ליה, דאתמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר כו', הכי השתא התם בדידה קיימא, דאי בעי מבריו נפשיה בסילותא ולא ניים. ואם איתא דרב נחמן אפילו בתולה בדעת אשתו קאמר למלתיה, מאי קא מקשה ליה רבא, דהא רב נחמן מהא מתניתין קא יליף, דאפילו בתולה בדעת אחרים דלאו בדידה קאים תנאה לקיומי לא חיישינן. אלא מחוורתא דמתניתין באוסר עליה נכסיו, דהשתא איסורא ותנאה בדידה, ולוקה משום שעברה ונהנית ממה שאסר עליה אחר הפסח, ובל יחל דברו דקאמר היינו שהיא צריכה להזהר מהנאתו משום בל יחל דברו. כלומר מחמת איסורו שאסר עליה, והרמב"ם ז"ל [הפלאה הלכות נדרים פרק י' הלכה י"ב] פירש שהוא לוקה כשמהנה אותה משום לא יחל דברו, ונראה שהזקיקו לומר כך, מדקתני הרי זה בבל יחל ולא קתני הרי זה בבל תחל. ועוד שהוא ז"ל כן ביאר במקום אחר, שהאוסר דבר על חברו אין הנאסר לוקה אם עבר ונהנה, מפני שלא אמר הוא כלום, נראה מדבריו שהוא סבור דלא יחל דברו דוקא דברו ממש, אבל דבר חברו אינו במלקות, ואינו נראה לי כלל, חדא דהאוסר דבר על חברו כשהוא נותן לו אינו עובר בבל יחל, שהרי הוא לא

אסר על עצמו שלא יהנה משל חברו, אלא שחברו אסרו בהנאתו. ובהדיא אמרינן בריש פרק אין בין המודר [לקמן לב, א] אמר ליה רב אחא בריה דרב איקא לרב אשי, ככרי עליך ונתנה לו במתנה מי מעל, כלומר למאן דאמר יש מעילה בקונמות למעול, נותן הא לא אסירא עליה, אלמא אין האוסר נאסר בנתינת ככרו שאסר על חברו, והלכך אינו לוקה, ואסיקנא התם דמקבל מעל לכשיוציא, ובודאי לא יחל דברו, לאו שלא יחל בעל הדבר דוקא, ועוד דקונמות כהקדשות נינהו, והקדיש זה ואכלו אחרים לוקין, ובהדיא תניא בפרק יוצא דופן, לפי שמצינו שהשוה הכתוב לקטן כגדול, לזדון שבועה לאיסור ולבל יחל, ואוקימנא לאיסור בל יחל, וכגון שהקדיש הוא ואכלו אחרים, שאחרים לוקין על הקדשו משום בל יחל, אלמא לא יחל דברו לאו דוקא, אלא לא יחל לדבר חברו קאמר כך נראה לי.

דף טו - ב

מהלך לא כו'. ואף על גב דקתני הלך הרי הוא בבל יחל, ועל כרחך לא מיתני ליה מהלך, (דכי הוא בבל יחל) [בשיטמ"ק: הרי הוא בבל יחל דאי איכא משום בל יחל] היכי קתני שמהלך לכתחלה אלא הכי קדייק הלך הרי הוא בבל יחל, הלך אין אבל מהלך לכתחלה וליכא בל יחל לא.

הכי גרסינן: **אמר רב נחמן הוא הדין דליתני הלך.** ורב נחמן אליבא דרב יהודה קא מתרץ, והכי קאמר הלך אין מהלך לא, ואם איתא דאכל דוקא, אם כן ליתני מהלך לאשמועינן דאינו יכול לאכול לכתחלה. כלומר דכיון דאמרינן, דהאומר ככר זה עלי היום אם אלך למחר, וקתני תניתין דמהלך למחר לכתחלה, הא ודאי קא משמע לן דלא הותר לו לאכול (ממש) [בשיטמ"ק: אמש], ומשום כך מותר לו לילך היום לכתחלה, דאמר רב נחמן לתרוצה אליבא דרב יהודה, הוא הדין דהוה ליה למיתני מהלך כו'.

והא מדאורייתא משועבד לה. כלומר, וכיון שכן אינוט יכול לאסור עליה תשמישו, לפי שאין אדם אוסר ירות חברו על חברו. ואם תאמר והא קיימא לן דהקדש מפקיע מידי שעבוד, וקונמות כקדושת הגוף דמי, יש

לומר דשאני אשה דאלמוה רבנן לשעבודה על בעל, כדאלמוה לשעבודה דבעל לגבי אשה, והכין נמי משמע בריש פרק המדיר.

באומר הנאת תשמישך עלי וכו'. מסתברא דלאו דוקא אומר, אלא נעשה כאומר הנאת תשמישך עלי, דהא לא קשיא לן אלא משום דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה, וכיון דאי אמר הנאת תשמישך עלי מצי אסר עליה תשמישה, אף אנו נאמר דאיני משמשך דקאמר, היינו לאסור תשמישה עליו, ולאו לאסור תשמישו עליה, דשאני משמשך משמע הכין ומשמע הכין, וקיימא לן דסתם נדרים להחמיר, כדאיתא במתניתן ופרושי הוא דקא מפרש הכא, דשאני משמשך לא לאסור תשמישו עלה קאמר, כלומר קונם יהא לך מה שאני משמשך, אלא קונם יהא לי מה שאני משמשך קאמר. וקשיא לי שאני משמשך, אי נמי הנאת תשמישך עלי, מאי אסור דההנאה בעצמה דבר שאינו ממש הוא, ואין הנדרים חלים על דבר שאין בו ממש, ואפשר היה לי לתרץ, דלמאן דאמר לעיל דלישנא דמתניתן לאו דוקא, אלא באומר קונם עיני בשינה ורגלי להלוכך, הכי נמי לאו דוקא, אלא באומר קונם גופך לתשמישך, ואי נמי למאן דאמר לישנא דמתניתן דוקא, ומשום בל יחל דרבנן, הכי נמי משום בל יחל דרבנן. אלא שאין אני רואה כן דעת המפרשים ז"ל, שהם פירשו דהנאת תשמישך עלי אסור דבר תורה, ואפילו לרבינא דאוקי מתניתן בבל יחל דרבנן, והא דאקשינן לעיל [טו, א] מהא דתניא חומר בשבועות מבנדרים, לאו שאני משמשך קשיא ליה, אלא שארא. ומיהו משום דהוי דבר שלא בא לעולם לא קשיא לי, דכיון דאדם אוסר פירות חברו עליו אוסר על עצמו דבר שלא בא לעולם דלא אמר אלא שאין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חברו, כדאיתא לקמן בפרק השותפין [מז, א] ובפרק ואלו נדרים [פה, ב] שהוא מפרש בגמרא שאני עושה לפיך, ובפרק אף על פי [נז, א] בכתובות, אבל על עצמו אסור אף על פי שלא בא לעולם כדאיתא התם בהדיא. ואפשר נמי דמדאורייתא אסירי עליה, בין באוסר פירות חברו עליו שהגוף הנאסר הוא בעולם, בין באוסר עליו גדולי שנה קודם שבאו לעולם דהואיל ויש להם ממש לכשיבאו לעולם, חייל איסור עליהו לגבי דידיה. והיינו דלא הוה קשיא לן גבי שאני ישן, אלא משום דשינה אין לה ממש, הא משום דעדיין אינה בעולם ולא הוה קשיא לו כלל, ואף על גב דהוה סלקא דעתך השתא דמדאורייתא קאמר. אלא דאיכא למימר דחדא דאית בה תרתין קאמר, דשינה אית בה תרתין שאין לה ממש, ואינה בעולם. ומיהו אפשר למידק ממתניתין דהנודר מן הנולדים [לקמן ל, ב] ואי מדרבנן קאמר מאי קא קשיא ליה הכא מי איכא בל יחל דרבנן, ואיצטריך לאתויי מברייתא, לייתי מתניתין דנולדים. ואפשר לדחות נמי

בהא דלא הוה קשיא ליה אלא לישנא דבל יחל, דמתניתין דנולדים אפשר דאיסורא מדרבנן היא, אבל מכל מקום ליכא למימר בדרבנן משום בל יחל, ומשום הכי מייתי ברייתא דקתני בה בהדיא אסור, משום שנאמר לא יחל דברו, ומכל מקום אסור סתם לא משמע מדרבנן אלא מדאורייתא. אבל דבר שאין בו ממש קשיא לי לדעת המפרשים שפירשו בהנאת תשמישך עלי אסור דאורייתא, ובודאי כן נראה לכאורה כדברי בסמוך, דאמר רבה לא קשיא הא דאמר ישיבת סוכה עלי, הא דאמר שלא אשב בסוכה, וההיא ודאי מדאורייתא קאמר, דכי אמרינן שהנדרים חלין על דבר מצוה מדאורייתא קאמרינן, ואסור לישב בסוכה, אם כן אכתי איכא למידק, דבר תורה האיך חל הנדר על הישיבה שהיא דבר שאין בו ממש. ומיהו אפשר היה לי לומר בההיא לישנא, דישיבת סוכה עלי לאו דוקא, אלא באומר קונם סוכה עלי לישבתה, אי נמי קונם סוכה שאני יושב, דומיא דקונם ביתך שאני נכנס, כלומר ביתך יהא כקונם עלי לענין הנאת כניסתי שם, וסוכה תהא עלי כקונם לישבתי בסוכה, והכי נמי באומר הנאת גופך לתשמישך עלי. וכלישנא דאתמר בפרק בתרא דמכלתין בירושלמי דגרסינן התם [כאן פרק י"א הלכה א'] ניחא אם ארחץ וכו' א"ר מנא בשאמרה קונם הנאתי עליך אם ארחץ, ויפר לה א"ר יוסי בר' בון בשלא אמרה אלא קונם הניית גופו עליך לכשארחץ, ויכוף, לא כן א"ר חנניא הנאתי עליך כופה ומשמשותו כו', אלמא הניות תשמישי עליך דאתמר בגמרא היינו הניית גופי עליך. ועוד יש לומר לדברי המפרשים, דכיון שהוא מזכיר את החפץ שאוסר הנאת תשמישו עליו, אע"פ שאינו מזכיר בפיו ובלשונו האיסור אלא על הנאתן הרי הוא כאלו אסר את החפץ להנאתו. וכן ראיתי למקצת רבני צרפת ז"ל בתוסי גבי ישיבת סוכה. אלא דקשיא לי לדבריהם, א"כ מאי קא קשיא לן בשלהי פרקין דלעיל גבי האומר לחברו קונם פי מדבר עמך, ורמינהו חומר בשבועות מבנדריים שאין הנדרים חלים על דבר שאין בו ממש, דאילו לפי דברי התוספות כיון שהזכיר פה, אע"פ שלא אסר אלא מה שפיו מדבר, הרי זה כאילו אסר את הפה לדבורו. ואולי נאמר לפי דבריהם דהיינו עיקר מה שתירץ רב יהודה באומר פי לדבורי, כלומר כיון שהזכיר את פי ורגלי הרי זה כאילו אמר פי לדבורי. אלא דאכתי קשיא לי דתנן לקמן בפרק בתרא קונם מה שאני עושה לפיך א"צ להפר, רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו רבי יוחנן בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה תהא אסורה לחזור לו. ופסק שמואל הלכתא כרבי יוחנן בן נורי, ואקשינן עליה אלמא סבירא ליה לשמואל אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, והתנן המותר רבי טרפון אומר הקדש, ורבי יוחנן הסנדלר אומר

חולין, ואמר שמואל הלכה כרבי יוחנן הסנדלר אלמא אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, ופרקינן יקדשו ידי לעושיהם דידיהם איתנהו בעולם. אלמא דוקא באומר בפירוש יקדשו ידי לעושיהן חייל לקונם הא סתמא לא, ואף על פי שהזכיר החפץ שאוסר הנאתו או פירותיו כגון התם שהרי אמרה קונם מה שאני עושה, ואי נמי שמקדיש מעשה ידי אשתו שמזכיר הידים, ואפילו הכי לא הוי כאוסר החפץ פירותיו ולהנאתו, וצריך לי עיון.

ואמר רב כהנא תשמישי עליך כופים אותה ומשמתו שעבודי משעבדת ליה. והוא הדין לאומר לאשתו הנאת תשמישי עליך שכופים אותה ומשמשה, דשיעבודי משעבד לה, והרי זה כאוסר עליה מה שהיא שלה. ומסתברא דלאו משום מצוה בלבד קאמר, אלא משום דנשתעבדו זה לזה לכך שעל ידי כך עמדו ונשא. והיינו נמי דכי אמרינן באומר הנאת תשמישך עלי, לא אקשינן עליה וכי מצות ליהנות ניתנו, כדאקשי רבא גבי הנאת סוכה עלי [לקמן טז, ב] משום דהתם אין אדם משועבד לסוכה אלא מחמת קיום המצוה בלבד, ומצות לאו ליהנות ניתנו, אבל הכא מלבד מה שהוא מצוה לעונה יש עליו שעבוד. ועוד תדע לך שהרי האשה אינה מצווה בעונה, ואפילו הכי באוסרה הנאתה על בעלה לא חייל נדרה כלל, ואין צריך להפר מהאי טעמא דשעבודי משעבדת ליה. והלכך נראה לי דלא שייך לאקשוויי הכא מדתנן נדרים חלים על דבר מצוה כדבר הרשות, אף על פי שהקשו כן בתוספות, דהכא שאני לפי שהוא משועבד לה מלבד המצוה, ואין אדם אוסר על חברו מה שהוא שלו. ואלא מיהו התם נמי דוקא, בשאוסר על נפשו ישיבת הסוכה, ונטילת הלולב הוא דחייל נדרא, לפי שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו, ודכותה נמי הכא באומר הנאת תשמיש עליך, וכדאמרינן בסמוך [טז, ב] הא דאמר ישיבת סוכה עלי, הא דאמר שלא אשב בסוכה. אלא הא עדים בחד צד, מההוא דנדרים ושבועות דבדבר מצוה, דאילו התם בכולל דברים המותרים עם דברים האסורים חיילי על דבר המצוה, בין נדר בין שבועה. כלומר בין באוסר חפצא אנפשיה, בין באוסר נפשיה אחפצא, ואילו הכא בדאסר נפשיה אחפצא, כלומר באומר הנאת תשמישי על כל הנשים שבעולם, וכן האשה שאמרה הנאת תשמישי על כל היהודים לא חייל נדרא על מי שנשתעבדו לו. כלומר באיש כופין אותו ומשמש את אשתו, ובאשה כופין את אשתו ומשמשו, לפי שאין אדם אוסר פירות חברו על חברו, וכיון דמשתעבדי אהדדי, אין אחד מהם יכול לאסור על חברו מה שהוא משועבד לו. והא דתנן [לקמן פא, ב] נטולה אני מן היהודים יפר חלקו, דאלמא חייל נדר בכוללת הכל באיסור, התם כשאומרת נטולה אני מהם שתהא הנאת תשמישה בקונם עלי, וסתמא נמי כאומרת כך דמי, אבל

במפרשת נטולה אני מן היהודים, שתהא הנאת תשמישי עליהם אין צריך להפר, ובריש פרק בתרא דמכילתין תניא [לקמן פא, ב] שלא אשמט מטתי יפר משום דברים שבינו לבינה, ואמרינן עלה היכי דמי, אילימא דאמרה לו הנאת תשמישי עליך למה ליה הפרה, ופרקינן אלא באומרת הנאת תשמישך עלי וכדרב כהנא כו'. ומיהו אכתי קשיא לי, אפילו לאוקמתיה דאוקימנא באומר הנאת תשמישך עלי, דהא מצווה הוא במצות עונה ומצות לאו ליהנות ניתנו, ומאי שנא ממודר הנאה משופר דתוקע בו תקיעה של מצוה. יש לומר דמצוה זו אינה אלא מחמתה ולא מחמתו, ומשום דאשתעבד לה, וכיון דאמר הנאת תשמישך עלי, ומחמת נדרו פקע שעבודו מינה, אין כאן מצוה המחייבתו. ועדיין קשיא לי, מכל מקום הא איכא מצות פריה ורביה דרמיא עליה, ויש לומר דאינו מחוייב להקים זרע מזו דהא אפשר לו באשה אחריתי. אלא שעדיין קשיא לי לפי תירוץ זה, דאם כן באומר תשמיש כל הנשים עלי וזרע אין לו לא חייל נדרה עליה, דמצוה הוא ומצות לא ליהנות ניתנו ואפשר דהנאת תשמישך לאו דוקא, אלא באומר גופך לתשמישך עלי, וכמו שכתבתי למעלה וזה נראה

לי

יותר.

דף טז - א

השבועה שאוכל לך אסור. פירוש דהשבועה שאוכל לך משמע בשבועה שאוכל לך, ואסור דקתני באומר שאי אוכל לך כדאוקמה רב אשי בסמוך. ואף על גב דהקרובן שאוכל לך מותר, ומפרשינן דבחי קרבן קאמר, התם הוא לפי שדרכן של בריות לישבע בחיי פלוני, אבל אין דרך העולם לישבע בחיי שבועה. והלכך לגבי הקרבן נאמר דבחי קרבן קאמר, ולפיכך מותר, אבל בהשבועה לאו בחיי שבועה קאמר, אלא שבועה שאי אוכל לך קאמר. ואסקה רב אשי דבין מסרבין בו, בין אין מסרבין בו, בין שאמר אכילנא אכילנא, ובין שאמר לא אכילנא לא אכילנא, ואחר כך אמר שבועה דאכילנא לא אכילנא, ואחר כך אמר שבועה דאכילנא אכילנא משמע לגבי שבועה, ואי אמר שלא אוכל לעולם דלא אכילנא משמע, שאם לא כן נתערבב הלשון, ואינו יודע בין לא אכילנא לאכילנא. ואף על גב דלגבי קונמות שאוכל לך אסור, לאו למימרא שיהא אוכל כאומר שלא

אוכל, אלא מה שאוכל לך יהא כקרבן קאמר, דנדריים איסור חפצא הוא, והלכך אוכל מה שאוכל היא, ושלא אוכל מה שלא אוכל הוא, אבל שבועות דאיסור נפשיה הוא, שאוכל ושלא אוכל דאכילנא ולא אכילנא הוא.

דף טז - ב

הא דאמר ישיבת סוכה עלי הא דאמר שלא אשב בסוכה. כלומר נדריים היינו דאסר חפצא אנפשיה, ואמר ישיבת סוכה עלי והלכך אסור, לפי שאין מאכילין לו לאדם דבר האסור לו, אבל שבועה דאסר נפשיה אחפצא, דהיינו שבועה שלא אשב בסוכה משום הכי לא חייל דהא משועבד הוא לכך מהר סיני. ולפיכך נדרש לפניו [בשיטמ"ק: להשם] לנדר ולא [בשיטמ"ק: לאחריו] לשבועה. ובפירושים לא פירש כן, אלא בנדריים עצמן חלק רבא, בין אמר קונם ישיבת סוכה עלי, ובין אמר קונם שלא אשב בסוכה. ואין נכון כלל, חדא דמאי שנא דבר מצוה, אפילו בדבר הרשות נמי, כל שאמר קונם שלא אוכל ככר זה לא אמר כלום, ועוד דהכא לא אתא רבא לפלוגי בין נדר לנדר, אלא למימר טעמא מה בין נדר לשבועה.

הא דאמר ישיבת סוכה עלי. ואם תאמר ליתי עשה דסוכה ולידחי לא תעשה דלא יחל דברו, ויש לומר דנדריים עשה ולא תעשה הם עשה ככל היוצא מפיו יעשה, לא תעשה לא יחל דברו. ואם תאמר עוד ומי עדיף קונם ישיבת סוכה והנחת תפילין עלי, מהמקדיש הסוכה עצמה או התפילין עצמן, דקיימא לן בשופר של עולה אם תקע יצא, משום דמצות לא ליהנות ניתנו. תירצו בתוספות, דהתם הוא משום שלא נאסר מחמת ההקדש אלא הנאה שבו, ומצות לאו ליהנות ניתנו, אבל הכא שהוא אוסר על עצמו נטילת הלולב, והנחת התפילין, וישיבת הסוכה בפירוש, לפיכך אסור. ואם תאמר אף על פי שהוא אוסר נטילת הלולב, והנחת התפילין, מפני מה אסור, והלא הנדריים הוי איסור חפצא אנפשיה, והכי נמי מאי חפצא איכא, כיון דליכא הנאה בנטילתן. ותירצו בתוספות, דכל היכא שמזכיר האיסור על החפץ חל איסור בל יחל על החפץ, לא שנא לעשות

ממנו דבר הנאה ולא שנא לעשות ממנו דבר שאינו של הנאה. ולפי דבריהם, אפילו באומר זריקת צרור לים עלי הרי זה אסור, ואע"פ שאין הנאה בזריקת הצרור לים כלל, וזה על דרך מה שכתב למעלה משמע בפסקת שאני משמשך, וכבר הקשיתי על זה מקונם שאני עושה לפיך, וצריך עיון.

דף יז - א

[מתני':] יש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה הריני נזיר אם אוכל ואכל חייב על כל אחת ואחת. פירוש ואכל אותו ככר שתלה נזירותו באכילתו, חייב למנות נזירות על כל אחד ואחד מן הפעמים שאמר הריני נזיר, דבאותה אכילה לבד חלו עליו שתי קבלות נזירות, אף על פי שתלו קבלותיו על אכילת ככר זה, אף על פי שאין שתי שבועות חלות על ככר אחד. ובכדי נקט אם אוכל, שהוא הדין לאומר הריני נזיר הריני נזיר, או הריני נזיר היום הריני נזיר למחר, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, כדאיתא בגמרא. אבל באומר הריני נזיר הריני נזיר ואכל ענבים, אינו חייב על אכילתו אלא אחת כמו בשבועה, שאף בנדר כיון שאמר הריני נזיר נאסר בענבים, וכשחזר ואמר הריני נזיר אין איסור שני יוסיף על הענבים שכבר נאסרו עליו, ואין איסור חל על איסור. ולא אמרו הנדרים חלים על דבר מצוה כדבר הרשות, אלא באוסר עצמו במה שנצטוה לעשותו, כגון קונם ישיבת סוכה, והנחת תפילין עלי, אבל באומר קונם בשר חזיר עלי אינו חל, לפי שאין איסור חל על איסור. והיינו נמי דכי אקשינן בגמרא לרב הונא ממתניתין דהכא, ואמרינן יש נדר בתוך נדר היכי דמי, אילימא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר דכותה גבי שבועה, כו' ולא פרקינן יש נדר בתוך נדר, שאם אמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום ואכל ענבים חייב שתיים, ודכותה גבי שבועה אינו חייב אלא אחת. ומיהו הא לאו ראייה כל כך, דאפשר דמשום דמתניתין לא איירי הכי אלא בחיוב מנין נזירות ומנין נזירות לא משכחת ליה לרב הונא אלא בדכותה גבי שבועה חייב שתיים, לפום כך פריך ליה ממתניתין, ומיהו ודאי על כרחך הכין הוא, דאינו חייב על אכילה אחת אלא אחת. ותדע לך באומר הריני נזיר היום הריני נזיר היום לשמואל, מונה נזירות

אחר נזירות, וכן באומר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר לרב הונא, ומנין אחד אינו פוטר לא למר ולא למר. וכיון שאין שניהם חלין בבת אחת אלא בזה אחר זה, כי אוכל ענבים האיך ילקה שתיים, ועדיין אינו מונה נזירות השנית, והרי הוא לגבי נזירות שניה כאומר הריני בנזיר אחר שישלים נזירות זו ראשונה. וזו נראה לי מוכרע ממקומו, והוא הדין דכי פליג ותני במתניתין יש נדר בתוך נדר, ואין שבועה חלה על שבועה, הוא הדין דהוה מצי למיפלג ולמיתני בדידה, יש נדר בתוך נדר ואין נדר בתוך נדר, שאם אמר הריני נזיר הריני נזיר ואכל ענבים אינו חייב אלא אחת. וכן מצאתי כתוב בתוספות, אלא דקשיא לי, דאם איתא דמצי פליג בכי הא בדידה, מאי קא מקשה ליה שמואל לרב הונא ממתניתין, הא דתני אין שבועה חלה על שבועה, ליתני יש נדר בתוך נדר ואין נדר בתוך נדר, הריני נזיר היום הריני נזיר למחר, יש נדר בתוך נדר, הריני נזיר היום הריני נזיר היום, אין נדר בתוך נדר. ומאי קושיא ולשמואל מי ניחא, דלכולי עלמא הוי מצי למיתני בדידה אין נדר בתוך נדר, קונם ככר זה עלי ואכל אינו חייב אלא אחת. אלא ודאי נראה לי דחלוק זה אינו צריך לשנותו, דמכלל מתניתין שמעינן ליה בהדיא, דכיון דאמרינן דהאומר הריני נזיר הריני נזיר מונה שתי נזירות, שמע מינה דאינו חייב על אכילת ענבים בהעלם אחד אלא אחת. דאם איתא מנא לן דמונה שתי נזירות, דלמא אינו מונה אלא אחת ועולה לו לשתים, ולחייב על אכילה אחת של ענבים שתיים, דומיא דקונם עלי ככר זה קונם עלי ככר זה, ואכלו שחייב שתיים. אלא ודאי משמע כדאמרן, אבל לרב הונא הוא הדין דהוה מצי למיתני אין נדר בתוך נדר, אמר הריני נזיר היום הריני היום, שאין נזירות שניה חלה עליו למנות מנין שני, ובסוף המסכת כתבתי יותר מזה.

מתני': יש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה. הריני נזיר אם אוכל הריני נזיר אם אוכל ואכל חייב על כל אחת ואחת. פירוש חייב למנות נזירות על כל אחת מן הפעמים שאמר הריני נזיר, שבאותה אכילה לבד חלו עליו שתי קבלות נזירות, אף על פי שתלה נזירותיו על אכילת ככר זה, אף על פי שאין שתי שבועות חלות על ככר אחד ובכדי נקט אם אוכל, דהוא הדין לאומר הריני נזיר היום הריני נזיר היום, או הריני נזיר היום הריני נזיר למחר, למר כדאית ליה, ולמר כדאית ליה, כדאיתא בגמרא. אבל באומר הריני נזיר הריני נזיר ואכל ענבים, אינו חייב על אכילה אחת אלא אחת, כדרך שהוא חייב בשבועה, שאף בנודר כיון שאמר הריני נזיר נאסר בענבים, וכשחזר ואמר הריני נזיר אין איסור חל על איסור. ולא אמרו הנדרים חלין על דבר מצוה כדבר הרשות, אלא במצות עשה באומר סוכה שאני יושב תפילין [שאני מניח לולב] שאני נוטל, אבל באומר נבלה

שאני אוכל יין נסך שאני שותה (לא ברא.) [צ"ל: לא חל הנדר], לפי שאין איסור חל על איסור. אלא על כרחין חייב למנות שתי נזירות קאמר. ואם נפשך לומר דחייב שתי מלקיות על אכילה אחת של ענבים קאמר, דומיא ממש דאין שבועה חלה על שבועה, משום דנדרים חלין על דבר מצוה, ואפילו באיסור ובאיסור הבא מעצמו. מיהא כזה דאיסור נזירותו גרם לו, ומשום דאדרא קרא נזיר להזיר שהנזירות חלה על נזירות, והוא הדין לנדרים באומר הרי עלי ככר זה הרי עלי ככר זה, דגלי כאן קרא דאפילו על איסור חלין, ובאיסור הכא מעצמו. ולעולם באומר הריני נזיר היום הריני נזיר היום, או הריני נזיר למחר אינו מונה שתי נזירות מוחלקות, לפי ששתיהן חלין כאחת. ומאן דאמר אין נזירות חלה על נזירות, סבר דאין נדרים חלין על דבר מצוה, אלא על מצות עשה, וכדדרשינן מכי ידור נדר ליי' לא יחל דברו, דיבורו הוא דאינו מיחל אבל מיחל הוא חפצי שמים, אבל על איסור כלל לא, הא ליתה, דאם כן כיון דבנדרים קיימי, אמאי שבק תנא נדרים ונסיב ליה נזירות, ליתני יש נדר בתוך נדר כיצד, אמר קונם ככר זה עלי קונם ככר זה עלי, ואכל חייב שתים. אלא משום דלא משכחת ליה בנדרים, להכי נסיב ליה נזירות ומשום דהוקש נזירות לנדרים קא חשיב הכא ותני כולהו אנפי דחמירי נדרים משבועה, קתני חומר בנדרים מבשבועות שהנדרים חלין על דבר מצוה, מה שאין כן בשבועות. ולא על חדא אנפא ממש אלא שבנזירות האומר הריני נזיר היום הריני נזיר היום, דהוה ליה כשלא אוכל ככר זה שלא אוכל ככר זה. אי נמי הריני נזיר היום הריני נזיר היום ומחר, דהוה ליה כשלא אוכל ענבים ותאנים, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, בנזירות נזירות חלה על נזירות כדיניה, דהיינו למנות שתי נזירות מוחלקות. ואילו בשבועות לא חיילי שתיהן בשום צד, והיינו נמי דקתני חייב על כל אחת ואחת, ולא קתני חייב שתים. ותדע לך עוד מדאקשינן בגמרא לרב הונא, מדתניא מי שנזר שתי נזירות, מנה ראשונה והביא קרבנותיו, ואחר כך נשאל לחכם והותר לו יצתה לו שנייה בראשונה, מנה שתיהם והביא קרבנות שתיהן כאחת אין בידו אלא אחת, הפריש זו בעצמה וזו בעצמה, והלך והקריב של זו ושל זו ושל זו בזה הרי זה לא יצא. ועוד מצאתי בירושלמי [הלכה ט'] כמחלוקת שמואל ורב הונא דגרסינן (בפ"ק) [בפרק שני] דנזיר אמר הריני נזיר ונזיר כשיהיה לי בן, רבי יוסי בעי אמר הריני נזיר שלשים יום אלו ושלשים יום אלו, אמר רבי (עזרא) [בירושלמי: זעירא] קומי רבי מונא, ולא מתניתין היא מניח את שלו ומונה את של בנו. (ל"א) [בירושלמי: אלא] אפילו אשתו יושבת על המשבר. אמר ליה נזירותו לנזירות בנו לא דמיא, אלא באומר הריני נזיר מכבר, ונזיר לאחר עשרין יום, עד כאן.

ופירושו בירושלמי, האומר הריני נזיר שלשים יום אלו, הריני נזיר שלשים יום אלו בעצמן, ופשטיה ר' (עזרא) [בירושלמי: זעירא] ממתניתא, דקתני הריני נזיר כשיהא לי בן ונזיר, התחיל מונה את שלו, ואחר כך נולד לו בן מניח את שלו, ומונה את של בנו ואחר כך משלים את שלו, דאלמא חלו שתי נזירות עליו ומונה שתיים. ואע"ג דהוה ליה כאומר שלשים אלו שלשים אלו, דמי לא עסקינן שהיתה אשתו יושבת על המשבר ויולדת מיד, וזו כסברת שמואל דאמר דאפילו באומר הריני נזיר היום הריני נזיר היום, ודחה ר' מונא בנזירותו לנזירות בנו, כיון שהם עניינים מוחלקים אינן אלא באומר הריני נזיר מכבר, כלומר עכשו, והריני נזיר לאחר עשרים יום דאז מונה שתי נזירות, דכיון דחייל אעשרים יום חייל נמי אשאר, וזו כסברת רב הונא וכו'. וטעמא דשמואל דגמרא ור' (עזרא) [בירושלמי: זעירא], דירושלמי, משום דכיון דהאומר הריני נזיר יום אחד, ואפילו שעה אחת, ואף על פי שפירש יום או שעה אחת ולא יותר הרי זה נזיר שלשים יום, קסברי (ר') שמואל ור' (עזרא) [בירושלמי: זעירא] דהכא נמי כיון שהוציא נזירות מפיו צריך הוא לנהוג נזירות. ורב הונא ור' מונא סברי, דהתם שאני דהא חיילא עליה שעה אחת, מיהא אבל היכא דאי אפשר לחול שהרי כבר נזיר באותה יום, אינו מונה נזירות שנייה, אבל באומר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר, הרי חל נזירות עליו יום אחד מיהא, וכיון שכן מונה נזירות שלימה. והא דאקשינן לרב הונא ליפלוג וליתני בדידה, ולא אקשינן לשמואל ליפלוג וליתני בדידה, יש נדר בתוך נדר הריני נזיר היום הריני נזיר היום ואין נדר בתוך נדר הרי עלי ככר זה הרי עלי ככר זה, יש לומר משום דבצד נזירות ליכא לאיפלוגי כלל, וככר זה עלי וככר זה עלי פשיטא להו דאינו בנדריים, כמו שאינו בשבועות, דמנא תיתי לאיסורא. ולא מנה כאן אלא כל צדדי הנדריים, והיינו נדריים ונזירות שהן חמורין מן השבועות, אלא לרב הונא דבנזירות עצמה באותו צד עצמו שהחמרת עליו הקלת עליו, בהא ליכא [איכא] לאקשווי ליפלוג וליתני בדידה. כן נראה לי. ואלא מיהו בירושלמי מצאתי בפריקין קמא, לכאורה דנדריים יחין אפילו על דברים האסורים, ואילו אמר ככר זה עלי ככר זה עלי חייב שתיים, דגרסינן התם איסר זה שבועה, וכו' אמרו בלשון נדר את תופוסו משום נדר, אמרו בלשון שבועה את תופוסו בלשון שבועה וכו', אם אומר את איסר מין שבועה, חייב על כל איסר ואיסר, ועל כל שבועה [ושבועה]. א"ר יוסי לא אתיא אלא בחמשה ככרים, אבל בככר אחד מכיון שהזכיר עליו שבועה עשאו כנבלה, מכאן ואילך כמיחל שבועה על האיסורין, ואין שבועות חלין על האיסורין. עד א"ר יודן והוא שהזכיר נדר ואחר כך

הזכיר שבועה, אבל אם הזכיר שבועה ואחר כך הזכיר נדר נדרים חלים על האיסורין, ואין שבועות חלין על האיסורין, עד כאן בירושלמי. ואפילו הכי נראה לי דהכי קאמר נדרים חלין על האיסורים כאלו, והכא היינו טיעמא אף על גב דאמר שבועה שלא אוכל ככר זה, לא אסר הככר עליו, אלא נפשיה הוא דאסר על הככר. ולגבי שבועה אחת הוא, דהוה ליה כנבילה, דכיון דאסר נפשיה מיניה, תו לא חאיל על נפשיה איסור אחר על ככר זה, אבל נדר חל דהא מוסיף בנדרו, דעד השתא לא אסר הככר עליה, והשתא אסר ליה עליה, והלכתא חאיל אבל נדר אחר נדר, אי נמי שבועה אחר נדר לא חייל, דהא משעה ראשונה הוה ליה גופו של ככר עליה כנבלה, ואין איסור חל על איסור. כן נראה לי פירוש הירושלמי.

[גמרא:] הכי גרסינן ברוב הספרים: **כיון דאמר הריני נזיר הוה ליה נזיר, וכי אכיל טובא זמני, דמתרי ליה מחייב על כל אכילה ואכילה, איידי דקתני שבועה שלא אוכל, תנא נמי הריני נזיר אם אוכל, ולעולם גבי נזיר לא צריך למיתני אם אוכל.** ויש ספרים דלא גרסי ליה כלל. ולספרים דגרסי ליה, יש לפרש דתרתני קא קשיא ליה, חדא למה ליה למתני כלל אם אוכל, דהא מכיון דאמר הריני נזיר, בלא תליית אכילה הוה ליה נזיר. ועוד דאפילו בתליית אכילה נמי למה ליה למימר תרי זמני אם אוכל ואם אוכל, דאי להתחייב בנזירות הרבה אפילו בתנאי אחד של אכילה משכחת לה. דאי אתני ואמר הריני נזיר אם אוכל מככר זה ואכל ולא אתרו ביה, אפילו אכל כל היום כולו אינו חייב אלא נזירות אחת, דכולה אכילה אינה אלא אחת. אבל אם יש לו התראה בנתים התראות מוחלקות באכילות, כשם שהם מוחלקות למלקיות, וכי אמר הריני נזיר אם אוכל ואכל הרי הוא נזיר, כי הודיעוהו הרי זה כשחזר ואכל כאוכל אכילה אחרת, והרי הוא נזיר, דמעיקרא לא נזירות אחד קבל על עצמו, אלא בכל אכילה שיאכל יהא נזיר, ואם כן כשמתרין בו זמני טובא הוה ליה נזיר, על כל התראה והתרא. ופריק שדין הוא דלא ליתני כלל אם אוכל, ואפילו תנא ליה הוה סגי ליה למיתני חדא זימנא, הריני נזיר אם אוכל, אלא איידי דבעי למיתני בשבועה שלא אוכל, תנא בנדרים נמי אם אוכל, ואיידי נמי דבעי למיתני בשבועה שלא אוכל שלא אוכל, תנא נמי אם אוכל.

דף יז - ב

הא איכא יומא יתירא. פירוש כגון שהיה באחד בניסן, ואמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר, דעד שלשים יום מיום ב' מניסן, ימי נזירות לא ישלמו, ואינו יכול להביא קרבנותיו לסוף שלשים יום מאחד מניסן שנדר בו נזירותו ראשונה. והיכי אמרינן דעלתה לה שניה בראשונה דמשמע דמבטילו לגמרי בהשלמות הראשונה, והשניה עדיין משוכה היא יום אחד, אלא פשיטא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום, ותיובתא דרב הונא. איכא למידק לישני ליה דלעולם לא חיילא, אלא כי משכחת רווחא חייל, וכדבעינן לאוקמה לקמן בסמוך, דמייתינא מינה סייעתא לרבא, דאמר שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל אינו חייב אלא אחת, ואמר רבא נשאל על הראשונה שנייה חלה עליו. ויש לומר דאכתי לא הוה מסיק אדעתיה הא דרבא כלל, ולא ידעינן להאי דינא, ולבתר דשמעיה להא דרבא וסברוה, הוּו מוקמי לה בהכין.

דף יח - א

לימא מסייע ליה מי שנזר שתי נזירות. כו' וקס"ד השתא כמאן דאמר אין נזירות כו' חלה על נזירות, וברייתא באומר הריני נזיר הריני נזיר, ודחי דברייתא לאו ראיה היא, דאיכא לאוקמה בשקבל עליו שתי נזירות בבת אחת. והוא הדין דהוה מצי לאוקמה באומר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר, ומאי עלתה לו שניה כראשונה חוץ מאותו יום, וכדאוקימנא לה לעיל אבל לא בעי לאוקמה באומר הריני נזיר, וכמאן דאמר נזירות חלה על נזירות, דהשתא סבירא ליה כמאן דאמר אין נזירות חלה על נזירות.

דף יח - ב

[מתני':] **סתם נדרים להחמיר ופירושם להקל.** יש מפרשים אף על גב דסתם נדרים להחמיר פירושם להקל, שאם אמר כבשר מליח, ואחר כך נשאל איזה בשר מליח, ואמר כבשר מליח של עבודה זרה, מאמינין אותו ומותר. והקשו על פירוש זה בתוספות שאם כן היה לו לומר כמו בסמוך, נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים, וכאן היה לו לומר נדר בבשר מליח, ואמר לא נדרתי אלא בבשר מליח של עבודה זרה. ופירשו הם ז"ל סתם נדרים להחמיר, אף על פי שיש לפרשם להקל. ואינו מחוור בעיני, שאם כן למה לי למתני כלל ופירושם להקל, כיון דקתני סתמן להחמיר בידוע שיש לפרשם להקל, שאם לא כן לא היה זה חומר אלא הכרח. וכלשון הראשון נ"ל, ומה שחזר בסמוך נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים, וכולהו אינך דקתני בסמוך לא חזר ושנאם אלא בשביל דבר שחודש בהם, דאי לא תנא הכי הייתי אומר דוקא בנודר בבשר מליח ואמר לא נתכוונתי אלא בשר של עבודה זרה, לפי שדרכן של בני אדם לקרות זה וזה בשר מליח, ואי נמי בתרומה ובמעשר. אבל בנודר בקרבן ואמר לא נתכוונתי אלא לקרבנות מלכים, ועצמי קרבן ואמר לא נתכוונתי אלא לעצם אחד שהנחתי בתוך ביתי להיות נודר בו, שאלו וכיוצא באלו אין דרכן של בריות להיות מדברים בלשון זה. אף על פי שהלשון כולל שני העניינים הייתי סבור שאינו נאמן, לפום כך צריך לחזור ולשנות אלו שאף בכענין זה נאמן, אם תלמיד חכם הוא אין צריך שאלה, לפי שאינו חשוד לשקר, ויודע בחומרו של נדר ולא יקל ראשו בנדרים, ואם עם הארץ הוא נשאלין לו ומחמירין עליו. ותדע לך שאם אי אתה אומר כן אלא בפירוש התוספות, אמאי שבקינהו לבשר מליח ומעשר ותרומה דנקט לעיל, ונקט השתא קרבן ועצמי ואשי, ליתני נדר בבשר מליח ואמר לא נתכוונתי אלא בשל עבודה זרה, אלא ודאי כדאמרן. ומסתברא לי נמי דבאותן דוקא הוא שעם הארץ צריך שאלה ומחמירין עליו, אבל בנודר בתרומה ואמר לא נתכוונתי אלא לתרומת הגורן, אפילו בעם הארץ מותר ואין צריך שאלה. לפי שאין כאן חשש הערמה, שכן דרכן של בני אדם לקרות תרומת הגורן, אבל התם שכבר גלה לנו שנתכוון להערים ולהוציא דברו בלשון שיטעו בו השומעים, הוא הכניסנו בחשש זה, לפיכך בעם הארץ צריך שאלה. ובהא מיתרצא לי קושיא אחריתי מאי שנא כי אמר לא נתכוונתי אלא לקרבנות מלכים, שהלשון מיהא כולל אותו, והלא אפילו אמר בהפך מה שהוציא בשפתיו נאמן. דהא נתכוון להוציא פת חטים והוציא פת שעורים, פת שעורים

והוציא פת חטים פטור, דפיו ולבו שוין בעינן ונתכוין לומר שלמים, ואמר עולה לא אמר כלום, כדתנן בפ"ג [משנה ח'] של מסכת תרומות. אלא שכאן ריע טפי, דהוא מודה בפיו ולבו שוין באותו דבר, אלא שהיה בלבו לפרשו בענין שאין דרכן של בני אדם להוציאו באותו לשון, בכי הא הוא דאיצטריך טפי לאשמועינן, ואפילו הכי בתלמיד חכם אין צריך שאלה כלל, דמכל מקום הרי זה בכלל לשונו ולא הווי דברים שבלב, ובהא הוא דצריך עם הארץ שאלה לחכם, ולא באומר לא נתכוונתי אלא לתרומת הגורן (כלל) [בשיטמ"ק: כן נראה לי]. אף על פי שראיתי למקצת המפרשים שפירשו דאפילו באומר הרי עלי כמעשר ואמר לא נתכוונתי אלא למעשר דגן, בעם הארץ צריך שאלה.

אם במעשר בהמה אסור אם במעשר דגן מותר. פירוש ולא משום דמעשר דגן מותר לזרים דהא משמע דהא מתניתן כולי עלמא היא, ואפילו רבי מאיר מודה בה, מדפליג בסיפא ולא פליג בהא. ורבי מאיר הא אית ליה דמעשר דגן אסור לזרים, כדאיתא ביבמות פרק הערל בראשו. אלא טעמא, משום דלא חשבינן ליה כדבר הנדור וכחלת אהרן ותרומתו, וכמו שכתבתי בפרק ראשון בשמעתתא דבעיקרו הוא מתפיס בסייעתא דשמיא.

[גמרא:] **המקדיש חייתו ובהמתו.** יש מפרשים [וכן בר"נ ד"ה המקדיש] או בהמתו, ואילו הכי קסבר תנא קמא דהקדיש את הכוי, דמעיל איניש נפשיה לספיקא. ויש מפרשים עיין בתוספות [ד"ה והתנן] אפילו חייתו ובהמתו שניהם, ואפילו הכי כיון שאינו ברור שיהא בכל אחד מהם, לא מעיל נפשיה להקדיש מה שהוא בספק, ולא הקדיש אלא מה שהוא בהמה ודאית, או חיה ודאית, והראשון נראה לי עיקר.

דף יט - א

במאי אוקימתא לספק נזירות כרבי אלעזר אימא סיפא ספק בכורות. כלומר ספק בכרה אמו עכשיו או בכרה כבר, אי נמי ילדה זכר ונקבה, ספק זכר יצא ראשון ספק נקבה יצאה ראשונה, ותני עלה אסורין בגיזה ובעבודה, ואי רבי אלעזר הכא נמי הוה ליה למימר דמספיקא לא קדיש

כלל. ותמיהא לי מאי קושיא, דאי הכי, אפילו כי לא מוקמת לה כרבי אליעזר, מכל מקום תקשי לך רישא דספק נזירות להקל, וסיפא בבכורות דאסורין בגיזה ועבודה להחמיר. ומסתברא דקושיא זו דספק בכורות לאו בדוקא נקט לה, וכדאקשינן עלה מי קא מדמית קדושה הבאה מאליה, לקדושה הבאה בידי אדם. וה"ה דהוה מצי לאקשוויי ליה נמי הא דאמרן, כלומר ולטעמיך לא תהוי נמי רבי אליעזר, אכתי מי ניחא, אלא דעדיפא מינה אקשי ליה [והא] (כ)דאמר בתר הכי, אלא אי קשיא הא קשיא [לפי השיטמ"ק] (הוא) עיקר קושיא קמייתא כלומר, לא אקשי הכין אלא משום דבעי למירמא אחריתי מסיפא דסיפא, ודכותה איתא בגיטין פרק הניזקין [פא, א] גבי משתטיל לה מים לא תגע עמה.

הכי גרסינן: **אלא אי קשיא הא קשיא ספק משקין ליטמא טמא, לטמא אחרים טהור, ואי רבי אלעזר כו'.** ולא גרסינן הכא דברי רבי מאיר, וכן היה אומר רבי אלעזר כדבריו, דבמתניתין דמס' טהרות [פרק ד' משנה ז'] ליתא כלל. ועוד דאילו גרסינן לה מאי קא מקשה במאי אוקימתא כרבי אלעזר, אימא סיפא משקין ליטמא, כו' ולומר דמהא שמעינן דמתניתין דנזירות לאו רבי אלעזר, אדרבא מסיפא שמעינן דכולה מתניתין ר' אלעזר. והא דשמעינן ליה לרבי אלעזר דברייתא, דאמר אין טומאה למשקין כל עיקר פירכא אחריתי היא, דאיכא למיפרך בין כך ובין כך דרבי אלעזר. אלא ודאי לא גרסינן ליה הכא כלל בודאי בתוספתא איתא ומייתנין לה בפרק קמא דפסחים, גבי פלוגתא דרב ושמואל דדרך ממש, או דכן מלטמא אחרים, ואגב ההיא כתבוה כאן ספרי דלא דייקי. ואי קשיא לך מכל מקום הא קא מפרש בהדיא בברייתא דרבי אלעזר אומר כדבריו, ואם כן מתניתין דנזירות כרבי אלעזר היא לא היא דהא פריש לה רב התם בפרק קמא דפסחים, דמאי רבי אלעזר אומר כדבריו אלטמא אחרים טהור, אבל לא אלטמא טמא. והא דפרכינן עליה דרב התם והא וכן קתני, דמשמע דאכולה קאי דאפילו אלטמא טמא, פירכא כל דהוא היא, ולעולם אלטמא אחרים טהור קאי.

אלא אמר רבא היינו טעמיה דרבי יהודה גבי כרי קסבר כל שספקו חמור מודאי לא מעייל נפשיה לספיקא. והלכך מתניתין דנזיר [ח, א] לעולם רבי יהודה ומתניתין דנדריים ככולי עלמא, דאילו גבי נזיר ודאי מגלח ומביא קרבן ואוכל, ואילו ספיקו אינו יכול לגלח, חדא דאינו מגלח עד שיביא קרבן, דעל קרבנותיו הוא מגלח, וזה הואיל ואינו יכול להביא אשמו על הספק אינו יכול לגלח, ואפילו בתנאי אינו יכול להביא קרבנותיו, לפי שאין חטאת ואשם באין נדבה. ואם תאמר מכל מקום יביא שלמים ועולה ויגלח עליהם, וכמאן דאמר שאם גלח על אחד משלשתן יצא, יש לומר יצא קתני דיעבד אבל לכתחלה לא ואי נמי דאם תמצא לומר דלכתחלה נמי לא קנה, שהרי אינו יכול לגלח משום דהקפת כל הראש שמה הקפה, ולגבי נזיר הוא דשרא רחמנא, אבל על הספק אינו יכול לגלח.

והא דאמר רבי אדא בר אהבה תניא נזיר שמשון. כלומר דבהדיא תניא, דאפילו אמר הריני נזיר שמשון אם יש בכרי זה כו' רבי יהודה מתיר, אלמא טעמיה דרבי יהודה לאו משום דספקו חמור מודאי.

אי תניא תניא. כלומר לא ידענא לתרוצה. כך פירשו בתוספות. ויש מפרשים אי תניא תניא, כלומר אי תני על כרחך תנאי היא. ואליבא דרבי יהודה, ומתניתין דספק נדריים להחמיר אתיא כרבי יהודה, דתרומה דקא תני ובגליל מותרת לפי שאין אנשי גליל מכירין תרומת הלשכה. ובין רבי יהודה (ורבי שמעון, דלרבי) [בשיטמ"ק: ובין לרבי שמעון דכרי, כרבי] שמעון דאזיל נמי התם לחומרא, ולרבי יהודה דשרי משום דספיקו חמור מודאי, וברייתא דקתני אפילו נזיר שמשון אתיא כאידך תנא דרבי יהודה, דסבירא ליה דלעולם לא מעייל אינש נפשיה לספיקא, בין בנזירות בין בנדריים, וספק נזירות להקל אתי בין להאי תנא דרבי יהודה בין לאידך תנא דרבי יהודה, למר משום דלא מעייל אינש נפשיה לספיקא לעולם, ולמר משום דהיכא דספיקו חמור מודאי מיהא לא מעייל נפשיה לספיקא. ואתי דלא כרבי שמעון דלרבי שמעון לעולם מעייל אינש נפשיה לספיקא, ואפילו היכא דספיקו חמור מודאי, ואם כן האי תנא דברייתא דנזיר שמשון דסבירא ליה דמשום דלא מעייל אינש נפשיה לספיקא מתיר רבי יהודה היא, ולא משום דספיקו חמור מודאי בין בנדריים בין בנזיר, דאם כן מאי קא מקשיי אמתניתין דתרומה דאוסר רבי יהודה, דקסבר מעייל אינש נפשיה לספיקא.

רב אשי אמר ההיא רבי יהודה משום רבי טרפון היא. פירוש ההיא דברי רבי יהודה משום רבי טרפון היא דקסבר לא ניתנה נזירות אלא להפלאה, והלכך בין נזיר סתם בין נזיר שמשון כיון דאין כאן הפלאה לא הוה נזיר. ומתניתן נמי דספק נזירות להקל אתיא כהאי תנא, ותנא נזירות והוא הדין לנדרים דאף הם צריכין הפלאה, דילפי בהיקשא מנזירות כדאיתא בריש מכילתין [לעיל ג, א], ומתניתין דנדרים אתיא בין כרבי יהודה דאמר משמא דנפשיה, בין לרבי שמעון בר פלוגתיה דכרי, כך פירשוהו מקצת המפרשים. ואינו מחוור, חדא דמה צורך יש לדחות אוקמתין דאוקימנא מתניתין דכרי כרבי יהודה, ומשום דספיקו חמור מודאי, הא אנו לא קשיא לן אלא ברייתא דתניא בהדיא נזירות שמשון, והיא היא דאצטרכינן לפרוקי. ועוד דבהדיא אמרינן בנזיר דמתניתין דכרי אתיא דלא כרבי טרפון, דתנן התם בפרק בית שמאי [לב, ב] היו מהלכין בדרך ואמר הריני נזיר שזה איש פלוני נזיר וכו', הרתיע לאחוריו איני נזיר כלומר אותו שהיה בא קודם שהגיע להם חזר לאחוריו, ולא ידעי אם היה נזיר או לא. ואמרינן עלה בגמרא אלא טעמא דהרתיע לאחוריו, הא אתי לקמיה הוי נזיר מני אילימא רבי טרפון מי הוה נזיר והא אמר רבי טרפון כו', אלא רבי יהודה דכרי הוא, דתניא הריני נזיר אם יש בכרי הזה מאה כור כו'. אלמא טעמא דרבי יהודה דכרי לאו משום דלא נתנה נזירות אלא להפלאה, אלא הכי פירושו ההיא דתניא בהדיא נזיר שמשון אתיא כרבי יהודה דאמר משום רבי טרפון, אבל מתניתין דכרי לעולם רבי יהודה משמיה דנפשיה, ומשום דספיקו חמור מודאי.

להודיעך כחו דרבי שמעון דאף על גב דנגב אטו אבד אמר רבי שמעון מעייל אינש נפשיה בספיקא. ואף על גב דבעלמא כחא דהתרא עדיף ליה, הכא עדיף טפי לאשמועינן כחו דרבי שמעון, דאף על גב דאיכא טעמי טובא להקל, חדא דלא מעייל איניש נפשיה בספיקא, ועוד דבעינן נזירות בהפלאה ועוד דלא מעייל [בשיטמ"ק: לפי הפירוש שכתבנו] איניש נפשיה לספיקא במקום דספיקו חמור מודאי, ואפילו הכי מחמיר רבי שמעון, משום הכי עדיף טפי לאשמועינן כחא דחומרא כי האי.

סיפא רבי אלעזר בר צדוק היא דתניא רבי יהודה אומר סתם תרומה ביהודה אסורה, רבי אלעזר בר צדוק אומר סתם חרמין ביהודה מותרין, ובגליל אסורין שאין אנשי גליל מכירין את חרמי הכהנים. פירשו בתוספות דרבי יהודה לא שמיע ליה אלא סתם תרומה ביהודה אסור, ובגליל מותרת, וקסבר דבתרומה [ב]לחוד הוא שיש לחלק בין יהודה וגליל מפני שאין אנשי גליל מכירין כלל תרומת הלשכה, הא מכירין

אותה אסורה, דסתם נדרים להחמיר. ואף על גב דסבירא ליה לרבי יהודה דסתם נזירות להקל, לא אמר אלא היכא דספיקו חמור מודאי, דבכי הא לא מעייל איניש נפשיה לספיקא, וסתם חרמים בכל מקום אסורין ואפילו ביהודה, כיון דמכירין הם [בשיטמ"ק: בין בחרמי גבוה בין] בחרמי כהנים. ורבי אלעזר בר צדוק לא שמיע ליה אלא סתם חרמין בגליל אסורין, וקא סבר דטעמא משום שאין מכירין חרמי כהנים, אבל תרומה אפילו ביהודה מותרת, כיון דמכירין אפילו בתרומת הגורן, וסתם נדרים להקל, דלעולם לא מעייל איניש נפשיה לספיקא. ולעיל דמהדרינן אמאן דתני סתם נזירות להקל, הוה מצי לאוקמה כרבי אלעזר בר צדוק, והוא הדין לנדרים. וקשיא לן להאי פירושא, אם כן אמאי שביק רבי אלעזר בר צדוק תרומה דאיירי בה רבי יהודה, ונקט סתם חרמין בגליל. ואמרו בתוספות דהוא הדין דהוה מצי לאיפלוגי בה, אלא תנא להא והוא הדין לאידך. ונראה לי לפי פירושם דכל חד וחד מנייהו נקט לישנא דשמיע ליה מרביה, ואיהו הוא דתלו ביה טעמייהו, דרבי יהודה לא שמע אלא תרומה ביהודה, ומינה סבירא ליה דדוקא תרומה, אבל חרמין לא מפליגינן להו בין יהודה לגליל, ורבי אלעזר בר צדוק לא שמיע ליה אלא סתם חרמים בגליל אסורין, ומינה סבירא ליה דמשום דאין מכירין הא מכירין מותרין, ואם כן דוקא חרמים אבל תרומה אפילו ביהודה מותרת הואיל ומכירין בה. ומיהו אין עיקר פירושם מחוור בעיני, דאם כן אמאי קא מהדר האי מקשה אדיוקא דסתם חרמין בגליל אסורים לפי שאין מכירים, הא מכירין מותרים ליקשי מינה בהדיא דהא קתני בהדיא סתם חכמים ביהודה מותרים, ואף על גב דביהודה מכירין בין בזה ובין בזה אלמא ספיקא לקולי. אלא הכי פירושא סיפא רבי אלעזר בר צדוק היא, כלומר סתם תרומה ביהודה אסור אתיא ככולי עלמא, דביהודה אף על גב דמכירין בין בזו ובין בזו, לעולם אינן רגילין לומר תרומה סתם אלא לתרומת הלשכה, אבל תרומת הגורן אין קורין לה תרומה סתם אלא תרומת הגורן והלכך אפילו רבי אלעזר בר צדוק מודה בה, אבל מאי דקתני ובגליל מותרת שאין אנשי גליל מכירין תרומת הלשכה, דמשמע הא מכירין אסורה, אתיא כרבי יהודה ולא כרבי אלעזר בר צדוק, וסתמא דקתני סתם חרמין ביהודה מותרין אתיא ככולי עלמא, דסתם חרמים שמכירין ביהודה היינו חרמי כהנים, לפי שאין מצויין אצלם ומחרימין להם, והלכך כל שמחרים שם סתם אינו מתכוין אלא לחרמי כהנים, ובהא אפילו רבי יהודה מודה בה, אבל סיפא דסיפא דקתני בגליל אסורין, שאין אנשי גליל מכירין את חרמי הכהנים דמשמע הא מכירין מותרין, אתיא כרבי אלעזר דסבירא ליה דסתם נדרים להקל, דלא מעייל

איניש נפשיה לספיקא. והשתא אתי שפיר הא דפרכינן לעיל גבי רבי יהודה, ומי אית ליה לרבי יהודה לא מעייל איניש נפשיה לספיקא, ורמינהו סתם תרומה ביהודה אסורה ובגליל מותרת, לפי שאין מכירין הא מכירין כו' ולא פרכינן מתרומה ביהודה ממש דקתני אסורה, ואף על גב דמכירין אפילו בתרומת הגורן. וכן נמי הכא דאקשינן מסיפא ארישא, ולא אקשינן מסתם חרמין ביהודה מותרין, וקא טרח לאהדורי אדיוקא דסיפא שאין אנשי גליל מכירין הא מכירין מותרין, וטעמא כדאמרן דבהנהו כולי עלמא מודו בה וסתמן כפירושן. והשתא נמי ניחא ברייתא, דשבקה רבי אלעזר בר צדוק לסתם תרומה דאיירי בה רבי יהודה בר פלגותיה ונקט סתם חרמים. כן נראה לי וכן נראה מן הפירושים.

ולענין פסק הלכה. קיימא לן דסתם נדרים להחמיר כרבי מאיר וחכמים, דעל כרחך לא פליגי רבנן עליה דרבי מאיר אלא בסתם תרומה בגליל, לפי שאין אנשי גליל מכירין בתרומת הלשכה הא מכירין אסורה, ואף על גב דפליגי עלייהו ר' אלעזר בר צדוק, הוה ליה יחיד לגבי רבים ולא קיימא לן כותיה, וכן פסקוה הפוסקים בחבוריהם. אלא דקשיא לי, דהא טעמא דסתם נדרים להחמיר משום דמעיל איניש נפשיה לספיקא, וכדאיתא בכולה שמעתין ואילו לקמן בריש פרק קונם יין [פא, א], וכן במסכת קדושין פרק האומר [סד, ב] פליגי בה רבי מאיר ורבי יוסי, גבי מי שהיו לו שתי כתי בנות ואמר קדשתי את בתי הגדולה כו', דתנינן כולן אסורות דברי רבי מאיר חוץ מן הקטנה שבקטנות, רבי יוסי אמר כולן מותרות חוץ מן וכו', ואוקימנא פלוגתייהו התם במעיל איניש לספיקא או לא, דרבי מאיר סבר מעיל ורבי יוסי סבר לא מעיל, וקיימא לן כרבי יוסי, דרבי מאיר ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי. ואין סברא לומר דטעמא דרבי יוסי משום התם דגופיה לא מעיל איניש לספיקא, אבל ממונה מעיל, והתם כיון דבדבוריה קיימא לקדשה כגופיה דמי ולא מעיל ליה בספיקא (והא) [בשיטמ"ק: דהא] משמע הכא בשמעתין דליכא מאן דמפליג בין גופיה לממוניה. ויש לומר דהתם היינו טעמא משום דספיקו חמור מודאי, דאלו ודאי לא מיתסרא אלא חדא, ובספיקו כולן אסורות, והלכך כל שספיקו חמור מודאי לא מעיל איניש נפשיה לספיקא, דאיתא בשמעתין בדעתיה דרבי יהודה. ואם תאמר אם כן מאי פרכינן התם עלייהו והא איפכא שמעינן להו דמתניתין דעד לפני [בשיטמ"ק: הפסח], לימא התם משום דאין ספיקו חמור מודאי. לא היא, דלרבי יוסי ניחא, אבל לרבי מאיר כל שכן דקשיא, דהשתא היכא דספיקו חמור מודאי מעיל, היכא דאין ספיקו חמור מודאי, לא כל שכן ועוד צריך תירוץ.

דף כ - א

[מתני':] ועל כולן אין נשאלין להם, ואם נשאלו עונשין אותם ומחמירין עליהם דברי רבי מאיר. ופירשוה בגמרא דהכי קאמר, ועל כולן אין צריכין שאלה אם תלמיד חכם הוא הנודר, ויודע שאינו נדר ומחזקינן ליה דלא משקר שלכך נתכוון אין צריך שאלה כלל דאין כאן נדר, אלא בעם הארץ צריך שאלה, ועונשין אותן כלומר, אם נהג היתר בדבר מעצמו אין נזקקין לו להתיר, עד שינהוג איסור בעצמו כימים שנהג בהם היתר, ומחמירין עליו דלא פתחינן בחרטה, אלא צריכין פתח היתר דאדעתא דהכי מי נדרת.

וחכמים אומרים פותחין לו פתח ממוקום אחר. יש מפרשים פותחין לו פתח ולא בחרטה וכדברי רבי מאיר, אלא שבאו להקל שאין עונשין אותם בנדרים אל אלא בנדר גמור, והקשו בתוספות על פירוש זה, דאם כן הוה ליה למיתני וחכמים אומרים אין עונשין אותן, דהא לא פליגי רבנן אלא בהא. על כן יש לפרש דחכמים אכולה מילתא פליגי דאין עונשין אותן, לפי שאין עונשין אלא בשל תורה, אבל בנדרים אלו לא, וכן אין מחמירין עליהם לבקש פתחים דאדעתא דהכי מי נדרת, אלא [בשיטמ"ק: אפילו] בחרטה דכדו תהית נמי סגי, ופותחין לו פתח היינו דנשאלין להם בין בפתח, בין בחרטה, וכן פירשו בתוספות, וכן כתב הרמב"ן נר"ו בפסקי הלכותיו. וראיתי בתשובה לרב שרירא ז"ל ורב האי ז"ל, דבכל מקום שאמרו אין פותחין בחרטה אנו הוא דלא פתחינן, הא פתח איהו לנפשיה שרי, ואף למקצת המפרשים ראיתי כן בלשון הזה, לא פתחין להו אנו בחרטיה אלא הם עצמם יבקשו חרטה. וקיימא לן כרבנן דאמרי הכא פותחין לו בחרטה, ואם נהג היתר קודם שישאל אין עונשין אותו, אלא נזקקין לו מיד.

[גמרא:] היכי דמי כדתנא מי שנזר ועבר על נזירותו אין נזקקין לו, עד שינהוג איסור כימים שנהג בהם היתר. כתוב (בתוספותא) [בשיטמ"ק: בתוספות] אחד מרבני הצרפתים ז"ל, שמעשה בא לפני הרב, באדם שנדר מכל פירות, חוץ מדגן, ועבר על נדרו (הורה) [בשיטמ"ק: להורות] שנזקקין לו מיד, כיון שענינו של זה כן, שאינו יכול לקיים לנדרו, וכל

שאתה מוסיף עליו זמן יעבור. ועוד דהיינו לדבר מצוה, שימעט במלאכת שמים, או שיהא במכשול כל ימיו שלא יכל ליזהר בנדרו. ומיהו ודאי צריך לבקש לו פתח אחר, ולא פותחין בחרטה דכדי תהית (כו') [בשיטמ"ק: כ"י] נדר על חרם ועבר על נזירותו שוים הם עד כאן, ואיני יורד לסוף דעתם, במה שכתבו כאן שאין פותחין בחרטה, ואי משום דמחמירין עליו כאן הואיל ועבר [בשיטמ"ק: זו], לא שמענו לדברי חכמים בעובר בנדר גמור, יתר מנדריים אלו, ותנן וחכמים אומרים פותחין לו פתח ממקום אחר.

האי ביז דינא דמזדקיק ליה שפיר עביד. פירוש שהיה סבור לפרש אין נזקקין לו, אין אנו מחוייבים ליזקק לו כמו בשאר נדרים.

נדריים

ארבעה

פרק

דף כ - ב

קונם שאני פוחת לך מן הסלע. לישנא דהא מתניתין לאו דוקא, אלא באומר קונם פירות אלו עלי אם אני פוחת לך מן הסלע. תוספתא בפרק ד' דמכלתין [הלכה ד'] אף נדרים שאמרנו מותרים מנין שלא יהא אדם נודר בהם עולמית לבטלן, תלמוד לומר לא יחל דברו שלא יעשה דברו חולין. ירושלמי גבי נדרי זרוזין, אמר רבי זעירא הדא דתימא בשאין מעמידין, אבל אם היו מעמידין היו צריכין התר חכם, היה זה מעמיד וזה אינו מעמיד, כיון שביטל אצל זה ביטל אצל זה, תלמידו דרבי חייא בר לולייני אמר ר' יודן, שאילו היה זה אומר בסלע, וזה בשלשה, וזה אומר בשקל, מאחר שביטל דינר אצל זה, יבטל עוד דינר אחר אצלו, ויתננו

דף כא - א

[גמרא:] **מי קתני שניהם רצו שניהם רוצין קתני**. פירוש אי קתני שניהם רצו בשלשה דינרים היה במשמע דהשתא רצו אבל מעיקרא לא רצו אלא שמא זה גמר בסלע וזה גמר בשקל ואילו היה כן לא הוה אתי כרבנן דהא נדר גמור הוא ובדוקא נדרו. אבל השתא דקתני רוצין יש במשמע דמעיקרא רוצין בשלשה דינרים אלא שאמרו כן לזרז ובכי הא אפילו רבנן מודו.

הא דאמר ליה רבינא לר"א אמר ליה טפי מסלע ואמר ליה הוא בציר משקל. יש מפרשים כגון שאמר לו סלע ופרוטה, ואמר ליה אידך שקל פחות פרוטה, כיון דדקדקו עד שיעור כזה אלמא בדוקא נדרו. ואינו מחוור, דהא דקא מייתי עלה קונם לביתך שאני נכנס אינה על דרך זו. אלא הכי פירושו כגון שנתרחקו זה מזה כל כך, שמע מינה בדוקא התנו, שאם לא כן לא היו מחיקין עצמן זה מזה שאין כן דרך זרוזין, או דילמא משתעי איניש הכי לזרז, ולא איפשיטא ולחומרא.

דף כא - ב

אמר ר' אסי ארבעה נדרים הללו צריכין שאלה לחכם, כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי תנא קתני התירו ואת אמרת צריכין שאלה לחכם. וקיימא לן כשמואל, וכן פסק רב האי גאון ז"ל בתשובה, וכן פסקו כל הפוסקים. ויש לי להביא ראיה מדתנן [בשיטמ"ק: בניזיר] בפרק הריני נזיר [יא, א] יודע אני שהנזיר אסור ביין, אבל סבור הייתי שחכמים מתירין [בשיטמ"ק: אותן] לי מפני שאינו יכול לחיות אלא ביין, או מפני

שאני קובר את המתים, הרי זה מותר, ורבי שמעון אוסר. ואוקימנא פלוגתייהו בגמרא בנדרי אונסין, וקמיפלגי בפלוגתא דשמואל ורב אסי, דתנן ארבעה נדרים התירו חכמים כו', ואמר רב יהודה אמר ר' אסי ארבעה נדרים הללו צריכין שאלה לחכם, כי אמריתה קמיה דשמואל, אמר לי תנא תני התירו ואת אמרת צריכין שאלה, ורבנן סברי כשמואל, ורבי שמעון כרב אסי, אלמא הלכה כשמואל דקאי כרבנן דרביס ניהו.

אמר ליה אילו היו עשרה בני אדם שפייסוך אותה שעה כלום נדרת. פירוש אף על פי שאין העשרה מפייסין אותו עכשיו, מכל מקום כיון שהוא נמנע מלידור אילו פייסוהו עשרה בני אדם נמצא (שהוא) [בשיטמ"ק: שהיה עשרה (שהנדר הוא)] גרוע, ויכול החכם להתירו בכך. ומכל מקום הא עדיף מחרטה, שאילו נדר בנדר זה אילו פייסוהו בשעתו עשרה בני אדם היה נמנע, מה שאין כן בחרטה שבשעתו לא היה נמנע, אלא שעכשיו הלך לבו הרע ונתחרט, והיינו דאמרינן לקמן קסבר אין פותחין בחרטה כלומר, כיון שהוצרך לשאול ממנו כך ולא אמר ליה לב זה עליך, שמע מינה שאין פותחין בחרטה. ויש מי שגורס אלמא קסבר פותחין בחרטה, שאין פתח אלא שנראה שעשאו מרוע הלב ומפני שהיו מרגיזין אותו, או שלא היו מפייסין אותו, ועכשיו הפך לדעת אחרת והלך לב רע שהיה לו. ולפי פירוש זה רבי יהודה ורבי ישמעאל ב"ר יוסי משום אביו [בשיטמ"ק: תרווייהו] סבירא להו דפותחין בחרטה, וכן נראה מדברי רב האי גאון ז"ל שכתב בתשובה, וזה לשונו מי שפתחו לו פתח ואמר חרה אפי בשעת הנדר, ועכשיו נתתי ואילו הייתי באותה שעה כמו שאני עכשיו לא הייתי נשבע הרי זה מותר, כדאמרינן רב הונא סבר פותחין בחרטה, כההוא דאתא לקמיה דרב הונא כו', ותניא רבי יהודה אומר אומרים לו לאדם לב זה עליך, ותניא רבי ישמעאל ב"ר יוסי אומר משום אביו [וכו'] וכל אותם המעשים כסדר (זה) [בשיטמ"ק: הזה]. ולענין נדרים לא נחלק אדם שפותחין בחרטה, שהרי משניות שלימות ששנינו, אלא לענין שבועה נחלקו רב הונא וכל החכמים, אלו סוברין כדרך שפותחין בחרטה בנדריס, כך פותחין בחרטה בשבועות, וכולה תשובה וממנה אנו (למדין) [בשיטמ"ק: לומדין] שהוא גורס אלמא קסבר פותחין בחרטה.

הכי גרסינן: **הוא דאתא לקמיה דרב אסי, אמר ליה כדי תהית אמר ליה אין, ושרייה.** ויש מי שגורס אמר ליה ולא, שרייה. ולפי גירסא זו נראה, שפירשו ולא בתמיהא כלומר, וכי אינו מתחרט וזה לאו שהוא כהן, ולפיכך שרייה. ירושלמי פרק ר' אליעזר אומר פותחין [פרק תשיעי

הלכה א'] כו' ר' מנא נדר מן חמרא דאבוה, סליק לגביה אמר ליה אילו הוה ידעת דאנא מצטער נדר הוית אמר ליה לא, (ושרא) [בשיטמ"ק: ושריא] ליה. ותו גרסינן התם, ר' מנא נדר וסליק לגבי ר' שמיי אמר, אילו הות ידע דברייתא רחקין ממך דאת נדרן הוית נדר אמר ליה לא, ושרייה. (גליון ואם תאמר והא אמרינן לעיל דרב אסי קסבר אין פותחין בחרטה, והיכי שרייה להאי גברא בחרטה. ויש לומר דרב (אשי לחוד ור') [אסי ורבי - עיין בר"ן ד"ה ושרייה] לחוד, ורבי אסי לחוד, דרב אשי סבר לה כרב נחמן דפותחין בחרטה, ר"מ תלמידו).

דף כב - א

כך גירסת הספרים: **אין נזקקין לאלקי ישראל, חוץ מאשתי שגנבה את כיסי והכתה את בני, ונודע שלא גנבה ושלא הכתו.** וכן מצאתיה [בשיטמ"ק: גם] בתשובת רב האי גאון, אבל בתוספת רבותינו הצרפתים אמרו דלא גרסינן [בשיטמ"ק: לה] אלא הכי, חוץ מאשתי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני, ותו לא. מפני שהוקשה בעיניהם, דאילו בנמצא שלא גנבה ושלא הכתה, בכי הא אין צריך שאלה כלל, דהיינו נדרי שגגות וכדתנן במתניתין, לכאורה נראה ודאי כדבריהם, אלא שנמצא כן בכל הספרים. ומתוך כך יש לי לומר, דארבעה נדרים שהתירו חכמים היינו בשהלך לו ולא נודע אם נדר בדוקא או לא, אי נמי בנשאל באיזה צד נדר ואמר שכחתי, דבענין זה אנו אומרים, דמסתמא לא נדר בדוקא, אלא לזרז או בשגגה. וכן כל שאר הנדרים שהתירו, לפי שירדו חכמים לסוף דעת הבריות, שאין נודרין בכענין זה בדוקא, אבל אילו בא לפני חכם ואמר שנדר בדוקא, בכי הא ודאי נדר גמור הוא, צריך שאלה לחכם. וכדגרסינן בירושלמי גבי נדרי זרוזין [פרק ג' הלכה א'] אמר ר' אלעא הדא דתימא בשאין מעמידין, אבל אם היו מעמידין צריכין היתר חכם, פירוש שהיו מעמידין דבריהם שאין זה רוצה להוסיף, ולא זה לפחות, דאלמא בדוקא נדרו ולא לזרוז בעלמא, וזה אפילו שבלבו למוכרה כמו שרוצה הלוקח, או הלוקח לקנותה כמו שרוצה המוכר. אלמא דברים שבלב הן, פירוש דוקא שבאותו מעמד הסכימו לאותו סך שנעשה בסוף ביניהם, אבל במעמידין דברים הרבה ולא (עשה) [בשיטמ"ק: עשו] כלום באותו

מעמד, ובמעמד אחר הסכימו לסך (אחר) [בשיטמ"ק : אחד] לפחות מסלע ולהוסיף על השקל, נאסר למוכר דמי החפץ וללוקח נאסר החפץ. ואם תאמר אפילו שבאותו מעמד נתנוהו באותו סך למה לא חל הנדר, והא הוה להו דברים שבלב, וקיימא לן דדברים שבלב אינן דברים. ויש לומר (דאין) [בשיטמ"ק : דירדו חכמים לסוף דעתן של] נודרין על מקח וממכר, שאין מוציאין לשון נדר, או לשון שבועה מפיהם על דעת שיהו נאסרין באותו דבר, אם לא יעשה הדבר כמו שהן אומרים, אלא לזרז את חברו, אם יוכל לפחות מן הסך או להוסיף עליו הם נודרים, ועכשיו כשנתן לו (בסך אחר המוכר או הלוקח דעתו מתחילה בכך) [סך אחר והמוכר קבלו ממנו הרי הוא כאילו המקבל ממנו כמה ששאל] וכן נמי במדיר את אשתו מחמת שחשב שגנבה את כיסו, ונמצא שלא גנבה, מאחר שלא המתין לידע אם גנבה אם לאו, ומיהר להדירה, אף על פי שאמר שהכתה את בני, ושגנבה את כיסי, אם יודע בעצמו שכל עצמו לא נדר אלא בשביל זה בלבד, ואילו לא גנבה לא היה מדירה, הרי זהו מותר ואין צריך לישאל. אבל אם בא לפני חכם, אין אומרים לו מיד מותר אתה, אלא נזקקין לו ושואלין אותו כיון שבא לישאל, שמא לנדר גמור נתכוונת, בין גנבה בין לא גנבה, ואילו בנדר בעלמא אילו אמר נדרתי באלקי ישראל אין נזקקין לו כלל, אבל אם אמר הדרתי את אשתי באלקי ישראל נזקקין לו, ומיהו בין נמצא שגנבה, בין נמצא שלא גנבה נזקקין לה, ואפילו נמצא שגנבה נשאל ומתירין לו משום שלום הבית, והא דנקט ונמצא שלא גנבה לישנא דמתניתין נקט, ולא דוקא. כן נראה לי.

אמר רבא אמר רב נחמן הלכתא פותחין בחרטה, ונזקקין לאלקי ישראל. וכן הלכתא, ודוקא בחרטה דמעיקרא, כגון לב זה עליך, כלומר שמתוך הכעס נדר או כדברים אלו, אבל עכשיו שנתישבה דעתו תוהא בנדרו לגמרי, ואינו רוצה בנדר כלל. אבל אם נתחרט עכשיו מחמת ענין שנודע, או שנתחדש לאחר שנדר וחפץ הוא בנדרו עד עכשיו (אז) [בשיטמ"ק : זו] אינה חרטה מעלייתא, ואין פותחין בה כלל. לפי שכל הבא לישאל על נדרו בודאי מתחרט הוא עכשיו, אלא שיש שאין מתחרט אלא מחמת נולד, או דבר שנתחדש, [בשיטמ"ק : ולפיכך] בחרטה כזו אין פותחין אלא פותחין לו באותו מקרה, או באותו דבר שהוא מתחרט מחמתו, ואומרים לו אילו היית יודע כך היית נודר וכדאמרינן אדעתא דהכי מי נדרת. ואם היה אותו דבר נולד שנתחדש לאחר נדרו, ואינו מצוי להיות הוה ליה נולד ואין פותחין בו, ואם הוא מצוי פותחין בו כדאמרינן בסמוך, והיינו עובדא דרב סחורא דאתא לקמיה דרב נחמן ואמר ליה אדעתא דהכי מי נדרת. ואף על גב דרב נחמן גופיה הוא דפסק בהדיא דפותחין בחרטה, וטעמא

דמלתא כדאמרן, דכיון דאתא רב סחורא קמיה, סבר רב נחמן כיון דרב סחורא גברא רבא הוא ואתא לאשכוחי (פתחא) [בשיטמ"ק: פיתחא] לנדריה, שמע מינה שאינו מתחרט בנדרו מעיקרו, ולפום הכי הוה אמר ליה אדעתא דהכי מי נדרת ואדעתא דהכי מי נדרת. וכתב רב האי גאון זכרונו לברכה בתשובה, וזה לשונו אף על פי שאין הלכה כרב אסי אלא כרב הונא, דאמר רבא אמר רב נחמן הלכה פותחין בחרטה ונזקקין לאלהי ישראל עכשיו הנהיג מר יהודה גאון ז"ל את כל החכמים שעושים כרב אסי שמנהג להחמיר ולא כהלכה. ואין אנו ולא אבותינו נזקקין למי שנשבע לאלקי ישראל, אלא כעין קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי, והכתה את בני, בדבר שמוכח, אבל פתח בחרטה אין אדם שיש בו כח לפתוח פתח לשבועה עד כאן. ובשם גאון אחר ז"ל ראיתי גרס הכי נדר במוהי לא מזדקקין ליה, נדר בשבועה מזדקקין בתמיהא, אגן השתא אי עבדין קרוב לדרב אסי עבדין, דאמר אין חכם מתיר אלא כעין ארבעה נדרים הללו. ועוד אמר דלא מזדקקי רבנן לשבועות, אלא כדמתרמיא מלתא דאית בה תקנתא או מצוה, כגון עשיית שלום בין איש לאשתו, וכגון שלמא דצבורא דכנישתא, וכדומה לזאת מזדקקין לה במילי דמוכתן וברירן קרוב לדרב אסי, אבל פתח כההיא דאתא לקמיה דרב, וכרבי שמעון וכרבי יהודה ב"ר יוסי וכדביתיהו דאביי, וכההוא דאתא לקמיה דרבי אלעזר וכיוצא בה לא עבדין.

והיתר נדרים בשלשה הדיוטות ואם היה מומחה אפילו ביחיד. וגרסינן בבכורות פרק כל פסולי המוקדשין [לו, ב] אמר ר' חייא בר אבין אמר ר' עמרם, שלשה מפירין את הנדר ובמקום שאין חכם, לאפוקי מדרבי יהודה, דתני הפרת נדרים בשלשה, רבי יהודה אומר אחד מהם חכם, דמשמע במקום שאין שם חכם מתירין שלשה אפילו הדיוטות, אבל במקום שיש שם חכם יכול הוא לבדו להתיר, במקום שאין חכם. חכם כגון מאן, אמר רב נחמן כגון אנא. רבי יהודה אומר אחד מהם חכם מכלל דהנך תרתי כל דהו, אמר רבינא מדמסברי להו וסברי. שמע מינה דבמקום שאין חכם, כגון רב נחמן דגמיר וסבור, אפילו תלתא דלא גמירי ולא סבירי נמי שרו נדרא, והוא דאסברי להו וסברי, ואפילו במקום מומחה נמי כי שרו הדיוטות אשתרי ליה נדרא, דלא אמרו אלא משום כבודו של מומחה. וגרסינן בירושלמי [פ"י הלכה ח'] שלשה שהם יודעין לפתוח מתירין כזקן, וזקן או שלשה הדיוטות מתירין, בין נדרים בין שבועות, וכדתניא לקמן [שבועות כז, ב] בית שמאי אומרים אין שאלה בשבועות, ובית הלל אומרים יש שאלה בשבועות. ואמרינן נמי בשבועות [כח, א] אמימר אמר אפילו אכלה כולה נשאל עליה, אי במזיד מחוסר

מלקות, בשוגג מחוסר קרבן [לקמן סה, א] ונבוכדנצר נמי דאשבעיה לצדקיהו, ואתי סנהדרי ושרו ליה. ובירושלמי [פרק יא, הלכה א'] נמי איתפלגון בה רבי יוחנן וריש לקיש, רבי יוחנן אמר בין לנדריס, בין לשבועות הבעל מפר, ריש לקיש אמר לנדריס הבעל מפר, לשבועות אין הבעל מפר, אמר ר' יוסי (בר') [בירושלמי: בי רבי] בון אף בנדרי הזקן פליגין, רבי יוחנן אמר בין לנדריס בין לשבועות הזקן מתיר, ריש לקיש אמר לנדריס הזקן מתיר לשבועות אין הזקן מתיר, ותייה ריש לקיש בהדה דאיסי (ס"ד בר נשיאתא) [בשיטמ"ק ובירושלמי: בהדה חד בר נש תא] מישרי נדרא קומי ר' ייסא (מאן דעדיף) [בירושלמי: מתעטף] ויתיב ליה, אמר ליה מה אשבעתא, אמר ליה (אפומי ישראל) [בשיטמ"ק ובירושלמי: איפופי לא עללה לביתין] (ולא עליה לה לביתיה) [בשיטמ"ק ובירושלמי: איפופי ולא עללה] אמר ליה (אפומי ישראל לא) עלי לה לביתך, ע"כ. ואתיין הא דריש לקיש ודרבי יוסי דירושלמי (כההיא) [בשיטמ"ק: כההוא] דבית שמאי, דלא שמיע להו פלוגתא דבית שמאי ובית הלל, דאי לא לא שבקינן בית הלל ואמרי כבית שמאי.

נפק רב סחורא ופתח פיתחא לנפשיה, רבי אומר איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם נו'. פירש מצא פתח היתר, ולא שהתיר לנפשיה על ידי פתח זה, אלא לאחר שמצא פתח זה חזר לו אצל רב נחמן והתיר לו, או אצל חכם אחר, משום דקיימא לן לא יחל דברו, שהוא אינו מוחל אבל אחרים צריכין למחול לו. והא דלא אמרינן הדר לקמיה דרב נחמן, דלמא משום דאיכסיף, דרתח עליה רב נחמן על שנדר נדר חמור כל כך שלא היה מוצא לו פתח, ואי נמי שכל עצמו לא בא לפניו להתיר אלא למצוא לו פתח ואחר שמצא הוא לעצמו, הלך לו אצל חכם אחר והתיר לו. כן נראה לי. ובפירוש ראיתי לעיל בריש שמעתין ענין וזה לשונו, והלכתא אפילו תלמיד חכם נמי לא מצי למיפתח בחרטה, ומיהו אי אשכח מלתא דלאו אדעתא דהכי נדר מצי למישרי נדר נפשיה אגב ההוא מלתא, הואיל ולא היה נדר מעולם, וכדאמרינן לקמן. על כרחך נראה שהם מפרשים שפתח פיתחא לנפשיה ושרא לנפשיה, וכי כתיב לא יחל דברו שהוא אינו מוחל דוקא בחרטה, ואינו מחוור כלל.

דף כג - א

אמר ליה אילו הוה ידעת דעברה אדעתך מי אדרתה, אמר ליה לא ושרייה, ומי שרי הכי. כלומר מי פתחין בנדר עצמו, שהרי כל עצמו של נדר אינו אלא כדי שלא תעבור על דעתו, ואם עברה היאך הוא מותר על ידי כך.

אמר ליה אין והתניא כו'. וקשיא לי אדרבה, כיון שאמר שאילו ידע שהיתה עוברת על דעתו לא היה נודר כלל, נמצא שלא הדירה אלא לזרוז בעלמא, ונדרי זרוזין הוא ואפילו שאלה לחכם לא צריך, דמאי איכא בין נדרי זרוזין דמתניתין להני. ויש לומר דנדרי זרוזין שהיה מוכר חפץ, לא היה סבור שישמע לו חברו לגמרי כמו שהוא אומר, אלא שיתקרב לדעתו ושיפחות לו קצת מן הסלע, וכן חברו שיוסי לו על השקל קצת, ועם כל זה היה נודר שלא יתן לו אלא כך, וזה נודר כנגדו שלא יפחות לו מכך, אלו הם נדרי זרוזין, שאין דעתם בשעת נדרים לנודר בדוקא ושיעמדו דבריהם, ואם כן אין פיהן ולבן שוין ולפיכך מותר. וכן המדיר את חברו שיאכל עמו, ואינו נודר בדוקא, שאינו מתכוין אלא לכבוד בעלמא ולזרוז את חברו, ויודע הוא שדרכן של קצת בני אדם לימנע מלאכול אצל אחרים, והלכך אינו נודר בדוקא ושיעמדו דבריו על כל פנים. אבל המדיר את אשתו מלעלות לרגל, או ליתן לבתו אלא למי שיתרצה הוא וכיוצא באלו, סבור שיעמדו דבריו מחמת נדרו, והלכך בדעת הוא נודר לפי שהוא סבור שתשלים היא רצונו, והלכך אף על פי שאילו היה סבור שתהא היא עוברת על דעתו היה נמנע מלידור, מכל מקום הנדר היה נדר גמור בשעתו וצריך פתח, ומיהו פותחין לו מן הנדר בעצמו. כן נראה לי.

כיון דאמר כל נדר שאני עתיד לידור הרי הוא בטל לא שמע ליה. ואפשר היה לו לתרץ דאמר בחשאי, או שלא בפניו, אלא דאכתי הוה קשיא ליה מאי אף, דהא לא דמיא למתניתין דלעיל, והוה קשיא ליה נמי, מאי ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר.

דף כג - ב

הרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה כולה יעמוד בראש השנה ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור וכו'. וראש השנה לאו דוקא, אלא משום דאמר שלא יתקיימו נדריו כל השנה נקט יעמוד בראש השנה.

ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר, אי זכור עקריה לתנאיה וקיימיה לנדריה. קשיא לי אמאי עקריה, אדרבה על דעת ראשונה הוא נודר ואין פיו ולבו שוין, והוה ליה כעין נדרי זרוזין, שאף על פי שפיו ולבו שוין להוציא דבר זה בשפתיו אפילו הכי, כיון שאינו נודר על דעת שיתקיים נדרו הרי הוא בטל. ומיהו בהא איכא לתרץ דנדרי זרוזין לא הוו, אלא במאי דאורחייהו דאינשי למימר לזרוז בעלמא [בשיטמ"ק: דכיון דאורחייהו דאינשי לומר כך, לזירוז בעלמא ולא דוקא], וכיון שכן הרי הוא כאילו אמר בפירוש, דלא נדר בדוקא אלא לזרוז בעלמא. ותדע לך דהא ודאי בעלמא כל שפיו ולבו שוין להוציא דבר זה בשפתיו, אף על פי שיש בלבו בהפך זה (לית) [תיבה זו ליתיה בש"מ] נדרו קיים, ותנאי שבלבו בטל וכדקיימא לן דדברים שבלב אינן דברים, ועוד דקיימא לן בנדרי זרוזין דלא חשבינן להו לזרוזין, אלא בענין שדרכן של בני אדם לומר כן לזרוז וכדאיתא לקמן [כד, א], אלא מיהו אכתי קשיא לי מדאמרינן לעיל בסמוך, כיון דאמר כל נדר שאני עתיד לידור הרי הוא בטל, לא שמע ליה ולא אתא בהדיה, כלומר דיודע הוא שאינו נודר בדוקא, שכבר בטל מעיקרו ונדרו אינו נידר. אלמא כל שמבטל נדריו שעתיד לידור אף על פי שזוכר תנאי ונדר סתם נדרו בטל ותנאו קיים, על כן נראה לי להלכה אבל לא למעשה, דלא נאמרו דברים הללו אלא בעם הארץ דחוששין לו, כיון שהוא זכור תנאו ולא הזכירו בשעת נדרו שמא בטלו לתנאו, אבל במדיר את חברו, ועל אותו נדר ממש הוא מקדים ומתנה ומבטלו בפיו, שאומר כל נדר שאני עתיד להדיר לאסור לו נכסי את פלוני כדי שיעשה עמי כך וכך הרי הוא בטל. בכענין זה אין חוששין לו אפילו בעם הארץ, שהרי יש כאן דברים מפורשים [בשיטמ"ק: שהוא מבטל הנדר הזה בעצמו, ואין פיו ולבו שוין בו והוא הדין לכל נדר] שיאמר כל נדר שאני עתיד לידור לפלוני על דבר כך וכך הרי הוא בטל, ובלבד שיוציא תנאו (מפיו) [בשיטמ"ק: בפיו] ולא יסמוך על ביטול הלב לבד, דאין דברים שבלב מבטלין דבר מפורש שהוציא בשפתיו, ונתכוון לאמרם כך בשפתיו, אבל כשהתנה כן בפירוש מתחלה, אף על פי שבשעת הנדר לא הזכיר תנאו בשפתיו לאו דברים שבלב נינהו. ואם תלמיד חכם הוא בין שזכור בשעת נדרו, בין שאינו זכור, בין בכולל כל נדריו בין בפרטי נאמן לומר על דעת הראשונה נדרתי, אלא שסתמו כאן הדברים. כדאמר ליה רבא לרב הונא בר חיננא, תנא מסתים לה סתומי ואת דרשת לה

בפירקא, ואי נמי מפני שאין רובן של בריות תלמידי חכמים, שנו כאן סתם על סמך הרוב, וכמו ששנינו סתם בפרקא דלעיל [יד, א] הרי את עלי כאימא פותחין לו פתח ממקום אחר, ואוקימנא לה התם בגמרא בעם הארץ. ומיהו דוקא בשבועות ונדריים שנשבע ונדר לעצמו, אבל מי שהשביעו חברו, או שהדירו אין ביטול זה מועיל לו כלום, שעל דעת חברו הוא נשבע ונודר, וכמו שמבטל תנאו לגמרי הוא. דהא אסיקנא דלאו אדעתא דנפשיה מישתבע, אלא אדעתיה דמשביע, כדאיתא בשמעתין דנדרי הבאי דלקמן בסמוך [כה, א], וכן אמרו בתוספות [מובא בר"ן ד"ה ולענין הלכה] דשבועות של ממון, או שמשביעין הקהל אינן בטלות.

אמר אביי תני ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר. ונראה דלאו דוקא שלא יהא זכור מתנאו כלל, אלא שאינו זכור שהתנה על פת, כסבור שהתנה על יין, שכל זה בכלל נדרי שגגות הוא. ולא דמי להא דרבא דאמר ולא ידע ממה התנה, דהתם הוא דמסופק בפת עצמו, ואפילו כן נדר עכשיו על הפת, וכיון שהיו מסופק, ואפילו הכי לא חשש לומר על דעת ראשונה אני עושה, סתמא דמלתא משום דבטליה לתנאיה לגבי האי נדר, אבל כאן שהוא סבור שלא התנה על הפת כלל אלא על היין, ונמצא שעל הפת הוא שהתנה, הרי זה מותר דהוה ליה כנדרי שגגות ממש.

רבא אמר כגון שהתנה בראש השנה ולא ידע ממה התנה. כלומר אם התנה שלא לידור שום נדר, או אם התנה שלא לידור עניינים אחרים.

(גליון: אמר על דעת ראשונה כו' והיינו ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר.) כלומר שיהא נזכר התנאי בפיו בשעת הנדר, אבל אם לא היה זכור בשעת הנדר שהתנה כבר שלא לידור, אף על פי שלא אמר על דעת ראשונה אני עושה נדריה לית ביה ממשא, ורובן נדרי טעות הוא, דאם נזכר שהתנה שלא לידור לא היה נודר, ואין צריך שאלה כלל בנדר זה. ואם זכור על מה שהתנה, ואפילו הכי נדר עכשיו מאותו דבר ואמר על דעת ראשונה אני נודר נדריה אית ביה ממשא, (ואמר) [ואמרינן] קיימי לנדריה ועקריה (לתנאיה). ר"מ תלמידו) ואף על פי דבעלמא אין דרך התנא לשנות כן, דהוה ליה למתני ובלבד שיזכירנו בשעת הנדר, הא קא מגלה רבא טעמא משום דתנא מיסתם לה סתומי. ואם תאמר והא כל נדריים שאני עתיד לידור קתני, יש לומר דרבא ודאי לא פליג אדאביי ומודה הוא לאביי, דאי אינו זכור בשעת הנדר דנדריה לית בה ממשא, דנדרי שגגות הן, אבל אי זכור שהתנה ולא ידע ממה התנה, בעינן שיהא זכור בשעת הנדר. כלומר שאמר על דעת ראשונה אני עושה, ומשום דקשיא ליה לרבא ובלבד שיהא

זכור, ומתניתן תרתי קתני, הרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה כולה, יאמר כל נדרים שאני עתיד לידור הרי הם בטלים, והרי הם בטלים אם אינו זכור בשעת הנדר. אבל אם ידע שהתנה ואינו יודע ממה התנה, צריך שיהא זכור באותו תנאי. כלומר שיזכרנו בפיו, ויאמר על דעת ראשונה אני עושה, וכן דעת רבינו תם ז"ל.

איבעיא להו פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר בן יעקב או לא פליגי. פירוש אי פליגי עליה שהמדיר את חברו הוי נדרי זרוזין, דדלמא דוקא במכר הוא דשייך זרוזין, כרישא דמתניתן, אבל במדיר על שאר דברים לא.

דף כד - א

הרי זה יכול להתיר נדרו שלא על פי חכם, ואומר כלום נדרת אלא מפני כבודי זהו כבודי. כלומר עיקר הנדר לא היה אלא שאתכבד עם הבריות על ידיך, שיראו שאני אדם חשוב שאתה נותן לי מתנה מרובה זהו כבודי גדול יותר שאתה רוצה לתת לי, ושאני חשוב כל כך שאיני רוצה לקבל מתנה. ואם כן הרי נתקיים הנדר, ואין זה כאומר הריני כאילו התקבלתי כההיא דסיפא, אלא טפי עדיף, דהתם אינו מתקיים לגמרי הנדר על אותו דעת שנדר, שהוא נדר על דעת שיתן לו ממש מפני שהיה צריך להרווחה והא לא איצטריך, והוא מוחל אותם חביות [בשיטמ"ק: וחטים] שהתנה עליהם כאילו קבלם, ומשום הכי פליג בה רבי מאיר. אבל בהא מודה רבי מאיר, לפי שעיקר הנדר לא היה מעיקרו אלא על דעת כן ממש, שיתכבד זה על ידי מתנתו, והרי הוא נתכבד על ידי כך יותר (שרצה) [בשיטמ"ק: כשרצה] ליתן ולא קבל. כן נראה לי. אבל בתוספת אמרי דהכא רגילות הוא שיאמר הריני כאילו התקבלתי, מפני שזה הוא כבודי, והלכך הויא התרה חשובה, ומשום הכי לא פליג בה רבי מאיר, אבל בסיפא שרוצה ליתנו לו בדוקא הוא נודר, ואין רגילות לומר הריני כאילו התקבלתי, ומשום הכי פליג בה רבי מאיר. ומיהו בירושלמי אמרינן דחלוק היה רבי מאיר אף בראשונה, דגרסינן התם [פרק ח' הלכה ז'] קונם יין, אמר רבי חייא בשם רבי יוחנן אף הראשונה במחלוקת.

כלום אמרת אלא מפני כבודי זה כבודי. ירושלמי (פרק ח', הלכה ז') אמר ר' זעירא בסתם חלוקים, מה לן קיימין אם כשזה אומר מפני כבודי, וזה אומר מפני כבודי, דברי הכל אסור, ואם כשזה אומר מפני כבודי וזה אומר מפני כבודך אמרתי דברי הכל מותר, אלא במן קיימין בסתם, רבי מאיר אומר סתמו כמי שזה אומר מפני כבודי, ורבנן אמרי סתמן כמי שזה אומר מפני כבודי, וזה אומר מפני כבודך אמרתי. עד כאן. בכאן נמי גילו שאף הראשונה במחלוקת, ואומר לו הריני כאילו התקבלתי. ומסתבר דדוקא כשהיו הבנים סמוכין על שלחנו, דטעמא דהא מלתא משום דלהרווחה איכוין והא לא איצטריך, כדאיתא בגטין פרק מי שאחזו [עד, א] גבי הרי זה גיטך על מנת שתתני לי איצטלתי. והלכך כשהבנים סמוכים על שלחנו, ומתחלה היה הוא צריך להרווחה ועכשיו יודע בעצמו שאין צריך לה, יכול הוא לומר הריני כאילו התקבלתי, אבל אם אין סמוכין על שלחנו אינו יכול לומר כן, שהם שמא עדיין צריכין לאותה הרווחה, ואיך יאמר הוא הריני כאילו קבלו הם, זה אינו תלוי בו אלא בבניו. וכן נמי אם אמרו הבנים הרי אנו כאילו התקבלנו, כשסמוכין על שלחן אביהם לא אמרו כלום, דאיהו להרווחה דידיה לצורך הבנים איכוון, דאכתי איצטריך לה, ואם אינן סמוכין על שלחן אביהם, יכולין הם להתיר את הנדר ויאמרו הריני כאילו התקבלנו. ועוד נראה דדוקא בקיום מעשה הוא, שיכולים להתיר שלא על פי חכם ויאמר הריני כאילו התקבלתי. אבל בבטול מעשה לא, שאילו המדיר את חברו שלא ילך למקום פלוני, או שלא יעשה דבר פלוני, מחמת שהוצרך שלא ילך חברו לאותו מקום, או שלא יעשה דבר פלוני אינו יכול להתיר שלא על פי חכם ולומר לך ועשה והריני כאילו לא עשית, שהרי עשה והלך ואין אומרים שלא יהא מה שכבר היה. אבל בקיום מעשה שלו, כגון אם אין אתה נותן לי, בזה שייך מחילה כאילו קבלתים אלא שאני מוחלם. והגע עצמך אילו קבלם ממש יכול הוא להחזירם ואפוכי מטרתא למה לי, והלכך הואיל ויכול להחזירם לאחר קבלתם, יכול הוא למחול קודם קבלה וכאילו קיבל, ובגיטין בפרק מי שאחזו מדין מחילה פרישנא. וכל זה סיוע למה שכתבתי דדוקא בסמוכין על שלחנו שרואין אותו כאילו קבל והחזיר. ואי קשיא לך אי טעמא דמלתא משום אפוכי מטרתא, וכאילו קבל והחזיר, אם כן לגבי גטין נמי, אם אמר לה על מנת שתתני לי מאתים זוז, וחזר ואמר לה מחולין לך, דאסיקנא התם [עד, ב] דאינו יכול למחול, משום דלצערה קמכוין והא לא צערה, מכל מקום תיפוק ליה שהרי אחר קבלתו יכול הוא להחזירם. לא היא, דמכל מקום הרי נתכוון הוא שתצטער היא בנתינתם.

תא שמע מן הדא נדרי זרוזין הדירו חברו שיאכל אצלו כו'. והא דלא פריק נמי בהא, משום דאמר ליה לאו כלבא אנא דמתהנינא מינדך ואת לא מתהנית מינאי, היינו משום דלא שייך לתרוצי הכי, אלא כשרצה ליתן לו מתנה מרובה, דאז ניכר שהוא קבל ממנו הנאות גדולות, ועל ידי כך הוא רוצה שיהנה חברו ממנו, כדי שלא יהיה ככלב שיהנה ואינו מהנה. אבל בזמנו לאכול עמו, אינו ניכר מזה שקבל ממנו טובה, דמתנה מועטת כזו אדם נותן למי שלא הקדים לו טובה, ולפיכך לא שייך בה למימר לאו כלבא אנא.

הכי גרסינן : **מאי לאו אפילו בקמייתא, והיינו מה ששנינו במשנתינו רבי אליעזר אומר הרוצה שידיר חברו שיאכל אצלו וכו', ושמע מינה לא פליגו רבנן עליה אלא בבתרייתא.** כלומר דוקא בבתרייתא דקסברי רבנן דכיון שמזכיר האכילה מההיא שמע מינה לאו (להב'') [בשיטמ"ק : לזרז] קאמר אלא בדוקא, אבל באידך מודו ליה. והיינו נמי דקא תני יתר על כן אמר רבי אליעזר בן יעקב דמיתרת היא, זו על קמייתא. ויש ספרי שכתוב בהם מאי לאו אפילו בקמייתא, ושמע מינה פליגי רבנן שמע מינה, ואינו מחוור, דכיון דקתני יתר על כן אמר רבי אליעזר מנין שחלוקין עליו חכמים אף בראשונה.

דף כד - ב

מאי הוה עלה. כלומר מי פליגי ואי פליגי הלכתא כותיה או לא. **תא שמע דאמר רב הונא הלכה כרבי אליעזר בן יעקב.** שמע מינה תרוייהו דהלכתא מכלל דפליגי ומיהו איכא למימר בהני דלעיל בקונם שאני נהנה לך אם אי אתה בא ונוטל לבניך כור אחד, ובשאתה נהנה לי אם אי אתה נותן, דמודה להו רבי אליעזר, וכשתרצתא דתרצינהו לעיל וכל שכן בדאמר ליה (זמינן מזמנני) [בשיטמ"ק : זימנא למזמננא] דבדוקא נדרו, וכיון שכן אין לנו בנדרי זרוזין, אלא אותם בלבד שהזכירו כאן בהדיא הא שארא לא. ומה אינהו דהוו בקיאי טפי הוו אמרי מני אי רבי אליעזר נדרי זרוזין הוו, ופרקינן להו הא אפילו רבי אליעזר מודה, כל שכן אנן דלא בקיאינן בטעמי כותייהו, דלא ידעינן הי ניהו דמודה בהו רבי

אליעזר, והי ניהו דפליג עלייהו כנזכר לעיל. (תוספות) [תוספתא כאן פרק ה' הלכה ז'] האומר לחבירו קונם שאני נהנה לך, אם אין אתה בא ונוטל לבנד כור אחד של חטים ושתי חביות של יין, ואירע אונס או משתה או גשמים, מותר, ואם לאו אסור. היה מסרב בחברו שיאכל אצלו בבית המשתה, אמר קונם לביתך שאני נכנס, בתוך המשתה אסור, לאחר המשתה מותר, רבי יהודה אומר היה מסרב בחברו שיאכל אצלו, כו' בתוך הרגל אסור, לאחר הרגל מותר.

[מתני:] **נדרי הבאי אם לא ראיתי בדרך זו כעולי מצרים, אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד.** אף על פי שלא ראה כן ממש, אלא שראה עם רב ולא כמנין עולי מצרים, הרי זה מותר, לפי שדרך העולם כן לדבר בדרך ההבאי והפלגה, וקורין לעם רב עולי מצרים, ולנחש גדול כקורת בית הבד, וכיוצא בזה ולא נתכוון זה לומר בדוקא. ומיהו אם לא ראה הרבה אנשים, או שלא ראה נחש גדול, הרי זה אסור שהרי שקר לגמרי. ומה שלא שנה כאן אם לא ראיתי גמל פורח באויר כמו ששנה אותו בשבועות [כט, א] גבי שבועות שוא אמרו בתוספות מפני שאין דרכן של בני אדם להיות מדברים כך, ואינם קורין אפילו לגמלא פרח באויר ולפיכך שנאו במשנה שבועות לפי שהיא שבועת שוא ממש בדבר שאי אפשר. ואיכא למימר דתנא הכא חדא והוא הדין לאידך, ותנא התם נמי גמל פורח באויר, [והוא הדין] לעולי מצרים, אף על גב דלא תנא ליה התם. ובגמרא [כה, א] קא מקשה **אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד ולא הוי, והא ההוא [בשיטמ"ק: חויא] דהוה בשני דשבור מלכא.** כו' ואוקימנא בגבו טרוף. ובירושלמי דמכלתין [פרק שלישי הלכה ב'] ודמסכת שבועות [פרק שלישי הלכה ו'] נמי אקשי גבי אם לא ראיתי בדרך זה כעולי מצרים, ואפשר דלא עבר כעולי מצרים, ופריקו אלא (כמן קיימן) [בשיטמ"ק: כינן קיימין] בראיה אחת. ואי אפשר לראות בראיה אחת ששים רבוא, וזהו ההפלגה. ונראה דלאו למימר דאי אמר על דבר שאפשר דהוי, כגון שאמר אם לא ראיתי כאן אלף איש והוא לא ראה, אלא במספר שיהא אסור, אלא בין כך ובין כך מותר, שלא נתכוון זה אלא לומר שראה כאן אנשים רבים, ולא במספר מכוון. וכן כתב רב האי גאון ז"ל בתשובה, אלא מה שהוקשה להם בגמרא ובירושלמי לא על עיקר הדין, אלא אלישנא דמתניתין, היכי קרינן להו הבאי, דהבאי משמע דבר שאי אפשר שהיה, כגון ערים בצורות בשמים, ומשום הכי מתמה היכי קרי לה הבאי ומי לא הוי. כן נראה לי.

[גמרא] הכי גרסינן בכל הספרים: תנא כשם שנדרי הבאי מותרים כך שבועות הבאי מותרות, וכן היא שנויה בתוספתא [פרק ב' הלכה ב'] ואם תאמר והלא בשבועות [כט, א] שנינו, איזהו שבועות שוא נשבע לשנות את הידוע, נשבע על דבר שאי אפשר, אם לא ראיתי גמל פורח באויר, אלמא שבועות הבאי אסורות ולוקין עליהם יש לומר דהכא בשאינו אומר כן בדוקא, אלא בדרך הגוזמא וההפלגה, אבל התם כשאומר בדוקא, וכגון שפירש ואמר כן לא בדרך ההבאי אני אומר, אלא שראיתי כן ממש, או שנשאל אם נתכוון לומר כן בדרך ההבאי ואמר לאו. ונראה שכן תירצוה בירושלמי כאן [פרק ג' הלכה ב'] ובשבועות [פרק ג' הלכה ח'] דגרסינן התם, כשם שנדרי הבאי מותרים, [בשיטמ"ק ובירושלמי: כך שבועות הבאי מותרות], והא תני שבועות הבאי אסורות, רבי ירמיה בשם ר' פדת, כאן במעמידין כאן כשאין מעמידין, עד כאן גירסת ירושלמי. פירוש מעמידין ושאיין מעמידין כמו שאמרת, כאן שמעמיד ומחזיק דבריו שהוא כן בדרך האמת, כאן בשאיין מעמיד דבריו, אלא אומר שלא אמר אלא על דעת ההפלגה. כן נראה לי. ועוד היה אפשר לתרץ, דאם אמר שבועה שלא אוכל ככר זה, אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד הככר מותר, לפי שלא נתכוון (בה) [בשיטמ"ק: זה] לאסור הפירות עליו, אלא להעמיד דבריו, אבל לענין מלקות לוקה משום הכי שבועת שוא, כן כתב הרמב"ן [בשיטמ"ק: ז"ל] בפסקי הלכותיו. ובירושלמי מצאתי הפך הדברים כאן [פרק ג' הלכה ב'] ובשבועות [פרק ג' הלכה ח'], ואפשר דטעות ידי סופר, דגרסינן התם כשם שנדרי הבאי מותרים, כך שבועות הבאי מותרות, והא תני שבועות הבאי אסורות, אמר רבי ירמיה בשם ר' פדת כאן במעמידין, כאן בשאיין מעמידין, אמר ר' בא אפילו תימא במעמידין, כאן במיחל שבועה על נכסיו נכסיו אסורין, הא ללקות אינו לוקה. ונראה שיש שבוש בנוסחאות, וכך היה ראוי להיות בה, אפילו תימא במעמידין, כאן במיחל שבועה על נכסיו נכסיו מותרים, הא ללקות לוקה, שהרי ודאי הא דתני שבועות הבאי אסורות, היינו מתניתין דשבועות שתיים תניין, דתניא איזו היא שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע כו', נשבע על הדבר שאי אפשר אם לא ראיתי גמל פורח באויר, אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד, ועלה קא מייתי לה בירושלמי. ותנינן [כט, א] זו היא שבועת שוא שחייבין על זדונה מלקות, אם כן אי אפשר דגרסינן הא ללקות אינה לוקה [בשיטמ"ק: ועוד] דהא מעיקרא לפירוקא קמא דלא הוי מוקי לה במיחל שבועה על נכסיו, ודאי דאסור ומותר דקאמר למלקות קאמר, והא דתני אסורות במעמידין, אלמא כל שמעמיד לוקה, אלא ודאי נראה דהא ללקות לוקה גרסינן. ובתוספות

ובפירושי רבני צרפת ז"ל נראה, שהם גורסין כאן שבועת הבאי אסורות, מתוך שהוקשה להם מתניתין דשבועות, ואמרו דשבועות דייקי בהו אינשי טובא, מתוך שהיא חמורה יותר, ובדוקא קא משתבע כעולי מצרים ממש, ולא כדקרו אינשי. ואי אפשר לומר כן, שהרי בירושלמי השוה אותן, ואי אתה מוציא מידי הבאי מותרין בתולה בהן איסור פירות, שאין שבועה כיוצא בהן מותרת, ועוד שהם הוצרכו לדחוק עצמן מאוד כדי להעמיד דבריהם, שהרי כאן לפי דבריהם אמר רבא שהאומר יאסרו פירות [בשיטמ"ק: עולם] עלי בשבועה, אם לא ראיתי כאן עולי מצרים, אסור בכל הפירות, ואילו בשבועות קרי לה שבועת שוא. והוצרכו לתרץ דהתם באומר יאסרו עלי כל פירות, והרי זו שבועת שוא, שאי אפשר לחיות בלא טעימת שום פרי שבעולם, והא דנקט אם לא ראיתי גמל פורח באויר לאו דוקא, אלא הוא הדין באומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם לא ראיתי איש אחד כאן, אי נמי באומר שבועה שלא אוכל שום פרי, וזה דוחק גדול ודבר שאין מתקבל על הדעת. והראשון נראה עיקר. ומותרת דקתני פירושו פטורות, כלומר פטור עליהם, דפטור ומותר, וחייב ואסור חדא מלתא היא, וכדתניא גבי בצלים שירדו עליהם גשמים בשביעית וצמחו כו' רבי שמעון בן גמליאל אומר הגדל בחיוב חייב, והגדל בפטור פטור, שפירושו הגדל באיסור אסור, והגדל בהתר [בשיטמ"ק: בהיתר] מותר, ואיתא לקמן [נט, ב] בשלהי פרק הנודר מן הירק בשמעתתא דבצל.

הכי גרסינן: **היכי דמי שבועות הבאי, אילימא דאמר שבועה אם לא ראיתי בדרך זה כעולי מצרים, מידעם קאמר הרי יצאת שבועה לשקר. אמר אביי דאמר שבועה שראיתי, אמר ליה רבא אם כן למה לי למימר ועוד דומיא דנדר קתני, אלא אמר רבא כו'.** וכך היא בכל הספרים שלנו, ולפי מה שכתבנו למעלה דשבועות הבאי מותרות, גרסינן פירושא דשמעתין הכי לפי מה שיראה בעיני, היכי דמי שבועות הבאי שהיא מותרת, דהשתא לאו הוה סלקא דעתך שיהא תולה בה אכילת פירות, אי נמי דקאמר דומיא דנדר, וכגון דאמר שבועה אם לא ראיתי מידעם קאמר. כלומר שבועה זו אין לה שום משמעות, ואין ענין מובן מלשון זה דאם לא ראיתי אין לו קיום בפני עצמו, אלא אם כן תולה בו שום דבר, וכגון שאמר שבועה שאעשה כך, או שלא אעשה כך, דאם לא אינו אלא תנאי, וכיון שאין לשבועתו שום משמעות, הרי יצאת שבועה זו מפיו לכדי ולשוא. ואף על גב דאמרינן הרי יצאת שבועה לשקר, לאו שקר גמור קאמר, אלא לפעמים קורא לשוא שקר, מפני שהשקר הוא דבר שאינו (ולדבר) [בשיטמ"ק: וזה דבר] שאין לו משמעות קורא לה שקר. ודכותיה

אשכחן בשבועות פרק שבועות שתיים תניין [כט, א], דתנן שבועה שאוכל ככר זו, שבועה שלא אוכלנה, הראשונה משום ביטוי, והשניה משום שבועת שוא, ואקשינן עלה בגמרא השתא משום ביטוי מיחייב משום שבועת [בשיטמ"ק: שוא] לא מיחייב, הרי יצאת שבועה לשקר.

אמר אביי דאמר שבועה שראיתי. והלכך כיון שראה עם רב ונשבע שראה כעולי מצרים, אין שבועת שוא ולא שבועת שקר, לפי שדרך העולם לקרות לעם רב עולי מצרים. ודוקא בשאינו מעמיד, אלא שאומר שלא נשבע אלא על דעת הרגל בני אדם שקורין לעם רב עולי מצרים כמו שכתבתי למעלה. ושבועות הבאי מותרות דקאמר, לאו מותרות ממש קאמר, שיהא מותר לישבע כך לכתחלה, אלא פטור קאמר, משום דקתני בנדרי הבאי מותרים, תנא בשבועות הבאי מותרים, וכמו שכתבתי למעלה. ואפשר לומר נמי דאפילו לכתחלה מותר לישבע עליהם, על דעת מה שדרך העולם קורין לעם רב עולי מצרים, כיון שדרך לדבר כך.

אמר ליה רבא (ע"כ) [בשיטמ"ק: אם כן למה לי למימר. כלומר] למה ליה לתנא למימר דשבועות הבאי מותרות כנדרי הבאי, כיון שדרך העולם לדבר כך אינו אלא כדמפרש, שראה עם רב דמאי שנא שבועות, ומאי שנא נדרים, ועוד דומיא דנדר קתני דאמר בלשון תלייה, כלומר דאמר אם לא.

אלא אמר רבא לעולם דאמר אם לא ראיתי, ובתולה בשבועתו איסור פירות דאמר יאסרו כל פירות שבעולם עלי בשבועה אם לא ראיתי. ויש לפרש בהא דרבא אפילו בשאינו מעמיד, ודומיא דנדר ממש שאינו מעמיד, ואפילו הכי הייתי סבור דכיון שתלה באכילת פירות בדוקא נשבע, לפי שהשבועה חמורה ואין תולין בה פירות אלא אם כן נשבע בדוקא, קא משמע לן תנא דברייתא דכשם שנדרי הבאי מותרים, אפילו תלה בהם פירות עולם עלי אם אינן של בית המלך כלומר, דמתניתין דנודרין להרגין, אוקמה רב עמרם בתולה בו איסור פירות, ואף על גב דקתני בה בית שמאי אומרים אף בשבועה, אלמא אפילו תולה פירות בשבועה. אין אומרים, שלא נתכוון זה אלא למה שמוציא בשפתיו דוקא, ואינו סומך על מה שבלבו, ולפום כן אייתי הא דרב עמרם, שאם לא כן מה צורך לרבא להביא הא דרב עמרם ומה למדנו ממנה. ומכל מקום אפילו ללקות אינו לוקה, כיון שאינו מעמיד דבריו ודרך העולם לדבר כן, וכמו שמפורש בירושלמי שהבאתי. ועוד דמדאביי נמי נשמיענה, דלאביי הא לא מוקמינן לה באוסר פירות בשבועתו, ואפילו הכי קתני שבועות הבאי מותרות, אלמא השבועה בעצמה אינה שוא אלא מותרת, ואינו

לוקה עליה. ועל כרחך לא פליג עליה רבא אלא בלישנא דברייתא דדומיא דנדר קתני, אבל בלוקה ואינו לוקה לא פליג עליה, ואדרבה מלתא דפשיטא הוא לרבא, דלא איצטריך תנא לאשמועינן [בשיטמ"ק: לפום] מאי דפרישית [בשיטמ"ק יש המשך לזה] ואיפשר לפרש דרבא אוקמה להא דשבועות הבאי במעמיד, ולוקה הוא משום שבועת שוא וכדתנן בשבועות [כט, א] ואפילו הכי פירותיו מותרין שלא נתכוון זה לאסור הפירות עליו, אלא להעמיד דבריו, ונדרי הבאי נמי דמותרין אפילו במעמיד דבריו, ואפילו כן פירותיו מותרין, שלא נתכוון אלא להעמיד דבריו ולא לאסור הפירות עליו אם אינו כן. ואינו דומה לנודרת דאמרינן בגיטין [לח, א] ונדרה ואסרה כל פירות שבעולם אנפשה אם לקחה אלא ממשלות וספר תלים בלויים. דהתם העיקר הוא איסור הפירות שאין בית דין נותנין לה אלא אם כן נדרה, ועוד שאין כאן הבאי. אבל כאן מה לנו אם ראה ואם לא ראה, אלא שלהעמיד דברי גוזמא והבאי דקאמר הוא נודר, ואוסר על נפשו מעצמו. והראשון נראה לי עיקר, דלאביי דלא אוקמה באיסור פירות אית לן לאוקמה בשאינו מעמיד, דאילו במעמיד לא אמר אביי שתהא מותרת, דהא תנן בשבועות [כט, א] שהוא לוקה עליה משום שבועת שוא, ואוקמה אביי נמי התם באומר שבועה שראיתי. ואם כן היכי מוקמינן לה הכא לאביי בשאינו מעמיד, ולרבא במעמיד ומותר בפירות ולוקה, דהכא הא לא קתנא דלוקה דנצטריך לאוקמה במעמיד כי היכי דלילקי, אבל ודאי בשבועות דקתני לוקה משום שבועת שוא, איצטריך לאוקמה הכין במעמיד ולוקה ופירותיו מותרין. כן נראה לי. הרשב"א ז"ל. ואהדריה הא דאמר רבא באומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי בשבועה. לאו דוקא דאמר בהאי לישנא, דהאי לישנא דנדר הוא דאסר חפצא אנפשיה, ושבועה דאסר נפשיה אחפצא הוא, אלא משום דקאמר דדומיא דנדר קתני, ואגב דאייתי הא דרב עמרם דעיקרה גבי נדרים, נקטי ליה בשיטפא האי לישנא. ולא דוקא אלא באומר שבועה שלא אוכל כל פירות שבעולם אם לא ראיתי, ובשבועות [כט, א] נמי דלא קתני התם דומיא דנדר, ואפילו הכי נסיב רבא כי האי לישנא, התם נמי (בגברא) דהאי דהכא נקט ליה, וכיון דנקיט ליה הכא הכין נקיט ליה נמי התם הכין.

אמר ליה רבינא לרב אשי ודלמא הדין גברא קינא דשומשמני חזא, ואסיק להון שמא עולי מצרים ושפיר קמשתבע. כלומר ואמאי קרי להו שבועות הבאי, ולישנא דברייתא בעלמא קא קשיא ליה, דדלמא שפיר אשתבע.

דף כה - א

ואשתבע דיהבית לך זוזך. תמיה לך, דאכתי היכי מצי לאשתבועי דהא לאו לפרעון יהבינהו, דהא נקיט הדין קני דאינקוט ספר תורה קאמר. ויש לומר דאיהו לא אשתבע דפרעית אלא דיהבת. (גליון: ואם תאמר לימא להו משה קבילו עלייכו, מאי דאמר לכו יו"ד ה"א וא"ו ה"א, והשתא לא מצי לערומי ולאסוקי שמא לעבודה זרה בשם המיוחד. ויש לומר שלא רצה להזכירו ברבים, דכתיב [שמות פרק ג' פסוק ט"ו] זה שמי לעולם [פסחים נ"א. קידושין ע"א, א] לעלם כתיב, אי נמי יש לומר עבודה זרה קרוי לה בשם המיוחד נמי, כדדרשינן בבראשית רבה [פרשה כג בראשית פרק ד' פסוק כ"ו] גבי אז הוחל לקרא בשם ה', כלומר לקרא עבודה זרה בשם ה'. ר"מ תלמידו). **ולא הוה והא ההוא דהוה בשני דשבור מלכא כו'.** ולישנא דנדרי הבאי קא קשיא ליה, וכמו שכתבתי (בשנתינו) [בשיטמ"ק: במשנתינו].

דף כה - ב

תנא כשם שנדרי שגגות מותרות כך שבועות שגגות מותרות. משום דמתניתין דנדרי קתני הני ארבעה נדריים שהתירו חכמים, משום הכי תני בבריתא כשם שנדרי שגגות כך שבועות שגגה, אבל עיקר שגגה כי כתיבא שהיא מותרת גבי שבועות כתיבא, דהא מדכתיב האדם בשבועה ילפינן לה בשבועות [כו, א], דאמרינן התם שאדם בשבועה פרט לאנוס. תמיהא לי כשם ששנו כשם שנדרי הבאי מותרים, וכשם שנדרי שגגות מותרין, ובנדרי אונסין נמי תניא בהדיא במתניתין שהוא אפילו בשבועה, וכדברי בית הלל מפני מה לא (שני) [בשיטמ"ק: שנו] כן בנדרי זרוזין. ומיהו בירושלמי [כאן פרק ג' הלכה ב'] מצאתי, תני כשם שנדרי זרוזין

מותרין, כך שבועות זרוזין מותרין, אלא שאני תמה מפני מה לא הזכירוה בגמרא דידן כמו שהזכירו השאר.

היכי דמי שבועות שגגות כגון רב כהנא ורב אשי וכו'. מסתברא דהא דאמרינן הכא היכא דמי, לאו למימרא דלא אשכחן לה אלא בהכי, דהא מצי לאוקמה דומיא דנדר דקתני בהדיא, אם אכלתי אם שתיתי, ונזכר שאכל וששתה. אלא לרבותא נקט לה, וכאילו אמר עד היכן היא שבועות שגגות, וכדאמרינן בעלמא [קידושין כח, א] עד היכן גלגול שבועה, והיינו חדוש דאיכא בדרב כהנא ורב אסי, דהכא כל חד וחד איכא חבריה דמכחיש ליה, ואמר ליה דלאו הכי הוה ופילו הכי אישתבע ולא חש לה, הוה אמינא כיון דאיכא חד דמודע ליה לאו שגגה היא, ואם תלה בה איסור פירות מיהו פירות אסורין קא משמע לן.

תני התם [סו, א] פותחין בימים טובים ובשבתות. כלומר ועל ידי חרטה שמתחרט כשנדר להתענות מבשר או מים בימים טובים, מתירין לו אותן הימים בלבד, אבל בשאר הימים שלא מצא להם פחת אסורין. והכא לאו משום דדמיה לנדרי שגגות דמתניתין לגמרי קא מייתי לה הכא, דבהני דמתניתין לא צריך לפתח ולא להתר חכם כלל, אלא מותרין לגמרי דהתירו תנן כדאיתא בריש פרקין, ואילו בההיא דימים טובים צריך שאלה ומתיר נדרו על פי חכם. וטעמא דמלתא דדלמא התם לאו שוגג הוא, דיודע הוא ודאי דיש שבתות וימים טובים בכלל הימים שנדר, אלא שעכשו מתחרט על ידי כבוד שבת שאינו טוב שיתענה מבשר או ביום טוב, אלא משום דפליגי הכא רבה ורבא בנדר שהותר מקצתו אם הותר כולו, ובעי לאקשווי מסיפא דההוא מתניתין אדרבא, קא מייתי ליה הכא.

אמר רבה הכל מודים באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם. כלומר כשבא לפני חכם ואמר אילו הייתי יודע בשעת הנדר שאבא ביניכם, הייתי אומר כולכם אסורין [בשיטמ"ק: חוץ מאבא, דכולי עלמא כולהון אסורים ואביו מותר, דכיון בשעת הנדר אומר כולכם אסורים]. ועוד כשבא לפני חכם מעמיד דבריו הראשונים שאומר כולכם אסורין חוץ (אבא) [בשיטמ"ק: מאבא] אנו רואין כאילו הנדר במקומו עומד לגמרי לגבי השאר. כי פליגי (בשהותר) [בשיטמ"ק: בשסותר] עכשיו נדרו הראשון, כגון שמתחלה אמר כולם אסורין, ועכשיו כשבא לפני חכם מהפך לשונו ואומר אילו הייתי יודע הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר הוה, שאפילו לגבי אחרים אינו מעמיד לשונו הראשון. והלכך בכי הא קא סברי בית הלל דנדר שהותר מקצתו הותר כולו, ועוד שהשאר

אינו עומד על הדרך הראשון הותר כולו, לא פליגי אלא במהפך דבריו, אבל אינו מהפך, כולי עלמא מודו דלא אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו זה היא אליבא דהלכתא. והוא הדין בהפך כגון שהפך לשונו מפרט לכלל, וכגון שמתחלה אמר זה וזה אסורין, ועכשיו כשבא לחכם אמר אילו הייתי יודע הייתי אומר (כולם) [בשיטמ"ק: כולכם] אסורין חוץ מאבא, שגם עכשיו אינו מעמיד דבריו הראשונים, אבל כל זמן שהוא מעמיד דבריו, בין שאמר כולכם ועכשיו נמי כולכם, בין שאמר בשעת הנדר זה וזה ועכשיו נמי זה וזה, לעולם השאר אסורין ואפילו לבית הלל. וכיון שכן אפילו הלך לו קודם שהספקנו לשאול לו היאך (הייתי) [בשיטמ"ק: הייתי] אומר, אביו ואחיו מותרים, דלגבי דידהו אגן סהדי דשווג היה, אבל השאר אסורין שהרי השאר אין להם התר, אלא אם כן יהפך דבריו הראשונים בשעה שבא עכשיו לפני החכם. ורבא אמר כשמהפך דבריו, כולי עלמא לא פליגי דכולן מותרין, כי פליגי בשעומד על דבורו הראשון, אלא שאומר שאילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר [בשיטמ"ק: כולכם אסורים] חוץ מאבא, דאפילו בכי הא קא סברי בית הלל שכולן מותר, ובית שמאי כרבי מאיר דאמר תפוס לשון ראשון. גבי האומר הרי זו תמורת עולה, הרי זו תמורת שלמים, דאמר רבי מאיר דהרי זו תמורת עולה, והכי נמי כיון דאמר הייתי אומר כולכם אסורים, הרי זה עיקר דבריו, והרי זה מעמיד דבריו הראשונים שאמר בשעת הנדר, ואף על גב דאמר חוץ מאבא שהוא הפך הכלל שאמר בתחלה אין בכך כלום, שאין עיקר הדבר בגמר דבריו אלא בראש דבריו. ולא שיהא זה ממש כי הא דרבי מאיר, דהתם כיון דאמר הרי זו תמורת עולה הויה לה מיד תמורת עולה, וכי הדר ואמר הרי זו תמורת שלמים מוציאה מתמורת עולה לגמרי, ורוצה שתהא תמורת שלמים. מה שאין כן דהכא הא דאמר חוץ מאבא אסוקי מלתא הוא, אלא דמיון בעלמא הוא דמדמי ליה לתפוס לשון ראשון, שאנו תופסין בעיקר דבריו מה שאמר כולכם.

דף כו - א

איתיביה רב פפא לרבא כיצד אמר רבי עקיבא כו', בשלמא לרבה מוקי לה לרישא דהיינו שאני נהנה לכולכם, הותר אחד מהם הותרו כולם.

כגון דאמר בשעת הנדר לכולכם, ועכשיו אמר אילו הייתי יודע הייתי אומר לזה ולזה, ומציעתא נמי דהיינו לזה ולזה, כשאמר בשעת נדרו לזה ולזה, ועכשיו הפך דבריו ואמר אילו הייתי יודע הייתי אומר לכולם. וקא משמע לן דכל שמהפך לשון נדרו מכלל לפרט, או מפרט לכלל, הותר מקצתו הותר כולו לרבי עקיבא, ופליגי רבנן עליה בכולהו, דאילו לרבנן לא אשכחן לעולם, שיהא מותר כולו בהיתר מקצתו.

סיפא דסיפא דהיינו הותר האחרון האחרון מותר, וכלן אסורין דאמר לכולכם. כלומר בין בשעת הנדר בין בשעה שבא לפני חכם, כלומר שמעמיד דבריו, דבכי הא אפילו בית הלל מודו כדאמרן. והאי דקאמר כולכם הוא הדין בדאמר לזה ולזה, כלומר בין בתחלה בין בסוף, אלא דחדא מינייהו נקט, וניחא לה למינקט סיפא דרישא, והאי דקתני הותר האחרון האחרון מותר והראשון אסור [בשיטמ"ק: ולא קא מפרש היכי הכא קאמר ופעמים וכו', שאפילו לרבי עקיבא האחרון מותר והראשון אסור], והיינו כשאמר בין בתחלה בין בסוף בענין אחד. ולפיכך לא רצה לפרש שלא אמר באומר בכולכם לבד, או באומר לזה ולזה לבד, אלא כל שמעמיד דבריו, אלא לדידך דלא משכחת דפליגי בית שמאי אלא במעמיד דבריו, בשלמא רישא דאמר לכולכם, כלומר דבהא פליגי רבנן עליה דרבי עקיבא, וכשאמר בין בשעת הנדר בין בסוף לכולכם, אלא סיפא דאמר לזה ולזה. והשתא קרי סיפא למציעתא, משום דלרבה איכא למימר דהוי בכלל רישא, לפי שהוצרך ללמוד דבין אמר מתחלה לכולכם, ועכשיו אמר לזה ולזה, ובין אמר מתחלה לזה ולזה, ועכשיו אמר לכולכם, כל שמהפך דבריו כשבא לפני חכם הותרו כולם. וקא משמע לן דאפילו מהפך מפרט לכלל שהוא לשון חזק יותר, אפילו הכי הותר מקצתו הותר כלו, אבל לרבא למאי איצטריך למיתני תרתני, במעמיד, דהא אשמועינן ברישא דכל שמעמיד דבריו לרבי עקיבא דוקא הותרו כולן, אבל רבנן פליגי. אלא ודאי האי מציעתא לאו כרישא, אלא כגון דמעיקרא אמר לכולכם, ועכשיו אמר לזה ולזה, וזו ואין צריך לומר זו קתני, ורבי עקיבא היא, ופליגי רבנן עליה.

ואמרי פליגי רבנן עליה והא אמרת כל שאינו מעמיד דבריו דברי הכל מותר. והוא הדין דהוה מצי למיפרך ליה מסיפא דסיפא, דקתני בהדיא הראשון אסור, ואילו לרבא לא משכחת לה לרבי עקיבא לעולם שיהא אחד מהם מותר, והשאר אסורים, אלא דניחא ליה לאקשוויי ממציעתא דקדימה.

דף כו - ב

אמר ליה רבא ולרבא מי ניחא, לפי מה שאתה מפרשה לזו סיפא, במאי מוקי לה. כלומר סיפא בין (סיפא) [בשיטמ"ק: כולה] דסיפא, ואי נמי (סיפא) [בשיטמ"ק: סוף] דרישא דהיינו לזה ולזה, בדאמר לכולכם כלומר, סיפא דרישא שאמר מעיקרא לזה ולזה, ועכשיו אמר לכולכם.

וסיפא דסיפא שאמר מתחלה ועד סוף לכולכם, הי ניהו ראשון והי ניהו אחרון, דקתני האחרון מותר. דהא כיון דאמר כולכם, ליכא למימר לא אחרון ולא ראשון. ספרים אחרים מאי שנא ראשון (מ"ז) [בשיטמ"ק: מאי שנא] אחרון, והכל עולה לטעם אחד, אלא שהלשון הראשון קאי (אלישנא) [בשיטמ"ק: לרישא] דסיפא, דהיינו דאמר מתחלה לכולכם ועכשיו לזה ולזה. ולשון השני קאי אסיפא דסיפא, ובדאמר מתחלה ועד סוף לזה ולזה. ועיקר הקושיא אינה אלא דלא הוה ליה למימר ראשון ואחרון, אלא הותר האחד הותרו כולם, אי נמי הוא מותר והשאר אסורין.

אלא סיפא בשתלאן זה בזה. כלומר וכולה סיפא דברי הכל היא, ולחדשה (בזה) [בשיטמ"ק: באה] לאשמועינן דבתולה זה בזה, לא לאיסור בלבד תלאן זה בזה אלא לגמרי שאם (הותרה) [בשיטמ"ק: הותר] הראשון, בין מחמת שגגה כגון שגגת אביו או אחיו, בין שהותר מחמת שרצה להתירו מחמת פתחים שמצא, או אפילו בחרטה, כל שלמטה (ממני) [בשיטמ"ק: ממנו] מותר, דלגמרי תלאן זה בזה בין לאסור בין להתיר.

הכי גרסינן: איתביה רב אדא בר אהבה [לקמן סו, א] קונם בצל שאני טועם. ולא גרסינן איתביה לרבא, כי לתרוייהו קא פריך.

מעשה היה והתיר רבי מאיר לכל הבצלים מאי לאו דאמר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר כל הבצלים אסורים וכופרי מותר, לא דאמר אילו הייתי יודע הייתי אומר בצל פלוני ופלוני אסורים וכופרי מותר. פירוש דלתרווייהו פריך, דלרבא דאמר דבית שמאי כרבי מאיר משמע נמי דרבי מאיר כבית שמאי, ובחד שיטתא קיימי, ואילו בית שמאי אליבא דרבא במעמיד דבריו מיהא אוסר, דתפיס לשון ראשון, וכל

שכן דקשיא לרבה, דלדידיה לכולי עלמא באומר כל הבצלים אסורים חוץ מן הכופרי, כופרי מותר והשאר אסורין.

ופרקינן: באומר בצל פלוני ופלוני אסורים וכופרי מותר. והלכך לרבא אף על גב דרבי מאיר כבית שמאי, [בשיטמ"ק: הא] מודו בית שמאי דמהפך דבריו שהותרו כולם, ואתיא דרבי מאי ככולי עלמא, ולרבה רבי מאיר דאמר כרבי עקיבא רביה דקאי כבית הלל. וקצת קשה דלהוין גירסא ופירושא קסבר רבא דרבי מאיר כבית שמאי, והיכי שביק בית הלל ועביד כבית שמאי, ותירצו בתוספות דאיכא למימר, דקסבר רבי מאיר דלא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה. ואכתי אינו מחוור, דמכל מקום אית ליה דלא כרבי עקיבא רביה, ויש לי לומר דרבא לא קאמר אלא דבית שמאי אית להו דרבי מאיר דתפוס לשון ראשון, (אלא) [בשיטמ"ק: ואלא] הא דבית שמאי עדיפא מדרבי מאיר, דרבי מאיר לא אמר אלא בתמורת עולה ותמורת שלמים, לפי שהוא גומר בלשון ראשון שתהא תמורת עולה, וכשחוזר ואומר תמורת שלמים הויא חזרה גמורה. אבל בכולכם אינו כלל גמור, דמה שאמר חוץ מאבא לאו חזרה היא, אלא אסוקי מלתא בעלמא, וכדכתיבנא לעיל אלא דרב אדא (לא ידע) [בשיטמ"ק: טעי] בה, וקסבר דלרבא בית שמאי כרבי מאיר ורבי מאיר כבית שמאי. והכא הוא הדין דהוי מצי לתרוצי ליה הכין, אלא דניחא ליה לאוקמה להא דבצל ככולי עלמא, ואפילו למאי (דטעו) [בשיטמ"ק: דטעי] בה רב אדא (כצ"ל) [בשיטמ"ק: כן נראה לי] ויש גירסאות אחרות, וזו הנכונה שבגירסאות וכן נראה שגורסין בתוספות, וכן מצאתיה בקצת חבורי חכמי הראשונים.

דף כז - א

הכי גרסינן: **נדר מחמשה בני אדם כאחד הותר לאחד מהם הותר לכולן, חוץ מאחד מהם הוא מותר וכלן אסורין.** [נראה לי שהמשך דברי רבינו הוא אחר הגליון] (גליון: לרבה דאמר במהפך דבריו פליגי, רישא דקתני שאני נהנה לכולכם, הותר אחד מהם הותרו כולם רבי עקיבא היא, והוא שהפך דבריו כשבא לפני חכם, ואמר לזה ולזה, אבל אם לא הפך

אפילו רבי עקיבא מודה דכולן אסורין כמו שאמרנו למעלה. וסיפא דקתני כולכם אסורין חוץ מאחד מהם, מיירי בשלא הפך, ואתיא אפילו כרבנן דפליגי עליה דרבי עקיבא. עד כאן).

אי לרבה רישא רבי עקיבא. פירוש דלרבה לא אשכחן לרבנן דזכתא דהותר אחר מהם הותרו כולן, אלא ודאי רישא רבי עקיבא, וסיפא אפילו לרבנן.

ואי לרבא רישא איכא לאוקמה כדברי הכל. וכגון שמחליף לשונו (גליון: ולרבא דאמר דבמהפך דבריו, כולי עלמא מודו דהותר אחד מהם הותרו כולם, ואם כן רישא דקתני כולכם, מיירי בשהפך ולפיכך מותרים, וסיפא דקתני אסורין רבנן, דסבירא להו דמעמידין דבריו, ובהא לא אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו. עד כאן) דאילו בתחלה לא אמר כולכם, ולבסוף אמר זה וזה, ובהא אפילו רבנן מודו, וסיפא דוקא רבנן שאינו מהפך לשונו, דאילו לרבי עקיבא לעולם הותר אחד הותרו (כולכם) [בשיטמ"ק: כולם]. ולענין פסק הלכה, יש מי שפסק הלכה כרבא דבתרא הוא, וכיון שכן לעולם נדר שהותר מקצתו הותר כולו, ואפילו ראה אותם אוכלים תאנים, ואמר הכי הרי הם עליכם כקרבן, ונמצא ביניהם אביו או אחיו, דאנן סהדי דאילו היה יודע שאביו ואחיו ביניהם לא היה נודר כך, אף על גב דאזל ליה לעלמא, ולא בא לפני חכם כולם מותרים, דנדר שנתבטל מקצתו נתבטל כולו, וכטעמא דאתמר בירושלמי [כאן פרק א' הלכה א'] כל היוצא מפיו יעשה הא נתבטל (וכו') [בשיטמ"ק: מקצתו נתבטל כולו]. ויש מי שפסק הלכה כרבה, משום דרבה רביה דרבא, ולית הלכתא כתלמיד במקום הרב, ולזה לעולם [בשיטמ"ק: לא] אמרינן הותר מקצתו הותר כולו, אלא במהפך דבריו, בין מכלל לפרט ובין מפרט לכלל, אבל במעמיד לשונו אפילו לרבי עקיבא לא הותר אלא אותו שהותר בפירוש והלכך במדיר החבורה ונמצא אביו ביניהם ואזל ליה מדיר לעלמא אביו מותר והשאר אסורין. וראיתי לאחד מגדולי הפוסקים שכתב, דלא אמרו נדר שהותר מקצתו הותר כולו, אלא גבי נדרי שגגות דמתניתין דבית הלל, וגבי הא דתנן התם [סו, א] פותחין בימים טובים ובשבתות, וכל דדמי להו, דפתח להון פיתחא, דכל נדרי דמשתרו בהכי, דמי לנדרי טעות דהיינו כרבי עקיבא, ולא בעינן היתר חכם כל ימי החול. אבל נדר שהותר מכללו בחרטה, לא מיבעיא לדעתיה דרבה, אלא אפילו לרבא נמי נדרא כדקאי קאי [משלי פרק י"ב פסוק י"ח] ולשון חכמים מרפא, הוא מאי דכאיב ליה אזיל לבי אסיא, ומאי דניחא ליה בגויה ליקיים ואזיל אנפשיה, עד כאן. ואי לאו דגברא רבא אמרה לא מכרעא

שמעתתא הכין, חדא דההיא דימיים טובים ושבתות גופה, אף על גב דפתח בגויה מכל מקום בחרטה היא, ואפילו הכי למד רבי עקיבא ששאר הימים מותרים. ועוד דכל הני דהותר אחד מהן, להדין פסקא נצטריך לאוקמינהו, דוקא בשאחד מהם אביו או אחיו, דהוי נדרי שגגות, הא אחר לא, ואם כן לא הוה להו לסתומי הכין, דהא לאו כללא היא דכל שהותר אחד מהן הותרו כולם. ועוד דכשאמר בשעת הנדר לזה ולזה, וחזר ואמר לפני חכם כולכם אסורין חוץ מפלוני, אצטרכינן לדחוק באומר מרחוק זה וזה אסורין (ופוסק) [בשיטמ"ק: ופרט] אף על פי שאינו מכיר, ונמצא אחד מן הפרטים אביו או אחיו, וזה דחוק. וכן נראה מדברי רבותינו בעלי התוספות דאפילו בנדר שהותר מקצתו על ידי חרטה הותר כולו, וכן כתב הרמב"ם ז"ל. ודוקא כשהנדר אחד, כגון שאמר לכולכם אי נמי לזה ולזה, אבל אמר לזה הכי ולזה הכי, כל אחד מהם נפרד מחברו, וכאילו נדר על כל אחד בפני עצמו, ואף על פי שהותר אחד מהם, לא הותר אלא הוא, וכדמשמע נמי בקדושין [מו, א] פרק האיש מקדש, גבי בזו ובזו ובזו.

והתנן נדרי אונסין הדירו חברו שיאכל אצלו כו'. והא דלא חש רב הונא לתרוצה, ולא עוד אלא דאקשינן עליה דרבא, ואמרינן ולרבא הא דתנן מעכשיו אם לא באתי, דמשמע לרב הונא לא קשיא ליה מתניתין דנדרי אונסין. מסתברא לי דהיינו טעמא, משום דקסבר רב הונא דהכא יש לו לפרש, והתם אין לו לפרש, דהכא כיון דמעצמו מתפיס זכותיה ומבטלן, היה לו לפרש ובלבד שלא יהא אנוס, וכיון שלא חש לפרש, מימר אמרינן דגמר וביטלן אפילו במקום אנוס, אבל בנדרי אונסין לא היה לפרש למודר, ולפיכך אומדין דעתו של מדיר שלא הדירו אלא במקום שלא נאנס, הא במקום אנוס לא נדר על דעת כן.

דף כז - ב

אונסא דמיגלי שאני. פירוש אונס ניכר שהוא מצוי לבא, וכאילו נתגלה לזה בשעת נתינת הגט, ואפילו הכי לא חשש להתנות עליו, ובפרק קמא דכתובות [ב' ב] אמרוה בלשון מפורש יותר, אונסא דשכיח הוי, דאיבעי

ליה לאתנויי ולא אתני. והוא הדין דהוה מצי רבא לשנויי ליה דאין טענת אונס בגטין דרבא הוא דאמר הכין בכתובות [ב, ב], ומשום פרוצות ומשום צנועות, אלא דהכא ניחא ליה לשנויי שינויי דקושטא, אפילו לגבי ממונא.

שאני הכא דאמר ליבטלן זכוותיה. יש מי שפירש דליבטלן זכוותיה, משמע שהוא מודה אם לא בא לאותו זמן שראיותיו בטילות, כלומר שהם שקר, ויש מי שפירש דליבטלן זכוותיה היינו לשון מחילה ומחילה לא כאסמכתא דמי, דמהשתא גמר ומחיל, אבל התם שמתנה להחזיר לו שטרו, ויפרענו פעם שנית הויה אסמכתא ולא קניא. ומיהו אין פירוש זה עולה יפה, לפי מה שראיתי למקצת גדולי המפרשים, ראשונים (ואחרונים) [בשיטמ"ק: האחרונים] בפרק גט פשוט [בבא בתרא קסח, א] באותה משנה דמי שפרע מקצת חובו, שפירשו שאין האסמכתא על חזרת השטר, אלא על פרעון אותו מקצת שכבר פרע לו, שהוא התנה עם המלוה שאם לא יפרענו מכאן ועד שלשים יום, שלא יהא אותו מקצת שנתן פרעון אלא מתנה, ולפיכך יגבה בשטרו כל חובו. ובאותו מקצת הוא דקאמר רבי יוסי שקנאו המלוה, ורבי יהודה אמר דהויה אסמכתא, ולעולם לא הויה מתנה אלא פרעון, ולפיכך לא יחזיר לו את שטרו, כדי שלא יגבה בשטר פרוע. והא הכא (שהגיא) [בשיטמ"ק: שהגיע] זמן ולא פרע נמצא שמחל לו אותו מקצת שפרעו כאילו לא פרעו, ואפילו הכי אמר רבי יהודה לא יחזיר וקיימא לן כותיה. והוצרכו לפרש כן, שאם אין אתה אומר כן, אף לכשתמצי לומר דאסמכתא קניא, היאך חוזר וגובה בשטר זה הרי נמחל שעבודו. והראשונים לא פירשו כן אלא שהאסמכתא על חזרת השטר היא, וכדבריהם נראה לי, דאם אי אתה אומר על מה שפרעו הוא שנחלקו, למה הוצרכו להעמידה במשליש את שטרו, ליתני מי שפרע מקצת חובו ואמר לו אם לא פרעתיך מכאן ועד יום פלוני גובה כולו, ועוד למה לא יחזיר שלישי את שטרו דהא ליכא אסמכתא בהחזרת השטר, אלא במחילת המעות יחזיר ולא יגבה, ולא הוה להו למימר אלא גובה כולו ואינו גובה כולו. ומה (שהקשה) [בשיטמ"ק: שהוקשה] להם משטר שנמחל שעבודו לא קשיא (בודאי) [בשיטמ"ק: דודאי] כשמחזיר לו את השטר לגבות בו, הוה ליה ההוא מקצת שפרע מתנה או מחילה, אלא שזה תלה מחילתו או מתנתו בהחזרת השטר, כלומר החזר לי את שטרי וכשתחזירנו לי תגבה בה הכל, ויהיה מה שנתתי מתנה, ועד שלא יחזיר ואינו גובה בו פרעון הוי, הלכך הכל תלוי בהחזרת השטר, ועיקר האסמכתא בחזרת השטר היא, ובדידה פליגי, והלכך אפשר להאי פירושא דפירשו הכא, וכדכתיבנא לעיל.

והלכתא אסמכתא קניא והוא דלא אנוס והוא דקנו מיניה בבית דין חשוב. פירוש אסמכתא קניא בהא דמתפיס זכותיה והוא דלא אנוס, כלומר אפילו אנוס דשכיח ולא שכיח כחולי, וכמי שהפסיקו נהר שאינו עשוי להפסק אלא לעתים רחוקות, דלא מסיק ליה אדעתיה בשעת תנאו ולא איבעי ליה לאתנויי, וכל שכן באנוס שאינו מצוי כלל, אכלו ארי והכישו נחש וכיוצא בזה, דלא מסיק ליה אדעתיה כלל כדאיתא בפרק [מי שאחזו] קורדייקוס [גיטין עג, א].

והוא דקנו מיניה ובבית דין חשוב. מפני שזה הענין שמתפיס זכיותיו, היינו שבית דין קובעין זמן להביא ראיותיו, ומדרך קנס אמרו לו שיתפיס זכיותיו כדי שלא ישמע מבעל [בשיטמ"ק: דינו], וכיון שבית דין חשיב הוא מומחה לרבים יש לו לעשות כזה וקרוב לדין הוא, אבל בית דין שאין חשוב אין כח בידו לעשות כן, ואם עשה אסמכתא הויא ולא קניא, ובבית דין חשוב נמי לא עשה ולא כלום, אלא אם כן (קנה) [בשיטמ"ק: קנו] מבעל דבר ממש. והיינו דכתב גאון ז"ל, דהאי דינא ליתיה אלא במתפיס זכותיה בלחוד, משום דבי דינא אפילו בבית דין חשוב אין לו עסק באסמכתא דעביד איניש אנפשיה, אלא בכי האי דוקא דעליה דידיה רמיא לאקבועי זמנא ולאכפויי בעלי דינא דלא לישתמיט חד מן דיניה, וכטעם הזה כתב הרמב"ן ז"ל בפסקי הלכותיו, וזה שכתב הריא"ף ז"ל בהלכות משמיה דגאון ז"ל בפרק גט פשוט [פרק עשירי הלכה תתקמ"א], גבי מי שפרע מקצת חוב. ובהא נראה דמתרצא לן הא דמשמע בפרק איזהו נשך [בבא מציעא סו, א וב] גבי משכן לו בית משכן לו שדה, דכל שאמר מעכשיו לא הויא אסמכתא, והכא בעינן דקנו מיניה בבית דין חשוב, ואף על גב דכל קנין סודר על כרחין במעכשיו הוא, דהא הדר סודרא למריה, דהוי (כמוסר) [בשיטמ"ק: כמשוך] פרה [כתובות פב, א] ולא תיקני לך אלא לאחר שלשים יום דלא קני, אלא אם כן קיימא בחצר לאחר שלשים יום, אי נמי דאמר מעכשיו, אלמא אפילו מעכשיו דאסמכתא הויא, אלא אם כן קני מיניה בבית דין חשוב. ומתרצא לן האי דגאון ז"ל דהכא שאני, דהוי כעין קנסות של בית דין, אבל באסמכתא דנפשיה במעכשיו בלחוד סגי. אבל רבינו תם ז"ל [בשיטמ"ק: פסק] (מנח) [בשיטמ"ק: מכח] הלכה זו (דאעילו) [בשיטמ"ק: דאפילו] [בבא בתרא קמא, א תוספות ד"ה אמר רב נחמן, ובבא מציעא סו, א תוספות ד"ה ומניומי, וכן כאן בר"ן ד"ה והלכתא] במעכשיו הויא אסמכתא דלא קניא, עד דקנו מיניה בבית דין חשוב, וההיא דפרק איזהו נשך שאני, משום דהשדה ביד המלוה עצמו, אבל הכא דהשליש ביד בית דין ולא ביד בעל הדבר בעצמו, בכי האי לא קנו אפילו במעכשיו, עד דקנו מיניה בבית

דין חשוב. והתימה מן [בשיטמ"ק: הרב] הרמב"ם ז"ל, שכתב בפירושי המשנה שלו בפרק גט פשוט [פרק עשירי משנה ה'] גבי אותה [בשיטמ"ק: משנה] דמי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו, דאין הלכה כרבי יוסי משום דאסמכתא לא קניא, אלא אם כן קנו מיניה בבית דין חשוב (ויתפייס) [בשיטמ"ק: ויתפייס] זכויותיו באותו בית דין, והוא שלא יהא אנוס, ולא יקרא בית דין [בשיטמ"ק: חשוב] אלא סמוכים בארץ ישראל, הנה שעשה כל האסמכתות בענין אחד, ובכולן צריך תנאים אלו שהוזכרה כאן בשמועתנו. ואם כן תקשי עליו ההיא דפרק איזהו נשך, שאי אפשר לנו לתרץ ההיא משום דשדה ביד המלוה וכמו שתירץ רבינו תם ז"ל, דאם כן אפילו בלא מעכשיו לא הויא אסמכתא לדעתו ז"ל. שהוא כבר כתב בחיבורו [רמב"ם קנין הלכות מכירה פרק י"א הלכה ג'], דמי שנתן ליד חברו שום דבר, ואמר לו הרי זה שלך אם תלך למקום פלוני קנה, ואין זה אסמכתא, שאין אסמכתא, אלא באומר אם תעשה כך וכך [בשיטמ"ק: אתן לך כך וכך] וצריך עיון. וכן מה שכתב שאין בית דין חשוב אלא סמוך לארץ ישראל צריך עיון, שאם כן הוה ליה למימר במומחה, ואין הענין אלא בבית דין חשוב שיש לו כח להפקיר ממון. תניא בתוספתא בבא מציעא [פרק א' הלכה ג'] משכן לו בית משכן לו שדה, ואמר לו אם לא נתתי לך מכאן ועד יום פלוני אין לי בידך כלום, הגיע הזמן ולא נתן יתקיים התנאי, דברי רבי יוסי, רבי יהודא אומר היאך זוכה זה בדבר שאינו שלו (שלא בתנאי) [בשיטמ"ק ובתוספתא: אלא לא ינתחנן] ומודה רבי יהודא [בתוספתא לפנינו הגירסא רבי יוסי אך לרבינו היה הגירסא רבי יהודא וכן גורסים עוד כמה מן הראשונים] בשנים שהיו עוררים על [בשיטמ"ק: הבית ועל] השדה, ואמר אחד מהם אם לא באתי כאן ועד יום פלוני אין לי בידך כלום, הגיע זמן ולא בא באמת [אמרו] שאבד את זכות [בשיטמ"ק ובתוספתא: זכותו]. וזה כענין פירוקא דפריקו, הכא שאני הכא דאמר ליבטלן זכוותיה, ויותר מזה כתבתי בדיני דאסמכתא, בפרק איזה נשך וכן בבבא בתרא פרק גט פשוט בסייעתא דשמיא.

[מתני':] נודרין להרגין ולחרמין ולמוכסין. (ויש) [בשיטמ"ק: יש] מי שפירש הרגין היינו ישראל לסטים מזויין, וחרמין לסטים שאינו מזויין, ולמוכסין לא זו אף זו קתני, שהיא של בית המלך אף על פי שאינה שלהם. ותניא בתוספתא [כאן פרק ב' הלכה ג'] תולין להרגין לחרמים ולמוכסין לתרומה לעכו"ם ולבית המלך, ואין תולין לישראל, ואתמר נמי בירושלמי והתם מפרש טעמא. דגרסינן התם תני תולין פירוש, תולין למוכס שפירות אלו הן של עכו"ם או של מלכות, אבל (אלו) [בשיטמ"ק

ובירושלמי: לא] תולין לומר לו של ישראל פלוני הם שהוא אלם לפי שישראל כשהם בעלי זרוע מצויין ליפול, ושמא אחר שירד מגדולתו יבא המוכס ויגלגל עליו את המכס שהפסיד בשבילו כשהיה אלם, תולין במלכות ובעכו"ם אבל לא בישראל, שבעלי זרוע מצויין ליפול, דלא יפול ויגלגל עליה קדמיתא.

דף כח - א

ובית הלל אומרים אף בשבועה. ירושלמי [כאן פרק ג' הלכה ד'] תני דבי רבי ישמעאל, לא תשבעו בשמי לשקר, נשבע אתה להרגין לחרמין ולמוכסין.

גמרא: במוכס שאין לו קצבה. כלומר ושלא כדין הוא עושה ודינא דמלכותא דינא, אבל גזילה דמלכותא לאו דינא, ופירשו בתוספות [מובא כאן בר"ן ד"ה במוכס העומד מאליו] בשם ה"ר אליעזר, דדוקא במלכי אומות העולם אמרו דינא דמלכותא דינא, ומשום דמצי אמר להו אם לא תעשו מצותי אגרש אתכם שהארץ שלו היא, אבל במלכי ישראל לאו דינא, דאינו יכול ליטול מהם משלהם כלום, לפי שארץ ישראל כל ישראל שותפין בה, ואין בה למלך יתר מלאיש אחר. ותדע לך דהכי הוא, דהא איכא מאן דאמר (סנהדרין כ, ב) כל האמור בפרשת מלך מלך אסור בו, לא נאמר אלא ליראם ולבהלם, ואמאי תיפוק ליה משום דדינא דמלכותא דינא, אלא דלא נאמרו דברים אלו במלכי ישראל, אלא במלכי האומות.

הא באומר בלבו היום, הא בשאינו אומר בלבו היום, אבל מכחיש בהדיא מה שמוציא בשפתיו לא. באומר בלבו היום כלומר, דעכשיו אין מכחיש לגמרי מה שמוציא בשפתיו, ואיכא למידק דהכא משמע דאפילו בשאינו מכחיש לגמרי דוקא לגבי אונסין שרי, הא לאו הכי אסור, ואילו בשבועות [כו, ב] אמרינן, הוציא בשפתיו פת סתם וגמר בלבו פת חטים, אינו אסור אלא בפת חטין, אלמא דברים שבלב כי הכי הוו דברים, אפילו שלא במקום אונס. ותירצו בתוספות [שם ד"ה גמר בלב], דהכא בעם הארץ עסקינן, וכאותה שאמרו בפרקא דלעיל [כ, א], דבנודר בחרם ואמר לא

נדרתי אלא בחרמו של ים, דבעם הארץ מחמירין עליו. ואינו מחוור בעיני, דאם איתא דהכא בעם הארץ וההיא דשבועות דוקא בתלמיד חכם, לעולם לא הוה שתיק גמרא התם, ולימא אי בעם הארץ צריך שאלה לחכם, כדאמרינן בפרקא דלעיל, [יד, א] גבי ברייתא דהנודר בתורה לא אמר כלום, ואמר רבי יוחנן וצריך שאלה לחכם, כלומר בעם הארץ. אלא מסתברא דההיא במתכוין לומר פת על דעת פת חטים ולא להשמיע לשומעים פת סתם, על דעת שהוא מתכוין לאסור עצמו בכל הפת ושכח והוציא פת חטים. אבל כאן שהוא מערים ומכוין לומר שישמעו מלשונו השומעים שהוא אוסר עצמו לעולם, ובלבו מבטל מה שהוא מכוין להשמיע ולהטעות השומרים, הוי קצת כמבטל מה שאמר בלבו, והלכך הא והא בין בעם הארץ בין בתלמיד חכם, והאי טעמא לחוד והאי טעמא לחוד. כן נראה לי.

מתניתין: נטיעות הללו קרבן אם אינן נקצצות כו'. לאו קרבן דוקא קאמר, (כלום) [בשיטמ"ק: כלומר] שאסרם בקונם, אלא הקדש גמור כקרבן קאמר, והיינו דקתני יש להם פדיון [בשיטמ"ק: דאילו קונמות אין להם פדיון] ועוד (דאמרינן עלה) [בגמרא: דאמר עולא] בגמרא, נקצצו שוב אינו פודן, ואקשינן עלה קדושה שבהן להיכן הלכה, ואי בקונמות מאי קושיא, מתניתין היא בפרק הנודר מן הירק [לקמן נו, א], קונם שאת נהנית לי עד הפסח, אם את הולכת לבית אביך עד החג, הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד הפסח, אלמא לאחר הפסח פקע איסורא ממילא, כן הקשה מורי הרב רבינו יונה ז"ל. ותירץ דאפשרא לומר דקונם כולל שאוסרו לכל, כמתניתין דנטיעות שאוסרן לכל כקרבן, הוי כהקדש (ותמיי) [בשיטמ"ק: ואלים] אסורו דלא ליפקע בכדי כהקדש, ויש לו פדיון כהקדש, ומתניתין רבי מאיר היא דמשמע דאית ליה הכין לקמן בפרק אין בין המודר [לה, א], דתניא קונם ככר זה ואכלה בין הוא ובין חברו מעל, לפיכך יש לה פדיון, ככר זה עלי הקדש ואכלה הוא מעל, וחברו לא מעל. ובהא נמי ניחא הא דמשמע בפרק האשה רבה ביבמות [פת, א] דאם יש מעילה בקונמות יש להם פדיון, ובהא דפרק אין בין המודר אמר רבי מאיר הוא מעל ואפילו הכי אין להם פדיון. אלא שיש לומר כמו שתירץ רבינו ז"ל, דהתם בקונמות כולליו, והכא בקונם שאוסר עליו לבד, ואי נמי על אחד דעלמא לבד.

דף כח - ב

גמרא: ולתני קדושות. פירש רישא דמתניתין דקתני יש להם פדיון, מאי טעמא קתני יש להם פדיון, לאשמועינן דקדושות, ליתני [בשיטמ"ק: בהדיא] קדושות, ויש ספרים דגרסי וליתני קדושות ואינן קדושות כלומר ליתני הכי ברישא ולומר דקדושות מהשתא, ואינן קדושות לכשיפדו, דאינן חוזרות וקדושות. ואינו מחוור בעיני, דאם כן מאי קא מהדר ליה משום דקא בעי למיתנא סיפא אין להם פדיון, הא אי תנא אינן קדושות הוי במשמע נמי אף על פי שבסיפא אין להם פדיון, כלומר שחוזרות וקודשות [בשיטמ"ק: ברישא] יש להם פדיון [בשיטמ"ק: ברישא], דבפדיון יוצאות לחולין שאינן חוזרות וקודשות, ודוחק הוא לומר, דמשום לישנא דסיפא בלבד קאמר ולא משום דינא.

היכי נדר. פירוש אי לישנא דמתניתין דוקא, דאמר סתם אם אינן נקצות, הא יש במשמע אם אינן נקצות לעולם, ונטיעות ודאי לכשיזקינן ליקצץ עומדות, וכיון שיקצצו לבסוף איגלי מילתא למפרע שלא ירדה להם קדושה כלל, והיכי קתני יש להם פדיון, ויש פירושים אחרים, וזה נראה יותר.

וטלית לשריפה קיימא. פירוש דבשלמא נטייעות כיון דלקציצה קיימא (לא שמעינן) [בשיטמ"ק: לאשמועינן] מינה דנדר משום דנתחדש בהו מידי משום דקציצה שייכא בהו, אבל טלית לאו לשריפה קיימא, מאי חזא דאתני ביה מידי דלא שייך ביה (לא) [בשיטמ"ק: אלא] משום דאיכא (דליתיה) [בשיטמ"ק: דליקא], וקא מסיק אדעתיה דלא מיתצלן.

דף כט - א

אמר ליה אביי וקדושת הגוף לא פקעה וכו'. לאותוביה לרבא קאמר, ולא מותיב מינה אכתי לבר פדא (אהא) [בשיטמ"ק: דהא] קא מתרץ לה רבא בקדושת דמים, ואילו לבר פדא אפילו קדושת דמים לא פקעה בכדי. והא דאמרינן בסמוך לבתר דדחי אביי האי פירוקא דרבא, לימא תהוי

תיובתא דבר פדא, לאו למימר דהאי ברייתא בקדושת דמים כפירוקא
דרבא לא תקשי לבר פדא, אלא משום דפליגי אביי ורבא באוקמתא
דברייתא, ורבא מתרץ לטעמיה, ומכל מקום לכל הפחות שמעינן מינה,
דבין לאביי בין לרבא קדושת דמים מיהא פקעה, משום הכי קאמר לימא
תהוי תיובתא דבר פדא.

דף כט - ב

אלא אי אמרת הא והא דקדושת דימים יש לומר מקדושה חמורה
לקדושה קלה פקעה מקדושה קלה לקדושה חמורה לא כל שכן. לא
חמורה וקלה ממש קאמרינן דהא והא קדושת דמים, אלא הכי קאמר
דדמים ליפקעו מקדושה חמורה לקדושה קלה, ומכל מקום אמר לך רבא
דתרוייהו בקדושת דמים, וזו וכל שכן זו קתני. וכיון שכן האומר לאשה
היום את אשתי, ולמחר אי את אשתי, לא נפקא בלא גט, דקדושת הגוף
לא פקעה בכדי, אבל לאביי איכא למימר דנפקא בלא גט, דהא לדידיה
אפילו קדושת הגוף בכדי פקעה, והיינו נמי דלא פרכינן ליה לאביי אלא
אשה מי נפקא בלא גט, דלדידיה כיון דאית ליה בקדושת הגוף, פקעה אף
לענין קדושין כן. ויש לי לומר דלכולי עלמא קדושין בכדי לא פקעה,
דאיהו סבר (דקדושה יש להם הפסק ואין להם הפסק) [בשיטמ"ק:
דקדושין אין להם הפסק, אבל קדושת הגוף יש להם הפסק], והיינו דאמר
ליה רב המנונא לעולא, מה אילו האומר לאשה וכו' מי נפקא מיניה בלא
גט, דמשמע דמלתא דלית בה ספיקא היא לכולי עלמא דלא נפקא.
דקדושין וגרושין לית בהו הפסק, וכההוא דבעא מיניה (רב) [בגמרא : בא]
מרב נחמן בריש פרק בתרא דגטין, [פג, ב], היום אי את אשתי ולמחר את
אשתי מהו, תיבעי לרבי אליעזר ותיבעי לרבנן, תיבעו לרבנן דעד כאן לא
קאמרי רבנן התם דלא פסקה מיניה לגמרי, אבל הכא כיון דפסקה
פסקה, אמר ליה מסתברא בין לרבי אליעזר בין לרבנן כיון דפסקה
פסקה, כלומר כיון דפסקה שעה אחת לגמרי פסקה לעולם ושוב אינה
חוזרת, דהוא סבר יש לה הפסק, (ורחמנא) [נראה דצריך לומר רב נחמן]
אמר אין להם הפסק. ואף על גב דאתקין רב [בגמרא הגירסא רבא אבל
לרבינו היה הגירסא רב וכן עוד מן הראשונים] בגיטא מיומא דנן ולעלם,

ואמרינן בפרק המגרש [שם פה, ב. פו, א] מיומא דנן ולעלם לאפוקי מדבעא מיניה רבא מרב נחמן, לאו לאפוקי מנייהו דלית הלכתא הכין, אלא לרווחא דמלתא אתקין, וכדאתקין נמי מיומא דנן ולעלם לאפוקי דמרבי יוסף, ואף על גב דקיימא לן כרבי יוסי דאמר זמנו של שטיר מוכיח עליו. ותדע לך דהא רבה ורב נחמן ודאי מידע ידעי תקנתיה דרב דאתקין בגיטי, ואפילו הכי קאמר רב נחמן דכיון דפסקה פסקה, ולומר דהא דרב לרווחא דמיילתא הוא דאתקין, וכיון שכן אפילו בקדושין כן דאיתקש הויה ליציאה [שם פב, ב] וניראה לי דטיעמא דהא מלתא, דכל שאינו קנוי קנין עולם אינו אלא כקנין ירות, ואפילו קונה קרקע בארץ ישראל מסיק שחוזרת ביובל קראו הכתוב קנין פירות, כדכתיב [ויקרא פרק כ"ה פסוק ט"ו] מספר תבואת הוא מוכר לך, ולריש לקיש נמי דאמר קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי, הקונה שדה בזמן שהיובל נוהג מביא ואינו קורא, ומסייע ליה קרא [ויקרא פרק כ"ה פסוק ט"ו] דכתיב במספר שני תבואות ימכר לך, כדאיתא בשלהי פרק השולח בגטין מחל, א-ב ואשה המתקדש לאיש קנויה לו לגמרי, וקנין כספו קרינן לה, ומהאי קרא הוא דאכלה תרומה, כדתניא בריש פרק אלמנה ביבמות [סו, א] מנין לאשה שאוכלת בתרומה שנאמר [ויקרא פרק כ"ו פסוק י"א] וכהן כי יקנה נפש וגו', ואם מתקדשת לו לזמן הוי כקנין פירות בלבד, וכן כשהוא מגרשה צריכה שתצא מרשותו לגמרי, ולא שהיא גופה לזה פירותיה לאחר. וכדאיתא בירושלמי דבבא בתרא [קלו, א] גבי הכותב נכסיו לבנו צריך לכתוב לו מהיום ולאחר מיתה, דאקשינן עלה בגמרא וכי כתב (לה) [בשיטמ"ק: ליה] הכי מאי הוי, והתנן [גיטין עב, א] הרי זה גיטך מהיום ולאחר מיתה אינו גט, ופריק הכא הכי קאמר גופא מהיום ופירא לאחר זמן, אבל התם מספקא לן אי תנאה הוי או חזרה הוי, כלומר משום דאי אפשר (דהיו בה) [בשיטמ"ק: דהו] תרי קניני, קנין גופא וקנין פירות מוחלקין זה מזה. ואמרינן עלה בירושלמי [שם פרק שמיני הלכה ח'] ולימא מהיום גופיא ומעשה ידיה לאחר זמן, ופירקו לא אשכחן אשה לאחד ומעשה ידיה לאחר, ואף על גב דאמרינן בגמרא בפרק המגרש [גיטין פה, א] חוץ מירושתיך מהו, ואיכא טיובא דאיבעיא להו התם ולא פשטוה מהא דמעשה ידיה, משום דמשמע דמעשה הוי כגופא, ומשייר במעשה כמשייר בגופא כל כך, ומכל מקום אף הנהו סלקון בתיקון ולחומרא, והלכך כיון שהיא מתקדשת ו הים, ולא שיירה היום בקניני כלום הרי קנויה היא לעולם ושוב לא פסקה. ובהאי טעמא ממש הוה משמע ליה לרבא בכל קדושת הגוף, דכיון שאין לה פדיון הרי זה כקדש גמור, ובי (גנזא) [בשיטמ"ק: גזא] דרחמנא איתיה ולא נפיק דאיהו סבר דקדושת הגוף יש

לה הפסק (ואין לה) ואביי לא קשיא ליה אשה דאף הוא מודה בה (דהויתה ויציאת') [בשיטמ"ק: דהוייתא ויציאתא] אין להם הפסק, אלא בקדושת הגוף הוא דפליג, משום דאקשיתיה הא מתניתא דשור זה עולה, ודלמא מסבר סבר דשאני קדושת הקדש, דכיון דהקדש חייל לדמים כגון כל קדושת דמים, אף קדושת הגוף כל שהוא מקדיש לזמן כי אתי (מניה) [בשיטמ"ק: זמניה] פקע, דהא אשכחן קדושת (פרי) [בשיטמ"ק: פה] פקעה בפדיון, ואי נמי בזמן כדעולא ורבא, מכל מקום לרבה ורב המנונא אשכחן להו בהדיא דלא נפקא בלא גט, ואפילו דפליג אביי עליהו לית הלכתא כותיה במקום רבא, בר [בבא מציעא כב, ב מיע"ל קג"ס], וכל שכן דאיהו יחיד ואינהו רבים. ושוב מצאתי בירושלמי [פרק שלישי הלכה א'] בקדושין פרק האומר, רבי אבהו בשם רבי יוחנן הרי זו עולה שלשים יום כל שלשים יום הרי זו עולה, לאחר שלשים יום יצאתה מאליה לחולין, הרי את מקודשת לי שלשים יום הרי היא מקודשת, מה בין הקדש, מה בין אשה, מצינו הקדש יוצא בלי פדיון, ולא מצינו אשה יוצאה בלא גט, ופירושו התם היכן מצינו בלא פדיון, תפתר דברי הכל בשדה מקנה.

אמר רב פפא הכי קאמר אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר שלשים יום עולה הוי. פירוש רב פפא בא לתרץ דבין רישא בין סיפא לא משום דקדושתה פקעה, ורישא דאומר לדמי לאו משום דקדושת דמים פקעה היא כדאוקמה רבא, אלא ברייתא (פסקו פסקו) [בשיטמ"ק: פסקי פסקי] קתני, וסיפא דאמר לדמי. וסיפא דרישא לאו סיומא דרישא הוא, וכן סיפא דסיפא לאו סיומא דסיפא, ולומר אם אמר כך יתקיים כמו שאמר, אלא כל חדא מינייהו דינא באפי נפשה אתי לאשמועינן. וסיפא הכי קאמר האומר מעכשיו שלמים ולאחר שלשים יום עולה שלמים הוי ובדאמר לדמי, וקא משמע לן דכיון דמעכשיו נחתא לה קדושת שלמים ואפילו לדמי, תו לא פקעה ואפילו משום קדושת הגוף, דאף קדושת דמים בכדי לא פקעהא, לא תימא משום דקדושת עולה לא חיילא כלל, כיון דלא מקדיש ליה מהשתא אלא לאחר זמן, דאילו האומר לאחר שלשים יום עולה לאחר שלשים יום ודאי הויא עולה, אם לא אמר מעכשיו שלמים, וקדושת שלמים דנחתא לה מעכשיו היא, דלא שבקה לה לקדושת עולה דתיחול לבתר שלשים יום, משום דקדושת דמים דנחתא לה לא פקע. ורישא דברייתא בכי האי גוונא נמי מיפרשא דהכי קאמר, האומר שור זה עולה כל שלשים יום ולאחר שלשים יום שלמים עולה הויא [בשיטמ"ק: לעולם], דקדושה לא פקעה, ומיהו אם לא אמר מעכשיו עולה, אלא שאמר שור זה לאחר שלשים יום שלמים לאחר

שלשים יום שלמים הוי. וברייתא לא זו אף זו קתני, כלומר לא מיבעיא קדושת הגוף דלא פקעה בכדי אלא אפילו קדושת דמים לא פקעה, והא דאקדים רב פפא לפרושי סיפא דברייתא, היינו דמסיפא נשמיענה להא דבר פדא דאפילו קדושת דמים לא פקעה, ואיהי עדיפא ליה ומשום הכי אקדמה לפרושה כנ"ל.

מידי דהוה האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום דמקודשת אף על פי שנתעכלו המעות. כלומר דאם נפשך לומר כיון דבשעת הקדשו לא נחתא לה הקדושה ולאחר שלשים יום כבר כלתה אמירתו, אם כן היכא נחתא לה קדושה לאחר שלשים יום, מידי דהוה אהאומר לאשה דהשתא לא מיקדשה, לאחר שלשים יום כבר כלתה אמירתו, ואפילו המעות אינן בעולם שכבר נתעכלו, ואפילו הכי מקודשת. ומכל מקום עיקר טעמא משום דחשיבא אמירה לגבוה כמסירה להדיוט הוא דנחתא להו קדושה, דחשיבא אמירה לגבוה ככסף ועדיף מיניה, כדאיתא בסמוך ואההוא טעמא (סמוך) [בשיטמ"ק: סמיד] דאי לא איכא למימר שאני התם דאיכא כסף, ומשום דהאי כסף לא (לקרבן) [לפי הגמרא דקידושין נראה דצריך לומר: לפקדון] דמי ולא למלוה דמי, כדאיתא בריש פרק האומר [קידושין נט, א]. אבל מקדיש דליכא אלא דבור בעלמא לא, [וכן בר"ן שם], ואילו המקדש בשטר ונשרף השטר או שנאבד אינה מקודשת, ומאי שנא מקדש בכסף. אלא ודאי אטעמא דמסקנא, דאמרינן משום דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט (סמוך) [בשיטמ"ק: סמיד], והא דאמרינן ומי פשיטא מהאי טעמא הוא, דאי לא מאי פשיטא אדרבה מלתא דצריכא היא ובעיא טעמא כיון דבמקדש בשטר אינה מקודשת, אלא כדאמרן. כן נראה לי.

אפילו למאן דאמר חוזרת הכא שאני דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט. תמיהא לי דאם כן נשמע מהכא [כתובות פה, א], דהאומר לחברו משוך פרה זו ולא תקנה לך אלא לאחר שלשים יום ועומדת בחצרו כל שלשים יום אינו יכול לחזור בו. ונראה לי דאי אפשר לומר כן, משום דהוה ליה כדבור, ודבור דנתינת מעות ליד בעל הבהמה לאו מעשה חשוב יחשבינן ליה לרבי יוחנן, דאמר התם בקדושין בריש פרק האומר [נט, א וב], באומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום, ובא אחר וקדשה וחזרה בה אינה מקודשת, דאתי דבור ומבטל דבור, ונתינת מעות ביד האשה לאו כמעשה הוא, וקיימא לן כותיה, וכדאיפסקא התם בהדיא הלכתא כותיה. (ואלו) [בשיטמ"ק: ואולי] נאמר דכיון דאמירה לגבוה חמירא דהוי כמסירת ההדיוט, חשבינן ליה כזוכה מעתה, אלא שמשייר

בה גזותיה וולדותיה של שלשים יום. ומהכא שמעינן דהאומר סלע זו לצדקה לאחר שלשים אינו יכול לחזור בו, דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט. וכן מצאתי שם (בפ"ק) [בפרק שלישי] דמסכת קדושין בירושלמי, דגרסינן התם [הלכה א'] א"ר אבהו בשם רבי יוחנן הרי זו עולה לאחר שלשים יום מכרה בתוך שלשים אינה מכורה, הקדישה לא קדשה (ילדה מי לא) [בשיטמ"ק: ליידא מילה] אמר [בשיטמ"ק: ליה] לאחר שלשים יום לשייר לו גיזה ועבודה. אלא שאין נראה לי כן לפום גמרינן דבשלהי המוכר את הבית [בבא בתרא עא, א], דהתם משמע גבי מתניתין דרבי שמעון אומר המקדיש את השדה לא הקדיש אלא חרוב המורכב וסדן השקמה, דלעולם אי אפשר שיהא גוף להקדש ויניקה לחולין, וכמו שכתבתי שם, והכא לענין חזרה בלבד קאמר, דכיון דאלימא אמירה בהקדש להיות כמסירה להדיוט, אלימא נמי להא למהוי כמעשה, דלא אתי דבור ומבטל מעשה. וכדאיתא התם [נט, ב] בקדושין בריש פרק האומר, ולעולם אם מכרה מכורה, וכדאמרינן התם [ירושלמי פרק ג' הלכה א'] אמורא דרשיה משמיה דרבי יוחנן, מכרה תוך שלשים יום מכורה, חזר ולקחה תוך שלשים יום חל עליה הקדש עולה, לאחר שלשים יום לא חל עליה הקדש עולה, ונראה לי דהלכה כהאי אמורא דמשמיה דרבי יוחנן דאמר מכורה, ואמוראי נינהו אליבא דרבי יוחנן. ואפשר דלא אמרו כאן דאינו יכול לחזור בו תוך שלשים יום אלא דוקא לבר פדא, דאית ליה דאפילו קדושת דמים לא פקעה לתרוצה לברייתא אליבא דידיה, אבל אליבא דאביי ואי נמי לרבא, דאית ליה דקדושת דמים מיהא פקעה בכדי, באומר שור זה עולה לאחר שלשים יום יכול לחזור בו תוך שלשים יום, אליבא דרבי יוחנן דאמר באשה חוזרת דאף הקדש כאשה, וכדסבירא ליה למקשן דאמר הכא הניחא למאן דאמר אינה חוזרת אלא למאן דאמר חוזרת מאי איכא למימר, ולא אמרינן אמירה לגבוה כמסירה להדיוט דלא יוכל לחזור בו אלא במקדיש מעכשיו, והכין נמי אמרה רבי זעירא התם בקדושין פרק האומר [ירושלמי פרק ג' הלכה א'] דגרסינן התם, ר' בון ב"ר חייא בעו קמי ר' זעירא תמן אתמר אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, והכא אתמר הכין, כלומר דאם מכרה תוך שלשים יום מכורה, אמר ליה תמן באומר מכבר ברם הכא באומר לאחר שלשים. ואם תאמר אם כן למה להו למימר התם מכרו מכור לימא חזר בו תוך שלשים דהיא עדיפא, ואפילו דבור מבטל דבור דהקדש וכל שכן מעשה גמור (כמסורה) [בשיטמ"ק: כמכירה] ויש לומר דאין הכי נמי, אלא משום דבעי למימר בתריה חזר ולקחה תוך שלשים יום חל עליה הקדש עולה, לאחר שלשים יום לא חל עליה הקדש

עולה נקט לה בשמכרה, כן נראה לי, ועוד צריך לי עיון ובסוף מסכת קדושין כתבתי יותר בסייעתא דשמיא.

יתבי וקאמרי לבר פדא חוזרות וקודשות כו'. ואף על גב דקיימא לן כבר פדא, לאו למימרא דבר פדא בלחוד היא דאית ליה הכין דבהא כולי עלמא מודו בו דעולא לא פליג אלא בשנקצו, ומתניתין נמי על כרחך הכי מיפרשא, דקתני אין לה פדיון. ומהכא שמעינן לדיני ממונות, דהאומר לחברו שדה זו נתונה לך מעכשיו עד שאלך לירושלים, אם חזר וקנאו ממנו קודם שעלה לירושלים חוזר וזוכה בו מקבל, שכך אמר לו לעולם יהא שלך עד שאעלה לירושלים, ומעכשיו ולאותו זמן שיקנה אותו ממנו נתנו לו, אבל אם קנאו ממנו אחר וקנאו זה הראשון מן הלוקח אינה חוזרת למקבל, דהא אתא אחר ואפקיה. ואי אמר לו לך חזק וקני עד שתעלה לירושלים, ולא הזכיר לו מעכשיו אם חזר וקנאו ממנו אינה חוזרת לו, דבמאי קני לבסוף בחזקה זו כבר כלתה, והוה ליה לאחר שקנו ממנו [כתובות פה, א] כמשוך פרה זו ולא תקנה לך אלא לאחר שלשים יום, דאי לא קיימא ברשותיה לאחר שלשים יום לא קני. אבל במוכר שדהו בכענין זה בכסף לעולם הוי קונה, ואף על פי שלא הזכיר מעכשיו ואף על פי שנתעכלו המעות, דומיא דהמקדש את האשה לאחר שלשים יום דמקודשת אף על פי שנתעכלו המעות, כן נראה לי. ואפשר שאין זה אלא במקדיש בלבד, וטעמא דמלתא משום דהקדש חל בקדושת פה ובאמירה בלחוד, והוא הדין לאומר קרקע זה לעניים עד שאעלה לירושלים דאמירה כמסירה, אבל במקנה לחברו בעלמא אי אפשר דבמאי קני דאף על גב דאמר ליה מעכשיו אי אפשר לו לקנות אלא בכסף בשטר ובחזקה, וכסף וחזקה או שטר אלו שנעשו על מכר זה או מתנה זו ראשונה, כשחזר זה וקנאו כבר כלתה קנייתן של אלו, ובמה הוא קונה לבסוף, והיינו טעמא נמי דאצטרכינן למינקט הא דרבי הושעיא בשתי פרוטות, ולא נקטו ליה בחדא פרוטה.

אשה כפדאום אחרים דמיא. קשיא לי אם כן תפשוט לאידך גיסא דלא הוו קדושי מדרבי יוחנן. ונראה לי דהכא בדרך דחייה קאמר להו, דאי מהא לא תשמיענה דאיכא למימר דאשה כפדאום אחרים דמיא, ומיהו לא דמיא לגמרי, דהתם לאחר שפדאום אחרים אין בו כח להקדיש מה שאינו שלו אלא של אחרים, אבל אשה זו כיון דשניהם רוצים עכשיו בכך יהיה (לידס) [בשיטמ"ק: בידס] שתתקדש מעכשיו ולעולם, אף על פי שבשעה שנתן לה גט היא ברשות עצמה ואינה ברשותו כלל להתקדש לו, מכל מקום עכשיו היא רוצה בכך ובין שניהם לעשות לעולם מה שגמרו בדעתם עכשיו. וגדולה מזו אמרו בפרק אף על פי [כתובות נה, ב, ונט, א] בגמרא המקדיש מעשה ידי אשתו גבי יקדשו ידי לעושיהו, ואיתא נמי במכילתין בפרק ואלו נדרי [לקמן סו, א], הא לא דמיא אלא להא האומר לחברו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תקדיש דקדשה, ובהא דשמעתין נמי אילו אמר נטיעות הללו קרבן עד שיקצצו, ואפילו יפדום אחרינו אקחם מהם להקדישן ודאי קדשן, כההיא דהאומר לחברו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תקדיש דקדשה. אלא דהכא כיון דלא אמר אלא נטיעות הללו קרבן עד שיקלט, לא משמע אלא כל זמן דלא ליתי אחר וליפסקיה, דאי אתא אחר ופדאם אינן קדושים כל זמן שהם ביד הפודה, ואיהו הא אמר שיהיו קדושין עד שיקצצו, כלומר שתמשך קדושתן עד שעת קציצה, אלמא דוקא כשפדאן הוא שאינן יוצאות מהקדשן כלל, דכשפדאן חוזרות וקדושות מיד הא אמר בהדיא, ואפילו לכשאקחנו מיד הפודן קדשו, וכן לענין קדושין, וכן לענין מכרו. אי קשיא לך אם כן מאי קאמר להו ר' ירמיה ואשה כפדאום אחרים דמי, הא אפילו פדאום אחרים בכענין זה שאמר בפירוש, שאף לכשאקחם מיד הפודן דדמיא להא דרבי הושעיא קדשן ויש לומר דהא גופא לא ידעינן לה ממתניתין ומתניתא, אלא דמסברא הוה אמר ליה רבי אילא התם, ודלמא קבלה הכין מרביה ואינהו לא ידעי לה, ורבי ירמיה נמי לא ידע לה, ואנן קיימא לן דהוו קדושין מההיא דרבי אילא דמוכר שדהו דאמרינן דקדשה [וקיימא לן כותיה]. כן נראה לי.

אחד תני לה אסיפא. פירוש ולחומרא, והנודר מיורדי הים אסור אפילו באלו ההולכים מעכו ליפו, ומיהו מסתברא דאינו אסור בכל מי שירד לים פעם אחת מעכו ליפו, אלא במי שרגיל לירד שם תדיר דרך ים, ואי נמי במי שהיה יורד בשעת נדרו אפילו מעכו ליפו.

דף ל - ב

הנודר משחורי הראש אסור בקרחין ובעלי השיבות מאי טעמא מדלא קתני מבעלי השער. ואם תאמר תינח קרחין מדלא קתני מבעלי השער, אבל בעלי שיבות אמאי, יש לי לומר משום דכיון דשחורי הראש לאו דוקא, אלא אפילו קרחין במשמע, שמע מינה דשחורי הראש דקאמר לאו ממי שהוא עכשיו שחור בראש אלא ממי שהוא מאותן שמכירין אותן בשחורי הראש דהיינו אנשים גדולים איזה שיהא, ואפילו קרח ואפילו בעל שיבה.

אמר ליה רב פפא לאביי למימרא דנולדין דמתיילדין משמע. דרבנן סברי דנולדין משמע, בין אותם שכבר נולדו בין אותם שעתידים (לילד) [בשיטמ"ק: לילוד], פירוש לאו לדחויי האי אוקמתא קאתי רב פפא, דעל כרחך הא דרבי מאיר לית ליה אוקמתא אחריתי, אלא אדרבי מאיר גופיה קא מתמה ופרקינן דקסבר רבי מאיר דהכין משתעי אינשי, ובנדריים הלך אחר לשון בני אדם ורבנן סברי (דכיון) [בשיטמ"ק: דלא אישתעי הכין] דאי משתעי לכולי עלמא אין הולכין בנדריים [בשיטמ"ק: אלא] אחר לשון בני אדם, וכל שכן בדלית ליה (הכרח) [בשיטמ"ק: הכרע] בלישנא דקרא. כן נראה לי.

דף לא - א

מתני': שאין ישראל נהנין לו לוקח בפחות ומוכר ביתר וכו'. ולא דוקא נכסים שהיו לו בשעת הנדר בלבד אלא אפילו נכסים הבאין לו לאחר מכאן, דאף על גב דקיימא לן במדיר את חברו דאין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חברו, הואיל ואין אדם אוסר פירות חברו על חברו כדאיתא לקמן בפרק השותפין, התם הוא בשאוסר בפירוש דבר שלא בא לעולם כגון פירות דקל או פירות שעתיד לקנות, אי נמי באומר נכסי עליך, אז

אינו אוסר אלא באותן נכסים שהיו לו באותה שעה, אי נמי בחילופיהן משום דכגדולים דמו, והיא גופה איבעיא לן בפרק השותפין דלקמן [שם, ב], אבל באוסר הנאתו על חברו יש במשמע כל הנאתו, בין הנאת גופו ובין הנאת נכסיו, והלכך כל הנאה הבאה לו למודר מן המדיר אסור, ואף על פי שאין ההנאה בעולם בשעת נדרו, לפי שמי שהדירו מהנאתו הוי בעולם.

פרק אין בין המודר

דף לב - ב

גמרא: מאן תנא פירות דמודר הנאה אסור בדריסת הרגל רבי אליעזר היא. וקיימא לן כותיה הואיל וסתם לן תנא כותיה בכולה מכלתין, אבל מצאתי לר' חננאל ז"ל וכן פסק הרמב"ן ז"ל בפרק חזקת הבתים, גבי אלו דברים שאין לה חזקה שכתב דלית הלכתא כרבי אליעזר, וכן דעת רבינו תם בפרק השותפין לקמן. הכא משמע דריסת הרגל לא קפדי בה איניש, ואפילו באינשי דעלמא דלאו שותפין נינהו, ואינו אסור במודר הנאה אלא לרבי אליעזר משום דויתור אסור במודר הנאה. ואיכא למידק דהא בשלהי פרק חזקת [בבא בתרא נז, ב] גבי אלו דברים שיש להם חזקה אמרינן, הכא בחצר השותפין עסקינן בהעמדה בכדי לא קפדי אינשי, והכין סלקא שמעתא דהתם דאלמא שותפין בלחוד לא קפדי אהדדי, הא אינשי דעלמא קפדי ולא ויתור הוא. ותירץ רבינו תם ז"ל [שם תוספות ד"ה רבינא] דהכא בבקעה עסקינן דלא קפדי אפילו אעלמא, והתם בחצר דאעלמא קפיד, ושותפין לא קפדי, ותדע לך דהכא בבקעה, דאי בחצר הוה ליה דבר שכיוצא בו משכירין ואסור אפילו במודר הנאה. ואינה ראוי דחצר נמי אין משכירין אותה לכך (נתלה ליי) [בשיטמ"ק: והוה ליה] [לסוס] [בשיטמ"ק: כסוס] לרכוב עליו וטבעת לראות בה, שאף על פי

שסוס וטבעת משכירין ביוצא בהם, אפילו הכי כיון שאין משכירין אותן לכיוצא בזה דבר שאין משכירין כיוצא בהם קרינן להו. ויש מי שאומר דנזמים וטבעת שאני, משום דאיהו משאילן ואינו מקפיד עליה, הואיל ואין כיוצא בהן משכירין, אבל חצר כין דלאו איהו קא משאיל ליה אלא מנפשיה קא עייל קפדי אינשי בהא, ואפילו אין כיוצא בהן משכירין, אלא הכא בבקעה היא. ויש מפרשים דהתם בשלהי [פרק] חזקת, מעיקרא דקא סלקא דעתך דקפדי, לאו ליכנס בלבד דהיינו דריסת הרגל אלא ליכנס ולעמוד שם, דומיא דהעמדת בהמה דמתניתן, אבל דריסת הרגל בלבד לא קפדי אינשי. ומיהו למסקנא דאוקימנא למתניתין דהשותפין שנדרו הנאה זה מזה כר' (אלעזר) [בשיטמ"ק: אליעזר] דאמר ויתור אסור במודר הנאה, אפילו (ויתיר) [בשיטמ"ק: ויתור] דלאו שותפין אלא ויתור דכולי עלמא מותרים ליה אהדדי, אפילו ליכנס נמי אסור למאן דלית ליה ברירה, כך מצאתי שם לרמב"ן [בשיטמ"ק: ז"ל]. ולי נראה דהתם משום דקתני דמעמיד בחצר ומגדל תרנגולין בחצר אינה חזקה, ועושה מחיצה לחצר להעמיד בהמתו הויה חזקה, אקשינן מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא כלומר, דאפילו ברישא איכא קפידא דאהעמדת בהמה וגדול תרנגולין ולהעמיד אצלו בחצר כולי עלמא קפדי ביה אפילו בלא עשיית מחיצה תהוי חזקה, ואוקימנא בחצר השותפין דלא קפדי אפילו אהעמדה דהני, ואקשינן ושותפין לא קפדי אהעמדה דהני והתנן השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס בחצר, אלמא אפילו אדריסת רגל קפדי וכל שכן אהעמדה דהני, ואוקמה רבינא למתניתין דהשותפין כרבי אליעזר, ומשום חומר של נדרים דאפילו ויתור אסור בהם, הא בעלמא אפילו אהעמדה דהני שותפין לא קפדי לכולי עלמא, אבל (דריסה) [בשיטמ"ק: דריסת] הרגל לרבנן אפילו במודר הנאה מותר, בעלמא דלאו במודר הנאה בין לרבנן בין לרבי אלעזר לא קפדי ואפילו איניש דעלמא. ומיהו אכתי קשיא לי דהכא משמע שלרבי אליעזר דוקא אסור בדריסת הרגל הא לרבנן שרי, ואילו בפרק דלקמן [מו, ב] קתני השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחצר, רבי אליעזר בן יעקב אומר זה נכנס בתוך שלו וזה נכנס בתוך שלו, ואוקימנא פלוגתייהו בחצר שאין בה דין חלוקה, אבל בחצר שיש בה דין חלוקה דברי הכל אסור, אלמא אפילו לרבי אליעזר בן יעקב איניש דעלמא אסור, ואפילו שותף דיש בה דין חלוקה ויש לומר דרבי אליעזר בן יעקב נמי אית ליה ויתור אסור. ואינו מחוור, דאם כן למה תלו אותה בכל מקום כרבי אליעזר, ועוד כיון דפליגי רבנן עליה דרבי אליעזר וסבירא ליה דויתור מותר, למה העמידו משנתינו בחצר שאין חלוקה וביש ברירה ואין ברירה, לוקמוה

אפילו בחצר שיש בה דין חלוקה דרבי אליעזר שרי בכי האי, ותנא קמא אסר בין בזו ובין בזו. (ואלו) [בשיטמ"ק: ואולי] נאמר דאי אפשר להן לאוקמה בהכין, מדקתני סיפא דסיפא היה אחד מן השוק מודר מאחד מהם הנאה לא יכנס לחצר, רבי אליעזר בן יעקב אומר יכול הוא לומר לו לתוך של חברך אני נכנס איני נכנס לתוך שלך, דאלמא אפילו רבי אליעזר בן יעקב מודה דבחצר שאינה של שותפין אסור, אלמא ויתור אסור אפילו לרבי אליעזר בן יעקב, אף על פי שתלו בה בכל מקום כרבי אליעזר, יש כיוצא בזה בתלמוד, ואחד מהם דבר שלא בא לעולם שתלו אותה בכל מקום כרבי מאיר, ואף על גב דתליא בכמה אשלי רברבי כדאיתא ביבמות [ג, א], וכמוה בתלמוד במקומות אחרים, ולפי זה שלושה מחלוקות בדבר, תנא קמא דהכא דהיינו רבי אליעזר ורבי אליעזר בן יעקב, דרבי אליעזר אין לו ברירה, ורבי אליעזר בן יעקב יש לו ברירה, ושניהם אית להו דויתור אסור במודר הנאה ורבנן פליגי עלייהו בהא, וסברי ויתור מותר במודר הנאה. כן נראה לי.

דף לג - א

אמר רבא באומר הנאה המביאה לידי מאכל. ומסתברא דדוקא אומר, הא סתם המדיר מאכל אינו אסור אלא במאכל בלבד, ואם אמר הנאת מאכל אסור אפילו ללעוס חטים וליתן על גבי מכתו, הא לא אמר הנאת מאכל מותר ללעוס חטים דהא הנאת מאכל הוה ליה, ואם איתא דבנודר מאכל סתם אפילו ללעוס אסור, למה לי הנאת מאכל לאסור הא אסור וקאי, ואכתי אינו אסור בכלים שעושין בהם אוכל נפש, דלא חשיב לה הנאת מאכל אלא גורם דגורם הוא וכשאמר הנאה המביאה לידי מאכל נאסר הכל.

מכלל דרישא אף על פי שאין משכירין. כלומר רישא דקתני המודר מאכל לא ישאיל לו נפה וכברה אף על פי שאין משכירין כיוצא בזה, דמכל מקום מביאין הן להנאת מאכל.

מאן תנא. כלומר מאן תנא בהדיא במקום שאין משכירין במודר מאכל וכל שכן במודר הנאה אסור רבי אליעזר הוא דאמר אפילו ויתור אסור במודר הנאה.

אלמא אברוחי ארי בעלמא הוא, פירוש בין בשוקל את שקלו בין בפרוע את חובו, דלא חשבינן ליה כמהנהו אף על פי שמסלק את חובו מעליו, מפני שאין ההנאה באה מן המדיר למודר דהוה ליה כגורם הנאה ולא מהנה ממש. וכההוא דתנן בשלהי (פרק) [בשיטמ"ק: פרקין] [לקמן מג, א] המודר הנאה מחברו ואין לו מה יאכל הולך אצל חנוני הרגיל אצלו וכו', הוא נותן לו ובא ונוטל מזה, ועדיף מינה דאילו התם מטיא הנאה לידיה מיהא, אבל הכא לא מטיא הנאה מן המדיר למודר. וכדגרסינן בירושלמי [פרק רביעי הלכה ב'] עד (כדין) [בשיטמ"ק: כדון] בבעל חוב שאינו דוחק [בשיטמ"ק ובירושלמי: ואפילו] בבעל חוב שהוא דוחק נשמעינה מן הדא, תדע לך שהוא כן דתניא מקריב עליו קיני זבין ו[בשיטמ"ק: קיני] זבות וקיני יולדות חטאות ואשמות, לא בשלא נכנס לתוך ידו כלום, (זכה) [בשיטמ"ק ובירושלמי: וכאן] בשלא נכנס לתוך ידו (כו') עד כאן.

דף לא - ב

רבא אמר אפילו תימא דברי הכל. כלומר אפילו לבני כהנים גדולים, וטעמא דמודר הנאה דשרי דמיירי בשלוה על מנת שלא לפרוע, כלומר שלא ידחקנו המלוה נמי שיזדמן ללוה ויפרענו מרצונו, דהשתא אף על פי שפרעו מדיר לבעל חוב דמודר לא חשבינן ליה כמהנה, פירוש [בשיטמ"ק: דהא בלאו הכי] אי לא בעי למפרע לא פרע.

ושוקל לו את שקלו. דוקא בששלח שקלו ונגנב או נאבד לאחר שנתרמה תרומה, אי נמי לאחר שבא לידי גזבר לא הספיק להביאו ללשכה עד שנאבד דתו לא מחייב (דתנן) [בשיטמ"ק: דתנו] תורמין על האבוד (ותניי) [ותנן שקלים פרק ב' הלכה א'] בני העיר ששלחו את שקליהם ונגנבו או שנאבדו אם משנתרמה תרומה נשבעין לגזברין, והכי מוקי לה נמי בכתובות [קח, א] בפרק שני דייני, כלומר כטעמא דמתניתין דתורמין על

האבוד גבי פלוגתא דתנן ובני כהנים גדולים. ומיהו משמע דדוקא לרבנן דחנן מוקמינן לה הכין, אבל לחנן לא אצטרכינן לאוקמוה בהכין, אלא בלאו הכין שרי דהא לעולם הוה ליה מבריה ארי מנכסיו, וכולה מתניתין דהכא לחנן משום אברוחי ארי הוא, ותורמין את תרומותיו אפילו בתורם משלו על של בעל הכרי, וכדאמרינן נמי לאוקמה בגמרא. ואף על גב דאמרינן במסכת כתובות, בשלמא שוקל לו את שקלו דתנן תורמין על האבוד, מחזיר לו אבדתו נמי מצוה קא עביד, אלא פורע לו חובו הא קא משתרשי ליה, אמר רב הושעיא הא מני חנן היא, רבא אמר אפילו תימא וכו', דמשמע לכאורה דשוקל את שקלו דכולי עלמא משום דתורמין על האבוד היא, ופורע לו את חובו הוא דמוקי מר כחנן ומר ככולי עלמא, אפילו הכי לא מסתברא אלא כדכתיבנא. וטעמא דמבריה ארי מנכסיו בין בפורע את חובו בין בשוקל את שקלו סגי, אלא דמעיקרא הוא דלא הוה משכח טעמא לפורע את חובו, ומשכח טעמא לשקול את שקלו, ולבתר דאוקי לפורע את חובו כחנן תו לא אצטרכינן לההיא טעמא דשוקל לו את שקלו. אלא מיהו בירושלמי משמע דשוקל לו את שקלו לכולי עלמא, משום ההוא טעמא דתורמין על האבוד הוא דגרסינן התם [כתובות פרק שלשה עשר הלכה ב'] ומייתי הריא"ף בהלכות בפרק שני דייני, רבי אבא בר ממל (או') [בשיטמ"ק: בעי] הפורע שטר חוב לחברו שלא מדעתו פלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים, אמר רבי יוסי טעמא דבני כהנים גדולים התם לית עלה בדעתו שתמות אשתו ברעב, ברם הכא מפייס הוינא ליה והוא מחלי לי (ואף על גב דגבי) [בשיטמ"ק ובירושלמי: הגע עצמך דהוה גבי] משכון מפייס הוינא ליה והוה קא יהיב לי משכוני, עד כאן בירושלמי. והאי טעמא לא סליק אלא לפורע את חובו אבל לא לשוקל את שקלו, ואף הוא אינה ראייה דרבי יוסי הוא דסבירא ליה דחנן ורבנן לא פליגי אלא במפרנס אשת חברו אבל בעלמא לא, אלא תרווייהו בחדא שיטתא קיימי, והוא הדין נמי לרבה דאוקי לה למתניתין דהמודר הנאה ככולי עלמא, ופירש טעמא דפורע בשלוה על מנת שלא לפרוע, קסבר דשוקל לו שקלו ככולי עלמא היא, ומשום דתורמין על האבוד, אי נמי דבין רבה דהכא בין רבי יוסי דירושלמי אליבא דרבנן דחנן קאמרי, אבל לחנן כולי אעלמא אמרי דמשום מבריה ארי מנכסיו הוא, וכטעמא דמסיק בירושלמי, דאפילו בבעל חוב דוחק וכדכתיבנא לעיל, ומשום דלא נכנס לתוך ידו כלום. ותדע לך דעל כרחך מאן דמוקי לקמן [לו, ב] תרם את תרומותיו בתורם משלו על של בעל הכרי לית ליה טעמא דירושלמי, דהא בתרומה לא שייך למימר מפייס הוינא. ויש מי שפירש כאן דיהיב על מנת שלא לפרוע, כלומר דיהיב האי מדיר לבעל חוב של מודר על מנת

שלא (יחזיר) [בשיטמ"ק: יחזור] ויפרע ממנו, ואיברא דלישנא דגמרא אתיא שפיר להאי פירושא, מדקאמר דיהיב על מנת שלא לפרוע, ולא קאמר שלוח על מנת שלא לפרוע, כדאמרינן התם בפרק שני דייני, והתם מוקי לה בחד טעמא, והכא בטעמא אחרינא, והיינו נמי דהתם אמרינן רב הושעיא לא אמר כרבה (כסיפא) [בשיטמ"ק: כיסופא] מיהא מי לית ליה, והכא אמרינן טעמא אחרינא דשייך למאי דקאמר דיהיב לבעל חוב על מנת שלא לפרוע מן הלוח, והיינו דקאמר גזרה שלא לפרוע אטו לפרוע. ומיהו אינו מחוור בעיני כלל, חדא דהא לא איצטריך ליה לרבה כלל למימר על כרחין (או) [בשיטמ"ק: אין] כרבנן דחנן מוקמת לה מתניתין, ודאי מסתמא בדיהיב מדיר על מנת שלא לפרוע מן המודר (היא) [בשיטמ"ק: הוא] בדיהיב על מנת ליפרע היינו מלוהו, דהא לדידהו חוזר הוא ונפרע ממנו דמלוה ממש חשבינן ליה, ואם כן אמאי נקט פורע את חובו ליתני מלוהו, ועוד דתנן במתניתין המודר הנאה מחברו לא ילונו, אלמא פורע לו את חובו דקתני פורע על מנת לפרוע היא מתניתין אלא דמדיר יהיב לבעל חוב על מנת שלא ליפרע הא לא מעלה ולא מוריד, דהא כיון דמדינא (בפרע) [בשיטמ"ק: בפורע] סתם חייב הלוח להחזיר לו לפרוע כאילו הלוחו, אם חוזר ונפרע [בשיטמ"ק: הרי זה אסור משום דמלוהו ותנן לא ילוהו, ואם אינו חוזר] (אלו) [בשיטמ"ק: אלא] שנתן על מנת שלא (לפרע) [בשיטמ"ק: ליפרע] היינו נותן לו מתנה, דהא אי בעי יהיב בתורת פרעון וחוזר וגובה, וכל שהוא יכול ליתן ולחזור ולגבות, כשנותן על מנת שלא לגבות היינו מתנה, וכדתנן מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש, אבל לחנן דסבירא ליה דכל שפורע ואפילו על מנת ליפרע אינו יכול לחזור ולגבות דמבריא ארי מנכסיו הוא, אם כן בין בפורע על מנת שיחזור ויגבה ממנו, בין בפורע על מנת שלא יפרע ממנו אינו (אלא) [בשיטמ"ק: לא] כמלוה ולא כנותן מתנה, אלא כמזיק נכסיו על מנת שיבריא ארי מנכסיו חברו, וגרמת הנאה בעלמא היא דקא גרים ליה, והיינו דאמרינן להדיא בגמרא, אלמא מבריא ארי מנכסיו הוא, ואי בפורע על מנת שלא ליפרע ממנו שרי, אפילו למאן דלית ליה מבריא ארי מנכסיו, מנא ליה דהאי תנא סבר דפורע חובו של חברו מבריא ארי מנכסיו הוי, דלמא משום דיהיב על מנת שלא לפרוע הוא מתניתין לכולי עלמא, והא דאמרינן הכא בדיהיב על מנת שלא לפרוע, והתם אמרינן בשלוח על מנת שלא לפרוע, תרוייהו לחד פירושא סלקן, ולישני בעלמא נינהו, ודאמרינן נמי התם (כסיפא) [כיסופא] מיהא (אית) [לפי הגמרא בכתובות ק"ח ע"ב צריך לומר: מי לית, וכן כתב רבינו] ליה, והכא אמרינן גזרה שלא לפרוע אטו על מנת לפרוע תרי טעמי נינהו, והכי קאמר

חדא והתם קאמר חדא וטובא איכא דכותיה. כן נראה לי. ותורם את תרומתו מעשר מעשרותיו דקתני, בתורם ומעשר משל בעל הכרי על בעל הכרי, ובאומר כל הרוצה לתרום יתרום, והא דהוה מוקי לה בגמרא בתורם משלו על בעל הכרי, ההיא אליבא דחנן היא, אבל לרבנן לא אפשר לאוקמה בהכי, דהא קא משתרשי ליה, וכדכתיבנא לעיל.

עמד אחד ופרנס את אשתו הניח מעותיו על קרן הצבי. מסתברא לי דדוקא בפורע ומפרש שמחמת מזונות שחייב לה בעלה הוא נותן לה דבכי האי גוונא הוא אינו חייב לשלם, כיון דלא אמר לו שיפרע לה בשבילו, והיא נמי אינה חייבת לשלם שהרי לא לותה ממנו לא אכלה אלא בתורת פרעון חוב, אבל כשפרנס סתם חוזר הוא וגובה, שכל המפרנס סתם אינו מפרנס בתורת מתנה אלא בתורת הלואה, והראיה [עיין בחושן משפט סימן ר"ד בבית יוסף שכן כתב רבינו בתשובותיו] מיתומים שסמכו אצל בעל הבית דיתומים קטנים אינן יכולין להתנות, ועוד מן [בבא מציעא קא, א] היורד לתוך שדה חברו ונטעה שלא ברשות. ועוד דגרסינן בירושלמי [פרק חמישי הלכה א'] במסכת מציעא, גבי המלוה את חברו לא ידור בחצרו, חד בר נש אשאל לחבריה דינרין אשריתיה גו ביתיה, אמר ליה הב לי אגר ביתי אמר ליה הב לי דינרי, אתא עובדא קומי ר' בא בר בינא [בירושלמי לפנינו גריס: אמר ליה וקים] ומריקא ליה מאי דהוה חזי למשרייה, והכא ודאי בשהשרה אותו בגו ביתיה סתם קא מיירי, ולא במעמידו מפורש בשכר, דאי לא לא הוה אמר ליה אידך הב לי דינרי, ואשרותיה נמי לא באגר משמע, וכן נמי לא משום רבית קאמר, דאם כן לא הוה אמר ליה אלא הב לי אגר ביתי, אלמא כל שמשרה את חברו בתוך ביתו סתם, לא לתורת מתנה ולהעמידו בחנם מתכוון אלא בשכר, וכיון שכן המפרנס אשת חברו סתם, לא בתורת מתנה מפרנס ולא בתורת פרעון חיוב מזונות הבעל אלא בתורת מלוה, והיא או בעלה חייבין לשלם. ונראה לי דכיון שכן המפרנס סתם אשת חברו הרי הוא חוזר ונפרע מן הבעל, כיון שהבעל חייב במזונותיה בתנאי בית דין, דהוה ליה כיורד לתוך שדה של חברו כדאמרן, והוא הדין לזן את עבדו ואת שפחתו העבריים, שאין הבעלים יכולים לומר להם עשה עמי ואיני זנך, דכל המלוה מזונות סתם לאלו כאילו מלוה לאדון, תניא לקמן [מז, ב] בפרק השותפין האומר לאשתו קונם שאני נהנה לך לוח ובעלי חוב באין ונפרעין ממנו, וההיא לא משמע לי דבלוה ממש היא, דאי בשלוחה היא בפירוש מן המלוה בכי הא אין בעל חוב יכול לחזור על בעלה, שהוא לא הלוח את הבעל אלא את האשה, וממנה הוא גובה והיא חוזרת וגובה ממנה, וכמו שפירש רש"י ז"ל במסכת כתובות [קז, ב במשנה דיבור המתחיל חנן וכו']

בפרק שני דייני גזרות, לותה ואכלה תובעה ממנה והיא תובעת מן הבעל. וכיון שכן אם בעלי חוב באים ונפרעים מן הבעל ומדעתו, הוה ליה כמודר הנאה מחברו שפורע לו את חובו דגרם הנאה בלחוד היא, ולא שייך למידק מינה אי כגדולים דמו או לא, בכי האי גוונא דהאי מברית ארי מנכסיו והוא לחנן, ולרבנן דחנן הרי זה אסור לגמרי. ועוד דאי בכי האי גוונא קא מיירי, למה לן לאהדורי בתר ברייתא דהאומר לאשתו, לידוק ממתניתין דבפרקין [לקמן מג, א] דתנן המודר הנאה מחברו, ואין לו מה יאכל ילך אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה לו, הוא נותן לו ובא ונוטל מזה, הלכך על כרחך בשלא לותה היא קא מיירי, אלא ודאי במפרנס סתם, ולוה לאו דוקא לוה בפירוש אלא אוכלת סתם מידו לוה קרי לה, משום דדינא הכי דמלוה היא ולא מתנה, ומיהו ההיא דלוה ובעלי חוב באים ונפרעין ממנו דאייתנין לאו ראיה הוא כל כך, דאיכא לדחויי דלא דמי לפורע לו חובו, דשאני התם שהבעל חייב לשלם מלותה, והלכך איכא לדמויי לחליפי איסור, ולקמן במקומה נאריך בה יותר בסייעתא דשמיא.

דף לד - א

הכי גרסינן : בשלמא למאן דאמר כשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבדה, אבל דבעל אבדה אסורין על מחזיר לא מהדר, היינו דקסבר מקום שנוטלין עליה שכר כו', אלא למאן דאמר אפילו נכסי בעל אבדה אסורין על מחזיר נמי מהדר, אמאי תפול הנאה להקדש. כן הוא בספרים שלנו וכן הוא בפירושי הרב רבי ברוך ברבי שמואל הספרדי, והכי פירושו בשלמא למאן דאמר דמתניתין דוקא בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבדה שמהדר ומשום דמדעם דנפשיה קא מהדר, היינו דקתני מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש, דאי אפשר שלא בשכר משום דמהנה ליה, דנהי דחזרה מותרת דבמצוה קא עסיק, אבל במניח לו דמי שכירותו אין כאן מצוה ומהנהו ואסור, וליתן ליה למחזיר נמי לא משום דמחזיר גברא יקירא הוא ולא בעי למשקל, והכי קתני במקום שנוטלין עליה שכר לא יחזיר בחנם, ואי לא בעי למשקל תפול הנאה להקדש, ולא דמי לפורע חובו דשרי למאן דאמר מברית ארי מנכסיו הוא, דהכא כיון

דמחזיר סתם יכול ליפרע מבעל אבדה כי מהדר ליה בחנם הוה ליה כנותן מתנה. וזה ראייה למה שכתבתי למעלה, דלרבנן אפילו בדיהיב למלוה על מנת שלא לפרוע מן הלוח אסור, אלא למאן דאמר דאפילו בנכסי בעל אבדה אסורין על מחזיר, אבל נכסי מחזיר מותרין על בעל אבדה ורצה מחזיר להחזיר בחנם, אמאי תפול הנאה להקדש הא שרי ליה לבעל אבדה לעכב השכר, וליכא למימר דבגברא יקירא קא מיירי, דלקבל אבדתו שלא בנתינת שכר ליכא גברא יקירא דלא מקבל, ולא איירי מתניתן אלא במחזיר בחנם דלא בעי למשקל דמי, ומתניתן לאו בשניהם מודרים הנאה זה מזה דמודר הנאה מחברו קתני, דמשמע דחד מינייהו מודר מחברו איזה שיהיה, או שבעל אבדה מודר מן המחזיר או כשמחזיר מודר מבעל אבדה. ומשני **אחדא קתני**. כלומר, ודאי מתניתין דקתני מחזיר לו אבדתו, בין בשנכנס בעל אבדה אסורין על מחזיר ונכסי מחזיר מותרין על בעל אבדה, בין בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבדה ונכסי בעל אבדה מותרין על מחזיר מיירי, ומיהו הא דקתני מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש לאו אתרווייהו קאי, אלא אחדא דהיינו כשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבדה, והיינו נמי הא דאמרינן לאידך לישנא, בשלמא למאן דאמר אף כשנכסי מחזיר אסורין מהדר היינו דמתרץ לה מקום וכו' כלומר יכול לתרץ מקום שנוטלים עליה שכר דמוקי לה בשנכסי מחזיר אסורים על בעל אבדה כדתריצנא ללישנא קמא, כן נראה פירושא דהאי שמעתא לפי גירסת הספרים ובפירושי גירסא אחרת וכן בתוספות ז"ל ומפרשים אותה בלשון אחר, וזה נראה עיקר דלפי גירסתם ופירושם יש כמה גמגומין.

לא שנו אלא נכסי בעל אבדה אסורין על מחזיר ומשום פרוטה דרב יוסף לא שכיח. כלומר לא שכיח דאתי עני בההוא שעתא ממש ויפטור עצמו מחמת כך, אבל נכסי מחזיר אסורין על בעל אבדה לא מהדר משום דקא מהני ליה, ולא סבירא ליה השתא טעמא דמדעם דנפשיה קא מהדר ליה, ולדבריו מתניתן לצדדין קתני, מחזיר ליה אבדתו בשנכסי בעל אבדה (אסור) [בשיטמ"ק: אסורים] על מחזיר, אבל בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבדה לא מהדר, אבל תורם לו את תרומתו ומעשר מעשרותיו, וזה קשה דרישא נמי מיירי בשנכסי שוקל ופורע אסורין על מי ששקל ושפרע עליו, והאיך אפשר דרישא וסיפא כשהמדיר עושה כן למודר, ומציעתא כשהמודר עושה כן למדיר, ומיהו ליכא לאקשוויי עלה מאי שנא מפורע את חובו ושוקל את שקלו דשרי, דהתם הוי מבריה ארי מנכסיו ואינו מהנה אותו ממש, אבל הכא כיון (שאלו) [בשיטמ"ק: שאילו] לא החזיר לו את אבדתו לא היתה חוזרות לו עכשיו, אנו רואין (כאלו) [בשיטמ"ק:

כאילו] נתן לו ממש אותה אבדה. [לה, א] ותורם את תרומותיו ומעשר מעשרותיו נמי, משום דהוה ליה כפורע חובו ומבריח ארי מנכסיו הוא, דומיא דשוקל את שקלו, [שם] ומקריב עליו קיני זבין וזבות משום דשלוחי דרחמנא נינהו ולא שלוחתיה קא עביד, ואף על גב דמכשירו לאכול בקדשים גרמא היא ולא מהנה אותו ממש, דכהן בשליחות דנפשיה קא מתעסק, [לקמן לו, ב] [ולמדו] [בשיטמ"ק: ומלמדו] במקום שאין נוטלין שכר על הלמוד, משום דלא חשבינן ליה כמהנה דנמצא מלמד למצוה, [ראש השנה כא, א] ומצות לאו ליהנות ניתנו, והוה ליה [שם] כמודר הנאה מחבירו שתוקע לו תקיעה של מצוה, והיינו דמלמדו דוקא מדרש הלכות ואגדות, אבל אומנות לא דנמצא מהנהו. כן נראה לי. וגרסינן בירושלמי לקמן [כאן פרק רביעי הלכה ה'] גבי מתניתין דלא יעשה עמו באומן דברי רבי מאיר, על דעתיה דרבי מאיר אסור ללמד עליו זכות, ומיהו אנן קיימא לן כמאן דאמר אף בשנכסי מחזיר אסורים על בעל אבדה קא מהדר דמדעם דנפשיה קא מהדר ליה, דמאן דאמר דלא מהדרי ליה הא סלקא ליה מתניתין בקושיא. וכללא דהני מילי (המודר) [בשיטמ"ק: המדיר] את חברו יכול לגרום לו הנאה, והיא שלא תבא ההנאה ממש מזה לזה, והיינו פורע את חובו ושוקל לו את שקלו, וכן [לקמן מג, א] היה לו בית לבנות וגדר לגדור שדהו לקצור, הולך אצל פועלים ואומר להם פלוני מודר הנאה ממני איני יודע מה לעשות, הן עושין עמו ובאין ונוטלין מזה, ובלבד שלא יאמר להם שיעשו עמו והוא פורע, וכן לא יאמר הלוהו ואני פורע, ולא יאמר כל השומע קולי יזון וכדאיתא בכתובות [ע, ב] פרק המדיר, אבל יכול הוא לומר כל הזן אינו מפסיד, שמראה עצמו כנהנה במי שמהנהו ומראה עצמו שיש בדעתו לפרוע, ולא מתחייב ממש ושאינו עושה שליח. ואם יש מצוה בדבר כגון, מלמדו משנה הלכות ואגדות, ואי נמי מבקרו בחליו אף על פי שמגיע הנאה (למלוה) [בשיטמ"ק: לחולה] חשבינן ליה כמתעסק [בשיטמ"ק: בהנאתו של זה אלא כמתעסק] בדנפשיה ונמצא זה נהנה ממילא. ועוד דלא חשבינן ליה כמהנה, דכיון שיש מצוה בדבר הרבה אנשים יש שיחזירו, ואם לא יחזיר זה יבא אחר ויחזיר, ואם לא ילמדנו זה יבא אחר וילמד, ואפילו בשזה אומר [בשיטמ"ק: לו] להחזיר או ללמדו לא אסרינן משום דשליחותיה קא עביד, משום דלא חשבינן ליה במקום מצוה בשליחותיה אלא במה שצריך דעת כתרומה אבל במה שאין צריך דעת לאו בשליחותיה קא עביד, אלא מדעתא דנפשיה קא עביד, אבל היכא שצריך דעת, אף על פי שיש מצוה בדבר ובמצוה קא עסיק אפילו הכי אסור, משום דשליחותיה קא עביד ולשליחותיה לאו מצוה היא ונמצא

מהנהו. ושלא במקום מצוה כל שליחות אסור, דהא מהנהו כשעושה או כשהולך בשליחותו. ומיהו קשיא לי היו מהלכין במדבר ואין לו מה יאכל, דתנן נותן לאחר משום מתנה ואם אין שם אחר מניח על הסלע, למה לי כולי האי ליתן ליה מיד ליד, דמאי שנא ממבקר בחליו דהא מהנהו ממש ואפילו הכי במקום מצוה שרי, והכא נמי מצוה קא עביד דמוטל עליו לפרנסו דההיא אפילו בעני, ועוד דההיא שעתא דאין לו מה יאכל עני הוא, ויש לומר דטעמא דכל הני דאמרינן דבמקום מצוה שרי ושלא במקום מצוה אסור, לאו משום מצוה הוא דנדריס חלין הם [לעיל יג, ב] אפילו על דבר מצוה, ואפילו [ירושלמי שבועות פרק שלישי הלכה ד'] שבועה (וכה"ג אסור) [בשיטמ"ק: בכי האי גוונא שרי] דהא כולל מצוה ורשות הוא ובכולל חיילא שבועה עליה, אלא טעמא דמלתא משום דמסתמא במקום מצוה דנפשיה שלא אדריה, וכאותה שאמרו בשנכסי חולה אסור על המבקר ואפילו הכי נכנס לבקרו משום דמחיותיה לא אדריה, כדאיתא לקמן [לט, א], ואם תאמר אם כן מאן דאמר הכא בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבדה לא מהדר ליה משום דקא מהני ליה, כי מהני ליה מאי הוי מכל מקום במקום מצוה לא אדריה, יש לומר דהתם הוא משום דאחר גמר מצותו יהנה זה מחמת החזרה דהיינו אבדתו שהיא מוחזרת אצלו, מה שאין כן במבקר שאין הנאתו נמשכת אחר גמר מצותו, ומאן דשרי אפילו בשנכסי מחזיר אסורים על בעל אבדה משום דבשעת חזרתו במצוה קא עסיק, ואפילו לאחר גמר מצותו לא חשבינן ליה כמהנה, משום דמדעם דנפשיה קא מהדר ליה ומדנפשיה הוא (דמהני) [בשיטמ"ק: דמתהני], אבל נותן צדקה לעני לאחר גמר מצותו דהיינו לאחר נתינתו מתהנה מיניה המודר, והיינו נמי דלכולי עלמא במקום שנוטלין עליה שכר אסור ותפול הנאה להקדש, ואף על גב דהאי משום מצוה קא מהדר ליה, מכל מקום כיון דאי בעי שקיל מיניה אגריה הרי זה כאילו שכרו של מחזיר נתון לו מן המחזיר לאחר גמר מצותו. ונראה לי דעל כרחך אית לן למימר דהוי טעמא דכל הני משום דבמקום מצוה דנפשיה לא אדריה, דאי לא אף על גב דאיכא מצוה בחזרה מאי הוה, מכל מקום המודר נהנה ואינו עוסק במצוה, ומפני מה הותר מי שנאסר במקום מצוה דאוסר אלא לאו כדאמרן, והיינו נמי דכל הנאה נמי שבאה למודר ממילא על ידי עסק המדיר, אף על פי שמתעסק באותו עסק להנאת עצמו ולא להנאת המודר [לקמן מא, ב], כגון שרוחץ עמו באמבטי קטנה שאסור וכן כל כיוצא בזה, ומכל מקום אפילו [בבא מציעא ל, א] זקן ואינה לפי כבודו שיכול להתעלם מותר הוא להחזיר, דאף על גב שפטרו הכתוב אם לא רצה להחזיר מכל מקום אם מחל על

כבודו והחזיר מצוה קא עביד ונוטל עליה שכר. כן נראה לי. אלא דההוא דאין לו מה יאכל אכתי לא מחוורא לי שפיר, דאי לא יהיב ליה אלא דאזמניה על ככרו מצותו והנאת המודר באין כאחד.

דף לד - ב

הא דאמר רבא היתה לפניו ככר של הפקר ואמר ככר זה הקדש. נראה לי דכשהיה הככר תוך ארבע אמותיו [בבא מציעא י, א] וארבע אמות קונות לו, ולפיכך הקדש תופס בה אפילו קודם שנטלה, הא לאו הכי אין הקדש תופס בה ואפילו נטלה לבסוף, דבשעת הקדש בעינן ביתו שלו, ופירושים אחרים ראיתי ולא נראו לי. ומשום הכי נקט לה בשל הפקר ולא בככר שלו ממש, משום דבעי למסקנא דמימריה דאמר נטלה לאכילה, לומר דאפילו לא אכלה משעה שנטלה לאכלה מעל והיינו דוקא בשל הפקר, משום דכשנוטלה מעל גבי קרקע הוה ליה כנוטל מרשות גזבר דמדאגבהה אפקה לחולין, אבל בככר שלו ממש בשנטלו מרשות עצמו לא עשה ולא כלום, ועד שאכלה או שיתננה לאחרים לא מעל, נטלה לאוכלה מעל לפי כולה דמיד יצאת לחולין, כדאמרינן בפרק קמא דמסכת חגיגה [י, א] גבי נטל אבן או קורה, מה לי הוא מה לי חברו, מדאגבהה אפקה לחולין, להורישה לבניו מעל לפי טובת הנאה (בה) [בשיטמ"ק: שבה]. לפי שלא יצאת לחולין על ידי הגבהתו, לפי שאינו מתכוין לקנותו אלא להקנותו לבניו, ואינהו לא קנו עד דמטיא לידייהו, וכיון דלא קני לא מעל, דתנן נתן לבלן מעל, ואמר רב עלה בפרק הזהב [בבא מציעא מה, א] (דלאו דוקא במחוסר משיכה מיירי דבמחוסר) [בשיטמ"ק: דלאו מחוסר משיכה, מידי אחריני, דמחוסר] משיכה לא מעל עד דמשך, דכל שלא קנה לא נפקא מידי הקדש, אף על פי שיש בידו להקנות, ואפילו בשקבלה כבר האחר כיון שאין דעתו להקנותה עד שימשוך [בשיטמ"ק: כתספורת וכיוצא בו] אבל מכל מקום לפי טובת הנאה שבו מעל, וכדאמרינן נמי גבי קרדום בפרק השואל [שם צט, א], תוס'. ולי נראה דדווקא בשנתנה להם הא לא נתנה לא מעל כלל [בשיטמ"ק: וכל שהוא אינה נוטעה למוכרה או לאכלה אלא ליתנה לאחר מועל בטובת הנאה קרי ליה], דהא (במקדיש) [בשיטמ"ק: במשאיל] קרדום של הקדש, למאן דאמר דלא תקנו משיכה

בשומרים כדרך שתקנו ללקוחות ועד שלא בקע בו יכול לחזור בו, אמרינן התם בפרק השואל משאיל אמאי מעל ליהדר ליה ולא לימעול, ומהאי טעמא דייק התם דמדקתני המשאיל קרדום של הקדש לחברו מעל לפי טובת הנאה שבו, דכיון שמשך אף על פי שלא בקע בו קנאו ולפיכך המשאיל (קנה) [בשיטמ"ק: מעל], אלמא כל שלא קנה לא מעל המשאיל, וכל שאינו משתמש בו הוא אלא שמשאילו מועל בטובת הנאה קרי ליה, ואפשר נמי דאפילו נתנו מועל בטובת הנאה קרי ליה, לפי שהוא אינו נהנה ממנו אלא טובת הנאה בלחוד היא דאית ליה.

אמר ליה פשיטא דאף על גב דיהביה ניהליה במתנה אסור. דאף על גב דככרי אמר ליה ואילו מת או שנתנה לו במתנה לאחר הרי זה מותר, כיון דנפק מרשותיה, וכדאמרינן נמי בסמוך ותנן נמי לקמן [מו, א] בפרק השותפין, קונם ביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או שמכרן לאחר מותר, וביתך וככרי לא משמע אלא כל זמן שהוא שלו הא נפק מרשותו שרי, היינו דוקא בדנפק מרשותו עד שלא בא לרשותו של מודר ואפילו מת יירשנו, משום דאין היורש יורשו אלא לאחר מיתה דכבר נפק מרשות המדיר, ולא מן המוריש באה לו נחלה אלא שהתורה זכתה לו.

הכי גרסינן: **אלא עליך לאפוקי מאי לאפוקי דאי מגנבא איגנב, אמר ליה לא לאפוקי (דלאזמינה) [בשיטמ"ק: דאזמינה] עליה.** וכן הוא ברוב הספרים, והאי אלא עליך לאפוקי מאי לסיומא דמלתיה דרבא הוא, כלומר פשיטא דאסור, ותדע לך דאי לאו הכי למאי קאמר ליה עליך ולאפוקי ככר זה לאיסורא (עליו) [בשיטמ"ק: עליה], דהאי עליך היכי משכחת לה אילימא דבעי לאוסרה [בשיטמ"ק: עליה] אי גנבא מיגנב, והא ודאי לא מסיק אדעתיה, ולא אצטריך לאוסרה עליה כי היכי דלא ליגנבא, אלא ודאי משום דמטריד ליה למיהבה ניהליה הוא דאסר עליה כי היכי דלא ליטרדיה ליה, אמר ליה לא דאזמינה עליה, כלומר הא דאיצטריך לאוסרה דאי אזמינה עליה [בשיטמ"ק: ליתסר מטעם מתנה משום דלא דמי למתנה דמתנה הא נפקיה מרשותיה אבל אזמינה עליה] כי אכיל משל מדיר אכיל. ויש ספרים דגרסי ככרי עליך לאפוקי מאי, דאי גנבא מיגנב אי נמי דאזמינה עליה, ולפי גירסא זו קושיא היא דמקשה רב חייא בר אבין לרבה, כלומר אם איתא דאסירא עליה אפילו בדיהבה ניהליה אם כן למה ליה דאמר ככרי, לימא ככר זה עליך וככרי לאפוקי מאי, ואמר ליה רבה לאפוקי דאי גנבא מיגנב קודם שאסרו עליו דההיא לאו ככרי הוא דאין דעתו עליה על מה שנגנב, אי נמי כיון דאינו ברשותו אין איסורו חל עליו בהקדש, שאינו יכול להקדישו לפי שאינו ברשותו,

אי נמי דאזמניה על הככר קודם שאסרו עליו, דכיון דהזמינו על אותו ככר שוב אינו קרוי ככרו, כן נראה פירוש שיטה זו לפי הגירסא. ויש מי שפירש דאי גנבא מיגנב, שאילו גנבה אחר ונתיאש בעל הככר לאחר שבאת ליד הגנב דהוה כנתנה או שמכרה לאחר ומותר, ואין גירסא זו נכונה כלל, דאם כל (למה) [בשיטמ"ק: לימא] ליה לאפוקי שנתנה או שמכרה לאחר או שמת ויורשה ואזמניה עליה נמי אמאי אינו אסור, אי כבר קנאו לאו ככרו הוא והאי לאו אזמניה הוא, אלא שנתנו לו במתנה קודם לכן, ואם לא קנאו אכתי ליתסר עליה דככרו הוא. וקשיא לי מאי קא מיבעיא ליה, מתניתין הוא בפרקין [לקמן מג, א] מודר הנאה מחברו ואין לו מה יאכל, ילך אצל חנוני הרגיל אצלו ויאמר לו פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה לו, הרי זה נותן לו ובא ונוטל מזה, היה מהלך במדבר נותן לאחר וכו', אם אין עמהם אחר מניח על גבי הסלע, דאלמא מידו לידו אסור, והתם באומר הנאתי עליך או נכסי עליך, ולא באומר נכסים אלו עליך, דההיא בנותן לאחר נמי אסור. ויש לומר דהתם דוקא במדירו מהנאתו, וכיון שכן אם נותן לו מתנה בשעת מתנה הרי הוא נדור ממנו, והיינו נמי טעמא דמחזיר אבדה במקום שנוטלין עליה שכר שתפול הנאה להקדש, אבל באוסר נכסיו כיון שנתנן לו ויצאו מרשותו של מדיר איכא למימר דמודר מותר בהם, דבשעה שהוא נהנה מן הככר לא משל מדיר הוא נהנה אלא משל עצמו, ואמר ליה רבה דלא להכי אדריה מיניה, דאי לא עליך למה לי, והכי קאמר ליה וכל דאתי ממני יהא לך אסור. והא דקא בעי בנתנה לו במתנה, מסתברא והוא הטעם בלקחה ממנו, דכל שבאה לו מיד המדיר הרי זה אסור, דעליך אמר למימר נתנה לו או מכרה לו מהו, והכי נמי משמע בפרק השותפין [לקמן מו, א] דתנן התם קונם ביתך שאני נכנס מכרו לאחר דוקא שרי, הא מכרו לו אסור, אף על פי שבשעה שהוא נכנס לביתו של עצמו הוא נכנס ולא לבית מי שנדר ממנו, ואכתי קשיא לידוק מההיא מתניתין דפרק השותפין לאיסורא, דתנן קונם ביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או שמכרן לאחר מותר, דאלמא לאחר דוקא אבל לעצמו אסור, ויש לומר דדלמא אוסר עצמו בככרו של חברו שאני. כן נראה לי.

קונם ככר זה הקדש. פירוש קונם יהא כהקדש, וכיון שאסרו אכולי עלמא יש בו מעילה ונפדה כהקדש, אבל כשלא אסרו אלא עליו, ואי נמי על אדם אחד לבד ולא אכולי עלמא יש בו מעילה לפי שנאסר עליו, ואפילו הכי אינה כהקדש לפדיון שאין לו פדיון, ודאמרין בריש פרק האשה רבה ביבמות [פח, א] דלמאן דאמר יש מעילה בקונמות יש להם פדיון רבי מאיר היא ובקונמות דכולי עלמא. **ירושלמי [כאן פרק רביעיי הלכה ב']:** ר' בון ב"ר חייא בעי נדר מן הככר מהו לחמם בו את ידיו, נשמענה מן הדא קונם הככר הזה ואכלו בין הוא בין אחר מעל לפיכך יש לו פדיון, אם אמר הרי הוא עלי אכלה מעל בו [אפילו] [בירושלמי לפנינו תיבה זו מיותר] בטובת הנאה שבו דברי רבי מאיר, אחרים אומרים לא מעל לפיכך אין לו פדיון, לא אמר אלא אכלו הא לחמם בו את ידיו מותר, תלמידו דרבי יונה משום ר' בון ב"ר חייא כיני באומר לא אוכלנו ולא אטעמנו לא אסרו עליו אלא לאכילה, עד כדון צריכא נדר מן הככר מהו לחמם בו את ידיו.

הא דבעי מיניה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי ככרי עליך ונתנה לו מי מעל. יש מי שפירש בשלא הוציאו המקבל, ויש מי שפירש בשהוציאו המקבל וזה נראה לי עיקר, מדקא מאריך בלישנא ואמר שכל מוציא מעות הקדש לחולין מעל אף זה מעל, אלמא בכך היתה שאלה.

דף לה - ב

איבעיא להו הני כהני שלוחי דידן הוו או שלוחי דרחמנא הוו. למיפשטא ממתניתין או ממתניתא הוא דבעי, אבל להלכתא ודאי שלוחי דרחמנא נינהו, וכדפשיט לה רב הונא בפרק קמא דקדושין [כג, ב] מהאי טעמא דאי אמרת שלוחי דידן הוו מי איכא מידי דאנן לא מצי עבדינן ושלוחי דידן מצי עבדי.

אלא מחוסר כפרה שאני דאמר רבי יוחנן הכל צריכין דעת חוץ ממחוסר כפרה. כלומר ארבעה מחוסרי כפרה הם דהיינו זב וזבה ומצורע ויולדת, והא דלא פשטיה מהא דרבי יוחנן דאמר הכל צריכין דעת וכו' דאלמא שלוחי דידן הוו, איכא למימר משום דלא אתא למיפשטא אלא

ממתניתין וממתניתא כדאמרן. ואי נמי יש לומר דאי הוה אמרינן דאין צריכין דעת ודאי שמעינן [בשיטמ"ק : מינה] דשלוחי דרחמנא נינהו, דאי שלוחי דידן ודאי צריכין דעת וכדאמר בעלמא [בבא מציעא כב, א] מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם, אבל כי אמרינן דצריכין דעת לא מוכחא מלתא דשלוחי דידן נינהו, דדלמא הכי אמר להו רחמנא לכהני כי יהיב אינש (לדעחיה) [בשיטמ"ק : לדעתיה] הוו שלוחי דידיה להקריב וזה נראה לי עיקר, דאי לא ליפשטוה מהא דתניא בהדיא בערכין [כא, א וב] פרק משקלי עלי, חטאתו ואשמו של פלוני עלי לדעת יצא שלא לדעת לא יצא, ומוכח סוגיא התם דבין בהפרשה בין בהקרבה צריך דעת, ותדע לך עוד דאי לא תיקשי לן הלכתא אהלכתא, דקיימא לן דהכל צריכין דעת חוץ ממחוסרי כפרה, וקיימא לן דשלוחי רחמנא נינהו וכדפשיט רב הונא בקדושין.

קטנה בת לידה היא והא תני רב ביבי כו' קטנה שמא תתעבר ותמות. קשיא לי לימא ליה אימא שמא תתעבר ושמא תמות, והכי נמי מוקמינן לה בפרק קמא דיבמות [יב, ב] ויש לומר דאין הכי נמי דהוה מצי לשנויי ליה הכין, אלא דניחא ליה לשנויי אפילו לפום מאי דסליק אדעתיה דמקשה [בשיטמ"ק : ואי נמי] משום דאי ילדה לאו קטנה היא אלא איגלי מלתא (דמהכא ולהבא) [בשיטמ"ק : דמיהרה להביא] גדלותה, וכדאמר רב ספרא בפרק קמא דיבמות [יב, ב] דבנים הרי הן כסימנין, ואיכא דאמרי עדיפי מסימנין.

הא דאמר רבי יוחנן הכל צריכין דעת. קשיא להו לרבנותינו בעלי התוספות ז"ל הא דאמרינן בקדושין [נה, א] בהמה שנמצאת מירושלים ועד מגדל עדר זכרים עולות נקבות שלמים, והתם לא ידעי בעלים מאן נינהו אלמא אין צריך דעת. ותירצו דהתם כיון שנאבד, דעת הבעלים היא שכל כהן שירצה להקריב יקריב, וכדאמרינן לקמן [לו, ב] גבי תרומה כל הרוצה לתרום יבא ויתרום, ואפילו יש כהן שמודר הנאה חברו ממנו אפילו הכי יכול להקריב כיון שלא עשה אותו שליח ממש, וכדאמרינן לקמן גבי תרומה, ולא איבעי להו הכא אלא (בשר קרבן) [בשיטמ"ק : אלא כשהקרבן] עדיין בבית בעלים, אם יכול כהן המודר הנאה לקחת אותו מבית בעלים להקריבו.

ויש מי שגורס : **שכך כתב לה אחריות דאית לך עלי מן קדמת דנא.** כלומר שהוא כתב לה בשעת נשואין שהוא מקבל עליו אחריות שהוא חייבת קודם לכן. ויש מי שגורס שכך כותבת לו, כלומר שהיא כותבת לו שובר

בשעת קבלת כתובתה, ולפי גירסא זו לא מוכחא מהכא שיהא הוא חייב בקרבנות שהיא חייבת קודם נשואין, אלא אותם שנתחייבה בהן בעודה תחתיו.

דף לו - א

מתיב רב שימי בר אבא אם היה כהן כו'. והא דלא מותיב לה ממתניתן דקתני נמי מקריב עליו חטאות ואשמות, משום דההיא לא מוכחא בחטאת חלב, דדלמא בחטאת ואשם של מצותו דומיא דקיני זבין וזבות, מדלא קתני מקריב עליו קרבנותיו וכדאמרינן לעיל.

ואי אמרת שלוחי דידן הוו אמאי פיגולן פיגול, לימא ליה לתקוני (שותיך) [בשיטמ"ק: שותיך] ולא לעוותי. קשיא לי והא אדם אוסר דבר שאינו שלו במעשה רבה מיהו וכדאמרינן בעבודה זרה [נד, א]. ויש לומר דהני מילי בשאר איסורים, אבל הכא אי בעי שליחות כשהוא משנה שליחותו לעוות נמצא שאינו שליח לכך, ולא הוי כשוחט קרבן אלא כנותר, ולא הוי פיגול וכשר מיהא לא הוי, ואיהו לא קשיא ליה למה אינו כשר, אלא פיגול הוא דקשיא ליה כן נראה לי.

גופא אמר רבי יוחנן הכל צריכין דעת כו'. וכאילו אמר כו' דהא הוה ליה למיתני שכן אדם מביא על אשתו שוטה, ובתר הכי אלא מעתה. כן נראה לי.

האי שוטה היכי דמי כו' אלא הא דאמר רב יהודה מביא אדם קרבן על אשתו שוטה. לא בחטאת חלב קאמר אלא ביולדות, ואי נמי בכל הקרבנות ובפקחת.

שה לבית לאו דאורייתא. כלומר וקטנים אינן צריכין להמנות ואם מאכילים מפסחו לא הוי מאכיל פסח שלא למנויו, דלא אסר רחמנא פסח שלא למנויו אלא להני דאיתנהו במצות תכוסו, אבל הני דלא שייך בהן הנאה לא מתסרי כדין שלא למנויו, מידי דהוי אנשים דרשות. תוספות

דף לו - ב

הא דאיבעיא להו התורם משלו על של חברו צריך דעת או לא, מי אמרינן כיון דזכות הוא לו לא צריך. קשיא לי והא שליחות לאו מדין דניחא ליה או לא ניחא ליה, אלא גזירת הכתוב היא [בבא מציעא כב, א] דמה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם, ותדע לך שהרי האומר לחברו צא ותרום לי והלך ומצאו תרום למאן דאמר חזקה אין שליח עושה שליחות [בשיטמ"ק: שליחותו], אמרינן בריש פרק קמא דחולין [יב, א] שאינו תרום, דדלמא איניש אחרינא שמע והלך ותרום ורחמנא אמר אתם גם אתם מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם, ואף על גב דהתם ניחא ליה שתקנו את כריו. ויש לומר דתורם משלו על חברו שאני, דלא בעינן שלוחו לדעתו אלא בתורם משל בעל הכרי על בעל הכרי, אבל בתורם משלו על בעל הכרי כיון שאינו של בעל הכרי לא בעינן שליחותו ממש, ואין הדבר תלוי אלא אי זכות לו וזכין לו לאדם שלא בפניו, או לאו זכות לו דמצוה דנפשיה עדיף ליה. כן נראה לי.

אלא לדעתא דנפשיה ואי אמרת צריך דעת הא קא מהנה ליה. נראה לי דלישנא יתירה הוא, והוה ליה למימר הכי אלא לדעתא דנפשיה אלמא אין צריך דעת.

תא שמע המקדיש מוסיף חומש, ומתכפר עושה תמורה, והתורם משלו (ע"מ) [על] שאינו שלו טובת הנאה שלו. דכתיב עשר תעשר ונתת אמעשר קאי, כלומר שתהא נתינה ממי שהמעשר ולא קאי אתבואת זרעך כדאמרינן לעיל, ובפרק קמא דתמורה [י, א] מפרש ליה לקרא הכין, שהמעשר תקינו ביה ונתת שתהא טובת הנאה שלו.

במקום שנוטלים על המקרא ואין נוטלין על המדרש. קשיא לי אם כן ליתני מלמדו ובמקום שנוטלים עליו שכר תפול הנאה להקדש, וכדתניא גבי מחזיר לו אבדתו. ויש לומר דאגב אורחיה קא משמע לן, דאפילו במקום שנוטלין שכר על המקרא שרי למישקל, על המדרש לא בעי

דף לז - א

מה אני בחנם אף אתם בחנם. ירושלמי [כאן פרק רביעי הלכה ג']: יכול מקרא תרגום כן תלמוד לומר (חקים) [בירושלמי: חוקים] ומשפטים, (חקים) [חוקים] ומשפטים אתם מלמדין [בירושלמי: בחנם] ואי אתם מלמדין [בחנם] מקרא ותרגום, וכן חכמי מתנייתא נסבין אגריהון, יודן ב"ר ישמעאל אומר שכר בטילן הן נוטלין.

והכי קתני לא ילמדנו מקרא בקטן. תמיהא לי וכי איסור נדר מי מתפיס אקטן, ויש לומר דהכא בקטן מופלא סמוך לאיש עסקינן, וכדרב הונא דאמר במסכת נדה פרק יוצא דופן [מו, א] הקדיש ואכל לוקה, שנאמר כי יפליא לא יחל כל שישנו (בהפלאה) [בהפלאה] ישנו בבל יחל, כל שאינו בהפלאה אינו בבל יחל, ואי נמי יש לומר דאפילו באיסור נדר הוה ליה עליה כבשר חזיר, [יבמות קיד, א] ואסור להאכילו בידים, וזה שהוא מלמדו הרי הוא מאכילו בידים.

דף לז - ב

גדולה מזו אמרו זן את אשתו ואת בניו אף על פי שהוא כו'. תמיהא לי מאי גדולה מזו אמרו דקאמר, דהיא היא שאף הוא חייב להלביש את הבת לכסותה ולתת לה מנכסיו כדי שיקפצו עליה בני אדם לישאה, ועכשיו זה פוטרן וכמו שאמרו בשלהי נערה שנתפתתה [כתובות נב, ב] דאמרינן התם קחו נשים לבניכם ואת בנותיכם תנו לאנשים, בשלמא קחו נשים לבניכם בידו אלא בנותיכם תנו לאנשים בידו הוא, ואמרינן לילבשה לכסייה ויהיב לה מידי כי היכי דליקפצו עלה ואנסבי לה. ויש

לומר דמכל מקום אינו חייב כל כך בחייו שנכוף אותו לכך שיתן לה משלו לפרנסה, כבעל שהוא חייב לזון את אשתו ובניו הקטנים שכופין אותו בבית דין.

בוגרת ומדעתה. וקא משמע לן שאף על פי שאין הבת נשאת לו אלא על ידי דיבור האב אפילו הכי שרי, הואיל ויצאה מרשותו ומדעתה היא נשאת לו. ומכל מקום תמיהא קצת לשון ומדעתה, דלא הוה צריך למימר אלא בבוגרת ואנא ידענא דמדעתה היא נשאת לו. ונראה לי דהאי מדעתה לאפוקי מדעתו, דלא לימא שאם עשאו הוא שליח לדבר עמה על עסקי נשואיו, הרי זה אסור דקא מהני ליה דעביד שליחותיה. אלא דאכתי לא ניחא לי דבכל מידי דלא בעינן דעת משלח משמע לעיל דשרי, אף על גב דעביד שליחותיה ובמקום מצוה, כתורם את תרומותיו ומקריב קרבנותיו, והכי נמי במקום מצוה הוא.

דף לח - א

הא דתנן זן את אשתו ואת בניו. לחנן אתיא שפיר כפשטא דמבריה ארי מנכסיו הוא, אבל לרבנן דחנן איכא לאוקמא במזונות יתרים כך כתוב בתוספות [כאן ב"מ וזן את אשתו]. ואינו מחוור בעיני, דאי במזונות יתרים שאין הבעל חייב בהן, מאי קאמר בגמרא גבי משיא לו בתו, גדולה מזו אמרו זן את אשתו ואת בניו כו', ואי בשאינו חייב באותן מזונות מאי גדולה, ועוד דבהדיא תנן אף על פי שחייב במזונותיהן. ונראה לי דלא שייך הכא פלוגתא דחנן ורבנן, דהתם הוא בפורע לה בפירוש מחמת מזונות הבעל דומיא דפורע חובו של חברו, דלדידיה משוינן לה בכתובות, ולעיל בריש פרקין, אבל הכא לשון במתנה מפורשת שהוא נתן להם מחמת עצמן ולא מחמת הבעל, והלכך לכולי עלמא אינו אלא כגורם הנאה, דכשהוא זן ואינן צריכין מזונות ממילא קא מיתהני מאידך.

מתני': לא יזון את בהמתו בין טהורה בין טמאה. פירוש מפני שמשביחן בדמים ומהני ממש הוי, רבי אליעזר אומר זן הוא את הטמאה, וכדמפרש ואזיל מפני שגופה ונפשה לשמים, מסתברא דלרבי אליעזר מותר הוא לזונה בכל עת, אף על פי שאילו הוא לא זנה וכן הבעלים לא זנוה היתה

מתה ואם כן מהני הוי שהרי (מצילי) [בשיטמ"ק : מצילה] ממיתה מכל מקום כל שעה ושעה הוא מותר לזונה, דכיון דשעה ראשונה היתה בהיתר גם בשניה מותר וכן בכל שעה ושעה, ועוד שהרי זה משיב אבדה.

דף לח - ב

גמרא: המדיר בנו לתלמוד תורה. יש מי שפירש שהאב הדיר את בנו שלא יהנה ממנו מפני שאינו רוצה ללמוד, ואפילו הכי מותר האב למלאות לבן חבית של מים (ולתלות) [ולצלות] לו דג קטן, ומסתמא מדברים קטנים כאלו לא הדירו, וכן פירש הרמב"ם ז"ל [הפלאה הלכות נדרים פרק ו' הלכה י"ז]. ויש מקשים לפירוש זה שאין במשמע לשון זה לשון מתנה אלא לשון שמוש, ודברים שהבן משמש בהן את האב, ועוד דמדיר לתלמוד תורה משמע שמדירו ללמוד, והראב"ד ז"ל [שם בהשגות] פירש שמדיר הנאת הבן עליו כדי שלא יתבטל מלמודו, ואפילו הכי הבן מותר לעשות לו לאב דברים קטנים כאלו שאין בהן ביטול גדול, וכן פירש הרמב"ן ז"ל והביא ראיה ממה ששנוי בתוספתא בכורות [פרק ו' הלכה ג'] מעשה באחד (שהרשי) [בתוספתא לפנינו : שהרצה, וכן ברמב"ן] את בנו לתלמוד תורה והדירו מלעשות מלאכה, והתיר לו יוסי ברבי למלאות לו חבית מים ולהדליק לו את הנר. ירושלמי בשלהי מסכת בכורים [פרק שלישי הלכה ו'] : תני המדיר בנו לתלמוד תורה מותר לו למלאות חבית של מים ולהדליק לו את הנר, רבי יעקב בר אידי בשם רבי יוחנן אף לוקח לו חפצין מן השוק, מה פליגין כאן באיש כאן באשה, אם היה אדם מסויים עשו אותו כאשה, פירוש מסויים אדם חשוב שאין דרכו ליקח חפצין בשוק, כאשה שאין דרכה לקנות בשוק, (לפיכך אם הדירה את בנה לתלמוד תורה מותר ליקח לה חפצים מן השוק, וכן באדם חשוב שאין דרכו ליקח חפצים מן השוק עשו אותו כאשה. ר"מ).

כוס של בית המרחץ. פירש הרמב"ם [הפלאה הלכות נדרים פרק ו' הלכה ו'] שאין בו הנייה, והראב"ד ז"ל [שם בהשגות] השיג עליו דודאי הנאה יש בו, אלא שהוא מותר מפני שיש לו חיי נפש. ותמיהא לי היאך הוא מותר אפילו משום חיי נפש, וכן נמי למאן דמפרש כוס של בית האבל,

והלא המודר הנאה מחברו ואין לו מה יאכל אסור הוא להאכילו כדאיתא במתניתן. ובתוספות פירשו כוס של בית המרחץ כוס מים חמין והיא הנאה מועטת, שלא הדירו מדבר קטן כזה וכדתנן מותר לשתות עמו כוס של צונן. ואינו מחוור בעיני כלל, חדא דלמאן דמפרש כוס של שלום איכא כוס של בית האבל מאי איכא למימר, ומה שהביאו ראייה מדתנן שותה עמו כוס של צונן אינה ראייה, דהתם היינו טעמא דלא נתכוון אלא שלא יאכל עמו כמו שהיה מסרב בו חברו, והיינו דהתם הא נדר בפירוש טיפת צונן ואפילו הכי שרי, וכן מותר ליכנס לביתו ואף על פי שנדר בפירוש לביתך איני נכנס, ואילו במודר הנאה דעלמא אסור הוא ליכנס לביתו אלא דהני לא נגען אהדדי, אלא שמא נאמר דבדברים קטנים כאלו במקום מצוה [לא קפדי אהדדי] לא אדריה, ומיהו בספרי הרמב"ם ז"ל [שם] שבידינו יש ששמעון המדיר, משקה לראובן המודר משל ראובן, ולא התירו אלא שישמשנו בכך שאין שמוש זה אלא הנאה מועטת, וגם זה איני יודע ליישבו, אם כן מה הפרש יש בין שמשמש (עליה) [בשיטמ"ק: עליו] בנתינת כוס זה ובין שמשמש עליו בזמן אחר, ואם מפני שהוא מקרה ועראי יאמר משמשו עראי אבל לא קבע.

דף לט - א

גזירה שמא ישהא בישיבה. פירוש יתר מן המצוה המוטלת עליו ונמצא מהנהו שלא במקום מצוה דנפשיה, וכגון דלא אדריה מחיותיה. מסתברא דלאו דוקא דאמר הכי בפירוש, אלא סתמא דמלתא דכל מאן דמדיר לא מדיר מחיותיה וכגון לאו דוקא, ותדע לך מדתניא חלה הוא נכנס לבקרו, חלה בנו אינו נכנס לבקרו, ואמרינן בשלמא לעולא היינו דשאני בין חלה הוא לחלה בנו, ואם איתא מאן פסקה דבין חלה הוא בין חלה בנו, אי פריש דלא אדריה מחיותיה וחיותיה דברים דשרי, ואי לא פריש בין בזה ובין בזה אסור, אלא דאיכא לדחוייה דסתמא דמלתא בדחיותיה מדכר ומפרש. והראשון נראה לי עיקר, משום דאם איתא מאי קאמר עולא יושב לא משום דאפשר בעמידה, ואי אמר בפירוש חוץ מחיותיה ודאי מסתברא דלא אפקיה לחצאין, אבל השתא דמאומדן דעתא שרי ליה, לא שרינן ליה אלא מאי דלא אפשר ליה בלאו הכי.

אלא לשמואל בשנכסי מבקר אסורין על החולה מאי שנא הוא ומאי שנא בנו. אין הלשון זה מכוון, אלא כך הוה ליה למימר בנו אמאי לא דהא לא אדריה.

[בשיטמ"ק: ולענין הלכה] בשנכסי מבקר אסורין על החולה. במקום שנוטלין שכר על הביקור אסור לבקרו בחנם, ובמקום שאין נוטלין עליה שכר מותר לבקרו עומד אבל לא יושב, גזרה שמא ישהא בישיבה, ועולא נמי לא פליג אדשמואל לענין דינא אלא לענין פירושא דמתניתין, ומשום דברייתא מכרעת לה הכין דקסבר דברייתא פירושא דהא מתניתין היא. אבל בשנכסי חולה אסורין על המבקר פליגי שמואל ועולא, דעולא סבר דדוקא עומד אבל לא יושב הואיל ואפשר בעמידה, ושמואל סבר דאפילו יושב הואיל ואמדינן ליה לדעתיה דלא אדריה מחיותיה בין כך ובין כך שרי, וכסתמא דברייתא דלא פליג בין יושב לעומד, וקיימא לן כותיה דשמואל וכסתמא דברייתא, ומשמע נמי דרבא קאי כותיה מדמפרש טעמיה דשמואל, ושמעינן מיהא דדוקא משום דלא אדריה מחיותיה שרי לכנס לחצרו של מדיר הא לאו הכי אסור, אף על גב דלא עייל לצרכו (לצרכי) אלא [בשיטמ"ק: לצרכיה] של מדיר, דמכל מקום בין כך ובין כך. נהגה הוא.

דף מ - א

אמר ר' אבין א"ר מטרא במערבא סהדא רבה פרת. כלומר, דכשהוא מתרבה הרי זה סימן שגשמים שירדו במערב רבו עליו, לומר שאין טובלין בו דשמא רבו נוטפין על הזוחלין, ובאידך דשמואל דאמר אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד, משום דחיישינן שמא ירבו גשמים וירבו הנוטפין, כאבוח דשמואל דעביד להו לבנתיה מקוואות ביומי דניסון, ופליג אדשמואל, דאמר שמואל נהרא מכיפיה מתבריך, ולעולם טובלין בו משום דמכיפיי מיברך, ולעולם רבו זוחלין על הנוטפין וכדאמרינן בעלמא [ברכות כה, ב] אין לך כל טפח וטפח שיורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחיים, ואם כן אפילו בשעת הגשמים שאנו רואין לעין שמתרבה ממי הגשמים, אפילו הכי טפי מבריך מכיפיה ושרי.

ולענין פסק הלכה פסק (ר"ח) [רבינו תם, הובא בשבת סה, ב בתוס' ד"ה דאמר] ז"ל במלתא קמייתא דשמואל, דפרק בתרא דבכורות [נה, ב] מסתייע מברייתא, דקתני התם רבי מאיר אומר יובל שמו שנאמר ועל יובל ישלח שרשיו, ומה נקרא פרת שמימיו פרין ורבין, וחכמים אומרים פרת שמו שמימיו פרין ורבין, מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מבריד, וכיון דמתניתין מסייע ליה לשמואל אף על גב דפליג רב עליה כותיה עבדינן, והלכך מותר להטביל בנהרות ואפילו בימות הגשמים דלעולים מכיפיה מיברך. אבל ר"ח ז"ל [שבת סה, ב] פסק כרב וכאבוה דשמואל, ושמואל גופיה דידיה סתרון אהדדי. והרי"ף ז"ל [בשבת עמוד כ"ט עיי"ש ברי"ף] גם הוא נראה שפסק כן, לפי שכתב בהלכותיו ההיא דאבוה דשמואל דהוה עביד מקוואות ביומי דניסן, ואף הרמב"ם ז"ל [טהרה הלכות מקוואות פרק ט' הלכה י"ג] הכריע כדבריהם, דכיון דאבוה דשמואל חייש לענין מעשה ועביד מקוואות. ואשכחן נמי לשמואל גופיה דאמר הלכה למעשה אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד, לא דחינן מימריה דאתמר לענין איסורא והלכה, משום חד מימרא דאגדתא דאמר מכיפיה מיבריד, דהא שמואל גופיה דאמר הכי איהו הוא דאמר לענין איסורא, שאין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי. ואיכא למימר דהכי סבירא ליה, אף על גב דנהרא מכיפיה מיבריד, וסהדותיה דפרת במיטרא דמערבא לאו סהדותא רבה היא, דאי נמי רבו טובא לא מסהיד אמיטרא בשעת הגשמים מן הנוטפין, הלכך כולה שתא בר מן יומי תשרי לענין טבילה חיישינן, ואף על גב דאתמר בגמרא ופליגיה דידיה אדידיה בטעמיה פליגי, דאי לעולם מכיפי מיבריד ליתא להא, ומיהו איהו ודאי אמרינהו לתרוייהו, ולא מהדר הדר ביה, אלא מיחש הוא דחייש לספק אסורא, כדאמרינן בעלמא [שבת נו, א]. ביצה כט, א] בכי האי גוונא, השתא דאמר שמואל אסור ותנא דבי שמואל מותר, שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן דאסור. ובמסכת נדה פרק תינוקות מייתי בגמרא עובדא דאבוה דשמואל, ולא מייתי עלה פלוגתא דברייתא, הלכך אין המים לעולם מטהרין בזוחלין, עד שתעמוד על מעיין שלו ותברר לך המשכתו ורביו בפרת ביומי תשרי, ושאר נהרות אפילו ביומי תשרי איכא למיחש, בשעה שרבין לפום דחזינן ממנהגא דההוא נהרא, וכל שכן בשאר נהרות קטנים כגון אלו ששנינו [משניות טהרות פרק ח' משנה ט'] המים המכזבים פסולין, אלו הן המים המכזבין פעם אחת בשבוע, בפלמוסיות ובשני בצורת כשרים, רבי יהודא פוסל, וכל שכן ביום שהגשמים יורדים בו שהנהרות רבין ביותר, דלכולי עלמא אין המים מטהרין בזוחלין, דהא ודאי מן הנוטפין אתו, שהרי אף הנחלים

ושלוליות של נחלים וחרדליות של נהרים מושכין מים בנהרות, ולית בהו כיפה דמיברכי מיניה, ואינהו הוא דמרבו להו לנהרות, ובהא ליכא מאן דפליג כלל דדבר הנראה לעינים הוא, ומאן דמורה בהנך מילי להתירא לא עביד שפיר, עד כאן מהלכות הרמב"ן ז"ל. אבל לפי מה שכתבתי למעלה נראה דאפילו בימות הגשמים היה מתיר רבינו תם ז"ל. ואיכא למידק אשמעתין מדתנן בפרק חמישי של מסכת מקואות [משנה ג'] מעין שהוא מושך כנדל ריבה עליו והמשיכו הרי הוא כמות שהיה, אלמא אין המעין נפסל ברבוי הנוטפין, ותירצה הרמב"ם ז"ל [טהרה הלכות מקואות פרק ג' הלכה י"א] בשריבה כעין המעיין וממקום קביעתו הוא נמשך והולך, אבל בשנחרבה במקום המשכתו נפסל ברובו, והראב"ד ז"ל [שם בהשגות] כתב שאין הדברים האמורים שם אלא במקום שהיה יכול להלך בתחלתו, דלשם אינו נפסל בריבוי, אבל אם נמשך על ידי הריבוי חוץ למקום שהיה נמשך בתחלתו פסול, כל שרבו הנוטפין על מי המעיין, וכתב שכן שנו בתוספתא.

דף מא - ב

רפואת נפש גופו רפואת ממון בהמתו. פירשו בתוספות [כאן ד"ה רפואת בהמתו] לפי שאינו מצוה לרפאות בהמתו, ולומר שאינו מותר אלא במקום מצוה. ואינו מחוור בעיני, דאין לך משיב אבדה גדול מזה, ומדין השבת אבדה הוא חייב לרפאות בהמתו, אלא טעמא הכא דכיון דיכול לומר הטיל לה סם פלוני, והשמר מסם פלוני, הרי היא יכולה להתרפאות על ידי אחרים, וכשיש שם רופא אחר אינו מצווה ברפואת ממונו, וגופו אפילו במקום שיש שם כמה רופאים אחרים מותר לרפאותו, לפי שלא מכל אדם זוכה להתרפאות. ובודאי ממקום שאי אפשר לרפאות בהמתו אלא על ידו מרפא אף בהמתו משום השבת אבידה, דתנן [לעיל לג, א] ומשיב את אבדתו דבמצוה דנפשיה קא עסיק, ואידך במידעם דנפשיה קא מתהני, וכדכתיבנא בריש פרקין. [לעיל לד, א ד"ה לא שנו]. אחר כך מצאתי כך בירושלמי דגרסינן התם [כאן פרק רביעי הלכה ב'], תמן תנינן מרפאהו רפואות נפשות אבל לא רפואות ממון, ר' יודן ור' יוסי חד אמר כאן במדירו מגופו, כאן במדירו מנכסיו, וחרינא אמר כאן בשיש לו מי

שירפאנו, כאן בשאין לו מי שירפאנו, אבל רפואת נפש לא ירפאהו, שלא מכל אדם זוכה להתרפאות. כך מצאתיה, ונראה שיש שבוש בגירסא, והכי גרסינן אם יש לו מי שירפאנו רפואת ממונו לא ירפאנו, [בשיטמ"ק : אלא] רפואת נפש ירפאנו, שלא מן כל אדם זוכה להתרפאות, אבל אומר (להם) [לון] סם פלוני יפה (לו) [בשיטמ"ק ובגמרא : לה], ומינה דברפואת גופו משים לו ביד סם. ויש מי שפירש דדוקא הוא שיהא הסם משל מודר, הא משל מדיר לא דהא קא מיתהני מיניה. ויש מי שפירש דאפילו מדיר מותר, דמחיותיה לא אדריה. ואינו מחוור טעם זה בעיני, דלא אמרו אלא שאם מדיר את חברו אינו מדירו במקום שהוא צריך לו לחיותו כההיא דלעיל, ואפשר נמי שהמודר הנאה מחברו ואינו מדיר עצמו מהנאת חברו [במקום חיותו, ונפקא מינה שאם הדיר עצמו מהנית חברו] ואין לו מה יאכל שהוא יכול להזון משלו, ואף זה צריך עיון, אבל המדיר הנאתו על חברו, שיהא משייר בדעתו שיהנהו במקום חיותו של חברו, בכי הא לא אשכחן, דאם כן [לקמן מג, א] אין לו מה יאכל למה יתן לאחרים, ולמה מפקיר, יאכילנו ביד, אלא שאפשר שדינם עולה יפה, לפי שהוא בעצמו לא נדר במקום מצוה, ומשום כך נכנס ומבקר ומרפאהו רפואת נפשות, וכיון שכן אף לרפאותו בסם שלו מותר דמאי שנא. ואם תאמר אם כן אף הוא מאכילו במקום שאין לו מה יאכל, דמצוה דנפשיה קא עביד, לא היא דהתם לאחר גמר מצותו אידך מתהני משל מדיר, ולא דמי להשבת אבדה, אבל (רפואת) [רפואה] מצותו ורפואתו באין כאחד, והוא שישים לו הוא עצמו, הא ליתן לו ואחר כך (משבחנו) [בשיטמ"ק : מחבשנו] לא שכבר נהנה וצריך עיון.

ואוכל עמו מן התמחוי החוזר. ופירשה בגמרא ר' יוסי ב"ר חנינא מן התמחוי החוזר לבעל הבית, ופירש הרמב"ם ז"ל [הפלאה הלכות נדרים פרק ו' הלכה ט'] שאם אכל שמעון מקערה שהוא יודע שכשיחזירנה לבעל הבית, (יחזיר) [בשיטמ"ק : יחזור] בעל הבית ויניחנה לפני ראובן המודר הנאה משמעון, מותר ראובן לאכול מאותה קערה, ואין חוששין שמא הניח (והותיר) [בשיטמ"ק וברמב"ם לפנינו : נתח טוב] בשבילו, והפירוש הנכון ששניהם אוכלים בקערה אחת גדולה משל אחרים, שיש בה די לשניהם לשתות ולהותיר. וכן פירשו בירושלמי [כאן פרק רביעי הלכה ד'], תני מן הכוס החוזר, איזהו כוס החוזר, תמן אמרין קונדיטין. רבן דהכא אמרי מליי מי (סוכוס קדחין) [בשיטמ"ק : סורס וקדחין] ושתין ומחזירין. ופירושו כתמחוי החוזר לבעל הבית, שיש לו לאכול ולשבוע ולהותיר, ויש שאמרו קונדיטין מפני שיספיק ממנו לאדם במעט, ויש בו בכוס אחד לשתות ולהותיר, וכן פירשה הראב"ד ז"ל [שם בהשגות].

רבי יהודה אומר גדולה בימות הגשמים, וקטנה בימות החמה. ומתניתין כולה רבי יהודה הוא, והכי קתני ורוחץ עמו באמבטי גדולה אבל לא בקטנה, וישן עמו במטה, שרבי יהודה אומר בימות החמה, אבל לא בימות הגשמים.

ואוכל עמו על השלחן. כלומר ולא גזרינן שמא יאכל משלו, ותמיהא מאי שנא מבשר וגבינה שאינן עולין על שלחן אחד, ושמא התירו דאימת נדרים עליהם ומזהר זהירי.

דף מב - א

לימא בהא קמיפלגי דרב ושמואל סברו אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו וכו'. קא סלקא דעתך השתא דבפירושא דמתניתין פליגי, דרב ושמואל מפרשי לה הכין, המודר הנאה מחברו לפני שביעית לא ירד לתוך שדהו, ואפילו הגיע שביעית, שהשביעית מוציאתו מרשותו, ואם בשביעית נדר אוכל הוא מן הנוטית, דבשעת הנדר אין פירות השדה שלו, ואין אדם אוסר פירות חברו על חברו, ורבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש מפרשי לה הכי, המודר הנאה מחברו לפני שביעית, לא ירד לתוך שדהו קודם שביעית, אבל הגיע שביעית אינו יורד לתוך שדהו, אבל אוכל הוא מן הנוטות לפי שכבר יצאו מרשותו.

דף מב - ב

כי אמרו רבי יוחנן וריש לקיש בנכסי כי אמרו רב ושמואל בנכסי אלו. ומהא שמעינן דאף על גב דאמר נכסי, כי אמר אלו אסור, אפילו לכשיצא מרשותו, דאין תופסין לשון נכסי אלא לשון אלו, כאילו אמר נכסי אלו, והכי אתא בירושלמי, ביתך זה משום מה תופסו, משום ביתך, משום זה

נפל ובנאה לית הוא, נשמעינה מן הדא האומר ליורשיו תנו בית חתנות לפלוני, או בית אלמנות לבתי ונפל, היורשים חייבים לבנותו, בית זה, נפל אין היורשים חייבים לבנותו, ומיהו בפירושין נראה, דגרסינן הכא נכסים אלו, ולא גרסינן נכסים, וכן נראה מדברי הרמב"ם [הפלאה הלכות נדרים פרק חמישי הלכה ה' ו'] ומנמוקי מורי הרב ז"ל. ומכל מקום הסכמות דירושלמי מכרעת, דבגופיה נמי אפקריה רחמנא, כלומר השדה מופקר לכל ליכנס, ולא על הפירות.

דף מג - א

אביי אמר גזרה לישראל אטו להשאל וכן כלהו גזירה. והקשו בתוספות [כאן ד"ה אמר אביי] והא תנן [לקמן מב, ב] האומר הריני עליך חרם המודר אסור, ולעיל נמי בפרק ארבעה נדרים, [לא, א], שאני נהנה לישראל לוקח ביותר, כו' אלמא לא גזרינן, וצריך עיון.

דף מג - ב

כך היא גירסת כל הספרים שלנו : **מקצתן לראשון וכולן לשני, זכה שני להשתעבד בראשון.** וברייתא היא בתוספתא [בבא בתרא פרק ט' הלכה ד'] גבי עבדים, וכגון שכתב נכסיו לאחד מעבדיו, ואחר כך כתב לשני שיהיו כל נכסיו שלו, הראשון לא קנה ולא יצא לחירות, כיון ששייר מקצת נכסיו, כדאיתא בגיטין בפרק קמא [ח, ב] ובבבא בתרא [קנ, ב] גבי חמשה עד שיכתבו כל נכסיהם, ושני קנה עצמו דהא לא שייר כלל, וכיון שקנה עצמו גם הוא זוכה במתנתו הלכך משתעבד בראשון, אלמא דעתו ליתן לו אף מה שכבר נתן, כיון שמתנתו הראשונה בטלה, שאם דעתו על

מה שנתן, גם שני לא קנה עצמו, שגם מתנתו אינה במקצת, ושייר מה שכבר נתן לראשון, ויש גירסאות אחרות וזו נכונה.

המפקיר שדהו כל שלשה ימים יכול לחזור בו [מג, ב], רישא רבנן וסיפא רבי יוסי. קא סלקא דעתיה השתא, דטעמא דרבי יוסי כדרבי יוחנן, הפקרו כמתנתו, והכי פירושו רישא רבנן כלומר, רישא דקתני מכאן ואילך אינו יכול לחזור בו רבנן היא, דאילו לרבי יוסי לעולם יכול לחזור בו, עד דאתי ליד זוכה, וחייב במעשר דבר תורה, אלא רבנן הוא, והא דקתני תוך שלש יכול לחזור בו, מדרבנן ומפני הרמאין דמפקרי והדרי בהו, כלומר דכל שחוזר בו בתוך שלשה, מוכחא מלתא דלא הפקיר אלא מפני הרמאות, כדי לפוטרו מן המעשר, וכיון שכן כל שחוזר בו אנו מניחין אותו לחזור בו כדי להתחייב במעשר [בשיטמ"ק: ואמרינן ליה דלא לעשר אלא מיניה וביה כדי שלא יעשר מן הפטור על החיוב ומן החיוב על הפטור] אבל כשלא חזר בו בפירוש אלא שקצר סתם, פטור מן המעשר לגמרי, ולאחר שלשה ימים אף על פי שחזר בו בפירוש, אין מניחין אותו לחזור, אלא מוקמינן ליה אדיניה, משום דכל שעמד כל כך שלא חזר מוכחא מלתא דלהפקר גמור נתכוון זה ולא לרמאות [בשיטמ"ק: דאי אפשר לתקוני בהא ולחלק בין זכה הוא וזכה בו אחר], וסיפא רבי יוסי, והלכך כל שלא זכה בו לא הוא ולא אחר יכול לחזור בו, ואפילו לאחר כמה ימים. והא דקתני משזכה בו בין הוא ובין אחר אינו יכול לחזור בו, לאו [בשיטמ"ק: בחדא] אנפי (אחר') הוא, דאילו זכה בו אחר אינו יכול לחזור בו [בשיטמ"ק: כלל אלא הרי הוא הפקר גמור ופטור מן המעשר, אבל זכה בו איהו אינו יכול לחזור] ולעשר מהאי על החיוב ומן החיוב עליו, ודבר זה תקנת חכמים הוא לעשותו כעין הפקר, כדי שלא תשתכח תורת הפקר אי נמי כדי שלא תחלק [בשיטמ"ק: בין זכה בו הוא לזכה בו אחר, אבל מכל מקום מדאורייתא לא הוי הפקר ואמרינן ליה עשר מיניה וביה, וכדאמר לאוקימתא] דריש לקיש דבסמוך. אמר עולא סיפא רבנן הוא, כלומר אפילו סיפא, והא דקתני על שלא זכה בו לא הוא ולא אחר יכול לחזור בו, ואפילו לאחר כמה ימים, משום דהפקר גרוע הוא, דלא שכיחי דמפקרי הכי. והא דאמר עולא סיפא רבנן (הוא) [בשיטמ"ק: איפשר דרבנן דוקא ולא ר' יוסי קאמר דקתני משזכה בו אפילו הוא אינו יכול לחזור בו אי נמי אפילו רבנן קאמר והוא] הדין רבי יוסי, וטעמא דאינו יכול לחזור בו אפילו לרבי יוסי, [בשיטמ"ק: כדאמרן] ואתא ריש לקיש ואוקמה כולה כר' יוסי כדאמרן, וטעמא דסיפא כדאמרן, ורישא דרישא דהיינו תוך שלשה ימים יכול לחזור בו כדי שלא תשתכח תורת הפקר, ומעשרו מניה וביה, ואקשינן עלה מן המפקיר כרמו ולשחר

השכים ובצרו פטור מן המעשר, ופטור לגמרי משמע, ואי כרבי יוסי אמאי פטור, אדרבה חייב דאורייתא וכדאמרן, אלא שמעשרו מיניה וביה, ואוקימנא הא כרבנן. **איבעית אימא הא דאפקריה באפי תרי, הא דאפקריה באפי תלתא.** כלומר, דטעמא דרב יוסי דמתניתן לאו משום טעמא דלא הוי הפקרא עד דאתי לרשות זוכה וכטעמא קמא דרבי יוחנן, אלא כאידך דרבי יוחנן משום דלא הפקירו באפי תלתא, וכדקתני ואם אין עמהם אחר, וכל שלא הפקיר באפי תלתא לאו הפקר הוא, ורבנן סברי אפילו באפי תרי ואפילו בינו לבינו, וברייתא כולה דהמפקיר שדהו בשהפקיר באפי תרי, וכולה רבי יוסי היא וכטעמא דמפרש לריש לקיש וברייתא דהמפקיר כרמו בשהפקיר באפי תלתא ודברי הכל, אי נמי ברייתא נמי דהמפקיר שדהו נמי ככולי עלמא, ובשהפקיר באפי תלתא, וכטעמא דמפרשינן לעיל לעולא.

רישא רבנן וסיפא רבי יוסי. דקא סלקא דעתא דטעמא דרבי יוסי כרבי יוחנן דאמר דהפקרו כמתנתו ורבי יוסי לא פליג אלא אסיפא דמניח על הסלע הפקירו, וכדמוכח בגמרא, ורישא רבנן דקא סברי דהפקרו הפקר מיד מדאורייתא, ואפילו חזר בו קודם שבא לרשות זוכה אין חזרתו כלום דבר תורה, ולעולם פטור מן המעשר, אלא דמדרבנן יכול לחזור בו תוך שלשה ימים מפני הרמאין, שמפקירין וחוזרין בהן כדי לפטור פירותיהן מן המעשרות, וכדאמרינן לקמן לרבי יוסי, והוא הדין לרישא למאן דמוקי לה כרבנן, מכאן ואילך אינו יכול לחזור בו ופטור לגמרי מן המעשר ואפילו מדרבנן, ותוך שלשה ימים נמי קתני שהוא יכול לחזור בו, דוקא בשחזר בו בפירוש ולא קצרו סתם, אבל קוצר סתם כזוכה מן ההפקר הוא, ואפילו תוך שלשה פטור מן המעשר, וכדתנן המפקיר את כרמו ולשחר עמד וקצרו, חייב בפרט ועוללות ופטור מן המעשר, ועמד ובצרו בוצר סתם משמע, וכל שכן אם זכה בו אחר קודם חזרתו שהוא פטור מן המעשר, דלכולי עלמא משבא לרשות זוכה הפקר גמור הוא. ואם תאמר אם כן מה הועילו חכמים בתקנתם, אף הכא יפקירו ויחזרו ויקצרו מתורת הפקר כדי לפטור מן המעשר, ויש לומר דלא יכלו לתקן יתר מכך, שאם בא אחר ודכה בו ודאי פטור מן המעשר, ואי אפשר לחלק בין שזוכה בו הוא בין שזוכה בו אחר הך לא אפשר, ואי נמי יש לומר שאינו רגילות כל כך שיפקיר ויחזור ויזכה מתורת הפקר, דמתיר שמא יבא אחר ויקדמנו לקצור, אבל רגילים הם להפקיר ולחזור בהן כדי לפטור מן המעשר כל פירותיו מיד, ובזה הוא שהוצרכו לתקן. וסיפא דקתני דאפילו לאחר שלשה יכול לחזור בו רבי יוסי היא, דקסבר דעד דאתי לרשות זוכה לא נפקא מרשות מפקיר ולא הוי הפקר, ואפילו עמד

הוא וקצרו סתם חייב במעשר דבר תורה, ויכול לחזור בו דקתני לאו דוקא חוזר דהוא הדין קוצר סתם כדאמרן, אלא משום דקתני סיפא אין יכול לחזור בו, דאפילו לחזור בו בפירוש אינו יכול תנא רישא נמי יכול לחזור, והא דקתני סיפא (בשיטמ"ק: אינו) יכול לחזור בו, יש לפרש שהוא פטור מן המעשר לגמרי, וכדאמרינן לרבנן דבהא לא פליגי, ועוד שאם לפרש יכול לחזור בו וחייב במעשר דבר תורה, ואינו יכול לחזור בו ולעשר מיניה וביה, אם כן כי קא מקשה לריש לקיש מן המפקיר כרמו ולשחר השכים ובצרו, ליקשי מיניה בין לריש לקיש בין למאן דמוקי לה לסיפא כרבי יוסי, ואיכא למידק כיון דסבירא ליה לרבי יוסי דהפקר עד דאתי לרשות זוכה לא נפקא מרשות מפקיר, כי זכה בו הוא אמאי אינו יכול לחזור ופטור מן המעשר, דהא דבר תורה ממון בעלים הוא וחייב לגמרי (מן המעשר) [בשיטמ"ק: במעשר], ויש לומר דמשום הפקר בית דין נגעו בה, ועשאוהו כאילו בא לידו ולאחר שבא ליד זוכה. ואינו מחוור, דאם כן מאי קא פריך ליה מן המפקיר כרמו, דטעמא דפטור משום הפקר בית דין.

עולא אמר סיפא נמי רבנן היא. ולא דוקא רבנן ולא רבי יוסי דלדידיה לא אצטרכינן לאוקמי טעמא דרבי יוסי משום דהפקר כמתנה אלא משום גזירת מתנת בית חורון כאוקמתיה דרבא, ורבא נמי הא מתניתא כעולא מוקי לה, ומשום הכי התקינן יהא יכול לחזור בו אפילו לאחר שלשה ימים, משום דלא שכיח דמפקרי לזמן, ומוכחא מילתא דהפקר גרוע הוא, ואינו מפקיר אלא כדי לפטור מן המעשר, וכיון שהפקרו גרוע ועוד שהוא חוזר בו חייבוהו לעשר, ואפילו דחוזר בו לאחר כמה ימים.

ריש לקיש אמר רישא נמי רבי יוסי. והא דקתני תוך שלשה ימים יכול לחזור, פירוש לומר שחייב במעשר לגמרי ואפילו לעשר ממנו על פירות אחרים, ולאחר שלשה אינו יכול לחזור בו, כי היכי דלא לישתכח תורת הפקר, ומיהו אינו פטור לגמרי, אלא עשאוהו כהפקר שלא לעשר ממנו על החיוב, אבל כיון דמדאורייתא אינו הפקר לא פטרוהו לגמרי, וחייבוהו שיעשר מיניה וביה וכדמסיק ריש לקיש במלתיה, והיינו דאקשינן עלה מן המפקיר את כרמו ולשחר עמד ובצרו, שאילו הוא פטור אפילו לריש לקיש מן המעשר לגמרי, מאי קא מקשה מיניה טפי לריש לקיש מעולא. ואם תאמר אם כן הא דאקשינן אי הכי אפילו מיום ראשון נמי [בשיטמ"ק: לא] להוי הפקר [בשיטמ"ק: ואמר רבא] מפני הרמאין, דמפקירין והדרין בהון. מאי קא מהני להון, דהא אפילו הדרי בהון חייבין הן לעשר מיהא מיניה וביה, יש לומר דניחא להו דליפקע מחיוב

דאורייתא, ומכל מקום סיפא דקתני דלעולם יכול לחזור בו עד שלא זכה בו לא הוא ולא אחר, היינו טעמא משום דשאני שנה ושבוע דלא שכיחי דמפקרי, ובמלתא דלא שכיחי לא מתקנן ביה מידי דלא לישתכח תורת הפקר, ומיהו אפילו בכי הא תקינו בה דאם זכה בו הוא יהא כזוכה בהפקר, כדי שלא תחלק בין שזכה בו הוא בין שזוכה בו אחר, ולעולם חייבוהו אפילו לדידיה לעשר מיניה וביה.

דף מד - ב

המפקיר כרמו ולשחר עמד ובצרו כו'. ופטרו מן המעשר מדאורייתא קאמר, אבל מדרבנן חייב לעשר מיניה וביה, והיינו דקתני בשלמא לעולא כו' אלא לריש לקיש אמאי פטור מדאורייתא, דהא לרבי יוסי אם חזר בו בתוך שלש ימים חייב לעשר מדאורייתא. ואם כן הכא אמאי פטור, וכתב רבינו תם ולא גרסינן, פירש דלא גרסינן מדאורייתא, ומאי דקאמר פטור בין מדאורייתא בין מדרבנן קאמר, ואיני יודע מי הזקיקו לומר כן, ולפי מה שפירשתי קושייתנו אתיא שפיר לריש לקיש, ותו לא קשיא לן ולא מידי לספרים דגרסי מדאורייתא.

אלא לריש לקיש אמאי פטור מן המעשר. דלרבי יוסי אליבא דריש לקיש אינו פטור לגמרי, שהרי הוא חייב לעשר מיהא מיניה וביה, ופריק כי אמרי אנא לרבי יוסי, והא נמי רבנן היא.

ואיבעית אימא הא דאפקרי באפי תרי הא דאפקריה באפי תלתא. כלומר איבעית אימא רבי יוסי קתני לה, וקסבר הפקר בעי תלתא, והלכך רישא דברייתא בשהפקירו באפי תלתא, ודאורייתא הוי הפקר, אלא שתוך שלשה התקינו שאם יחזור בו שיהא חייב במעשר, וכדפירש"י ז"ל לעיל אליבא דעולא דמוקי לה כרבנן, והיינו נמי ברייתא דמפקיר כרמו בשהפקירו באפי תלתא, וסיפא דברייתא בשהפקירו באפי תרי, והלכך יכול לחזור בו לעולם וכטעמא דפרש"י ז"ל לעיל, והיינו מתניתין דאחר דאוסר רבי יוסי, דהא מתניתין כשאין שם עמהם אחר היא, ורבנן דפליגי עליה דרבי יוסי בהא פליגי, דסבירא להו דהפקר לא בעי תלתא, אפילו מפקיר בינו לבין חברו הפקרו הפקר.

ורבי יוחנן דאמר כרבי יוסי ורבי יהושע בן לוי דאמר כרבנן. ואף על גב דפסק רבי יוחנן הלכה כסתם מתניתין, והכא פסק כרבי יוסי לא קשיא, דכיון דפליג רבי יוסי בה לאו סתם גמור מיקריא, דליקשי לרבי יוחנן דפסק דלא כההיא סתמא וכההיא דפרק החולץ [יבמות מב, ב] דכל הנשים יתארו, וכדכתיבנא התם בסייעתא דשמיא, וקיימא לן כרבנן וכרבי יהושע בן לוי דקשיש מרבי יוחנן, וטהלכה כמותו בכל מקום, כן נראה פירוש שיטה זו, ויש פירושים אחרים וזה נראה יותר נכון.

השותפין

פרק

דף מה - ב

השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורים ליכנס בחצר. פירוש דויתור אסור במודר הנאה, ורבי אליעזר בן יעקב אומר זה נכנס בתוך שלו וזה נכנס בתוך שלו דסבירא ליה דיש ברירה, כדאמר רבינא בבבא קמא פרק שור שנגח את הפרה [נא, ב] גבי בור של שותפין בחצר שאין בה דין חלוקה וכדאיתא בגמרא, ושניהם אסורין מלהעמיד ריחיים ותנור ולגדל תרנגולים בחצר, משום דשותפין בכי האי גוונא יכולין לעכב זה על זה, כדאמרינן בפרק חזקת הבתים [בבא בתרא נו, ב] גבי אלו דברים שיש להם חזקה, אמר רבי יוחנן בכל שותפין מעכבין זה על זה חוץ מן הכביסה. וכיון שהן יכולין לעכב אף על פי שאין שותפין מקפידין זה על זה בהעמדה כדאיתא התם, מכל מקום כל שאינן מקפידין ויתור בדבר שיכול לעכב אפילו על שותפו הוא, או אפילו בחצר שאין בה דין חלוקה, לאו כל כך לייחד לו מקום לתשמישיה ולמעט על חבריה, וכיון שכן ויתור אסור כי האי גוונא, אפילו למאן דאית לה ברירה.

דף מז - א

היה אחד מהם מודר הנאה מחברו לא יכנס לחצר כו'. פרישנא בגמרא שהמודר הזה לא הדירו חברו אלא הוא הדיר עצמו, ונודר שהודר קאמר, והאי בבא לא צריכא אלא משום חדושה דקתני וכופין את הנודר למכור חלקו, כלומר דכיון שהוא גורם איסור לעצמו מחמירין עליו, שמא יפשע וישתמש בחצר שאסרו עליו. ודוקא בשהאחד לבדו נדור מחברו אבל בששניהם נדורים זה מזה לא, דכיון דכל אחד ואחד מהם אסור שניהם נזהרין ומזהירין זה את זה, אבל כשהאחד לבדו נדור חוששין, שמא כשיראה חברו משתמש בחצר אף הוא יפשע וישתמש בה, והאי סיפא משמע דכולי עלמא היא, מדתני לה בתר פלוגתייהו, וטעמא שאף רבי אליעזר בן יעקב חושש, בשאין אסור אלא האחד מהם, שמא ישכח ושמא יעמיד שם ריחיים ותנור ויגדל תרנגולים, והכי נמי משמע בירושלמי [כאן פרק חמישי הלכה א'] דאף רבי אליעזר בן יעקב היא.

היה אחד מן השוק מודר הנאה מאחד מהם לא יכנס לחצר, רבי אליעזר בן יעקב אומר יכול הוא לומר לו כו'. והאי בבא לאשמועינן כחו של רבי אליעזר בן יעקב איצטריך, דאפילו לאיניש דעלמא נמי שרי ליה, משום דאמר ליה לתוך של חברך אני נכנס, ולפום מאי דאוקימנא בגמרא דבחצר שאין בה דין חלוקה פליגי, ופירש רבינא בפרק שור שנגח את הפרה [נא, ב] דבאין ברירה וביש ברירה פליגי, כלומר דכיון שאין בה דין חלוקה ואי אפשר לחלוק, הוברר הדבר דמעיקרא על דעת כן נשתתפו בה, כדי שיהא כל אחד חלקו קנוי לחברו לדריסת הרגל, כמו שאכתוב בגמרא בסייעתא דשמיא, אם כן הא דשרי רבי אליעזר בן יעקב אפילו לאחד מן השוק ליכנס בו, משום טעמא דבשל חברך אני נכנס, מסתברא לי דדוקא כשהוא נכנס אצל זה השני, בין שהוא צריך לבעל הבית בין שבעל הבית צריך לו, לפי שהחצר קנוי לו לדריסת הרגל ולכל מי שצריך ליכנס לו, אבל ליכנס לו לאותו שמן השוק לעצמו שלא לצורך בעל הבית אסור, דאם הקנו זה לזה את החצר לדריסת רגליהם ולכל מי שצריך להם, לא הקנו אותו לכל העולם.

גמרא: בנדרו הוא דפליגי רבנן אבל בהדירו מודו ליה רבנן דכאונסין דמו.
כלומר דלמא כולהו סבירא להו דיש ברירה, ומן הדין אפילו בנדרו שרי,
אלא דכיון דנדרו וגרמו לעצמן קנסין להו לדעת רבנן, ולרבי אליעזר בן
יעקב לעולם עומדים על דינם, ואתיא הא דלא כרבינא דפרק שור שנגח
את הפרה [נא, ב], דאוקי פלוגתייהו ביש ברירה ואין ברירה, או דלמא
בהדירו נמי פליגי ובברירה פליגי, כסוגיא דפרק שור שנגח את הפרה.

תא שמע היה אחד מהם מודר הנאה ופליגי. וקא סלקא דעתיה דמודר
דוקא קאמר, כלומר שהדירו חברו. ואם תאמר והיכי סלקא דעתיה
דמודר ממש קאמר, והא קתני סיפא כופין את הנודר, ואי מודר הוא היכי
קרי ליה נודר. ויש לומר דשמא הוה סלקא דעתיה דרישא דוקא, וסיפא
למודר קרי נודר, לפי שהנדר עליו. בנמוקי מורי הרב רבינו יונה ז"ל.

הכי גרסינן: **מסתברא דקתני סיפא כופין את הנודר כו'.** קשיא לי דלמא
לעולם דאדריה, ומאי כופין את הנודר המדיר, דכיון שאסר הנאתו על
חברו, וחברו (מועכב) [בשיטמ"ק: מעוכב] על ידו מליכנס בחצר ושל
עצמו, כופין את המדיר שימכור חלקו, כדי להתיר את המודר ליכנס בו,
וכן פירשוהו בירושלמי [כאן פרק חמישי הלכה א'] דאתמר התם בתוך
שלי אני נכנס איני נכנס בתוך שלך (ואתמר) [בירושלמי: ואת אמר] כופין
(לו) [בירושלמי: לא] על הדא אתמר אלא על הדא, כופין את הנודר
שימכור חלקו באומר הנאתי עליך, אבל באומר הנאתך עלי לא
[בשיטמ"ק ובירושלמי: בדא]. ויש לומר דלא מסתברא להו לבעלי
הגמרא, שנכוף אדם למכור את שלו מחמת שהוא אוסרו על חברו. ועוד
יש לומר דנודר לשון עומד הוא, ולא משמע להו אלא או במי שאסור עצמו
או במי שנאסר ואפילו על ידי חברו, אבל במי שהוא מדיר את אחרים,
לא שייך ביה לשון עומד אלא לשון יוצא, ומדיר קרי ליה ולא נודר.
והרמב"ם [הפלאה הלכות נדרים פרק ז' הלכה ה'] סמך על הירושלמי,
ופסק כן שלא כסוגית הגמרא שלנו, וזו אחת מן ההשגות שהשיג עליו
הראב"ד ז"ל [שם בהשגות], דאנן לא סמכינן אלא אגמרא דילן. ומיהו
אם היה רגיל להדיר הנאתו על אחרים, בזה קונסים אותו וכופין למכור
חלקו, וכדתניא בתוספתא [נדריים פרק ב' הלכה יא] היה אחד מהם רגיל
להדיר אחרים הנאה על חלקו, כופין את הרגיל למכור את חלקו, וכן היא
נמי בירושלמי [כאן פרק חמישי הלכה ב'] שכופין אותו אם היה נדרן,
ובסוף שמועתינו נכתוב אותו.

אמאי כופין אותו הא מינס אניס. והכי קיימא לן דאין כופין את המודר לפי שהוא אנוס, וכן אין כופין את המדיר את חברו למכור את חלקו אלא אם היה המדיר נדרן, כלומר שהדיר את חברו שני פעמים, וכדאתמר בירושלמי [שם], אבל מי שמדיר את עצמו קונסין אותו למכור, ומיהו בעיין דאי פליגי רבנן אפילו בהדירו לא איפשיטא. ואיכא למידק אמאי לא פשטוה מדתנן [לקמן מז, ב] הריני עליך חרם ואת עלי שניהם מותרין בדבר של עולי בבל, ואסורין בדבר של אותה העיר, ופירשו איזהו דבר של אותה העיר, הרחבה והמרחץ ובית הכנסת, אלמא אפילו בהדירו פליגי, ותריץ הרמב"ן נר"י משום דאיכא למימר דלאו (בשיטמ"ק: אנדרים) קאי אלא אנודרין, אהני דקאמר הרי את עלי (בשיטמ"ק: והרי את עלי) פירוש לפירוש מדקתני אסורין בדבר של אותה העיר, ולא קתני ושניהם אסורים בדבר של אותה העיר (ורחוק) [בשיטמ"ק: ודחוק] הוא קצת, דכיון דקתני ושניהם מותרים בדבר של עולי בבל, ואסורין בדבר של אותה העיר, דאף על גב דמודר אניס כיון דנודר לא אניס [ואסור] תרוייהו אסורין, דאי שרי [בשיטמ"ק: שרינן] מודר לא ציית (המדיר) [בשיטמ"ק: הנודר], ולא פליג בהו רבנן, עד כאן. וזה יותר קרוב אף על פי שהיא מן התימה, האיך נחמיר על המודר כדי שלא יבא המדיר לידי תקלה.

דף מו - ב

מחלוקת בשיש בה כדי חלוקה אבל אין בה כדי חלוקה דברי הכל מותר. ולפי זה אפילו רבנן סבירא להו דיש ברירה, אלא דכשיש בה כדי חלוקה, ואפשר לתקן בחלוקה נתקן, ולא קמה האי אוקימתא.

אלא אמר רב יוסף אמר זעירי מחלוקת בשאין בה דין חלוקה. כלומר דבאין ברירה ויש ברירה פליגי, וכסוגיא דפרק שור שנגח [בבא קמא נא, ב] דרבי אליעזר סברא יש ברירה, ורבנן סברי אין ברירה, אבל בשיש בה דין יחלוקה ואפשר לתקן אפילו לרבי אליעזר בן יעקב נתקן, ואי נמי דלא שייך ברירה בחצר שיש בה דין חלוקה, וכפי הפירוש הנכון דיש ברירה, שנזכה בשמועתינו, וכמו שנכתוב בסמוך בסייעתא דשמיא.

ואמר רב הונא וכן אמר ר' אליעזר הלכה כרבי אליעזר בן יעקב. ותהו בה רבוותא ז"ל דהא רבינא פירשה בשור שנגח את הפרה [לח, א] ביש ברירה ואין ברירה, דרבנן סברי אין ברירה, ורבי אליעזר סבר יש ברירה, ואנן קיימא לן בעלמא דבדאורייתא אין ברירה, וכדפסקינן בהדיא בשלהי מסכת ביצה כרבי הושעיא דאמר בדרבנן יש ברירה אבל בדאורייתא אין ברירה, ואם כן קשיא הלכתא אהלכתא, ואפשר היה לומר דהכי נמי בדרבנן הוא, דהוי ויתור, וויתור אינו אסור במודר הנאה אלא מדרבנן, אבל רבינו תם ז"ל תירץ דהכא הלכה כרבי אליעזר ולא מטעמיה קאמרינן, דאיהו סבר משום דיש ברירה וויתור אסור במודר הנאה, ואנן סבירא ליה דאין ברירה, אבל ויתור מותר במודר הנאה, ולא בחצר שאין בה דין חלוקה בלבד, אלא אפילו בדיש בה דין חלוקה שרי, ולפי פירוש זה אם נדרו הנאה בפירוש מליכנס בחצר אסור, ורבי יצחק ז"ל [שם] לא נראו לו דבריו, דלא מסתברא לדחות כמה סתומות שנסתמו במכלתין כמאן דאמר ויתור אסור במודר הנאה, וכולה פרקין דלעיל כותיה אזיל, ותירץ הוא ז"ל דודאי קיימא לן כמאן דאמר אפילו בדאורייתא יש ברירה מהא דשמעתין, והא דאיפסיקא הלכתא כוותיה בגמרא כרבי הושעיה במסכת ביצה [שם], במאי דקאמר דבדרבנן יש ברירה הוא דאפסק הלכתא כותיה, משום דאיהו היא עיקר פלוגתא דהתם. ויש מביאין ראיה לדבר זה מדתנן בתמורה פרק (כל הפסולין) [כל האסורין ל, א] גבי מחיר כלב, וכן שני שותפין אחד נטל עשרה טלאים, ואחד נטל תשע טלאים וכלב אחד, שעם הכלב כולן מותרין, שכנגד הכלב כולן אסורין, ואקשינן עלה בגמרא ונישקול זה כנגד כלב ולישתרו אידך אלמא יש ברירה ואפילו בדאורייתא. ואינו מחוור, דודאי בדאורייתא אין ברירה דהא קיימא לן כשמואל דאמר האחין שחלקו לקוחות הן, וכדפסק רב נחמן כותיה בפרק השולח [גיטין מת, א] וטעמא (דהמואל) [דשמואל] משום דקסבר אין ברירה, וכדאיתא בהדיא בריש פרק כל הגט [שם כה, א] ואפילו רב דאמר יורשים הם, לאו יורשים ממש קאמר ויש ברירה אלא כעין יורשין קאמר, לפי שדעתן בשעת חלוקה, וכדי לחלק בין לקוחות דקאמר שמואל, למאי דסבירא ליה לרב קא נסיב ליה האי לישנא, וכדמוכח בפרק המוכר את הבית [בבא בתרא סה, א] גבי מוכר בעין יפה מוכר, וההיא דתמורה לאו אליבא דהלכתא פריך, אלא בדרך בשלמא למאן דאמר אין ברירה אלא למאן דאמר יש ברירה מאי איכא למימר אתמר, והרבה בתלמוד כיוצא בה, דפריך אליבא דלא כהלכתא, כההיא דריש פרק האשה שנתארמלה [כתובות טז, א] לימא רוב נשים בתולות נישאות, ואף על גב דקיימא לן דאין הולכין בממון אחר הרוב,

ומכל מקום הכא ודאי משום דיש ברירה הוא, וכסוגיא דפרק שור שנגח את הפרה [נא, ב] ואפילו הכי לא דחינן לה מהלכתא, מדאיפסקא הכא הלכתא כותיה בהדיא, אלא דההיא ברירה לאו ברירה כברירה דעלמא, דנימא השתא לא איברירא ולמחר איברירא כלומר איגלאי מלתא למפרע דשל זה היה, ותדע לך דהכי אמרינן איגלי מילתא דהאי לדנפשיה קא אזיל והאי לדנפשיה קא אזיל, ומעיקרא דיליה הוא, דהא שניהם אסורין להעמיד ריחים ותנור ובכל דבר שהשותפין יכולין לעכב זה על זה, ועוד שהרי במקום שדורך זה עכשיו ידרוך חברו לאחר שעה, אלא פירושה דהאי שמעתא הכין הוא, וכמו שכתב מורי הרב ז"ל מפי רבו הרב ר' שלמה בר אברהם ז"ל, בשיש בה דין חלוקה אסור, דכיון דאיכא כפיית חלוקה מהני ליה הלה כשאינו כופהו לחלוק ומניחו להשתמש בכל החצר, ואפילו רבי אליעזר בן יעקב מודה בה, אבל בשאין בה דין חלוקה שרי, דכיון דעל כרחו של חברו קנוי לו החצר לעולם ליכנס בכולו, אין כח בידו לאוסרו עליו, דהוי כאוסר על חברו את שלו, והיינו יש ברירה דקאמר דכל עידנא דעייל בחצר רואין כאילו מקום דריסת רגלי קנוי לו לבדו, דעל תנאי זה נקנית להם החצר מתחלה, כיון שאין חברו יכול לכופו לחלק וברירה זו מעיקרא קנייה היא דהוי כמאן דזכו בה להיות קניה לכל אחד בפני עצמו, בשעה שתדרוך בה כף רגלו כשיעור דריסתו, ולא אשכתן בשום דוכתא שידמה התלמוד לברירה זו שאר ברירות, אלא ההיא דשור שנגח והיא כיוצא בה, שהבור קנוי כולו להשתמש בו בשעה שמשתמש עד כאן וכן נמי כתב הרמב"ן בפסקי הלכות שו, ומעתה קיימא לן נמי בההוא דבור של שני שותפין דפרק שור שנגח כרבי אליעזר בן יעקב, דהא אזלי לטעמייהו בפלוגתא דהכא, ור"ח ז"ל פסק שם כרבנן ואינו מחוור. ונראה לי דבחצר שיש בה דין חלוקה לעולם אסורין בה, ואפילו לחלוק אותו אסור, כיון שנדרו הנאה זה מזה, אין להם תקנה אפילו בחלוקה, עד שתצא מרשותם או מרשות אחד מהם, וכדתנן מכרן לאחר או מת הרי זה מותר, ומנא אמינא לה שהם אסורין לחלוק, דתנן בפרק ארבעה נדרים [לעיל לא, א] [שאני] [שאני] נהנה לישראל לוקח ביתר ומוכר בפחות, שאין ישראל נהנין לי לוקח בפחות ומוכר ביותר, שאיני נהנה להם והם לי יהנה לאומות, פירוש שאי אפשר לקנות מישראל ולמכור להם בשום צד שהאחד מהם נהנה על כל פנים, ואפילו בזבינא מציעתא, והכי נמי קיימא לן דבעלמא אין ברירה וכשהם חולקין לקוחות הן, וכדשמואל דאמר האחין שחלקו לקוחות הן [בבא קמא ט, א], והלכך כיון שנדרו הנאה זה מזה אסורין הם לקנות זה מזה. ואם תאמר הני מילי לקנות פירות במעות וכיוצא בזה, לפי שאפילו זבינא מציעתא זה

וזה נהנה, שזה צריך לפירות וזה צריך למעות, כלומר שכל אחד צריך חלופי אותו המין שלו, אבל במכר כזה שאינו אלא כעין חלוקה ובירור חלקים בלבד, מה הנאה יש לזה משל חברו, הא אינו נוטל אלא את שלו וממין שהוא נותן הוא נוטל. ליתא, דמכל מקום נהיה הוא כשלוקח כל חלקו לביתו ושאין אחר משתמש עמו בחלקו, ואם הדיר האחד את חברו מנכסים אלו ששניהם שותפין בהם, אין להם תקנה אפילו במכירה אלא כשנשאל על נדרו. [תוספתא כאן פרק ב' הלכה י']: כשם ששניהם אסורין לדור בחצר כך שניהם אסורין לדור במבוי, כשם ששניהם אסורין לגדל תרנגולין כך שניהם אסורים לגדל בהמה דקה [שם הלכה י"א]. היה אחד מהם רגיל להדיר אחרים הניית חלקו, כופין את הרגיל למכור את חלקו, רחבה שדרך רבים מפסיקתה הרי הוא של עולי בבל, ושאין דרך הרבים מפסיקתה הרי הוא של אנשי אותה העיר [שם הלכה י"ב]. המודר הנאה מבני עירו ובא אחר וישב שם שלשים יום מותר בו, מיושבי עירו ובא אחד וישב שם שלשים יום אסור בו, עד כאן בתוספתא.

ומאימתי קרינן ליה נדרן, מסתברא מכי נדר וחזר ונדר, וכן היא בירושלמי [כאן פרק חמישי הלכה ה'] דגרסינן התם, תנא רבי חייא אם היה נדרן כופין (בו) [בירושלמי: דו] אמר ליה אתית קדמאה ועבדית לה הכין תניינא ועבדית לה הכין, מכן ולהלן או שרי נדרך או זבין חלקך.

מתני': המודר הנאה מחברו ויש לו מרחץ ובית הבד מושכרין בעיר. פירוש לאו דוקא, דהוא הדין לבית ושדה אם יש לו בהם תפיסת יד אסור ואם לאו מותר, ומסתברא לי כשהיו מושכרין כבר היא שהוא מתר, אבל אם היה מדור מחברו ואסר בבית המרחץ זה, אף על פי שלאחר מכן השכירן אסור, דלא דמי שכירות למכר דמכר כין שמכרו לחלוטין ואין לו כלום בגופו של קרקע, שוב לא מיקרי על שמו ואינו ביתו ולפיכך מותר, וכדתנן בסמוך ביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או שמכרן הרי זה מותר, אבל זה אף על פי שהשכירן עדיין לא יצאו מרשותו ועדיין על שמו הם נקראים, והאיסור שחל עליהם אינו מסתלק על ידי שכירות, אבל בששכירן תחלה ואחר כך אוסרן אין האיסור תופס בהם, דכיון שאין לו בהם תפיסת יד ופירותיהן לאחר אין יורדין לידי איסור. ותדע לך שאין ללמוד ממכירה להקל בשכירות, שהרי השכירות קל מן המכירה וקל אפילו משעבוד עולמי, דהא בחצר שאין בה דין חלוקה מפני שהוא משעובד לחברו לדריסת רגלו ואינו יכול לסלקו מאותו שעבוד אלא מרצונו, כלומר שאין יכול לכופו לחלוק עמו הרי זה אינו יכול לאסור חלקו אפילו על אחד מן השוק, וכדתנן אומר לו לא לתוך שלך אני נכנס

אלא לתוך של חבירך, ואף על פי שיש למדיר תפיסת יד בכל החצר, ואילו במשכיר שנינו שאם יש לו בהם תפיסת יד הרי זה אסור, אלמא אין שעבוד עולמי חמיר טפי משכירות, וכל שכן מכירה, וכיון שכן אין למדין קל מחמור, והיינו דקתני נמי והיה לו מרחץ ובית הבד מושכרין, דמשמע שהיו כבר ולא קתני להשכיר, אלא שבזה יש לדחות דדלמא משום רישא נקטי לה, דאם יש לו בהם תפיסת יד אסור, לאשמועינן דאף על י שהיו מושכרין כבר אם יש לו בהן תפיסת יד אסור, ומכל מקום לא מסתברא הכין דהשכיר לבסוף עדיף לאשמועינן דכחא דהתירא עדיף, לאשמועינן בשאין לו תפיסת יד מותר, אף על י שהשכירן לאחר שירד להם איסור קונם, ועוד מדקתני בסמוך לביתך שאני נכנס ומת או שמכרן לאחר הרי זה מותר, ואם איתא ליתני השכירן וכל שכן מכרן, אלא ודאי שכירת דלבסוף אינו מויא מידי איסור שכבר ירד לנכסיו, וכל שכן כשהשכירן למודר בעצמו, דהא אפילו מכרן לו אסור, כדבעינן למיכתב בסייעתא דשמיא. אבל הא קא מיבעיא לי אם הדיר את השוכר בעצמו לאחר שהשכירן לו, והיה לו בהם תפיסת יד אם הוא אסור אם לאו, מי (שני) [שאנו] שוכר מאחד מן השוק, ומצי למימר ליה לתוך שלי אני נכנס, או דלמא לא שניא [בשיטמ"ק: ונראה לכאורה דלא שניא, שוכר לא שניא], אחר שיש לו למשכיר בהם תפיסת יד אסור, דהא גבי שותפין כל שהוא יכול ליכנס ביצר יכול לומר לתוך שלי אני נכנס, אף אחר מן השוק יכול לומר לא לתוך שלך אני נכנס אלא לתך של חברך אני נכנס, וכיון שכן הואיל ואחד מן השוק אינו יכול ליכנס בהם כיש לו תפיסת יד, ואינו יכול לומר לתוך של שוכר אני נכנס, אף השוכר בעצמו אסור, ועוד דאם אתא דהשוכר מותר אפילו ביש לו בהם תפיסת יד, ליתני והיו לו מרחץ ובית הבד מושכרין בידו, בין יש לו בהם תפיסת יד בין אין לו בהם מתר, דכחא דהיתירא צריך לאשמועינן, וליתני תו היה אחד מן השוק מודר ממנו הנאה, אם יש לו בהן תפיסת יד אסור, וכדתניא לעיל בבא באפי נפשה, בהיה אחד מן השוק מודר ממנו הנאה, אף על גב דחד דינא אית להון, כל שכן הכא דאשתני דינא בין שוכר לאחר, והלכך המשכיר בית לחברו בחצרו, ואסר עליו הנייתו השוכר (מותר) [אסור] ליכנס בחצר, שהרי יש למשכיר תפיסת יד בכל החצר [בשיטמ"ק: אבל שוכר שאסר הנייתו על משכיר יכול משכיר ליכנס בחצר], שיכול לומר לו לתוך שלי אני נכנס כן נראה לי. ואיכא למידק אשמעתין, דהכא משמע שאין המשכיר יכול לאסור על השוכר בכל ימי שכירתו, דכל שאין בהם תפיסת יד כקנויה הוא לו, ואילו בערכין משמע איפכא, דאמרינן התם בפרק משקלי עלי [כא, א] המשכיר בית לחברו הוקדישו והדר בו מעלה שכר להקדש, פירשו לה

התם דהכי קאמר הקדישו משכיר השוכר מעלה שכר להקדש, ואקשינן והדר בו מעלה שכר להקדש היכי דייר ביה במעילה קאי. אלמא יכול לאוסרו על השוכר, ותרצו בתוספות [כאן ד"ה אם יש לו תפיסת יד למשכיר אסור] דהתם במקדש בפירוש בתים אלו, והוא הדין להכא כשאסר לו בית זה בפרט, אבל הכא שאני שאסר לו סתם, שאין דעתו על מה שכבר השכיר, ולא נשאר בו שום תפיסת יד, ולדידי קשיא לי לתירוץ זה, משום דבשלהי פרקין דלעיל [מג, א-ב] לא קמה הדין סברא, גבי מפקיר, דאמר רבי יוחנן כל המפקיר אין דעתו על מה שהופקר, ואותבינן עליה מדתניא מקצתן לראשון וכולן לשני זכה שני להשתעבד בהם כראשון, ואיתותב, אלמא דעו של אדם על כל מה דאית לה, ושמא נחלק בין הא לההיא דבהפקר ומתנת עבדים שאינו כלום, לא יצאו מרשותו אף הוא דעתו עליהם, אבל הכא דודאי יצאו לירותיהן אין דעתו עליהן. ויש מי שתירץ דקונמות שאני, דאלמוה רבנן לשעבודיה דשוכר שאין יכול לאסור עליו בקונמות כיון שאין מקדישו והוי חולין לכולי עלמא וכדאמר בפרק אף על פי אלימי אלמוה רבנן לשעבודיה דבלע. וכן נמי בריש פרק המדיר [שם ע, א] כיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה. אבל התם שמקדיש לגמרי ההקדש תופס בו ואוסרו עליו, וכן הורה רבינו תם ז"ל [כאן בתוספת ד"ה אם יש לו תפיסת וכו'], ומיהו אכתי קשיא הא דאמרינן בפרק אף על פי [נט, ב] ולקמן בפרק אלו נדרים שהוא מפר [פ"ו, מ"ט], הא לא דמיא אלא להאומר לחברו שדה שמשכנתי לך לעשר שנים לכשאפדנה ממך תקדוש דקדשה, דאלמא קודם שיפרדנה לא קדשה, ויש לומר ההיא דפרק משקלי עלי [ערכין כא, א] בשלא הקדים שכרו למשכיר, דכיון דלא סגיא שלא יתחייב השוכר בשכר להקדש, הלכך יש להקדש יד וזכות בכל הבית, כמו שהיה למשכיר, וחל ההקדש על הבית, הלכך כי דייר ביה במעילה קאי, וכן פירשו בירושלמי [פסחים פרק רביעי הלכה ט"ו] שאם קדם שוכר ונתן שכר משכיר מותר. ומיהו ההיא דפרק אף על פי [נט, ב] דלכשאפדנה, דמשמע דקודם דייה לאקדשה, הני מילי מה שהוא כנגד חובו, אבל מה שהוא יותר מכנגד החוב מהשתא קדוש, שהרי יכול הוא אפילו למוכרו מעתה, וכדאיתא בפרק איזהו נשך [בבא מציעא עג, ב] גבי עובדא דמרי בר רחל.

וכן שדך קונם למה שאני לוקחו. כלומר אם אקחנו ממך מת או שמכרן לאחר מותר, מסתברא לי דהא דקתני מכרן לאחר דמשמע דמכרן לאחר, הא למודר אסור אפילו אביתך שאני נכנס קאי, ולומר דאף על גב דלא אסר על עצו אלא כניסת הבית אבל שאר ההניות לא, אפילו הכי אם מכרן לו הרי זה אסור ליכנס בהם, כיון שלא היה יד אחר באמצע, שלא תאמר

כיון שלקחון זה ממנו קודם שנכנס שם, וכשהוא נכנס עכשיו לא לבית חברו הוא נכנס אלא לביתו של עצמו, דכל שהוא אומר ביתך שאני נכנס הכי קאמר, כל שלא אוכל ליכנס בה אלא מחמתך יהא אסור עלי בקונם, והוה ליה כככרי עליך, דאסיקנא לעיל בריש פרק אין בין המדור הנייה, [לה, ב] דאפילו נתנו לו במתנה הרי זה אסור, ואף על גב דקודם שיהנה ממנו כבר בא לידו, וכשהוא נהנה מככרו של עצמו הוא נהנה, וכדמפרש טעמא התם דעליך אמר ליה, דאף על גב דמשעת נתינה ואילך לאו ככרו הוא, הרי קאמר ליה כל שיבא ככרי ממני לך יהא אסור לך, והכא נמי לא שניא. ותדע לך שאם לא כן הכא אמאי עראבינהו ותנינהו לביתך שאני נכנס ושדך שאני לוקח דזה מותר אפילו בשמכרן לו ושדך הוא אסור עד שתהא יד אחר באמצע, וכיון שכן ההיא דככרי עליך לאו דוקא נתנה לו במתנה, אלא הוא הדין לשמכרה לו, וכמו שכתבתי גם שנס במקומה, אחר כך מצאתי במגילת סתרים למורי הרב רבינו יונה ז"ל כדברי. (האומר) [בשיטמ"ק: שהאומר] לחברו פירותי עליך, או אכילת פירות עליך, אסורין עליו אף בלקיחה [בשיטמ"ק: ביתר].

בית זה שאני נכנס בו' מת או שמכרן לאחר אסור. ירושלמי [כאן פרק חמישי הלכה ג']: ביתך זה מה את תופסו משום ביתך או בית אלמנות לבתו ונפל היורשים חייבים לבנותו, בית זה נפל אין היורשים חייבים לבנותו. עד כאן.

דף מז - א

גמרא. הכי גרסינן: **בעי אבימי קונם לבית זה שאתה נכנס ומת או שמכראו לאחר מהו, אדם אוסר לחברו דבר שברשותו לכשיצא מרשותו אסור או לא.** פירוש דלא דמי לאומר בית זה שאני נכנס שאם מת או שמכרו אסור, דהתם באוסר על עצמו והבית הזה אסר על עצמו, ומה לי של זה ומה לי של אחר, שהוא לא אסר ביתו של ראובן אלא הבית אסר על עצמו, ואדם אוסר על עצמו נכסי חברו, אבל באוסר על אחרים שאין אדם אוסר נכסי חברו על חברו ולא מצי אסר, וכל שאמר בית זה שאינך נכנס, כיון שעכשיו הוא ברשותו, מי מצי אסר אפילו לכשיצא מרשותו,

ובאוסר סתם ואי נמי אפילו אומר בפירוש לכשיצא מרשותי, ותדע לך דהא קא מייתי לה מדתניא בחייו ובמותו אם מת לא יירשנו, ולא דחי דלמא שאני התם דקאמר לה בחייו ובמותו, וכדדחי לה בשלהי פרק אין בין המודר [לעיל מב, א] ומיהו לענין הלכתא אפילו באומר סתם נמי בית זה שאינך נכנס אסור, מדמייתי מינה ראייה להדיא בשלהי פרק אין בין המודר, ואף על גב דדחינן שאני התם דקאמר בחייו ובמותו דחייה בעלמא היא, וספיקא דאורייתא היא ולחומרא אזלינן. כן נראה לי.

בחייו ובמותו אם מת לא יירשנו. וסיפא דהא מתניתין נותן לבניו או לאחיו, ואם אין לו לזה ובעלי חוב באים ונפרעין ממנו, איתא בפרק הגוזל קמא [ב"ק קח, א-ב], ומשמע שיתן המודר לבנו או לאחיו לאחר מיתת אביו קאמר, וכן כתב הרמב"ם [הפלאה הלכות נדרים פרק ה' הלכה ח'] וכתב הוא ז"ל והוא שיודיעם שהם הנכסים שאסר עליו אביו, ולמד זה ממה שאמרו גבי מתניתין [שם קח, ב וקט, א] דהגוזל את אביו ונשבע לו ומת הרי זה משלם קרן וחומש ואשם לבניו או לאחיו, ואם אינו רוצה או שאין לו לזה ובעלי חוב באין ונפרעין ממנו, ואמר רב יוסף ואפילו לארנקי של צדקה, אמר רב פפא וצריך שיאמר זה גזל אבי. וקשיא לי הא כיון דאסרינהו עליה בקונם שוינהו עליה עפרא בעלמא כשאר איסורי הנאה והיכי מצי יהיב להו לבניו או לאחיו, וכיצד בעלי חוב דידיה נפרעין ממנו, כלומר וקרעינן ליה לשטרא דבעל חוב, אדרבה הוא אסור ליתנו כשאר איסורי הנאה. ואם הוציא מעל, ובעל חוב שזכה בנכסים מן ההפקר הוא זוכה, דהוה ליה כחמץ בפסח וכערלה וכלאי הכרם. והראב"ד פירשה על אב המדיר, וזה לשונו האומר לבנו קונם אי אתה נהנה לי בחיי ובמותי ודאי נכסיו אסורין עליו לעולם, והאי דקאמר לזה ובעלי חוב באין ונפרעין ממנו, אקשינן עליה בנדרים לזה ובעלי חוב באין ונפרעין, והא מתהני מנכסי אבוה שפורע חובו מהם, אלא באומר כל הזן אינו מפסיד, אי נמי בחנוני הרגיל אצלו נתן לו סתם ונוטל סתם, עד כאן לשונו. ואף על פי שלא הקשו על זה כלל בנדרים כמו שכתב הרב ז"ל, אלא שדמה אותם הרב ז"ל לאותה שהקשו בשמעתין, מן האומר לאשתו קונם שאתה נהנה לי לזה ובעלי חוב באים ונפרעין ממנו, ופירקה הוא ז"ל על דרך מה ששנינו בפרק אין בין המודר, במי שמודר הנאה מחברו פורע לו את חובו, מכל מקום נראה מדבריו שמחיים דאב קאמר, ובאין ונפרעין מן האב מדעת האב קאמר, ירושלמי [כאן פרק חמישי הלכה ג'] על ההיא דמתניתין דפרק הגוזל א"ר ירמיה (חמיתיד) [בשיטמ"ק: חמי היד] תנינן הכא האומר לבנו קונם שאי אתה נהנה לי אם מת יירשנו, בחליו ובמותו

אם מת לא יירשנו, מה בין אהן דאמר חדא חדא לאהין דאמר תרתי תרתי. עד כאן בירושלמי.

הא דאיבעי ליה לרמי קונם פירות האלו על פלוני מהו בחילופיהון. לאו דוקא בקונמות קא מבעיא ליה ומשום חומרא דקונמות, אלא כחליפי כל אסורי הנאה קא מבעיא ליה חלופין, או כגדולים דמו או לא, תדע לך דהא קא מייתי ליה ראייה מן המקדש בערלה ולקולא קא מייתי, והכי קאמר מי אמרינן הא דתנן אסור בחילופיהון לאו משום דחליפין איסורי הנאה דבעלמא אסורין אלא משום דדעתו של אדם אפילו מחילופיהון וכיון שכן כשאוסרין על עצמו הרי אסורין ואע"ג דחילופיהון אינן בעולם דהא הוה אוסר על עצמו בקונם אפילו דבר שלא בא לעולם, אבל גבי חברו שאין אדם אוסר על חברו דבר שאינו שלו, אף הוא אינו יכול לאסור עליו החליפין, שהחליפין גם כן דבר שלא בא לעולם הם, או דמאי טעמא דמתניתין לאו משום דעת האוסר אסרינן להו לחליפין עליה, אלא משום דכיון דאמר אלו שוינהו אנפשיה כחתיכת איסורי הנאה, ואשמועינן דחלופי איסורי הנאה אסור כגידולין, והלכך באוסר על חברו ונפשו עליו אסורי הנאה הרי זה אסור אפילו בחלופין כגדולין, כי קא מיבעי ליה נמי לאו להחליפין לכתחלה קא מיבעי ליה דהא ודאי אסור, דכל שהוא אסור בהנאתה אסור למוכרו ולהחליפו, וכדאיתא בהדיא בפרק כל שעה, דאמרינן התם כל מקום שנאמר לא תאכל לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע, ואקשינן עליה מנבלה ופרק שאני נבלה דגלי בה קרא דכתיב או מכור לנכרי, דאלמא אי לא שריא רחמנא בהדיא לזבונה אסור משום אסורי הנאה, אלא בשעבר והחליפין קא מיבעיא ליה, ולאותו ממש שעבר להחליפין קא מיבעיא, ומשום קנס חכמים, אבל לאדם אחר שלא החליפין ודאי מותרין ואפילו מדרבנן, וכדתניא [תוספתא פסחים פרק ב' הלכה ג'] חמצן של עוברי עברה לאחר הפסח מותר מיד מפני שהם מחליפין, וסברוה התם בריש פרק קמא דחולין דהיינו ר' יהודה דאמר חמץ לאחר פסח אסור, או דלמא משום דחילופיהון כגדולין דמו. קשיא לי אדרבה הול"ל דחליפי קונם מיהא עדיפי מגדולין, דקונם כהקדש והקדש תופס דמיו מדאורייתא, וגדולי הקדש אינן כהקדש אלא מדרבנן, וכדתנן [מעילה יג, א] הקדיש בור ונתמלא מים שובך ונתמלא יונים, אילן ונשא פירות, מועלין בהן ואן מועלין בגדלין, ויש לומר דשאני קונמות דאין לו פדיון, ואינו כהקדש אלא לרבי מאיר, ואפילו לרבי מאיר אם אמר ככרי עליך שהוא קונם פרטי אין לו פדיון, כדאיתא לעיל בפרק פרק אין בין המודר, אבל גדוליו

אסורין אפילו בדבר שזרעו כלה בקונמות שעשאו כגדולי תרומה.

דף מז - ב

האומר לאשתו קונם שאני נהנה לך וכו'. פירוש לאו מה שאני נהנה ממך קאמר, אלא הנאתי לך קאמר, והלכך אף היא אסורה ליזון משלו, ובמקצת פירושים מצאתי קונם שאני מהנה לך, וכן מצאתי במקצת ספרים. ואם תאמר והא משתעבד לה והיכי מצי מדיר לה, איכא למימר דאדרה כשהיא ארוסה קודם שהגיע זמנה לינשא, ואחר כך הגיע זמן ולא נשאת, וכדאוקימנא בריש פרק המדיר [כתובות ע, ב] ההיא דיעמוד פרנס.

לוה ובעלי חוב באין ונפרעין ממנו. וקא סלקא דעתא דמותרת ללוות לכתחלה קאמר, ובעלי חוב באין ונפרעין ממנו לפי שהוא חייב לפרוע מזונותיה. ואם תאמר לרבנן דחנן דאמרי ישבע כמה הוציא ויטול האיך הוא פורע את חובה, והלא הוא לדברי רבנן כאילו נותן מידו לידה וכמו שאסור גם כן לדבריהם המודר הנאה מחברו לפרוע את חובו, כדאיתא לעיל בריש פרק אין בין המודר [לג, א] ובפרק בתרא דכתובות [קא, א], דהוה ליה כאילו מלוה מידו ליד המודר, ואי אמרת דאתיא כחנן אכתי לא ניחא, דלדידיה נמי פשיטיא דמותר לפרוע את חובה ואין כאן משום חליפין אלא הראי זה כפורע לה את חובה, תנן בפרק אין בין המודר דשרי המדיר ומודר דעלמא, ותירצו בתוספות דלא נחלקו חנן ורבנן אלא במפרנס סתם, אבל המלוה בתורת הלואה יפרע מן הבעלים לכולי עלמא, והלכך משכחת לה שהוא חייב לפרוע אפילו לחנן, ומיהו באין נפרעין ממני לכולי עלמא, ולא דמי לפרוע חובו דאסור לרבנן, דהתם הוא לפי שהלה הזה שהוא המדור חייב לשלם לפרוע זהו שהוא המדיר, והלכך בשעת הפרעון שפרע המדיר לבעל חוב של מודר הוה ליה כאילו מלוה למודר מיד ליד, אי נמי כאילו אמר ליה מודר למדיר הלויני ופרע לי חובי לפלוני, אבל כאטן שעמד ולותה ואכלה האשה אינה חייבת כלל, אלא הבעל שהוא חייב לפרוע ועליו הוא מוטייל, ונמצא שהוא מתחייב ממילא על ידי מלותה של זו. ולדידי לא ניחא לי כלל, חדא דהא ודאי לא משמע

הכין לכאורה שאם עמדה היא ולותה ואכלה שלא תהא היא חייבת למלוה, אלא שיתבע המלוה לבעל, שהרי הוא בפירוש הלוח לה ולא לבעל, ורש"י ז"ל פירש כן בשלהי כתובות (קז, ב ד"ה מתניתין), בשמעתין דפוסקין מזונות (לאשה אשה) [בשיטמ"ק ובגמרא שם: לאשת איש] שעמדה ולותה ואכלה, שהיא תובעת מן הבעל והמלוה תובע ממנה, ועוד קשיא לי אם כן אמאי שביק מתניתין דפרק המדיר וקא דייק מברייתא, דתנן בפרק המדיר (שם ע, ב) המדיר את אשתו עד שלשים יום יעמיד פרנס, ואמרינן עלה בגמרא ופרנס לאו שליחותיה קא עביד, ואוקימנא באומר כל הזן אינו מפסיד, והתם ודאי פרנס בתורת הלואה יהיב לה, דלאו בשופטני עסקינן דליתן לה במתנה על סמך שיחזור הבעל ויתן לו כנגד מה שנתן הוא לאשתו, שאילו נותן סתם הרי הוא כנותן במתנה, לפי מה שכתבנו אליבא דחנן והניח מעותיו על קרן הצבי, ולא כאותה ששנינו לעיל המודר הנאה מחברו ואין לו מה יאכל, הולך אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו פלוני מודר ממני הנאה ואין לו מה יאכל ואיני יודע מה אעשה לו, הרי זה נותן לו, כלומר בתורת הלואה ולא בתורת מתנה, ובא ונוטל מזה, וכדמייתי לה נמי התם בפרק המדיר עלה דההיא, ואם איתא לידוק מהתם, ואיהי עדיפא דשרינן ליה אפילו למימר נמי כל הזן אינו מפסיד, ועוד דההיא לא הוי מצי לדחוייה דלמא בדיעבד כדדחי הא ברייתא דלוה. אלא נראה לי דפלוגתא דתנן ובני כהנים גדולים במפרנס בפירוש בתורת פרעון, שאומר לה הריני פורע לך מזונות שחייב לך בעליך, ודומיא דפורע חובו של חברו, דעלה קא מייתי לה לעיל בריש פרק אין בין המודר וכן בפרק שני דייני גזירות דכתובות, וכיון דבתורת פרעון נתן לה ובלא מצות הבעל, קסבר חנן דאינו אלא כמברית ארי מנכסיו, ורבנן סברי דאינו אלא כמלוה, אבל אם עמדה היא ולותה הרי זה לא הלוח כלום את הבעל אלא (לא) [להו] הלוח בפירוש, והיא חייבת לשלם לבעל חוב והבעל חייב לשלם לה, והיינו אידך דפרק המדיר דיעמוד פרנס ושרינן ליה אפילו למימר כל הזן אינו מפסיד, מפני שהוא אינו מתחייב למפרנס בכך. ואם תאמר אם כן כל שכן שיהא אסור לומר כל הזן אינו מפסיד, יכול ליפרע מן הבעל אלא מחמת חיוב שנתחייב לה הבעל, אם כן הוה ליה כאילו פורע לה מזונותיה ונותן לבעל חוב מחמתיה, ונמצא מהנה. לא היא, דמכל מקום כיון דבשעת אכילה לא מיחייב בעל לשלומי למפרנס מדינא, אם כן בשעת אכילה ליכא חליפי איסור, דהא לא מיתוסף עליה חיובא בהכי, ובשעת פרעון נמי לא חשבינן לה מהנה, דמאי הנאה אית ליה בהכין דמסלק מיניה שעבודא דמפרנס, הא לאו מהנה חשבינן ליה בהכין, דהא אפילו בעלמא לא חשבינן ליה מהנה, כדתנן פירט לו את חובו וכל

שכן הכא דלאו מדיליה ממש יהיב ליה דאינו אלא כמבריה ארי מנכסיו. ואם תאמר אם כן מתניתין דהמדיר כאבא חנן ולא כרבנן, ואם איתא הוי ליה למידק התם עלה דההיא מתניתין מני אבא חנן כדדייק אמתניתין דפורע לו את חובו. ויש לומר דהתם אדרבה כיון דההיא על כרחך ליכא לאוקמה אלא כחנן, לא איכפת ליה עלה מידי דפשיטא דחנן היא, אבל הכא משום דרבה חדית בה ואמר דאיכא לאוקמה אפילו כרבנן, משום הכי דייק עלה הא מני חנן היא, כי היכי דלישקול וליטרי בה ולימא מאי דחדית בה רבה ואמר דאפילו רבנן היא, וכשעמד אחר ופרנס את אשתו סתם אין זה כנותן מתנה, אלא כיוורד לתוך שדה של חברו ונטעה שחוזר ומשתלם מן הבעלים, והלכך גם זה כשפרנסה בתורת הלואה, והיא גם היא כשנתפרנסה על ידו מתורת הלואה נתפרנסה ולא מתורת מתנה, והלכך לכולי עלמא לא אבד את מעותיו, ומיהו כיון שלא הלוח את האשה בפירוש והיא לא נשתעבדה לו בפירוש, אינו יכול לחזור עליה, אלא על הבעל, כאילו לותה היא בתנאי שיהא הבעל חייב לו ושלא יגבה ממנה, והיינו ברייתא דהאומר לאשתו שאני נהנה לך דשמעתין ומינה ודאי איכא למידק דחילופין לאו כגדולין דמי, משום דשרינן לה ללוות כלומר להתפרנס מהם ולחייב נכסי הבעל באכילתה, דעם אכילתה יתחייב הבעל לשלם, ונמצא כאילו החליפה נכסי הבעל בפירות אלו שהיא אוכלת. [בשיטמ"ק: ומיהו איכא למידק] מאי קאמר מאי טעמא בעלי חובין באין ונפרעין ממנו הלכך נקט ליה הכין לברורי טעמא דאיסורא מאי נינהו, ובמאי תליא מלתא, ודכותה איכא בתלמודא וחדא מינייהו בפרק איזהו נשך, [בבא מציעא סה, ב] פעמים שהלוקח מותר ומוכר אסור, כגון דאמר ליה ארעא קניא לך מעכשיו, זוזי להוי הלואה גבך, ובודאי לאו דוקא נקט שצריך לומר לו זוזי ליהוי הלואה גבך, דאפילו במוכר סתם במעכשיו, ארעא ודאי קניא ליה מעכשיו ולוקח מותר לאכול פירות, וזוזי ממילא הוו הלואה גביה, אלא משום דטעמא דהתירא המוכר מעכשיו, היינו משום דזוזי הוי הלואה גביה, וזביני לאו מיתלא תלו עד דמייתי זוזי, משום הכי תנא טעמא במלתא דעליה סמכינן בהדי עיקרא דמלתא. כן נראה לי. ומכל מקום בין למה שפירשתי בין למה שפירשו בתוספות, קשיא לי דהיכי תיסק אדעתין דלוה לכתחלה, והלא איסורי הנאה לכולי עלמא אסור להחליפם, וכמו שכתבנו למעלה, וכדדייקא ההיא לא תאכל לא תאכלו דבפרק כל שעה [פסחים כא, ב], ויש לי לומר דהיינו הא דקאמר ליה רבא דלמא לכתחלה הוא דלא, ואף על גב דקאמר ליה בלשון דלמא, פעמים שמזכיר התלמוד ענין מוכרח בלשון דלמא, ויש לנו כיוצא בו לקמן בפרק אלו נדרים בשמעתין

דנדרה משתי ככרות באחת מתענה ובאחת אינה מתענה ודלמא מיין הוא דמפר מזו. ומחרצן דאין מתענה לא הפר, והאי דלמא ודאי קאמר, אי נמי יש לומר דהכא כיון דאינה מוחלפת ממש, אלא שנכסי הבעל משתעבדין ממילא, אין זה כמו שמחלפת לכתחלה אלא שבעלי חוב אלו שלה באין ונפרעין מן הבעל, הרי אנו חושבין אותה כנהנית מחליפי האיסור.

אמר רבא ודלמא לכתחלה הוא דלא ואי עביד עביד. ולא ללוות לכתחלה קאמרינן, כלומר שהשיאווה חכמים עצה ללוות, דלא תקנתא קתני אלא דינא קתני, ולומר שאם לותה ואכלה אין הבעל אסור לפרוע לבעלי חוב, דמאי דעבדה עבדה, ובפרעון החוב ליכא איסורא.

מכרן וקדש בדמיהן מקודשת. כיון שהוא מותר ליהנות ממנה באותן קדושין, אלמא חליפין לאו כגדולין, דאם איתא הוה ליה למיסרא עליה עד שיקדשנה פעם אחרת, כדי שלא יהנה לכתחלה מחליפי האיסור. ודחינן הכי נמי לכתחלה הוא דלא, דהא לא שרינן ליה לכתחלה לקדשה באותן דמים, אלא שאם קדשה מקודשת, והיא עצמה חליפי חליפין היא ולא חליפי האיסור, כדי שנאמר שיהא אסור בה. ואפשר היה לי לומר, דלאו דוקא בשעבר וקדש, אלא אפילו עבר וקנה באותן דמים כלי אחד לא נאסור אותו בהנאת הכלי, שלא אסרו חליפי חליפין, אבל בתוספות ראיתי בשם רבינו שמשון ז"ל דדוקא במקדש שלא רצו לאוסרה עליו בדיעבד, אבל בקונה מהם כלי אסור בהנאתו, וזהו מן התימה, דאילו בעבודה זרה [נה, ב] לא אסרו חליפי חליפין אלא משום דכתיב [דברים ז, כח] וְהִיטֵתְּ חֶרֶם קָמָהוּ, כשאתה מהוות ממנו הרי הוא כמוהו, ואולי נאמר שהכלי אסור והמעות מותרים כשביעית, ואי נמי כיון שאיסור זה אינו אלא גזרה מדבריהם החמירו עליו כאיסורי עבודה זרה, אלא שאינו מתקבל שאנו צריכין לחזור אחר החליפין בעצמן, אם גזרו עליהם אם לאו ולא איפשיטא, ועוד נגלגל עליו אפילו חליפי חליפין, ועוד דאם איתא לא הוה ליה למידחי הכא בהאי לישנא, ולמימר הכא נמי לכתחלה הוא דלא ואי עביד עביד, כיון דבעלמא בכי האי אסור, אלא הכי הוה ליה למימר שאני הכא דלגבי אשה לא החמירו בדיעבד או כיצא בזה, ומיהו לענין פסק הלכה משמע, דכיון דלא איפשיטא, אפילו עבר והחליף החליפין עצמן מותרין, דהא בעיא היא בשל דבריהם, דאילו מדאורייתא מישראל שרו, דאין לך תופס את דמיו אלא עבודה זרה ושביעית, כדאיתא בעבודה זרה [שם] ובקדושין פרק האיש מקדש [נח, א], ולא גמרינן מינייהו כדאיתא התם, דהוה ליה שני כתובים הבאים כאחד ואין

מלמדיו, והלכך לקולא אזלינן. הא מתניתין דהמקדש בערלה ומכרן וקדש בדמיהן, כתבתיה במקומה בסייעתא דשמיא.

דף מח - א

מתניתין: אמרו חכמים כל מתנה שאינה שאם הקדישה תהא מקודשת, אינה מתנה. ירושלמי: ר' ירמיה בעי, מעתה אין אדם נותן מתנה לחברו על מנת שלא יקדישנה לשמים, (היינו) [בירושלמי: כיני] מתניתין, כל מתנה שהוא כמתנת בית חורון שהיתה בהערמה, שאינו, שאם הקדישה תהא מקודשת, אינה מתנה, ובהאי טעמא דירושלמי נמי מתרצא לן מתנה על מנת להחזיר, ובדאמר ליה על מנת שתחזירהו לי, דקיימא לן שהוא מתנה, כדאיתא בריש פרק קמא דקדושין [ו, ב], ואף על גב דאסקה רב אשי בשלהי יש נוחלין [בבא בתרא קלו, ב], דאם הקדישו אינו קדוש.

גמרא: אמר רבא לא שנו אלא דאמר ליה הינן לפניך. כלומר ואם אתה חפץ יבא אבא, אי נמי מפיסס אני שיבא אבא, ונראה לי דמהכא שמעינן, דהאומר לחברו הרי זה מכור לך, או נתון לך, ואתה תעשה כך אינו תנאי, אלא מדעתך קאמר ליה, דכל מי שאינו אומר בלשון תנאי אינו תנאי, והמתנה קיימת, והשאר אילו רצה יעשה ואי לא לא, וכההוא דאמר להו הבו ליה ארבעה מאה זוזי לפלוני ולינסוב ברתאי, דאמרינן ארבעה מאה זוזי יהבינן ליה, ברתיה אי בעי נסיב אי בעי לא נסיב, ואיתא [במסכת יום טוב פרק יום טוב] יום טוב שחל להיות ערב שבת [ביצה כ, א], וללישנא בתרא דרבא דאמר אפילו יבא אבא אסור, היינו משום דסעודתו מוכחת עליו במה שאמר משום תנאי גמור קאמר, ואף על גב דלא אמרו בלשון תנאי, והאי דינא נמי איכא למילף מהכא. ופירוש סעודתו מוכחת עליו, פירשו המפרשים דכיון שהיא סעודה גדולה היא, מוכחת שאינו נותנת לזה אלא בהערמה ולא מתנה גמורה, וכן כתב הרמב"ם ז"ל. ואינו מחוור בעיני, דאם כן יש לנו לדעת איזו תקרא סעודה גדולה, ותיבעי אומדנא, ואין לך סעודה גדולה מההוא דאמר הבו ליה ארבעה מאה זוזי ולינסוב ברתאי, ואפילו הכי לא אמרינן מתנתו מוכחת דכי היכי דלינסוב ברתיה קאמר, וכי תימא בדוקא קא תנו ליה, כדאמרינן לקמן זמנין אמר ליה

משום דסעודתו מונחת עליו, כלומר והוא הדין בעלמא וזמנין אמר ליה הא מני רבי אלעזר הוא דאמר ויתור אסור במודר הנאה. אלא נראה לי דדוקא שאמר בשעת (מתנה) [בשיטמ"ק: המתנה] ויבא אבא ויאכל עמנו, כלומר סעודתו מוכחת עליו דיבא אבא ויאכל עמנו דקאמר לאו מדעתו קאמר ליה, אלא מחמת תנאי גמור, ונמצאת שאין מתנתו נגמרה לזה, אבל בנתן לו סתם, ואחר כך פירש ממנו שיקרא לאביו ויאכל עמהם מותר, דאפילו תאמר שאין כוונתו לתת לזה מתנה, אלא מפני שבטוח שיקרא לאביו אם יפייסנו, אפילו הכי מותר דמכל מקום מחמת כשנתן לו לזה מתנה גמורה, ואילו רצה המקבל אינו קורא לאביו, ואפילו הכי תהיה מתנתו קיימת וכיון שכן מותר, ותדע לך שהרי שנינו נותן לאחר משום מתנה, והלה מותר בה, ולא עוד אלא שחכמים הראו לו את הדרך כיצד הוא יכול להנות את המודר על ידי אמצעי, ואפילו שאין כוונתו של מדיר לתת את שלו לזה האמצעי, אלא מפני שלבו בטוח שיתן למודר ואפילו הכי שרי, והכי נמי לא שנא, ולא אסרו אלא באומר בשעת המתנה, לפי שסעודתו מוכחת שזה שאמר מחמת תנאי קאמר. ותמהני על הרמב"ם ז"ל [שם] שאסר אפילו אמר לו כן לאחר המתנה, והאמת יורה דרכו.

דף מח - ב

אמרי פומבדיתאי האי קני על מנת להקנות הוא, וכל קני על מנת להקנות (וכו') [בשיטמ"ק: לא קנה]. פירוש האי על מנת לאו על מנת דתנאי הוא כשאר על מנת דעלמא, דמעשה בדבר אחד ותנאי בדבר אחר, כגון [גיטין עד, א] הרי זה גיטך על מנת שתתני מאתים זוז, דאמרינן מגורשת והיא תתן, דהאי על מנת לא שיהיו הנכסים של (בן) [בשיטמ"ק: הבן] עד שיהא בן הבן צורבא מרבנן, על מנת שיתנם לו כשיהיה צורבא מרבנן קאמר, דלא נתנם לבן כלל ואין לו בהן הנאה של כלום, אלא שיקנם לו כדי להקנותם בלבד, ומשום הכי אמרי פומבדיתאי, דכיון שאין זה קונה בגוף הנכסים כלל אינה מתנה, ולא קנה, ואפילו להקנותם, ומדאמרי פומבדיתאי בהאי לישנא קני על מנת להקנות הוא, משמע דנותן זה לא אמר בפירוש קני על מנת להקנות, אלא ליקני [בשיטמ"ק:

מון] הדין, וכי הוה בר בריה צורבא מרבנן ליקנינהו נהליה קאמר, כלישנא דאתמר בגמרא. ותמיהא לי דכיון שכן, אמאי אמרי פומבדיתאי דהוי כקני על מנת להקנות, אדרבה נימא דמתנת הבן הויה מתנה גמורה, דהא לא התנה בה בכלום, ואי בעי כי הויה בריה צורבא מרבנן יהיב ליה ואי לא לא, דהא דקאמר ואי הוי בריה צורבא מרבנן ניקנינהו ניהליה מדעתו קאמר, וכההיא [ביצה כ, ב] דהבו ליה ארבע ממאה זוזי ולינסוב ברתאי, ויש לומר דכיון דבנו מודר ממנו הנאה, ועל ידי מה שאמרו לו אי הוי בר ברך צורבא מרבנן מאי עמד ונתנן ליה בהאי לישנא, ענינו מוכיחין עליו דליקנינהו ניהליה דקאמר ליה, לאו מדעתו קאמר, אלא משום תנאי, וכעין דלעיל דסעודתו מוכחת עליו, וכדמותיב מינה רבא לרב נחמן.

ורב נחמן אמר קני על מנת להקנות קנה. כלומר קנה הבן ויכול הוא להקנות לבן הבן, ואם תאמר מאי נפקא לן מינה אם קנה אם לא קנה, שהרי בן הבן מכל מקום אינו קונה עכשיו, שאין זה הבן זוכה עכשיו ואינו קונה אלא על ידי נתינת הבן שיתן לבן הבן, והלכך אם הקנה הבן לבן הבן, אי הוי צורבא מרבנן קנה הבן וקנה בן הבן בהקנאה שיקנה לו הבן, ואם לא רצה הבן ליתן לבן תבטל גם מתנתו שנתן לו אביו, ומכל מקום יירש הוא הנכסים ממילא, ואף על פי שאינו יכול ליהנות מהן מחמת נדרו של אב, מכל מקום נותן הוא אם ירצה לבן הזה או לאחר, לפי מה שכתבנו למעלה לדעת הרמב"ם ז"ל, גבי מתניתין דפרק הגוזל [בבא קמא קא, ב] דקתני בחייו ובמותו אם מת לא יירשנו, וכיון שכן מאי נפקא לן מינה, אם קנה הבן מחמת מתנה זו אם לאו, ועוד מאי קאמרו ליה אי הוי בר ברך צורבא מרבנן מאי, הא לכי מיית אבא זוכה הוא בנכסים מחמת ירושתו, ונותן לבנו או לאחיו או לכל מי שירצה, וכדתנן בסיפא דההיא מתניתין דפרק הגוזל, ושמא נפקא מינה אם היו שם יורשים אחרים, שאם אינה מתנה יירשו הם הנכסים, ואם קנה הבן כדברי רב נחמן יקנה לבנו כי הווי צורבא מרבנן, ואין לשאר היורשים בנכסים כלום, ואינו נכון כלל, אבל לפי הסברא האחרונה שכתבנו למעלה, בההיא דאם מת לא יירשנו לא קשיא מידי, דמשמע דחלקו הוי הפקר, וצריך עיון. [בשיטמ"ק: ועוד יש לי לומר ענין אחר בזה ובאותה משנה של פרק הגוזל] ועוד אני חוזר למשנתנו שבפרק הגוזל שהביא אותה בפרקין, דתנן האומר לבנו קונם שאי אתה נהנה לי בחיי אם מת יירשנו, בחייו ובמותו אם מת לא יירשנו, ויכול ליתנן לבניו ולאחיו ולוה ובעלי חוב באין ונפרעין ממנו. וקשיא לי אם נותן הוא לבנו ולאחיו, היכי קתני לא יירשנו, ודאי יורש הוא, שהרי יכול הוא ליתנן לבנו ולאחיו ופורע בהן חובו ואין לך ירושה גדולה מזו, ואם משום שהוא בעצמו אינו נהנה מהם ממש באכילה

ושתיה, היה לו לומר לא יהנה מנכסיו, ועוד דכשהוא פורע בהן חובו הרי זה נהנה בכך, אף על פי ששנינו [לעיל לג, א] המודר הנאה מחברו פורע לו את חובו, ומפרשינן טעמא בגמרא משום דמבריח ארי מנכסיו הוא, הני מילי בפורע מדעת עצמו, אבל אם אמר לו פרע לי חובי אסור דשליחותיה קא עביד, ותדע לך דהא תנן ותורם את תרומותיו, ותניא בברייתא [לעיל לו, ב] ותורם לו מתרומותיו מדעתו, ואמרינן עלה בגמרא מדעתו דמאן, אילימא מדעתו של בעל הכרי והא קא מתהני מיניה דקא עביד שליחותיה (וכשהיא) [בשיטמ"ק: וכשהוא] עצמו פורע חובו מהם כל שכן שהוא נהנה ואסור, ומיהו בזו אפשר לתרץ דהוא אינו פורע אלא הן באין ונפרעין ממנו, כלומר מאותם נכסים שהיו ראויין להיות שלו. ומיהו אכתי קשה היאך נותן לבניו ולאחיו שהרי מועל הוא כשנתנו לאחר [בשיטמ"ק: כשהוא פורע בו חובו] וכדאמרינן בריש פרק אין בין המודר הנאה [לעיל לד, ב] באומר לחברו ככרי עליך, ותנה לו מקבל שהוא הנודר מעל לכשיוציא, ועוד קשה היאך אפשר שיירשנו, והלא כיון שאסור בהנאתו אין לו בהם כלום, ואפילו נתנם לו האב אינו זוכה בהם, ואם קדש בהם את האשה אינה מקודשת וכדמשמע בפירוש באותה שמועה שבפרקין (ואיבעיא) [בשיטמ"ק: דאיבעי] להו קונם פירות אלו על פלוני מהו בחילופיהן, ואתי למפשטה מהא דתנן המקדש בערלה וכלאי הכרם אינה מקודשת, מכרן וקדשה בדמיהן (מקודש) [בשיטמ"ק: מקודשת] אלמא אוסר פירותיו על חבירו כערלה וכלאי הכרם דמו ליה, ואם קדש בהן את האשה אינה מקודשת, וכן כתב הראב"ד ז"ל שאפילו המקדש בגדולין צריך לחזור ולקדש, ועוד קשיא לי דכיון דכשמת האב זכה הוא בנכסים ויכול ליתן לבנו או לאחיו, כההיא דשמיט כיפי, דפרקין, דאמרינן ליה אי הוה בר ברוך צורבא מרבנן מאי, ואמר להו ליקנינהו הבן, ולכי הוה צורבא מרבנן ליקנינהו ניהליה, מאי אמרו ליה והלא אפילו שתיק מיניה זוכה היה בדין ברא בחלק ירושתו, ויכול ליתנה לבנו בין הוי צורבא מרבנן בין לא הוי, על כרחך הוא כמו שפירשה הראב"ד ז"ל לאותה משנה שבפרק [הגוזל] דאמדיר קאי, כלומר שהאב המדיר יכול הוא ליתן לבנו של הנודר, וכן פורע לו חובו, דומיא דמתניתין דבפרק אין בין המודר, דקתני [לעיל לג, א. לח, א] פורע לו וזן את אשתו ובניו, אף על פי שחייב (במזונותין) [בשיטמ"ק: במזונותין], וכדתניא נמי בברייתא בפרקין האומר לאשתו קונם שאני נהנה לך לזה ובעלי חוב באין ונפרעין ממנו. והא דקתני ונותן לאחיו, שיטפא היא, ומשום דקתני הכי במתניתין דהגוזל את אביו דלעיל מינה, תנא נמי הכין בהא מתניתין אגב שיטפיה. אבל ראיתי להרמב"ם ז"ל שפירש אנידר, וכתב וצריך שיאמר

להם אלו נכסים שאסר אבא עלי, פירשה ז"ל על דרך [מתניתין דה]גוזל את אביו ונשבע לו ומת דלעיל מינה, דאמרינן עלה דההיא בגמרא וצריך שיאמר זה גזל אבא, ומפני שהוקשה לו הענין כמו שכתבתי, מצא לו הרב ז"ל טענה ליסמך עליה, ואמר שגם זו דוקא באומר אלו נכסים שאסר עלי אבא, כלומר דכיון דאמר להם כך, אין זה אלא כמודיעו שהוא מגביה לו מציאה, וכן בפרעון חובו כיון שגלה כן לבעל חובו וקבלן הלה, הרי זה כמלוה שאמר ללוה הגביה מציאה זו ותנה לי והפטיר, אבל בנותן סתם או פורע סתם אסור, ואילו עשה כן מעל, וכן נראה לי ליישב דברי הרב ז"ל. וקשיא לי אהא דרב נחמן היאך אפשר לבן לקנות נכסיו אלו כלל, דהא אסרן עליו האב בהנאה, וכיון שכן היאך הוא יכול להקנות לבנו לכי הוי צורבא מרבנן, שאם הוא לא קנאה אינו יכול להקנותם, ויש לומר דהיינו דקא קשיא להו לפומבדיתאי, ורב נחמן דאמר דקני, סבירא ליה דכיון שאין הבן קונה נכסים אלו להנאתו כלל, אלא להקנות לבנו לא נכנס זה בכלל איסורו כלל, ומיהו קנה להקנותו. ועוד יש לי לפרש דלא לקנינהו הדין ברא דנאסרו עליו קאמר, אלא הדין איניש דעלמא קאמר, וכדמוכח קצת לישנא דקאמר רב אשי בסמוך לאימת (מתקני) [בשיטמ"ק: קני] לכי הוי בר ברא צורבא מרבנן, ואי להדין ברא גופיה אקני ליה הכי הוה ליה למימר, לאימת קני לכי הוי בריה צורבא מרבנן. כן נראה לי.

ועוד סודרא קני על מנת להקנות וקני מן השתא. כלומר אף על פי שההקנאה גרועה, שאינו קונה הסודר קנין גמור אלא כדי שיקנה בו את השדה לבעל הסודר, מכל מקום אית ביה חדא לטיבותא, דעם משיכתו הוא דמקנה לו בעל השדה את שדהו, אבל הדין נכסי לאימת קני להו (הדין) [בשיטמ"ק: הבן] לכי הוי בר ברא צורבא מרבנן, דמן השתא לא קני האי ברא בהדין נכסי כלום ולא בפירותיהו, שלא נתנן לו שיהא אוכל פירותיהו עד ההיא שעתא, אלא להקנותו לבר ברא כי הוי צורבא מרבנן בלחוד הוא דמקנה להו ניהליה, והלכך עד דהוי בר ברא צורבא מרבנן דליקנינהו ניהליה, לא נגמרת לו אפילו ההיא מתנה כל שהוא, וההיא שעתא דהוי בר ברא צורבא מרבנן הדר סודרא למריה, כלומר איני מקנה לו באותה שעה, ואותה משיכה או אותה חזקה שהחזיקו על דבר זה מעיקרא לא מהניא, דהא כלתה לה והלכה כי הוי בר ברא צורבא מרבנן, והוי כעין [כתובות פב, א] משוך פרה זו ולא תקני לך אלא לאחר שלשים יום דלא קנה, משום דבשעת משיכה לא קנה, וכי מטו שלשים יום כבר כלתה ועברה המשיכה הלכך לא קנה. אלא דקשיא לי דהא רב נחמן גופיה מודה הוא במשוך פרה זו ולא תקני לך אלא לאחר שלשים יום, דאי לא

קיימא באגם מיהא לא קנה, וכל שכן למאי דאסיקנא בשלהי האשה שנפלו לה נכסים [שם פב, א], דאפילו קיימא באגם לא קנה אי לא אמר ליה מעכשיו, ויש לומר דרב נחמן סבר דכיון דקני על מנת להקנות קנה, האי ברא נמי מן השתא קני כדי להקנותה לבר ברא כי הוי צורבא מרבנן, ולא דמי למשוך פרה זו ולא תקנה אלא לאחר שלשים יום, דהתם אמר ליה בהדיא דלא ליקני כלל עד לאחר שלשים יום, וההיא שעתא כבר כלתה לה ואזלא המשיכה, ואפשר דאפילו רב נחמן נמי בקנין סודר מודה, דאינו קונה, כי אמר ליה קני סודר זה ותקנה לי שדך לאחר שלשים יום, משום דההיא שעתא קא הדר סודרא למריה, אבל במעכשיו ולאחר שלשים יום קנה, וכן בתוספות בהרבה מקומות שאין קנין קונה בלא מעכשיו. והא דגרסינן בפרק יש נוחלין גבי הכותב לבנו לאחר מותו, צריך לכתוב לו מהיום ולאחר מיתה, בהקנאה מהו ואמר רב (פפא) [בשיטמ"ק ובגמרא שם: פפי] אקנייה וקנינא מיניה קני, קנינא מיניה ואקנייה לא קני, התם טעמא משום דכתב ליה לאחר מיתה, ואפילו הכי אסיקנא דהקנאה לא צריך, אלא בין הכי ובין הכי קני, דמשעת קנין דמקנה ליה הגוף. כן נראה לי. ונראה לומר דלרב אשי לאו דוקא משום דלא מצי לאקנויי לבר ברא, דכל שהאחד אינו קונה בשעת קנינו של זה בסודר, דעם משיכת הסודר מקנה לו השדה לבעל הסודר לא קנה, דבשעה שהוא מקנה לאחר שאז תשלים קנייתו ההיא שעתא כבר הדר סודרא למריה, דמה לי הפסק זמן מרובה מה לי הפסק זמן מועט, ומיהו משמע דרב אשי לא קאמר אלא בקנין משיכה וחזקה שאין להם קיימא אלא עוברין, אבל בקנין שטר שהשטר קיים ועומד עד דהוי בר ברא צורבא מרבנן, מודה הוא כל שלא נתקרע השטר, ולא נאבד בשעה שהוא מקנה אותו לבר ברא, שהרי [קידושין נט, א בר"ן ד"ה רב ושמואל] המקדש את האשה בשטר, ואמר לה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום מקודשת, אם לא נאבד השטר ולא נתקרע, וכן לענין הגט וכדאיתא התם [כאן ד"ה הלין]. אבל בתוספות ראיתי דאפילו הקנה לו בשטר, פליג רב אשי וכפומבדיתאי סבירא ליה, וקשיא לי אשמעתין בין לרב נחמן בין לרב אשי, מה ענין סודר לזה דדברים הנקנים שאדם קונה ומקנה אותן לחוד, ודרכי הקניות שאדם קונה על ידם לחוד, וקנין סודר אינו מדין קניה, שאם כן תהא בו אונאה וכל שכן ביטול מקח, ועוד שהרי קנינן בכלי אף על פי שאין בו שוה פרוטה, ואין קונין בפירות ואפילו בבשר שוה מנה, ועוד דהא איכא מאן דאמר [שם מז, ב] קונין בכליו של מקנה, וצריך לי עיון.

זמנין אמר ליה דסעודתו מוכחת עליו. כלומר שאין מקנה לזה כלל, ולא אמר לו כן אלא כדי שיבא אביו ויאכל בסעודה, ולא לו נתן אלא לאביו,

אבל הכא אף על גב דאינו מקנה לבן אלא די להקנות לבן הבן, מכל מקום במתנה גמורה הוא נותן לו, כדי שיקנה אותם נכסים לבן הבן, וכל הנותן על מנת להחזיר הן שמקנה אותו קנין גמור לדעתו.

וזמנין אמר ליה הא מני רבי אליעזר דאמר אפילו ויתור אסור במודר הנאה. פירוש הא נמי דבית חורון מתנה הוא, אלא משום דהיא מתנה דכל דהו ולא נתנה אלא על מנת להקנות למודר הנאה, עשאוה כמי שאינה מתנה להחמיר בנדירים, כמו שהחמירו אפילו בויתורין לאוסרון על המודר, אף על גב דבעלמא לית בהו ממשא, והא דרבי אלעזר לדוגמא בעלמא הביאה דלגבי האי עובדא לא שייך בה ויתור אסור, אלא לדוגמא קאמר.

ולענין פסק הלכה: בסודר קיימא לן כרב נחמן דקני על מנת להקנות הוא ואי תפיס ליה לא מתפיס, דאף על גב דרב אשי אמר מאן לימא לן, לא שבקינן מאי דאיפשיטא ליה לרב נחמן, ותפסינן מאי דאיסתפק ליה לרב אשי, ורב אשי מאן לימא לן קאמר, והא רב נחמן דאמר לן, ועוד רב אשי גופיה דחייה בעלמא הוא דקאמר, ולא משום דסבירא ליה הכין, אלא אדרבה בהדיא אשכחן דסבירא ליה הכין בריש פרק קמא דקדושין [ו, ב], דאמרינן התם גבי הילך מנה על מנת שתחזירהו לי, אלא אמר רב אשי בכלהו קני לבר מאשה, גזרה שמא יאמרו אשה נקנית בחליפין, אלמא לרב אשי חליפין קני על מנת להקנות הוא, ואי תפיס ליה לא מתפיס, וכן פסקו כלהו רבוותא ז"ל, אבל לענין קני על מנת להקנות לכי הוי בר ברא צורבא מרבנן, איכא למימר דקיימא לן לא קנה כפומבדיתא, דהא רב נחמן תלי טעמא בסודרא דהו קני על מנת להקנות, ואמר רב אשי דלא דמי דהתם קני על מנת להקנות מן השתא הוא, אבל הכא לאימת קני להו לאלין נכסי לכי הוי ברא צורבא מרבנן, וההיא שעתא הדר סודרא למריה, וכיון שכן קיימא לן כפומבדיתאי וכרב אשי דקאי כותייהו, אבל ראיתי להרמב"ם ז"ל שפסק דקנה כרב נחמן, ושמא כיון דחזינן ליה לרב אשי, דדחי ליה בטעמא דסודר אי תפיס ליה מתפיס, בדחייה בעלמא, דאיהו גופיה לא סבר לה, אלמא כל מאי דפליג עלה רב אשי, לאו משום דלא סבירא ליה כרב נחמן, אלא דחייטא בעלמא דקא דחי ליה ואזיל, ולעולם כותיה סבירא ליה.

דף טז - א

הנודר מן המבושל מותר בצלי ובשלוק. יש מפרשים שלוק שהוא מבושל יותר מסתם בישול, וכדאמרינן בפרק כל הברר [חולין קי, ב], הכבד אוסרת ואינה נאסרת, ושלוקה נאסרת. ויש מפרשים שלוק בשיל ולא בשיל כמאכל בן דרוסאי, ובודאי דשלוק משמע הכין ומשמע הכין, דבמסכת תרומות [פרק י, הלכה ט'] פרק בצל [בשיטמ"ק: שנתנו] תנן, חגבים טמאים שנכבשו עם חגבים טהורים לא פסלו את צירן כו', וגרסינן עלה בירושלמי [פרק עשירי הלכה ו' בתרומות] אמר רבי יוחנן לית בה נכבשין אלא נשלקין (דשלוק) [בשיטמ"ק: דכבוש] הרי הוא כמבושל, אלמא שלוק בציר ממבושל ואפילו מכבוש. ואלא מיהא נראה לי דלגבי נדרים לא משמע אלא שאינו מבושל כל צרכו משום דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם, וכל עצמו אינו מותר בשלוק אלא משום דלא קרו ליה אינשי מבושל דמדינא אפילו בשיל ולא בשיל מבושל הוא דבר תורה, וכדאיתא בירושלמי דגרסינן התם בפרקין דהכא מתניתא אמרה דהשלוק קרוי מבושל, דתנינן היה מבשל את השלמים או שולקן, וקרייא אמר שהצלי קרוי מבושל, דכתיב [דברי הימים ב' פרק לה פסוק יג] ויבשלו את הפסח (בשיטמ"ק: בלילה הזה) ותנינן הנודר מן המבושל מותר בצלי ובשלוק, אמר רבי יוחנן בנדרים הלך אחר לשון בני אדם, וכיון שכן כל שהוא מבושל הרבה מבושל קרי ליה אינשי, והלכך אף בנדרים אסור, אלא שאינו מבושל כל צרכו קרוי שלוק ושרי.

מותר בצלי ובשלוק. וכל שכן במעשה קדירה עבה, דהשתא הנודר מן התבשיל שהוא אסור בצלי ובשלוק, אפילו הכי מותר במעשה קדרה עבה, וכל שכן נודר מן המבושל שהוא מותר בצלי ובשלוק, שהוא מותר במעשה קדרה עבה, והכין איתא בהדיא בירושלמי דגרסינן התם [שם] הנודר מן המבושל מהו שיהא מותר בעבה, נשמעינה מן הדא אסור במעשה קדירה רך ומותר בעבה, מה אם תבשיל שהוא אסור בצלי ובשלוק מותר במעשה

קדרה עבה מבושל שהוא מותר בצלי ובשלוק אינו דין שיהא מותר בעבה ויש קל וחומר בנדריים אלא (כיננו) [כיני] תבשיל שהוא בצלי ובשלוק אסור מותר בעבה, ומבושל שהוא מותר בצלי ובשלוק מותר בעבה.

אמר קונם תבשיל שאני טועם וכו'. תימה למה ליה לשנויי ממודר לקונם שאני טועם, לפלוג וליתני בנודר עצמו, שהרי אפילו בלא שאר טועם אם נדר מן התבשיל אסור בצלי ובשלוק, והוה ליה למיתני אבל הנודר מן התבשיל אסור במעשה קדרה רך, וכדתניא בברייתא בפרק הנודר מן התבשיל, אסור בכל מיני תבשיל, ומותר בצלי ובשלוק. ויש לומר דלרבותא נקטיה, דאפילו אמר תבשיל שאני טועם אינו אסור במעשה קדרה עבה.

ומותר בביצה טרומוטה. מהכא משמע דאסור בביצה צלויה הרבה עד שנצטמקה, דאי לא מאי שנא ביצה טרומוטה, אפילו כל ביצה שנצטמק אף על פי שלא נצטמקה כל כך מותרת, אבל בירושלמי גרסינן [שם] א"ר חסדא אסור בביצה מגולגלת, שכן דרך החולה לאכול פתו בה. ונראה דלאו דוקא מגולגלת, אלא אפילו מצומקת, וטעמא נמי דקתני בה משום דחולה אוכל בה פתו, תמיהא לי שלא אמרו דבעינן מידי דמתאכלה ביה ריפתא, אלא בהתבשיל קדרה אבל במידי אחרינא לא, דהא צלי לא מתאכיל בגויה, ריפתא ואפילו הכי אסור, ושמא דמתאכיל בריפתא מיהא כלומר דמלפת בעינן, ומן הדא דירושלמי שעמינן לה, אבל אי מתאכיל באפי נפשיה כמעשה קדרה עבה לאו בכלל תבשיל הוא ונכון הוא. ירושלמי: הנודר מן המבושל מהו שיהא מותר במעושן, מהו שיהא מותר במטוגן, מהו שיהא מותר בתבשיל שנתבשל בחמי טבריה, הנודר מן המעושן מהו שיהא מותר במבושל, ומשמע דכיון דלא איפשיטא אזלינן בהו לומר, ומיהו אין הולכין בכל אלו אלא לפי לשון המקומות ולשון הנודר.

הנודר ממעשה קדרה אינו אסור אלא ממעשה רתיחתא. ירושלמי: איזהו מעשה רתיחתא, כגון חלוקה וטריגז וטיסני, וסלת ואוז זריד וטרסן.

הנודר מן המליח אינו אסור אלא מן המלח של דג מליח שאני טועם אסור בכל המלוחים. וכל שהוא מליח אסור, אף על פי שאינו מליח דבעי לאורחא, אלא כל שמולח, והכי נמי משמע בירושלמי דגרסינן, הוין בעי מימר מליח לעולם הא לשעה [בירושלמי: לא] אמר ר' יודן מן מה דתנינן, הרי עלי כבשר מליח וכיין נסך, הדא אמרה מליח לשעה מליח הוא [לעיל

יח, ב], איזהו מליח לשעה כהדא דתניא כיצד הוא עושה נותן את האברים על גבי המלח והופכן, אמר רבי אבא מדשניא היא, שאם משהה אותם נמלחין הן ודאי, דאמר רבי חייה בר אדא [מעשרות פרק ב, משנה ג'] הנוטל זתים מן המעטין וטבל אחד אחד במלח ואוכל, הדא אמרה מליח לשעה מליח הוא.

גמרא: והא תבשיל נדר. יש מפרשים דאסור במעשה קדרה רך קשיא ליה, דרך במים אינו נראה שיהא בכלל תבשיל, ולהאי פירושא הא דקאמר להא תניא בניחותא, ממאי דקתני ואסור בהטריות רכות קא מייתי סייעתא, ומיהו לא מחוור, דהטריות רכות אינן רכות במצים, ואינן רכות כל כך, שנסתפק אדם בהן שלא יקרא תבשיל מחמת רכותן. ויש מפרשים דמותר בעבה קא קשיא ליה, דהשתא אתי שפיר דמייתי ראייה, מדקא תני טעמא דהחולים אוכלים בהם פתם, דעלמא כל דמתאכיל ביה ריפתא מבשיל קרי ליה.

דף נא - ב

מתני': דגים שאני טועם כו' מותר בטריית טרופה ובציר. פירוש מותר בציר לפי שאין קורין לציר דג, ומיהו מדקאמר שאני טועם, אוקי רבא בגמרא דדוקא בציר שכבר יצא מהם, אבל היוצא מהם לאחר נדרו הרי זה אסור, דשאני טועם אסור אפילו בהיוצא מהם, וטרית טרופה נמי נראה לי כשנטרפה קודם לכן, אבל נטרפה לאחר מכאן אסור, שכבר נאסר בעודו שלם ולא גרע טרופה מציר.

הנודר מן הצחונה אסור בטריית טרופה. ירושלמי: ר' זעירא א"ר ירמיה, לית הדא פליגא על רבי יוחנן דאמר הלכו בנדריים אחר לשון בני אדם, לית אורחיה דבר נשא מימר לחבריה זבין לי טרית והוא זבין ליה צחנא, תמן קריין לטירותא צחותא.

אמרו לו כן הדבר אימתי בזמן שאמר בשר זה עלי, שהנודר מדבר אחד ונתערב באחר אם יש בו בנותן טעם הרי זה אסור. איכא למידק דבר שיש לו מתירין הוא, דמצוה לישראל עליו מדרבי נתן, דאמר כל הנודר

כאילו בנה במה, וכדאמרין נמי לקמן בפרק הנודר מן הירק [נט, א] בשמעתתא דבצל, וכיון שכן האיך מתבטל, דהא אמרינן כל דבר שיש לו מתירין לא נתנו בו חכמים שיעור דאפילו באלף לא בטיל. יש לומר דלא אמרו אלא בשנתערב במינו, אבל שלא במינו הרי הוא כשאר האיסורים ואינו אסור בכל שהו אלא בנותן טעם, והכין אתמר בהדיא בירושלמי דגרסינן התם [כאן פרק ששי הלכה ה'], זה הכלל היה רבי שמעון אומר משום רבי יהושע כל דבר שיש לו מתירין, כגון טבל, ומעשר שני, והקדש, וחדש, לא נתנו להם חכמים שיעור, אלא מין במינו בכל שהוא, ושלא במינו בנותן טעם, וכל שאין לו מתירין כגון תרומה, וחלה, וערלה, וכלאי הכרם, נתנו להם חכמים שיעור. [במינן, תרומה וחלה במאה, עולה וכלאי הכרם במאתים - לפי קרבן העדה בירושלמי] (מין במינו) ושלא במין בנותן טעם, ואלין נדרין מה את עביד לון, כדבר שיש לו מתירין, או כדבר שאין לו מתירין, ומסתברא דעבדינן דבר שיש לו מתירין, דתני תמן [כתובות עד, ב] שהזקן עוקר הנדר מעיקרו, אמרי אין עיקור אלא מכאן ולהבא, והא מתניתן עבדא לון כדבר שאין לו מתירין, דתנא תמן הנודר מן הדבר ונתערב באחר אם יש בו בנותן טעם הרי זה אסור, תפתר מין בשאינו מינו כדבר שיש לו מתירין. פירוש ולעולם הנדרים כדבר שיש לו מתירין, וכן כתבו כלהו רבוותא ז"ל. אלא שהרי"ף ז"ל [חולין פרק גיד הנשה דף רצא, ב] כתב בענין פת שאפאה עם הצלי בתנור אסור לאוכלה בכותח, דכיון דשרי למיכלה בבשרה הוה ליה דבר שיש לו מתירין ואפילו באלף לא בטיל, דאלמא סבירא ליה לרב ז"ל בדבר שיש לו מתירין אפילו נתערב בשאינו מינו כבשר עם הפת אפילו באלף לא בטיל, וכתב הרמב"ן ז"ל דנראה שסמך הרב על אותה ששנינו בביצה [לח, א] בפרק משילין, האשה ששאלה מים ומלח לעיסתה הרי אלו כרגלי שתיהן, והוינן בה בגמרא וליבטול מים ומלח לגבי עיסה [וכו'] ופריק רב אשי הוי ליה דבר שיש לו מתירין ואפילו באלף לא בטיל. והא מים ומלח בעיסה מין בשאינו מינו הוא, ואפילו הכי לא בטיל כיון שיש לו מתירין, ואי משום הא לא הוה ליה לרב למימר הכין דשאני מים ומלח דכיון דאי אפשר לעיסה בלא מים מלח כמינה חשבינן, ותדע לך דהא כי אקשי התם וליבטיל מים ומלח לגבי עיסה, אמר להו רבי אבא הרי שנתערב לו קב חטים שלו בעשרת קבין חטים של חברו יאכל הלה וחדי, ואחיכו עליה, ואמר רבי הושעיא דשפיר עביד דאחיכו ליה, מאי שנא בשעורים דלא קאמר להו דהוה להו מין בשאינו מינו בטיל, חטים בחטים נמי לרבי יהודה דלא בטייל, לרבנן בטיל, ואקשי ליה רבי הושעיא הכין, ולא אקשו והא מים ומלח לגבי עיסה חטיים בשעורים הוא, דאלמא שמעינן מינה דמים ומלח

לגבי עיסה מין במינו הוא, משום דלא אפשר ליה לעיסה בר מינייהו, ובשלהי פרק בתרא דעבודה זרה הארכתי בה יותר בסייעתא דשמיא.

גמרא: תניא רבי שמעון אומר דג שאני טועם אסור בגדולים ומותר בקטנים. דגה שאני טועם אסור בקטנים ומותר בגדולים. ירושלמי: איזה גדול ואיזהו קטין, ייבא כהאי מר ר' זעירא, כגון נון דנא אכיל פחת מן ליטירא כלכיד, אלא טעים ליה כו'.

הא דאמרינן: **דלמא פלטיה דג גדול ובלעיה דג קטן.** קשיא לי והלא אף שני זה על כרחין גדול הוא וטפי מן ליטרא הוא, וניחא לי דלגבי ראשון קטן מיקרי. מכל מקום שמעינן דלשו קטן נטפל בדגה ובהצטרף אצל גדול ממש אחר שאינו גדול כמוהו קטן מיקרי, אף על פי שהוא גדול אצל אחרים, אבל דגה סתם אינה אלא בהצטרף אצל כל המין, וקטן שבמין היינו כל שאין בו ליטרא, וכל שיש בו ליטרא גדול מיקרי, כדברי הירושלמי.

דף נב - ב

תניא הנודר מן החלב מותר בקום, ר' יוסי אוסר, מן הקום מותר בחלב. תימה אמאי לא אתי במתניתין פלוגתייהו דרבי יוסי בנודר מן הקום, ועוד תמיהא לי דהא משמע דטעמיה דרבי יוסי בנודר מן החלב שהוא אסור בקום, משום דבאתריה קומא דחלבא קרו ליה כדאמרן בסמוך, וכיון שכן הנודר מן הקום אמאי אסור בחלב דהא לא אמרי אינשי חלבא דקומא. ושמא ר' יוסי סבר דכיון ששם החלב נקרא על הקום, הוה ליה קום וחלב כדבר אחד.

בעי רמי בר חמא אלו דוקא או שאני טועם דוקא. פירשו המפרשים אלו דוקא, ואף על פי שלא אמר שאני טועם, או שארני טיועם דוקא אף על י שלא אמר אלו, דאלו לא מעלה ולא מוריד בהא, והוקשה להם מאי קא מיבעיא ליה, דהא ודאי אלו חמור טפי משאני טועם, דהא תנן לקמן קונם ירות אלו עלי אסור בחילופיהן ובגידוליהן, ותנן שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן. ותירצו בתוספות דודאי לגבי חילופין

וגידולין אלו חמיר טפי, דשאני טועם לא אסר אלא טעימתו, ובחילופי
וגידולין בדבר שזרעו כלה אינו טועמו, אבל לגבי היצא מהם שאני טועם
חמור טפי, שהרי עדיין הוא טועמו, אבל אלו לא משמע אלא אלו דוקא
בעודן בעין כמות שאסרן, אי נמי חליפיו וגידולו דכיון דנתחלף בזה, הרי
אנו רואין אותו כאילוהוא בעצמו קיים ונהנה ממנו. ועדיין לא נתחווה
לי שמועה זו בתירוצם, דאם כן מאי שנא דקאמר אי סלקא דעתך אלו
דוקא שאני טועם למה לי, ולא קאמר נמי ואי סלקא דעתך שאני טועם
דוקא אלו למה לי, ועוד דלדידיה דהוה סלקא דעתא למיגמר ממתניתין
דאלו לאו דוקא, מדאיצטריך למיתני שאני טועם, היכי הוה ניחא ליה אי
שאני טועם דוקא אלו למה לי, אלא שבזה יש לדחות דאלו לא קשיא ליה
למה לן, דעל כרחין איצטריך בשאינו אוסר על עצמו כל העין, ומיהו
אכתי קשה למה ליה לתנא דנקט באוסר מקצת המין ומשייר מקצת אי
אלו לאו דוקא, ועוד דאיבעיא ליה הי מינייהו לחודיה עדיף ואידך טפל,
אם כן כי קא מיייתי קונם פירות אלו עלי אסור הא יוצא מהם מותר,
ולומר דאלו לאו דוקא אלא שאני טועם דוקא, ודחינן ביוצא מהם אסור
ועדיף מחילופין, וחלילופין אסור אצטריך אשמועינן טפי מיוצא מהם,
ואייתי תו סיפא דמתניתין דקתני שאני טועם שאני אוכל מותר הא יוצא
מהם אסור, מנא ליה דיוצא הם אסור וחמיר טפי מגידולין, דפריך כולי
האי בפשיטות הא יוצא מהם אסור, דאי מסברא הכי הוה ליה למימר,
מאי לאו הא ביוצא מהם אסור, אלא דאית לך למימר דכיון (דפריך)
[בשיטמ"ק: דפריק] ברישא ההוא הדין [בשיטמ"ק: דיוצא מהם אסור
וחילופין עדיפא ליה לאשמועינן שמע מינה דביוצא מהם חמיר טפי
מחליפין וכל שהחילופין אסורים כל שכן] ביוצא מהם שהוא אסור, ואם
כן נשמע מינה מסיפא דאפילו באלו נמי היוצא מהם אסור, כיון דיוצא
מהם חמור טפי מחילופין, וכל דאסור בחילופין כל שכן שהוא אסור
ביוצא מהם, וניפשוט מינה דתרווייהו דוקא, ואנן עד השתא לא תפסינן
בדוקא אלא חד מינייהו, ואיפשיטא ממתניתין טפי ממאי דאיבעיא ליה
הוה ליה למימר ושמא תרווייהו דוקא. על כן נראה לי לפרש דמעיקרא
מיפשט פשיט ליה לרבמי בר חמא דאלו עדיף טפי משאר טועם, אלא
דאיסתפקר ליה אי אלו לחודיה דוקא ושאיני טועם לא מעלה ולא מוריד,
או דלמא שאני טועם דוקא, כלומר דאלו לחודיה לא מהני אלא אם כן
אמר בהדיה שאני טועם, אבל שאני טועם לחודיה ודאי מיפשט פשיטא
ליה דלא מהני, והשתא אתי שפיר הא דלא אמר אי סלקא דעתך שאני
טועם דוקא אלו למה לי, דליכא מאן דאמר שאנמי טועם לחודיה דוקא,
ואתינן למיפשטה ממתניתין דקונם פירות אלו עלי בחילופיהן ובגידוליהן

אסור הא ביוצא מהם מותר, דאי סלקא דעתך היוצא הם אסור לאשמואעין יוצא מהם וכל שכן גידולין, דאיכא תרתי היוצאים מהם והם בצורת אלו שאסר, כלומר שהוא אסר על עצמו ענבים והרי אלו גם כן הגדלין ענבים, אלמא אלו בלא שאני לא מהני, ושאני טוועם דוקא, ודחי הוא הדין דיוצא מהם אסור, אלא דחילופין עדיף ליה לאשמועין דחילופין כגידולין וכל שכן יצא מהם. והא דאמרינן הוא הדין דאפילו יצא מהם לאו דוקא אלא כל שכן, הוה ליה למימר דהא אמרינן דיוצא מהם תמיד מחילופין, ואי נמי אגידולין קא מהדר כלומר, דהוא הדין דיוצא מהם אסורין כגידולין, ואקשינן אי הכי דיוצא מהם חמיר טפי אימא סיפא [בשיטמ"ק: שאני אוכל] שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן הא ביוצא מהם אסור, דהא אמרת דיצא מהם חמיר טפי מחילופיהן, וכיון שכן על כרחין יוצא מהם אסור, דאם איתא דיוצא מהם נמי מותר לישמעין יוצא מהם וכל שכן חילופיהן, כלומר והא לא מצית אמרת, דעל כרחך לא איבעיא לן אלא אי אלו דוקא בלחוד בלא שאני אוכל מהני או לא, אבל שאני טועם לחוד פשיטא ליה דלא מהני, ולדברך אפילו שאני טועם לחוד מהני, ומשני דהוא הדין ביוצא מהם שהוא מותר באומר שאני טועם, אלא איידי דלא נסיב רישא יוצא מהם לצריכותא דחליפין לא נסיב בסיפא נמי יוצא מהם. כן נראה לי.

אמר רבא וכבר יוצא מהם. ולא איפשיטא בעיין. ומאי דאמר וכבר יוצא מהם אינו אלא דחיה בעלמא, והוא לא אמרו בדוקא, ומכל מקום הוה ליה ספיקא בדאורייתא ולחומרא, והלכך באומר אלו פשיטא דיוצא מהם אסור ולוקה, אבל באומר שאני אוכל שאני טועם אסור מספיקא ואינו לוקה, ומינה דהאומר הרי עלי שלא אוכל בשר אסור מספק אפילו ברוטב ובקיפה, דשאני אוכל כשאני טועם עבדינן ליה בשמעתין, וכדקאמרינן כי קא מיבעי לן שאני אוכל שאני טועם, ומה ששנינו הנודר מן הבשר מותר ברוטב, היינו דוקא באומר קונם עלי בשר, והא דאיפשיטא לן באלו דאפילו יצא מהם אסור, לאו דוקא כבאומר אלו, אלא כל שהוא פורט הדברים הנאסרים עליו, כגון פירות אלו, אי נמי פירותיו, של פלוני, או פירות מקום פלוני, דכיון דלא אסר על עצמו כל אותו המין אלא תאנים של מקום פלוני והם אסרו עליו, וכל שאר המקומות מותרות, הרי זה כהקדש ואסור ביוצא מהם לפי שעשאו עליו כהקדש, ומהאי טעמא גופא שהוא אסור בחילופיו (שהנודר) [בשיטמ"ק: אבל הנודר] סתם מן התאנים או מן הענבים לא עשאן על עצמו כהקדש, שלא נתכוון אלא לפרוש מאכילת אותו מין כיון שאסר על עצמו אותו מין, ולא עוד אלא דוקא בעוד ששמו עליו, אבל [בשיטמ"ק: שלא ביוצא

ממנו וכיון שכן] מותר למכרו ולהחליפו, וכן כתב מורי הרב ז"ל, ומיהו בשאני טועם שאני אוכל אף בכולל כל המין אסור אפילו מן היוצא ממנו, והיינו דג דגים שאסור אפילו בציר היוצא ממנו לאחר נדרוט וכדאמר רבא.

דף נג - א

חכמים היינו תנא קמא איכא בינייהו הא דתניא זה הכלל כו'. דתנא קמא דלית ליה דרבי שמעון בן אלעזר כלל, לא באת שדרכו ליאכל ודרך היוצא ממנו ליאכל, ולא באת שאין דרכו ליאכל ודרך היוצא ממנו ליאכל ונדר ממנו, דרבי יהודה סבר דכיון דנזיר ממנו אסור בו כסתוניות דאסור ביוצא ממנו גם כן אם שם תולדתו עליו כחומץ סתוניות, וחכמים מתירין בסתוניות גופייהו, אף על פי שנדר מהם, ואסור ביוצא ממנו משמע דבו פשיטא, אלא שחדש שאף ביוצא ממנו אסור, ועלה קא מהדרי ליה חכמים דבו אינו אור, דלא נתכוון זה אלא למה שדרכו ליאכל ממנו, וקיימא לן כתנא קמא דלעולם אינו אסור אלא במה שאסר על עצמו ואפילו יוצא ממנו דרכו ליאכל, וכן נמי אף על פי שנדר ממה שאין דרכו ליאכל כגון סתוניות אסור בהם ולא ביוצא מהם, ואף על פי ששם תולדתו עליו כחוץ סתוניות שעוד שם הסתוניות שאסר על עצמו קרוי על החומץ. ואם תאמר מאי שנא מקום דאפיקנא לעיל דלכולי עלמא באתרא דקרי לה קומא דחלבא ונדר מן החלב אסור בקומא. ונראה לי דהתם הוא דלא נשתנה מצורה לצורה, אלא שהקום פסולת החלב וכמו אשישים שהוא פסולת העדשים, וכיון ששם העיקר עדיין קרוי עליו אסור דהא מעיקרא חלב יפה והשתא חלב גרוע, ומעיקרא עדשים יפים והשתא עדשים גרועים, אבל בתמרים ודבש תמרים וסתוניות וחומץ סתוניות שנשתנה מענין לענין, דמעיקרא תמרים והשתא דבש ומעיקרא סתוניות והשתא חומץ, אף על פי ששם תולדתו עליו מכל מקום אין זה המין שאוסר על עצמו הלכך שריא. ירושלמי: תני רבי שמעון בן אלעזר אומר קונם כל דבר שדרכו ליאכל ודרך יוצא ממנו ליאכל נדר בו אסור, ביוצא ממנו, נדר מיוצא ממנו אסור בו, מאי אית לך למימר כגון זתים וענבים וכל דבר שדרכו ליאכל ואין דרך היוצא ממנו ליאכל נדר בו מותר ביוצא ממנו נדר

ביו"מ אסור בו, מאי אית לך למימר כגון אילין תותי וכל דבר שאין דרכו
ליאכל, ודרך היוצא ממנו ליאכל נדר בו לא נתכוון זה אלא ביוצא ממנו,
מאי אית לך אמר רבי יוסי בר בון כגון זרעוני גנה שאינן נאכלין. ירושלמי
[שם הלכה ז'] : מאי טעמא דרבי יוסי בקום שם אביו קרוי עליו [שם
הלכה ה']. על דעתיה דרבי יוסי הנודר מן היין אסור ביין מבושל חמרא
מבושלא קרו ליה. עד כאן. וכיון דאסיקנא בגמרא דאפילו רבנן מודו
בקום באתרא דקרו ליה קומא דחלבא שמעינן מינה דהנודר מן היין
אסור אפילו ביין מבושל ואפילו לרבנן, דהא חמרא מבושל קרו ליה.

דף מ - ב

**אמר רבי אבהו משום רבי חנינא בן גמליאל לא שנו אלא במקום שאין
מביאין ירק מחוץ לארץ לארץ, אבל במקום שמביאין מחוץ לארץ לארץ
אסור.** מסתברא דאסור אף בירקות הגנה קאמר, והוא הדין בירקות
השדה, לפי שאין מביאין כל כך שיספקו להם ושלא יהיו צריכין לירקות
השדה, והרי זה כמקום שמסתפקין מזה ומזה, ואפילו מסתפקין רובא
מירקות הגנה, וכענין שאמרו בשמן זית ובשמן שומשמין, אבל בירושלמי
משמע שאינו אסור אלא בירקות הגנה בלבד כשאר שני שבוע, דגרסינן
התם משהתיר רבי להביא ירק מחוץ לארץ לארץ, היא שביעית, היא שאר
שני שבוע.

מתני' : מן המקפה מותר בגריסין. ירושלמי : והוא שיהא רובן גריסין.

חטאת שאני טועם אסור לאפות. פירוש אסור בפת חטה, ירושלמי :
ואתמר כן א"ר יוסי בן אורחיה דבר נשא חמי פיתא נקיה, ומימר ברוך
דברא

דף נד - א

ירושלמי: הנודר מן הירק מהו שיהא מותר ביבש, נשמעינה מן הדא אסור בפול המצרי לח ומותר ביבש, לא אמר אלא פול המצרי דבר שיש לו גורן הא דבר שאין לו גורן אסור אפילו יבש.

גמרא: והא מן ירק נדר. ולרבי עקיבא פריך דהאי איהו לא נדר אלא מן הירק, וזה אינו ירק אלא פרי, ופול המצרי לח לא קשיא ליה דאף על גב דהוי פרי, כיון דעיקרו עומד להאכיל יבש ולעשותו גורן הוי בכלל ירק, אבל דלועין קשיא ליה. ואיכא למידק והא טעמא דרבי עקיבא מפורש בהדיא במתניתין משום דמימליך עליה שליח, ויש לומר דהכי קאמר אף על גב דמימליך עליה שליח היכי אפשר דאסור דהא פרי הוא, ואסיקנא באומר ירק המתבשל בקדרה, וכיון דאמר הכין, ועוד דמימליך עליה שליחא אסור, ורבנן סברי אדרבה אף על גב דאמר הכין, כיון דאיצטריך שליחא לאמלוכי עליהו לאו מיניה הוא.

באומר ירק קדרה עלי, ודלמא ירק הנאכל בקדרה קאמר. פירוש הנאכל בקדרה להטעים את התבשיל כשום ובצלים. תמיהא לי ומאי קושיא דהא כיון דאיכא למימר הכין ואיכא למימר הכין דהא דלמא קאמרי, דינא הוא דנאסור אותו אף בדלועין ובשאר ירקות, דהא סתם נדרים להחמיר וספיקא דאורייתא לחומרא, ומסתברא לי דהא דאמרינן ודלמא ירק הנאכל בקדרה קאמר, לאו למעוטי שאר ירקות חוץ מירק הנאכל בקדרה קאמר אלא למעוטי דלועין, וטעמא דמלתא משום דדלועין מן הסתם אינן בכלל ירק, אלא שאתה בא לרבותו ולאוסרו מתוך יתור לשונו שאר ירק הנאכל בקדרה, ואמאי, כיון דסוף סוף אינו בכלל ירק, אף כשאמר ירק הנאכל בקדרה לא בא אלא לרבות ירק הנאכל להטעים את הקדרה, ולעולם שאר ירקות אסורין משום דבדלמא לא שרינן להו, אלא שלפי פירוש זה יראה דנודר סתם מן הירק אינו אסור בירק הנאכל

בקדש, דאי לא למה ליה לרבויי וצריך לי תלמוד. ואסיקנא. **באומר ירק המתבשל בקדרה**, הא בסתם אי נמי באומר ירק הנאכל בקדרה אינן אסור בדלועין. מיהו בירושלמי אמרו דלא נחלקו אלא בדלעת מצרית אבל בדלעת יונית כולי עלמא מודו בה שהיא בכלל ירק, דגרסינן התם [שם] מה פליגי בדלעת מצרית, אבל בדלעת יונית כולי עלמא מודו שהיא כירק, רבי קרספא בשם רבי יוחנן קורא וקרובתא דאנן אכלין דלעת יונית אינון, וכיון שכן נראה דאפילו בנודר סתם בזמן הזה אסור אף בלדועין, שהרי אין אנו בקיאיין בדלעת מצרית ויונית, ועוד מדאמר ר' קרספא משמיה דרבי יוחנן דכל אילין דאנן אכלין דלעת יונית אינון, משמע שהמצרית מרה היא וצריכה למתקה בקדירה, ושלנו מתוקים הם כיונית. ירושלמי [שם]: רבנן אמרין אין הדלועין בכלל הירק, אף למדת הדין כן, ירקא של גנה זו מכור לך והיו שם דלועין, על דעתיה דרבי עקיבא מכורין, על דעתייהו דרבנן אינן מכורין, אף בהפקר כן [בשיטמ"ק: אף בהקדש כן].

הא דאמר **אביי מודה רבי עקיבא לענין מלקות שאינו לוקה**. איכא דמפרשי דאכל מידי דמימליך עליה שליחא קאמר, ואיכא מאן דמפרש דדוקא בירק ודלועין קאמר, וזה נראה לי נכון. (ואם איתא בברייתא) [בשיטמ"ק: דאם איתא כפירוש הראשון אברייתא] דהנודר מן הבשר, הוה ליה למימר הכין ואנא ידענא דכל שכן בירק ודלועין, ועוד דבסמוך נמי משמע הכין לכאורה, גבי ההיא דאמר לשלוחו תן בשר לאורחין ונתן להם כבד, וכדכתיבנא עלה בסייעתא דשמיא, וטעמא דפטר רבי עקיבא בדלועין וירק טפי מבשאר הנמלכין, משום דדלועין פרי ואינו דומה לירק, ואפשר דלא אלימא המלכת שליח לשווינהו בכלל ירק, אבל כבד שהוא קרוב יותר לבשר דין הוא שהמלכת השליח תעשנו כמינו לגמרי, תדע לך שהרי מודה רבי עקיבא בדלועין, שאילו הנודר מן הירק סתם אינו אסור בדלועין אלא אם כן אמר ירק המתבשל בקדרה, ואילו הנודר מן הבשר סתם אסור בראש וברגלים ובכבד כדברי רבי עקיבא, אלמא בדלועין הוא דאיסתפק ליה לרבי עקיבא. כן נראה לי.

ואי רבי עקיבא הא אמר כל מידי דמימליך עליה שליחא מיניה הוא, למעול בעל הבית ולא למעול שליחא. איכא למידק ואי רבי עקיבא היכי מעל בעל הבית, דהא אמר אביי דמודה רבי עקיבא לענין מלקות שאינו לוקה, והכין הוה ליה לאקשוויי לא למעול לא בעל הבית ולא שליח. ויש לומר דלא אמר אביי אלא לגבי ירק ודלועין וכדאמרין לעיל, אי נמי איכא למימר דרב חסדא לא הוה שמיעא ליה הא דאביי ואביי נמי דאמר

מי לא מודה רבי עקיבא דצריך לאמלוכי ביה היינו כסברתיה, לומר דמודה רבי עקיבא דאינו ברור שיהא מיגו אלא להחמיר אמר כן, ולפיכך צריך השליח לימלוך בו, והקשו בתוספות [כאן ד"ה מיניה או] לפי זה דאם כן שליח אמאי מעל. ומיהו לדידי לא קשיא לי דודאי השליח דינא הוא דלמעול, דכיון שצריך לימלך ואינו נמלך גלי אדעתיה דלא מתורת שליחות בעל הבית הוא דקא יהיב להו אלא מדעתו. ונראה לי דעל כרחין אית לן למימר הכין לכל הפירושים, משום דקא קשיא לי מאי קאמר אביי מי לא מודה רבי עקיבא דצריך לאימלוכי ביה, דאם כן נמצאת אומר דכשאמר לו תן בשר הכבד אינו בכלל דבריו עד שימלך בו השליח. שאילו היה הכבד בכלל דבריו ובכוונתו מפני מה צריך לימלך [בשיטמ"ק: בן], דהא חשבינן ליה כאומר לו תן להם בשר או כבד, אלא ודאי לא הוי כבד בכלל [בשיטמ"ק: בשר שאמר לשלוחו. ואם כן אפילו כשנודר מן הבשר לא יהיה הכבד בכלל] נדרו, אלא ודאי שאנו צריכין לומר דפעמים שהאדם מכניס בכלל דבריו כל מה שהוא ממין הדבר שאסר עליו, וכיון שכן בנדרים אסור בכלל שסתם נדרים להחמיר, אבל לגבי שליח כיון שלא אמר אלא בשר סתם, ופעמים שאין דעתו אלא על בשר ממש ולא על מינו עד שימלך בו שליח, נמי הוה ליה לאימלוכי, וכי לא ממליך גלי דעתיה דלא מדין שליחותיה יהיב להו, אלא עוקר שליחותיה ויהיב להו מדעתיה.

דף נד - ב

ומאי שנא בשר עוף לתנא קמא דאסור דממליך עליה שליחא, דגים נמי מימליך נמי שליחא דאי לא משכח בשרא כו'. משמע מדאקשינן דגים ולא אקשינן דגים וחגבים, דלכולי עלמא חגבים לא מימלך עלייהו שליחא, ולעולם אינן בכלל בשר בכל מקום, ונראה שעל זה סמך הרמב"ם ז"ל שכתב [הפלאה הלכות נדרים פרק ט' הלכה ו'] ובכל מקום הנודר מן הבשר אסור בבשר עופות וקרבים ומותר בחגבים, אף על פי שיש במקצת דבריו בפסק זה דברים שלא נראו לי, שהוא ז"ל כתב שבכל מקום הנודר מן הבשר אסור בבשר עוף ובקרבים, וגבי דגים כתב [שם] כל דבר שדרך השליח להמלך הרי הוא בכלל המין שנאמר לשליח סתם, כיצד מקום

שדרכן לשלוח שליח לקנות לו בשר סתם ואומר לא מצאתי אלא דגים, אם נשבע במקום זה, או נדר מן הבשר אסור בבשר דגים, עד כאן. ואין נראה כן מן הגמרא שהרי משה עופות לדגים לגמרי, ולרבי עקיבא בין עופות בין דגים אסורין, ולרבן שמעון בן גמליאל בין דגים בין עופות מותרין, והא דתניא אסור בראש וברגלים ובעופות, ומותר בבשר דגים, הא אקשינן עלה מאי שנא בשר עוף לתנא קמא דאסור דמימליך עליה דגים נמי מימליך עליה ואוקימנא במקיז דם, ואי נמי בדכאיבין ליה עיניה, דאלמא עופות וקרבים ודגים חד דינא אית להו, ובכל מקום דמימליך עלייהו שליח הוי בכלל, ובכל מקום דלא מימליך בין הלין והלין לא הוי בכלל, ובכל מקומות סתם נמי הוי בכלל, מדלא תריצנא לדברי תנא קמא במקום סתם. ואם תאמר אם כן לפי פירוש זה הא דאמר אביי דמודה רבי עקיבא דאינו לוקה בכל הנמלכין קאמר, וכפי הפירוש הראשון שכתבנו למעלה ניחא, אבל לפי הפירוש שפירשתי דלא אמר אביי אלא בירק ודלועין לבד הא בשאר הנמלכין לוקה, אם כן בכלל דבריו הוא ולמה צריך לימלך, ולמה לוקה שליח, אדרבה למעול בעל הבית ולא למעול שליח. ויש לומר דמכל מקום כין שאין השליח קונה בלא המלכה לעולם, וזה לא נמלך, גלי אדעתיה דאינו עושה מדין שליחות, אלא בטל שליחותו ונתן מדעתו. כן נראה לי.

והא דקתני **ואסור בקנה ובלב**. תמיהא לי מאי שנא אלו דנקט לימא ואסור בקרבים ובבני מיעין. ואפשר דלכולי עלמא בשאר בני מיעין מותר בהן. ואם תאמר הא לרבי עקיבא אפילו כבד בכלל איסורו. יש לומר שהכבד והריאה בכלל קנה הם. ועדיין קשה לי דאם כן למה פרט הלב שאף הוא תלוי בקנה וצריך עיון. ובפירושין ראיתי שבשאר קרבים לכולי עלמא אסור, שיש בהן שומן יותר מראש ורגלים וקנה ולב, ומאי דקאמר רבן שמעון בן גמליאל קרבים לאו בשר לא לענין נדרים קאמר. ואין זה מחוור כלל. ולא מתיישב בהלכה.

אמר אביי כגון שהקיז דלא אכיל דגים. ונראה לי להאי לישנא דדוקא, כגון שנדר מן הבשר לאותו יום של הקזה בלבד, אבל אילו נדר לשמונה ימים אף על פי שיום הנדר היה מקיז דם אסור אפילו בדגים, דהא אכיל דגים למחר וליומא אחרי. ומינייהו נמי נדר. אבל לאידך לישנא דאוקימנא דכאיבין ליה עיניה, לא שנא נדר ליום ולא שנא נדר לחדש, הא לא ידע אימת מתסי, והני לישנא לא פליגן אהדדי דאיתיה להאי ואיתיה להאי, ובין הקיז דם בין כאיבין ליה עיניה שרי בדגים, ומיהו בשהקיז דם ונדר מן הבשר ליומו צריכא לי, מהו בבשר מליח מי שרי ליה כדגים, דהא

בשר מליח נמי ביום הקזה לא אכיל, וכדתניא אין מקיזין דם על בשר מליח, או דלמא לא אמרינן הכי אלא דוקא בדגים, דלאו בשר ממש נינהו ואינן בכלל נדר, אלא מדין המלכה, וכיון דשליח צריך לאימלוכי ביה הקזתו כהמלכתו, שאינו מכניסתו בכלל נדרו, אבל בשר מליח דבשר ממש הוא, אף על גב דהקיז הרי הוא בכלל נדרו, או דלמא מכל מקום כיון שהקיז דם אין צריך לאסור על עצמו, אלא הבשר שדרך המקיזין לאכול, ואולי יש להכריע לחומרא, מדקתני מותר בדגים ולא קתני נמי מותר בבשר מליח, דהא מותר בדגים לאו דוקא אלא בשהקיז דוקא, ואילו היה מותר אפילו בבשר מליח הוה ליה נמי לאפוקי כדגים.

דף נה - א

הנודר מן הדגן אסור בפול המצרי יבש וחכמים אומרים אינו אסור אלא מחמשת המינין. מסתברא דאסור דקתני הכא דוקא לכוס, אבל לאפות לא כנודר מן (החטה) [החטים - לפי המגיה המאירי], ואף על גב דקתני אסור סתם, היינו טעמא משום דהכא לא אתא לאשמועינן אלא מה שהוא בכלל המין ולא ענין איסורו, ומאי דסתים במתניתין פריש בברייתא, דקתני הנודר מן הדגן מותר באורז בחילקא בטירגזי ובטיסני שהוא דגן (מוחלט) [בשיטמ"ק : מוחלק], וכל שכן קמח ופת, ומיהו אפשר לדחות דהתם כבר פריש טרגזי וטיסני וצריך עיון.

גמרא: למימרא דדגן כל דמידגן משמע, מתיב רב יוסף וכפרוץ הדבר כו'. ואם תאמר ומאי קושיא דהא רבי מאיר לא פליג בדגן דאורייתא, דלכולי עלמא אינו אלא חמשת המינין ויש לומר דהא קרא לא בלשון תורה משתעי אלא בלשון עם הארץ, ובלשון שהיו מביאין המעשרות מדברים [רבים - לפי המגיה המאירי].

אמר רבא תבואה לחוד ותבואת השדה לחוד. איכא למידק כיון דרב יוסף לא הוה שמיע ליה הכין, כי קא פריך אדרבי מאיר לעיל מדגן וכל תבואת השדה ופרקינן לאתוויי פירות האילן וירק, הוה ליה לאקשוויי והתנן רבי מאיר אומר הנודר מן התבואה אין אסור אלא מחמשת המינין. וצריך עיון.

הא דתניא הנודר מן התבואה אין אסור אלא מחמשת המינין ואקשינן פשיטא, ופרקינן מהו דתימא תבואה כל מילי משמע. קשיא לי מאי קא מתרץ ליה, אדרבה היא גופה היא דקשיא לן מאי קא משמע לן פשיטא. ויש לומר דלישנא קייטא הוא הכי קאמר מהו דתימא כיון דתבואה מתרגמינן עללתא ועללתא כל מילי משמע קא משמע לן דלשון תבואה ממש לא משמע אלא חמשת המינין, ודבר הלמד מענינו הוא, דמשום הכי אייתי הכא ההיא דרבא דבעא מיניה מרב יוסף.

הא דאהדר ליה רב יוסף לרבא מתניתין היא הנודר מן התבואה וכו'. קשיא לי וכי סבור היה רב יוסף דרבא לא הוה ידע מתניתין, והא רבא גופיה הוא דאסבר ליה לרב יוסף דתבואה לחוד ותבואת השדה לחוד. ונראה לי דרב יוסף [בשיטמ"ק: ודאין] מידע ידע דרבא לא איבעיא ליה אלא אי עללתא כתבואה או לא, ואמר ליה מתניתין היא דהנודר מן התבואה אינו אסור אלא מחמשת המינין ועללתא היינו תבואה, ואמר ליה אביי דלא דמו, וכי שמע רבא אמר בהא לא מיבעי לי דכל גידולי קרקע במשמע, אלא שכר בתים וספינות קא מיבעיא לי ולא איפשיטא, ולענין דינא קולא לתובע וחומרא לנתבע, ולענין נדרים הכל אסור, דספיקא דאורייתא לחומרא.

תוספתא [כאן פרק ד' הלכה א'] : הנודר מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה ומותר ביין, הנודר מן התבלין מותר בחי ואסור במבושל, אם אמר הרי הן עלי אסור בהן בין חיים בין מבושלים [שם הלכה ב'] הנודר מן הפת אין אסור אלא מן הפת הבאה מחמשת המינין בלבד. וגרסינן בירושלמי [כאן פרק שביעי הלכה א'] : הנודר מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה ומותר ביין, כמאן דאמר הלכה בנדרים אחר לשון בני אדם, למאן דאמר לא הלכו בנדרים אחר לשון בני אדם התורה קראו אותו חידוש. תירושך זה יין. ומסתברא לי דבסתם מקומות שאין שם לשון מורגל לתירוש כמקומות הללו, אדרבה מותר בכל מיני מתיקה, ואסור ביין, דכיון שאין שם לשון בני אדם ידוע אין הולכין בו אלא אחר לשון תורה.

תניא כיצד אמר רבי יהודה הכל לפי הנודר כו'. וקיימא לן כרבי יהודה דסתם לן תנא כותיה בפרקין דלקמן, דתנן היו מסרבין בו לשאת את בת אחותו ואמר קונם שהיא נהנית לי לעולם, וכן המגרש את אשתו כו' הרי אלו מותרות ליהנות לו, שלא נתכוון זה אלא לשם אישות. היה מסרב בחברו שיאכל עמו, אמר קונם לביתך שאני נכנס, טיפת צונן שאני טועם לך, מותר ליכנס לביתו לשתות עמו צונן, שלא נתכוון זה אלא לשם אכילה ושתיה, וכל הני סתמי כרבי יהודה דהכא, וכדגרסינן עלה התם בירושלמי [כאן פרק שמיני הלכה ח'] : אמר רבי יוסא דרבי יהודה הוא דאמר הכל לפי הנודר, והלכך הוה ליה מחלוקת בפרקין, וסתמא בפרקא דלקמיה, והוה ליה מחלוקת ואחר כך סתם, דבחדא מסכתא יש סדר למשנה, וקיימא לן כסתם, ואפשר נמי דתנא קמא לא פליג הכא עליה דרבי יהודה, אלא תנא קמא אתא לאשמועינן דהנודר סתם שאין צמר ופשתים עולה עלי, דמותר להתכסות ולצאת טעין בגיזי צמר ובאניצי פשתן, שלא נתכוין זה אלא שלא ילבש בגד צמר ובגד פשתים, ורבי יהודה אשמועינן דהני מילי בסתם נודרין שאין שם שום הוכחה על איזה דבר נדר, אבל אם יש שם שום הוכחה אזלינן בתר אומדנא דמוכח, ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, וגם זה נכון בעיני, אלא שאין כן דרך הירושלמי שכתבנו למעלה.

דף נו - א

[כאן ד"ה בבית לרבות היציע בבית לרבות העליה] **בבית לרבות את היציע.** הקשו בתוספות דבתורת כהנים דריש איפכא, דגרסינן התם בקירות הבית ולא בקירות היציע. ותירץ הר"מ בר' משה שניאור ז"ל דלא גרסינן הכא לרבות את היציע, אלא לרבות את הצבוע, והכין איתא בתורת כהנים דגרסינן התם בבית לרבות את הצבוע, בבית לרבות את העליה, ופירש דצבוע איצטריך לרבות, משום דבנגעי בגדים כתוב בבגד צמר או בבגד פשתים, ודרשינן או בבגד פשתים מה פשתים כבריייתו אף צמר כבריייתו, והוציא את הצבוע, ומיהו מקצת ספרים שכתוב בהם בבית לכבות את היציע בבית לרבות את העליה, ואינו, דהא בהדיא אמרינן התם ולא בקורת היציע.

הנודר מן הבית אסור בעליה. תניא בברייתא ומייתנין לה בריש פרק קמא דסוכה [ג, א] בית שאין בו ארבע על ארבע פטור מן המזוזה ומן המעקה כו', ותנו לה להדין ברייתא בירושלמי במסכת מעשרות [פרק שלישי הלכה ג'], ותנו בה הנודר מן הבית מותר לישיב בו.

אפילו תימא רבנן מאי עליה מעילווייא שבנכסיהם. לענין הלכתא ליתא, דאדרבה אינו נותן לו אלא הגרוע, וכדאסיקנא עלה בשלהי מנחות [קח, ב] פרק הרי עלי עשרון, גבי האומר אחד משורי הקדש, היו שלשה הבינוני שבהן הקדש, אבל שורי בשורי תור בתורי קאמר, ואקשינן עליה והאמר רב הונא בר חייא משמיה דעולא האומר לחברו בית בביתי אני מוכר לך מראהו עליה, לא משום דגריעי, מאי עליה מעולה שבבתים, מתיבי בית בביתי אני מוכר לך ונפל, מראהו נפול, עבד בעבדי אני מוכר לך ומת, מראהו מת, ואמאי ניחזי הי נפל והי מת, לוקח קאמרת שאני לוקח דיד בעל השטר על התחתונה, השתא דאתית להכי נימא עליה דגריע יד בעל השטר על התחתונה, והכא לא דק לתרוצי כמסקנא דהתם, דהשתא לא אתו אלא לאוקומי מימריה דרב הונא אפילו כרבנן, וכשתמצי לומר דיד בעל השטר על התחתונה כמסקנא דהתם דרב הונא נמי כרבנן אתיא, דבית בביתי מראהו עליה משום דגריע, דעלייה בכלל בית ובית נמי מיקרייא, ולא משום יתורא דלישנא דקאמר בית בביתי, אלא הוא הדין לבית אני מוכר לך, וכל שכן דהא דקאמר בית בביתי לרבנותא קאמר, דאף על גב דקאמר הכי אפילו הכי לא יהיב ליה אלא עלייה דגריע, ואיצטריך לאשמועינן הכי משום דלגבי הקדש אי אמר שור בשורי הגדול הקדש, דתור בתורי קאמר וכיון דאתיא דרב הונא כרבנן קיימא לן כרבנן, והלכך הנודר מן הבית אסור אפילו בעלייה.

דף נו - א

מתני': קונם פירות האלו קונם הם על פי קונם הם לפי, אסור בחילופיהן ובגידוליהן. פירוש ולא דוקא אלו, אלא כל שפורט הרי הוא כאילו אמר אלו, וכגון שאמר תאנים של מקום פלוני עלי, או פירות של פלוני עלי, וכמו שכתבתי למעלה בשם מורי הרב ז"ל, וכל שהוא אוסר

קצת מאותו מין ועדיין הוא יותר בשאר הרי זה כהקדש, ולאסור אותו על עצמו לגמרי כהקדש נתכוון, והלכך אסור בחילופיהן שהרי זה נהנה ממנו כל שהוא מחליפו ונהנה מחליפיו, ודוקא כשהחליפן הוא, הא אם נתחלפו על ידי אחר ושלא בשליחותו מותר כשאר איסורי הנאה, וכדכתיבנא לעיל בפרק השותפין, ואינו אסור אלא בשעבר הוא והחליפן.

ובגידוליהן. בין בדבר שאין זרעו כלה בין בדבר שזרעו כלה, דלא גרע גידולין בדבר שזרעו כלה מחליפין, ועוד דקתני בשאני (טועה) [בשיטמ"ק: טועם] בשאני אוכל מותר [בשיטמ"ק: בגידוליהן] בדבר שזרעו כלה, אלמא באלו דקתני שאסור בגידולין אפילו בזרעו כלה קאמר, שמה שאסר באלו התיר בשאני טועם, ומיהו אינו אסור אלא בגידולין אבל בגידולי גידולין מותר כיון שזרעו כלה, אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין, וכטעמא דאמרינן בגמרא משום דהוי דבר שיש לו מתירין ואפילו באלף לא בטיל, והא דקתני שאני אוכל לא קאי אאלו, מדאמרינן לעיל בשלהי פרק הנודר מן המבושל [נב, ב] תא שמע שאני אוכל שאני טועם כו' הא ביוצא מהם אסור ואם איתא מאי קושיא התם דאמר אלו ואלו דוקא, אלא באומר קונם ענבים שאני טועם קאמר, ואלא מיהו לענין דינא לא שנא לא אמר אלו ולא שנא אמר אלו, כל שאמר שאני אוכל שאני טועם לא אסר אלא טעימתן ואכילתן (שלא) [בשיטמ"ק: של] אלו דוקא ולא חילופיהן, והיינו מתניתין דבסמוך דהאומר לאשתו קונם מעשה ידך.

האומר לאשתו קונם מעשה ידך וכו' אסור בחילופיהן ובגידוליהן. כתב מורי הרב ז"ל אף על גב דלא אמר מעשה ידך עלי למעשיהן, אלא מעשה ידך, או מה שתעשי, הרי זה כאומר אלו, שהרי לא אסר עליו מעשה ידים בכלל ואפילו של ידיו, אלא מעשה ידי אשתו פרט, ובזה יש לנו לומר שנתכוון [בשיטמ"ק: שלא להנות ממעשה ידי אשתו, ואם אשתו טוחנת ואופה נתכוון] שלא להנות מריוח מעשה ידיה גם על ידי חליפין ונראה לי שלא נתכוון לאסור אלא בכנגד ריוח מעשה ידיה, וימכרו הלחם להיות מעות שכנגד שבח טחינה ואפיה שלה, ושכנגד חטים שלו.

שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן. אף על גב דמעשה ידך כאומר אלו, [בשיטמ"ק: כיון] דאמר שלא אוכל מעשה ידך לא אסר אלא אכילת הלחם שתטחון ותאפה, דהדבר פשוט דהאומר ככר זו עליה שאני אוכל דמותר בהנאתו, וכן שאני טועם בטעמו הוא דאסר נפשיה, מיהו בטעם גופיה מוסיף איסור לאיסור יוצא מהם לפי ספק בעיין, והוא

הדין תערובת מטעם דתלמודא מדמי להו, עד כאן לשון רבינו ז"ל.

דף נז - ב

גמרא: בצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית ורבו גידוליו על עיקרו עיקרו אסור שחייב לבערו וגידוליו היתר דלא גזרו על גידולי שביעית, כמו שגזרו על גידולי תרומה להיות כתרומה, וכדאיתא לקמן [ס, א] מי אתו גידולין ומבטלין את האיסור, ומדרבנן קאמר, דאילו מדאורייתא ודאי בטיל ברוב כשאר האיסורין, ופירות שביעית גופיהו נמי לא מיבעיא ליה בשנתערבו בפירות של שמינית דפשיטא ליה דבטלין הם בנותן טעם וכדתניא לקמן [נה א] אלא בגידולין ועיקר קא מיבעיא ליה, אי מבטלין חד לחבריה, או דלמא חשיבי ולא בטילי חד לגביה חבריה.

ילדה שסיבכה בזקנה ובה פירות. ודוקא בשיש בה פירות לפי שכיון שיש בה פירות של איסור כבר וזה בא לבטלן, גזרו עליהם ואסרום שלא יהיו בטלין לגבי תוספת ההיתר, אבל במסבך ילדה בלא פירות בזקנה, ודאי בטלה היא ופירותיה מותרין.

ליטרא בצלים שתקנה וכו'. ודלמא לחומרא. ומסתברא לי דאינו מעשר מניה וביה אלא ממקום אחר, כדי שלא יעשר מן הפטור על החיוב, וקשה לי דהא חומרא דאתי לידי קולא היא, וכדאמר בעלמא [תוספתא דמאי פרק ח' הלכה י'] המרבה במעשרות (מעשרותיו מתוקנין כו') [בשיטמ"ק: פירותיו מתוקנין מעשרותיו מקולקלים]. ויש לומר דכיון דעיקר מעשר ותרומת מעשר שלהן מדרבנן, הם לא גזרו בכך.

דף נח - א

כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל. שאפשר לתקנו ולעשר עליו ממקום אחר, ובשלהי עבודה זרה [עג, ב] מפרש טעמא אחריני, ושם כתבתי בארוכה בסייעתא דשמיא.

יש מי שגורס: אף אני לא אמרתי אלא לביעור אבל לאכילה כל שהוא. ופירש כך אף אני לא אמרתי שיש לה שיעור אלא לביעור, כלומר שאם נטע של ששית בשביעית, והוסיף כל שהוא, בטלו אותן גדולין לגמרי לגבי העיקר הרוב שהוא של היתר, ואינו אסור לגמרי כדין גידולי שביעית, אלא מותרין באכילה, והוא שיבערום כלומר שיאכלם קודם יציאת שביעית, אבל לאכילה לאחר שביעית, כלומר אם נתערבו לו פירות שביעית בשל שמינית, בכי הא תנן השביעית אוסרת במינה במשהו, אלמא אתו גידולי היתר ומבטלי איסור, ודחה הא נמי לחומרא שאני. ואינו מחוור בעיני כלל, דעל כרחך לא איבעי ליה לישראל איש כפר ימא [בשיטמ"ק: אלא בגידולין, ולא בפירות שביעית שנתערבו בפירות שמינית, וכדכתיבנא לעיל, דאם איתא למה ליה] לדחוקי נפשיה ולמינקט בצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית, ליבעי פירות שביעית שנתערבו בפירות שמינית. ועוד דמאי קא משני הא נמי לחומרא דאם בתערובת פירות שביעית שנתערבו בפירות שמינית הלכו בהן לחומרא כל שכן בגידולין ועיקר. ואינו נראה כלל ועיקר, אלא הכי גרסינן אמר להם אף אני לא אמרתי אלא לביעור אבל לאכילה כל שהוא בנותן טעם. ונראה לי דהכי קאמר אף אני אומר שלא אמרנו שם בשביעית שאוסרת בכל שהוא אלא לביעור, ולא אמרתי לאו דוקא ואמת ניתא קאמרוה כאילו הברייתא אומרת כן, וכמוה [מכילתא פרשת בא פרשה י"ז] בעבור זה לא אמרתי אלא כשיש מצה ומרור מונחים לפניך, וכן היא בירושלמי [פרק ששי הלכה ג'] של מסכת שביעית דגרסינן התם, אמר להם לא אם בשביעית שאוסרת כל שהוא אלא בביעור, אבל באכילה בנותן טעם.

לביעור. פירשו המפרשים אם נטע בצל של ששית בשביעית וגדל בשביעית כל שהוא חייב לבערו [בשיטמ"ק: באכילה שיאכלנו קודם הביעור] כאילו כולו משביעית, דאתו גידולי האיסור ומבטלין העיקר של היתר ששית, אבל לאכילה כשנתערבו פירות שביעית בפירות שמינית בזה ודאי נתנו ליה חכמים שיעור בנותן טעם, אלמא לא אתו גידולין של שביעית ומבטלין את העיקר של ששית, והכא נמי בצל של שביעית שנטעו בשמינית ורבו גידולי על עיקרו אתו גדולי היתר ומבטלין את העיקר. ודחי **ודלמא הא נמי לחומרא.** אבל להקל כגון בצל שביעית שנטעו בשמינית עדיין תיבעי. וגם זה אינו מחוור בעיני, דקשיא לי טובא דהיכי

תיסק אדעתין דמשום ביטול הוא, וכי היכן מצינו שהמיעוט מבטל את הרוב, ואנן לא איבעיא לן אלא בשרבו גידוליו על עיקרו, הא בשרבה עיקרו על גידוליו פשיטא דאין המיעוט של גידולי היתר מבטלין ומתירין את העיקר. אלא דלגבי בצל של ששית שנטעו בשביעית שאוסרת בכל שהוא, לומר שהוא צריך לבערו באכילה בשביעית לא מדין ביטול [בשיטמ"ק: את ההיתר, כלומר שנתבטל ההיתר לגבי האיסור הוא, אלא שאין האיסור בטל לגבי] ההיתר, ומחמת האיסור שבו שאינו יכול להתברר מתוך ההיתר אתה בא לחייב כל הבצל לביעור אכילה בשביעית, ואם כן מאי קא מייתי מינה לבצל של שביעית שיתבטל לגבי גידולי ההיתר. אלא נראה לי דהכי קא דייק, מדקתני שחייב לבערו מחמת גידולי האיסור, אלמא אין איסור שביעית מתבטל לגבי רוב ההיתר ואפילו גידולין לגבי העיקר, והוא הדין וכל שכן לעיקר של שביעית שאינו בטל לגבי הגידולין שרבו עליו, ומשני ודלמא הא נמי לחומרא, כלומר התם הוא שהחמירו עליו כיון שאפשר לתקן בביעור אכילה, אבל הכא שאם אתה אוסרו ילך לאיבוד ואפילו הגידולין דלמא בטיל הוא לגבי הרוב. כן נראה לי. ולעיקר הא דתניא אף אני לא אמרתי אלא לביעור. יש מפרשים כגון בצל של ששית שנכנס בשביעית והוסיף כל שהוא. והקשו בתוספות [כאן ד"ה אמר להם] דאם כן היינו ספיחי ששית שנכנס בשביעית ותניא כל הספיחים מותרים חוץ מספיחי כרוב, ועוד דאין גידולי כרוב שביעית אוסרין בכל שהן, וכדתניא בסמוך בצלים שירדו עליהם גשמים וצמחו אם עלין שלהן שחורות אסורין הוריקו מותרין, ולגבי כלאים נמי כהאי גוונא דאין אוסרין במשהו אלא בעינן תוספת אחד במאתים, וכדאמרינן במעביר עציץ נקוב בכרם, ומשום כך פירשו בתוספות דהא בבצל של ששית שנטעו לכתחלה בשביעית, ומשום הכי כיון שנעשית איסור בידים בתחלת נטיעתו גזרו עליו ואסרוהו בתוספת כל שהוא, וכענין שאסרה תורה בכלאים זרוע מעיקרא בהשרשה, וזרוע ובא בתוספת, כלומר זרוע באיסור מעיקרו אוסר בהשרשה לבד, אבל זרוע קודם נטיעתן בטל חשיבותן ומתבטלין לגבי הרוב.

חשוד על השביעית קתני. ואינו טורח לתקן להכשירן, דכי אמרינן לא שביק היתר ואכיל איסורא הני מילי היכא דלא טרח, אבל למיטרח לא טרח, כדאיתא בריש פרק קמא דחולין [ד, א] גבי מומר אוכל נבלות לתיאבון.

ודלמא בתערובת המנכש קתני. איכא למידק וכיון דאמרינן דתלינן בתערובת ולקולא מאי דחי מנכש קתני, דלמא קודם שנטען נמי נתערבו לו בפירות היתר. ויש לי לומר דהכא בישראל חשוד ממש שנטע שנה זו חסיות של שביעית, וכיון שכן שנטועין הנך עדיין הרי הן באיסור, אפילו הכי קתני במנכש עמו למוצאי שביעית שהוא מותר. אי נמי יש לי לומר דתערובת דקאמר כיון שנתערבו חסיות אלו בחסיות ידועות של ששית קאמר, אי נמי בחסיות של שמינית של מי שלא נחשד על השביעית.

בטילתה נמי על ידי קרקע. כלומר דין הוא שנתבטל על ידי גידולין אלו של היתר, לפי שאילו לא נטען זה בקרקע לא היו הגידולין האלו באין ונתוספין על האיסור בשום פנים, הלכך הרי זה היתר חשוב להתחלק מן האיסור ולבטלו, מה שאין כן בילדה שסבכה בזקנה, בזקנה היו הפירות גדלין ונוספין באיסור מעצמן, וכן נמי בצל הנטוע בכרם, אלמלא שעקר את (הבצל) [בשיטמ"ק: הכרם] היה בצל גדל באיסור, אלא שגרם הוא להתיר את הגידולין, הלכך היתר גידולין אלו אינו חשוב כל כך להיות מבטל את האיסור. ופריך ליה **ממעשר שאף הוא איסורו על ידי קרקע** ורבו נמי אי אפשר אלא על ידי זריעתו, ואפילו הכי אינו מבטל את העיקר, ומשני מעשר אין איסורו על ידי קרקע אלא דיגון קא גרים, והלכך גידוליו נמי אף על פי שהם חשובים אינם מבטלים את העיקר.

חייב במעשר ובשביעית. כלומר הולכין בה לחומרין.

חייבת במעשר. פירוש במעשר מן המעשר כשהיתה קודם נטיעתה, ולא אמרינן אתו גידולין ומבטלין את העיקר, ואילו בצלים של ששית שנטען בשביעית כולן אסורין דאתו גידולין ומבטלין את העיקר. וקשיא לי אם כן מאי קא מוטיב מינה לשביעית, דאדרבה בהדיא מתפרש בהא ברייתא דשאני מעשר משביעית. ויש לומר דהאי דקאמר הרי מעשר דאיסורו על ידי קרקע לאו תיובתא הוא דקא מוטיב, אלא טעמא הוא דקא בעי מאי שנא שביעית, ומאי שנא מעשר. כן נראה לי.

ואותה ליטרא מעשר עליה ממקום אחר. ונראה לי דהאי ממקום אחר לא קאי דוקא אאותה ליטרא אלא על הכל, כלומר וממקום אחר הוא

דף נט - ב

מי סברת על עיקר קתני על תוספת קתני. וקשיא לי ומאי נפקא מיניה והא אי אפשר לברר ולהפריש היתר תוך איסור. ויש לומר דנפקא [מיניה] לתערובתן שאין אוסרין אלא לפי חשבון (איסור) [האיסורא] אי נמי הכי קאמר מי סברת מחמת העיקר שנתבטל וחזר להיות אסור קתני.

אם עליו שלהן שחורות אסורין. לא אמרו אלא מחמת תערובת התוספת שבהן ועל כרחך לא שמעת ליה לר' שמעון בן גמליאל אלא דלא טרח, קושיא היא דחזר והקשה רבא לרב חסדא, כלומר אפילו אם תמצי לומר דכולה ר' שמעון בן גמליאל הוא ור' שמעון בן גמליאל לא אסר אלא הגדל באיסור, הני מילי דלא טרח לבטל את העיקר, כי הכא שטרח וזרעה ליטרא בצלים דכיון שטרח כבר בטלין.

גופא אמר רבי חנינא תורתא אמר רבי ינאי בצל של תרומה כו'. למימר דגדולי היתר מעלין את האיסור. קשיא לי הדין לישנא דמינה משמע דלא קשיא ליה אלא כשגידולי היתר מבטלין את העיקר האסור אבל הגידולין מיהא מותרין וליתא, דעיקר קושיא על הגידולין בעצמן היא שהוא קורא אותם גידולי היתר ואינן אלא אסורין, דתנן גידולי תרומה תרומה [בשיטמ"ק: היכי הוי ליה למימר למימרא דגידול תרומה אינן תרומה והא תנן גידולי תרומה תרומה] ולישנא נמי דקאמר הא נמי תנינא [בשיטמ"ק: גידולי גידולין חולין קשיא לי, דלא הוי ליה למימר הא נמי תנינא] דאדרבה הא נמי ליתא, דכיון דאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין תרומה דתנן הטבל כו'. ואפשר לתרץ בזו דלרווחא דמלתא אקשינן הכי, והכי קאמר אי בצל דנקט לאו דוקא אלא בדבר שזרעו כלה קאמר, הא פשיטא, דהא תנן תרומה גידוליה חולין, ואי בצל דוקא קאמר ולמימר דאפילו בדבר שאין זרעה כלה גידולי גידולין מותרין, הא ליתא דהא תנן הטבל כו' ועדיין צריך לי עיון.

דף ס - א

יש מי שגורס: **ריבויא דרבו גידוליו על עיקרו דמותר קא משמע לן**. ומפרשים דהא דתנן הטבל בדבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורין, הני מילי הזרע בעצמו הגדל מן הגידולין שהוא העיקר והחשוב שבו, אבל הגידולין שרבו ממנו מותרין, והיינו דאתא רבי חנינא לאשמועינן. ובתוספות [כאן ד"ה התם דלא רבו הכא דרבו] פירשו דהא קא משמע לן דהא דתנן הטבל גידולי גידולין אסורין, הני מילי בשלא רבו כל כך על העיקר שיהא בהם שיעור לבטל את העיקר, והא דרבי חנינא כשרבו הגידולין על העיקר ולפיכך מותר, והא אתא לאשמועינן, ויש מי שגורס התם רבו הגידולין על העיקר, אבל הכא לא רבו גידולין על עיקרו, והכל עולה לטעם אחד.

פרק קונם יין

קונם יין שאני טועם שבת זו אסור בכל השבת והשבת שעברה.

יש מפרשים כגון שעמד באמצע שבת ואמר קונם יין עלי שבת זו הרי זה אסור בכל הימים הבאין עד יום השבת, ויום השבת הבא נמנה לאיסור עם השבת שעברה, וכן אם עמד באמצע החדש ואמר קונם יין שאני טועם חדש זה אינו אסור אלא עד סוף אותו חדש, אבל יום ר"ח הבא אינו נמנה לאיסור עם החדש שעבר אלא עם החדש הבא, ואוקימנא בגמרא אפילו בחדש חסר, דאף על גב דיום ראשון של חדש מחשבין החדש שעבר הוא מדינא, מכל מקום כיון דקרו ליה אינשי ריש ירחא ונדריס הולכין אחר לשון בני אדם גם זה אינו אלא עד אותו יום שקורין אותו ראש חדש. ויש מפרשים כגון שהיה עומד ביום שבת עצמו ואמר שבת זו, אסור בכל השבת, והשבת עצמה שעבר גם כן אסור בכלל נדרו, ואותו יום השבת הוא קורא שבת שעברה. וכן אם עמד ביום החדש הראשון ואמר חדש זה

כל החדש הבא אסור, ויום החדש בעצמו אסור בכלל החדש הבא, ואף על גב דאינו מכלל חדש הבא אלא תשלום החדש שעבר. ואינו מחוור בעיני כלל, דכיון שהוא עומד ביום השבת ואמר שבת זו מפני מה אתה אוסרו בשבת הבאה כלל, אדרבה לא היה לנו לאוסרו אלא באותו יום השבת בלבד שהוא עומד בו, וכענין שאמרו במודר הנאה מחברו לשנה דתניא בפרק קמא דמסכת ראש השנה [יב, ב] באחד בתשרי ראש השנה לירקות ולמעשרות ונדרים, ואמרינן לנדרים למאי הלכתא כדתניא המודר הנאה מחברו לשנה מונה י"ב חדש מיום ליום, ואם אמר לשנה זו אפילו לא עמד אלא בעשרים ותשעה באלול עלתה לו שנה, ועוד דהיאך אפשר שיהיה חמור יותר האומר שבת זו מן האומר שבת אחת, דבשבת אחת אינו מונה אלא היקף אחד דהיינו שבעה ימים בלבד, והאומר שבת זו יהא אסור שמונה ימים, דכשתמצי לומר דבשבת זו לאו תשלום שבת זו שהוא עומד בה קאמר אלא שבת שלימה קאמר, וכדמשמע שהיינו אומרים במי שהיה עומד בכ"ט באלול ואמר שנה זו, אי לאו דאשמועינן ברייתא דלצעורי קא מיכוון והא איצטער וכדאמרינן התם אם אמר לשנה זו אפילו לא עמד אלא בכ"ט באלול עלתה לו שנה, ואפילו למאן דאמר יום אחד בשנה אינו חשוב שנה הכא לצעורי נפשיה קביל עליה והא איצטער, דאלמא משמע דאי לאו מהאי טעמא הוה אמינא למאן דאמר יום אחד בשנה [בשיטמ"ק: אין] חשוב שנה שיהא אסור עד תשלום שנה, דשנה זו שאמר מיום זה עד שנה קאמר, אפילו הכי לא היה לנו לאסור כאן אלא שבעה ימים עד שבת שהוא עומד. ועוד דברוב הספרים גרסינן בגמרא פשיטא מהו דתימא יומי דקמי שבתא קאמר קא משמע לן ולפי הפירוש השני יומי דבתר שבתא הוה ליה למימר, והפירוש הראשון נראה לי עיקר.

אמר רבי ירמיה בר אבא לכשתחשך צריך שאלה לחכם. אמר רב יוסף גזרה משום יום אחד. ותענית יחיד דאינו אלא מצפרא ועד פניא ולא הצריכו בו שאלה. נראה לי שלא גזרו אלא באומר יום זה שהוא מותר בתחלת היום ומותר לכשתחשך, דבהאי הוא דאתי לאיחלופי גם כן ביום אחד שהותר בתחלתו כמוהו, אבל במקבל עליו תענית שהוא אסור כל היום מתחלתו ועד סופו אינו מתחלף ביום אחד, שזה שהותר בשחשכה היינו במתענה מתחלת היום, אבל זה שהותר מתחלתו אלא שקבל באמצע היום יום אחד דין הוא שיאסר כמדת יום אחד שלא יתחלף לו באידך, ועכשיו שהורגלו לקבל יום אחד בשבועה ואין מחייבין אותו להתענות יום תמים כ"ד שעות, נראה לי משום דבנדריים פיו ולבו שווין בעינן, וכיון שאין הכל מתכוונין עכשיו אלא משיעלה עמוד השחר ועד

שתחשך הרי זה מותר, וכמי שהוציא פת סתם ואמר לא נתכוונתי אלא לפת חטים שהוא פטור, והשתא דאתינן להכי אפילו ביום זה אין ראוי לגזור עכשיו משום יום אחד, דיום אחד נמי עכשיו אינו אסור אלא משיעלה עמוד השחר ועד שתחשך וצריך תירוץ. [בשיטמ"ק: גליון:] ואני אומר דדוקא כשקבל עליו תעניתו ומן הטעם שאמר, אבל אם אמר קונם יין שאני טועם היום משתחשך צריך שאלה לחכם ומשום גזרה דיום אחד, דהכא ליכא למימר דאם אמר קונם יין שאני טועם יום אחד דלא נתכוון אלא עד שיעלה עמוד השחר, אלא אם היה עומד בתחלת הלילה עד למחרת בתחלת הלילה.

דף ס - ב

כמאן אזלא שמעתיה דרבי ירמיה בר אבא כרבי נתן כו'. ואיכא למידק אם כן אפילו ביום אחד נמי במשלם זימניה יהא צריך שאלה לחכם. ויש לומר דאבוה דרבינא לא פליג אטעמא דרב יוסף אלא חדא היא, דודאי משום גזירה דרב יוסף הצריכוהו שאלה לחכם, ואיהו אי לאו משום דרבי נתן לא גזרו עליו אלא כיון דאיכא למיחש טפי. ועוד דקא עבר אדרבי נתן קנסינן ליה ומחמרינן עליה עד שישאל לחכם.

דף סא - ב

אמר רב חנינא בר אבדימי אמר רב מוחלפת השיטה. קשיא לי דכיון דבדינא פליגי ולא בלישנא היאך אפשר לומר לרבי מאיר לאסור עד שיצא, והלא באומר עד הפסח כלהו מודו דאינו אסור אלא עד שיגיע, ואם כן כל שכן עד לפני, דעד לפני הפסח לא משמע אחר הפסח אלא לפני הפסח. ונראה לי דעד לפני עד מה שקרוי לפני הפסח קאמרי דהיינו פרס

הפסח (ומר) [בשיטמ"ק: ורבי מאיר] אמר עד שיצא. וכן מצאתי בירושלמי [כאן פרק שמיני הלכה ג'] דגרסינן התם אמר ר' בון הכל מודים בפסח שהוא מותר, מה פליגין בפרס הפסח הדין אמר עד שיגיע, והדין אמר עד שיצא עד כאן. ואם תאמר מאי שנא עד הפסח דלכולי עלמא עד שיגיע, ומאי שנא עד פרס הפסח דפליג רבי מאיר ואמר עד שיצא. ויש לומר דכל היכא דאמר עד פרס הפסח אפילו רבי מאיר מודה דאינו אסור אלא עד שיגיע, אלא באומר עד לפני משמע ליה עד לפני ממש דהיינו רגע האחרון שבפרס שהיא לפני הפסח ממש, ורבי יוסי סבר כל האומר לפני כאומר עד הפרס דלכולי עלמא עד שיגיע. כן נראה לי. ולהאי תירוצא רבי מאיר לחומרא ורבי יוסי לקולא, וקיימא לן כרבי יוסי לקולא, אבל בקדושין פרק האומר [סו, ב] אמרינן דבלישנא בעלמא פליגי, דרבי מאיר סבר עד לפני ממש, ורבי יוסי סבר עד דמיתפני פסחא קאמר, ולהאי אוקימתא לא מפכינן למתניתין אלא לברייתא, ורבי מאיר לקולא בנדריים ורבי יוסי לחומרא. ושם בפרק האומר הארכתני יותר בסברת הראשונים בפסק הלכה לפי שיטה זו, ולפי שיטה שלשם בסייעתא דשמיא. ירושלמי: [פרק ששי הלכה א'] בפרק הנודר מן המבושל אמר רבי יוחנן הלכו בנדריים אחר לשון בני אדם, אמר רבי יאשיה הלכו בנדריים אחר לשון תורה, מה ביניהו אמר קונם יין שאני טועם עד החג, על דעתיה דרבי יוחנן אסור ביום טוב האחרון של חג, על דעתיה דרבי יאשיה מותר, ומסיק דאף ר' יאשיה מודה שהוא אסור לא אמר רבי יאשיה אלא לחומריין. עד כאן. ולפום גמרא דילן כלהו מודו דאין הולכין בנדריים להחמיר אלא אחר לשון בני אדם, וכדאיתא בפרק הנודר מן המבושל [לעיל מט, א], הלכך בין להקל בין להחמיר האומר בחג יום טוב האחרון של חג בכלל.

מתני': עד הקציר עד הבציר עד המסיק אינו אסור אלא עד שיגיע. והוא הדין לאומר עד שיהא דהא אין זמן של אלו קבוע דאיכא חרפי ואפלי. ואיכא מאן דאמר דאלו זמן קבוע, חדא כיון דמשנה לשנה הם באים, ולא אמרו באין זמן קבוע אלא באומר לכשילך פלוני למקום פלוני דאפשר להקדים ולאחר. ואינו נראה דהא קתני עד הקיץ עד שיהא הקיץ, עד שיתחיל העם להכניס בכלכלות נמי הרי הוא כבציר וקציר, וכן דקדק בתוספות. ומיהו ראיתי למקצת מן הראשונים שפירשו עד הקיץ אסור עד שיהא, ואימתי יהא כשיתחילו העם להכניס בכלכלות, ומכל מקום אין פירושן עולה כלל, חדא דאם כן למה לי להאריך כל כך, הכין הוה ליה למימר עד הקיץ עד שיתחילו העם להכניס בכלכלות, ועוד דאם איתא היכי קאמר דעד הקיץ היינו עד שיהא, לא היה לו לומר אלא עד שיגיע,

דאילו עד שיהא היה לו לאסור עד שיצא, דהיינו עד שיקפלו המקצועות. ירושלמי [כאן פרק שמיני הלכה ג']: קבע זמן למשתה בנו, ואמר קונם יין שאני טועם עד שיהא (מתתה) [בשיטמ"ק: משתה] כמי שזמנו קבוע, או מאחר שיכול לדחותו ולעשות לאחר זמן כמי שאין זמנו קבוע, ולא פשטה התם ולחומרא אזלינן.

דף סב - ב

גמרא: אמר רבא שרי לצורבא מרבנן למימר עבדא דנורא אנא לא יהיבנא כרגא, מאי טעמא לאברוחי ארי מיניה קאמר. פירוש לומר עבד הכומרים של עבודה זרה פלונית, דכיון שהוא אומר לא יהיבנא כרגא, מוכחא מלתא דלא אמר כן משום דמודה למעשיהם אלא להפטר מן המכס, שהיו הכומרים ואנשיהם פטורין ממנו, וצורבא מרבנן דקאמר אפילו צורבא מרבנן קאמר, וכל שכן אדם אחר, דאפילו בצורבא מרבנן ליכא משום חילול ה'. ויש מי שפירש שאומר עבדא דנורא מכוין לבו לשמים, דכתיב [דברים ד' פסוק כ"ד] אש אוכלה הוא, והא' נראה עיקר.

רוב עצים להסקה ניתנו. מהכא איכא למידק דכל היכא דאיכא למיתלי תלינן, וכתבו בתוספות [כאן ד"ה רוב עצים להסקה] דמכאן יש ללמוד דאסור להלוות מעות לצורך בנין עבודה זרה או לצורך תכשיטיה או משמשיה משום לפני עור לא תתן מכשול, ובפרק ראשון דעבודה זרה הארכתני על זה בדברים אלו בכמה מקומות בסייעתא דשמיא. ושם נראה כי לצורך בנין בתי עבודה זרה מותר אלא לצורך כיפה שמעמידין שם עבודה זרה [בשיטמ"ק: ממתניתין דבונה עמו בסלקי הגיע לכיפה מקום שמעמידים שם עבודה זרה] מסלק ידו ממנה. דמשמשי עבודה זרה אסור [עבודה זרה טז, א], משמשי משמשיה מותר, ושם כתבתי יותר בסייעתא דשמיא. [הגירסא לפנינו בגמרא שם: אין בונין עמהם בסילקין]. ומכל מקום שומר נפשו ירחק ממנה והמחמיר תבא עליו ברכה.

אמר ר' זירא מחלוקת דאמר עד הגשמים. דאז פליגי אי בעינן עד שתרד או שתגיע, אבל אמר עד הגשם. דכולי עלמא לא בעינן שתרד, אלא עד שיגיע זמן הגשם קאמר, והיינו רביעה ראשונה דהיינו י"ז במרחשון כרבי

יוסי דהלכתא כותיה, ורבי זירא חדא דאית ביה תרתי קאמר, כלומר דעד רביעה ראשונה, ולא תרד אלא עד שיגיע זמנה, והרמב"ם פירש עד זמן גשמים דהיינו רביעה אחרונה, דהיינו עד ראש חדש כסלו, וכל זה אינו אלא בארץ ישראל וסביבותיה, אבל בבבל ובגולה עד ששים בתקופה. ויש מי שפירש עד זמן גשמים קאמר דהיינו רביעה ראשונה, ומיהו למר עד שתדל ולמר עד שיגיע. ואינו מחוור בעיני, דאם כן היכי קאמר מחלוקת דאמר עד הגשמים, אבל אמר עד הגשם עד זמן גשמים קאמר, דמשמע דבגשמים פליגי, ובגשם לא פליגי, הא בגשם פליגי בזמן באם תרד הגשם או יגיע זמנו, והכא נמי הא פליגי ועדיין היא מחלוקת, אלא ודאי אינו עיקר.

דף סג - א

ר' שמעון בן גמליאל אומר גשמים שירדו שבעה ימים זה אחר זה מונה בהם רביעה ראשונה ושניה. ואם תאמר אמאי נקט ר' שמעון בן גמליאל שירדו, הא איהו אמר במתניתין דעד הגשמים אינו אסור אלא עד שתגיע רביעה שניה, ואף על פי שלא ירדו גשמים. תירצו בתוספות [כאן ד"ה אלא שנייה] דנקט הכי משום רביעה ראשונה, ונפקא מינה לענין להלך בשבילי הרשות דהותרו כשירד, דבלא ירידה וודאי לא הותרו, וכדאיתא התם בפרק קמא דתענית [ו, ב]. עוד יש לומר דר' שמעון בן גמליאל אליבא דתנא קמא דמתניתין דידיה קאמר, והכא הכי קא פריך, אי אמרת בשלמא ליתא לדר' זירא משכחת לה להא דר' שמעון בן גמליאל אליבא דתנא קמא דמתניתין קאמר, אלא אי אמרת איתא לדר' זירא דאמר עד הגשם ליכא מאן דפליג דלא בעינן עד שתדל הא דר' שמעון בן גמליאל כמאן, וזה יותר נכון.

קונם יין שאני טועם לשנה ונתעברה השנה אסור בה ובעיבורה. ודוקא דאמר [בשיטמ"ק: שנה זו או] השנה אי נמי דאמר שנה, וכדאיסתפקא להו בגמרא ולא איפשיטא, אבל באומר שנה אחת מסתברא לי דאינו אסור אלא שנים עשר חדש כרוב השנים שאינם מעוברות, ואף על פי שהרמב"ם ז"ל כתב [הפלאה הלכות נדרים פרק י' הלכה ד'] באומר שנה

אחת שהוא אסור בחדש העיבור, אינו מחוור בעיני, מדאמרינן לעולם דאמר השנה, מהו דתימא הלך אחר הרוב שנים ורוב שנים לית בהון עיבור קא משמע לן, ואם איתא דאפילו באומר שנה אחת אסור בעיבורה, ולא אזלינן בתר רוב שנים באומר השנה צריכא למימר, והא דקתני שנה אחת אסור מיום ליום, לאו לאתויי חדש העיבור, אלא לאשמועינן שאסור שנים עשר חדש ואינו מותר לכשיגיע ראש השנה, וכדאשמועינן נמי בחדש אחד ובשבת אחד ויום אחד, ועוד דלכאורה עיקר חדושה דההיא מתניתין דהשנה משמע דהיינו מאי דקתני אסור בעיבורה, ועלה קאמרינן היכי דמי אילימא כדקתני דאמר השנה פשיטא כלומר דאסור בעיבורה, אלא דאמר שנה פירוש ואפילו הכי אסור בעיבורה כדיניה דהשנה ולא כשנה אחת, אלמא באומר שנה אחת אינו אסור בעיבורה, אלא שיש לדחות לזה דלאו איסור בעיבורה קא דייק אלא אסור בה, כלומר אסור בה בלבד דהיינו עד ראש השנה כאילו אמר השנה. ודחי דלעולם שנה כשנה אחת ואסור מיום ליום, והכא באומר כל השנה כדקתני, ואסור בעיבורה קא משמע לן דלא אזלינן בתר רוב שנים. ומכל מקום באומר שנה אחת סתם נראין הדברים שהוא פשוט שאינו אסור בחדש העיבור, ואף על פי (שלא פי' לדרו לא) [בשיטמ"ק: שבתחלת נדרו] בירר לו שנה זו שהיא מעוברת, לפי שהאומר שנה אחת סתם אינו אסור בשנה ראשונה ממש, ואילו שתה יין כל אותה שנה ראשונה אינו לוקה, וחייב הוא לנהוג איסורו שנה אחרת, אלא שבשנה ראשונה הוא חייב לכתחילה לנהוג איסורו משום בל תאחר, ואין זה כנודר שנה זו שאם עבר ושתה לוקה ואין לו תשלומין, ואם כן אף על פי שהתחיל הוא למנות שנת איסורו מהשתא, אף על פי ששנה זו מעוברת למה יאסר בחדש העיבור והא הוא לא אסר על עצמו שנה זו ממש, ואילו שתה שנה זו ורצה למנות שנה שלאחריה אינו מונה אלא שנים עשר חדש כמנין רוב שנים, אבל באומר שנה אחת מיום זה צריך תירוץ, ואפילו בכי הא נראה לי דאינו אסור בעבורה וכמו שאמרנו. ועוד נראה לי ראייה מדתנן בערכין [לא, א] פרק המוכר שדהו, המוכר בית בבתי ערי חומה אינו מונה אלא משעה שמכרה לו, שנאמר עד מלאת לו שנה תמימה כשהוא אומר תמימה להביא את חדש העיבור, דאלמא שנה סתם שנה פשוטה משמע, והתם (באומר) [בשיטמ"ק: כאומר] מהיום היא דהא מעכשיו הוא מתחיל למנות, ואפילו הכי לא היה מונה חדש העיבור אלא שריבה אותו הכתוב מתמימה, ואי קשיא לך אי מהתם נפשוט מינה בעיין דשנה כשנה אחת, לא היא דהתם לשון תורה, ובנדרים אין הולכין בהם אחר לשון תורה אלא אחר לשון בני אדם, כדאיתא בגמרא, ומכל מקום תפשוט מינה

דאפילו שנה דלשון תורה שהיא כשנה אחת שהרי הוא מונה לעולם שנים עשר חדש, אפילו הכי לא הוי חדש העיבור בכלל. והא דתנן בפרק השואל [בבא מציעא קב, א] המשכיר בית לחבירו לשנה נתעברה השנה נתעברה לשוכר, דלמא ההיא באומר שנה זו, ולפי מה שאמרנו לא תמצא שיהא לו לעולם שלשה עשר חדשים, אלא בעומד בראש השנה ונתעברה השנה, אבל בעומד באמצע שנה לעולם לא ראו דאי אמר ליה השנה או שנה [בשיטמ"ק: זו] אין לו אלא עד ראש השנה ואי אמר שנה אחת אינו מונה אלא שנים עשר חדש, ואפילו באומר מהיום שנה אחת וכמו שאמרנו. ואי קשיא לך הא דאמרינן [בשיטמ"ק: בערכין] פרק המוכר שדהו בשנת היובל גבי שנה תמימה להביא את חדש העיבור, אמר רבי אבא בר ממל מכר שני בתי ערי חומה אחד בחמשה עשר באדר הראשון ואחד באחד באדר השני [בשיטמ"ק: זה שמוכר לו באחד באדר השני], כיון שהגיע אחד באדר של שנה הבאה עלתה לו שנה, וזה שמכר לו בט"ו באדר הראשון לא עלתה לו שנה עד חמשה עשר באדר של שנה הבאה. שאני התם שכתב בו הכתוב תמימה לומר שיהא פודה לעולם עד שיגיע לתקופת השנה של שנה הבאה ואפילו פגע בעיבור. ועוד נראה לי ראייה מהא דתניא בפרק קמא דמסכת ראש השנה [יב, ב] המודר הנאה מחברו לשנה מונה שנים עשר חדש. ולא קתני מונה מיום ליום כדקתני במתניתין דידן, אלמא אינו מונה אלא שנים עשר חדש מיום ליום. ואי קשיא לך אשמעתין מההיא ברייתא מדקתני לשנה מונה מיום ליום, דאלמא שנה דיליה כשנה אחת ולא כהשנה, ויש לומר דהתם לאו דוקא באומר לשנה אלא באומר שנה אחת, דכל עיקר צריכותא דההיא ברייתא אינו אלא משום סיפא ולאשמועינן תרתין, חדא דראש השנה לנדריים מתשרי מנינן כלהון בני אדם, ועוד לאשמועינן עמד בעשרים ותשעה באלול אם אמר לשנה זו כיון שהגיע באחד בתשרי עלתה לו שנה. כן נראה לי. אבל באומר חדש אחד אסור שלשים יום, דכיון דאיכא חדשים מלאים וסתם נדריים להחמיר, הרי זה אסור עד שלשים יום כמדת חדש מלא. כן נראה לי. וכן פסק הרמב"ם [הפלאה הלכות נדריים פרק י' הלכה ג']. מקצת הספרים גורסים: **עד ראש אדר עד ראש אדר הראשון עד סוף אדר עד סוף אדר השני**. ואין גירסא זו מחוור דמאי שנא כי אמר עד ראש מכי אמר עד סוף, דהכא והכא אדר סתם קאמר, ועוד קשיא לי דאם איתא היכי קאמר בגמרא אלמא סתמא דאדר דקאמר ראשון הוא, דהא אינו תלוי אלא באומר ראש או באומר סוף, דאפילו באומר אדר סתם אם אמר עד סוף אדר השני משמע, ועוד דקאמר ליה מתניתין רבי יהודה הוא, ואם איתא אפילו רבי יהודה ליתא, דהא רבי יהודה לא חילק בין אומר ראש

לאומר סוף, אלא הגירסא הנכונה הכין היא, עד ראש אדר עד ראש אדר הראשון, עד סוף אדר עד סוף אדר הראשון, וכן היא במקצת הספרים וכך היא שנויה בירושלמי [כאן פרק שמיני הלכה ו']. והראב"ד ז"ל [שם בהשגות של הלכה ו'] הסכים לגירסא זו, וכן היא ברוב פסקי הראשונים ז"ל.

דף סג - ב

אלא שמע מינה הא דפשיטא ליה דמיעברא שתא, הא דלא ידע. והלכה כרבי יהודה, והלכך אי לא ידע דמיעברא לכולי עלמא אדר סתם היינו אדר ראשון, ואפילו ידע דמיעברא היינו אדר ראשון כרבי יהודה, ומדמייתנין בנדרים הא דשטרות שמע מינה דדין שטרות כדין נדרים וכן כתבו בתוספות. וכן הדין ודאי דשטרי חוב כלשון בני אדם הם בכל מקום, וכיון שכן לענין חדש חסר נמי דאמרינן לעיל דיום החדש הראשון נחשב מכלל החדש הבא, אף על פי שהוא לתשלום שלשים יום של החדש שעבר, כיון דקרו ליה אינשי ריש ירחא כשכותבין שטרות כותבין ומונין ליום ראשון, ואם מנו מיום החדש השני הרי זה מוקדם ולפיכך צריך ליזהר בכך, וכשכותבין כתובה או שאר שטרות ביום ראש החדש הראשון כותבין ביום פלוני שהוא ראש חדש, ואין צריך לכתוב ביום שלשים, אבל בגטין שנפסלין בין שיהא מוקדם בין שיהא מאוחר, צריך לכתוב ביום שלשים לחדש תשרי שהוא ראש חודש מרחשון כדי להחמיר וכן כתבו בתוספות.

קונם יין שאני טוען עד שיהא הפסח איננו אסור אלא עד לילי הפסח שלא נתכוון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לשתות יין, ר' יוסי בנו אומר שום שאני אוכל עד שתהא שבת אינו אסור עד לילי שבת כו'. וכתב הרמב"ן ז"ל דלא קיימא לן לא כאבא ולא כברא, דאין הולכין בתר אומדנא אלא באומדנא דמוכח, כההיא דפרקין דלעיל [נה, ב] דהיה טוען צמר והזיע, וכן כהני דבשלהי פרקין היו מסרבין בו לשאת את בת אחותו, והיה חברו מסרב בו לאכול עמו, דהני אומדני דמוכחי נינהו, ועוד דהא תנן לעיל עד הפסח אסור עד שיגיע, עד שיהא אסור עד שיצא. והאי בתר

רישא מדתניתין גרידא דקתני קונם יין שאני טועם, אלמא אפילו בקונם יין שאני טועם עד שיהא הפסח אסור עד שיצא לרבנן, ומיפלג פליגי אדרבי יהודה ודרבי יוסי בנו, וקיימא לן כותייהו.

האומר לחברו קונם שאני נהנה לך אם אי אתה בא ונוטל לבניך כור חטים כו' הרי זה יכול להפר נדרו שלא על פי חכם ויאמר כלום אמרת אלא לכבודי זהו כבודי. ירושלמי: אמר ר' זעירא בסם חלוקין, מה אנו קיימין אם בשזה אומר מפני כבודי וזה אומר מפני כבודי דברי הכל אסור, ואם כשהוא אומר מפני כבודי וזה אומר מפני כבודי אמרתי דברי הכל מותר, אלא כי אנן קיימין בסתם, שרבי מאיר אומר סתמן כמי שזה אומר מפני כבודי וזה אומר מפני כבודי, ורבנן אמרו סתמן כמי שזה אומר מפני כבודי וזה אומר מפני כבודי אמרתי. ומכאן נראה דרבי מאיר חלוק אף בראשונה, ובהדיא גרסינן נמי התם בירושלמי רבי חייא בשם רבי יוחנן אף הראשונה במחלוקת.

אליעזר

רבי

פרק

דף סד - א

אמרו לו אם כן אין נדרים. כלומר בהא אפילו רבי אליעזר מודה שאין פותחין, שאם כן אין נדרים. ואם תאמר ומאי קושיא והלא בריש פרק ארבעה נדרים אמרינן דר' שמעון בן גמליאל פתח יש בוטה כמדקרות חרב, וכן אמרו שם דפותחין בהך דרבי נתן דאמר כל הנודר כאילו בנה במה. ויש לומר דלא אסרינן הכא אלא דוקא כדאמר בלשון זה שממעט כבוד המקום הא בדלאו הכי פתחינן, ומיהו אפילו בהנך לא פתחינן כדאיתא התם [בירושלמי [כאן פרק תשיעי הלכה א'] הכל מודים בכבוד

רבו שאינו מעמיד, דתנינן [אבות ד, טו] מורא רבך כמורא שמים, הלכך
אין פותחין.

דף סד - ב

גמרא: ורבנן מי מתו אלא שירדו מנכסיהם. ואם תאמר מכל מקום עני
הרי זה נולד. ויש לומר כיון שהעניות מצויה לאו כנולד היא דהא פותחין
בנולד מצוי וכדאמרין בריש פרק ארבעה נדרים [לעיל כג, א] שכיחי
קצרי דמחו רבנן, והכין איתא בירושלמי דגרסינן התם [שם הלכה ד']
עלה דהא ולא כנולד הוא, אמר ר' זעירא העניות מצויה. ועוד שאלו שם
[שם הלכה ד'] ותהית לאו כנולד היא, אמר ר' אילא התהות מצויה.

דף סה - א

תניא המודר הנאה מחברו בפניו. כלומר שנדר בפניו שלא יהנה ממנו אין
מתירין לו אלא בפניו. ומכאן מביאין קושיא על דברי רבינו תם ז"ל שכתב
בגיטין [ומובא כאן בתוספות ד"ה דתנן] שלא אמרו אלא מי שקבל טובה
מאותו שנדר לו בפניו, כגון משה לגבי יתרו וצדקיה לגבי נבוכדנצר, והכא
לא משמע הכין דמודר הנאה מחברו קאמר. והא דתניא שצריך בפניו, יש
מפרשים דלאו דוקא בפניו אלא בידיעתו, ואפילו שלא בפניו ואפילו בעל
כרחו, וכטעמא דמפורש בירושלמי [כאן פרק ה' הלכה ד'] מפני החשד,
כלומר שלא יחשדנו שהוא עובר על נדרו, כשלא ראה או ידע שהתירו
חכם, ועוד טעם אחר בירושלמי [שם] מפני הבושה, כלומר שאנו רוצים
שיתבייש בפניו, ולזה הטעם אפשר דצריך לפניו ממש ואפילו בעל כרחו,
וכבר כתבתי יותר מזה בגיטין פרק השולח בסייעתא דשמיא. ואמרו
מקצת המפרשים דלא אמרו אלא לכתחלה הא אם עברו והתירוהו מותר,

והביאו ראיה מהא דצדקיה, והראב"ד ז"ל [דמובא כאן, בר"ן ד"ה והיכין] חלוק בדבר, מפני שהכתוב צווח ומענישו [דברי הימים ב' פרק ל"ו פסוק י"ג] על דבר אשר מרד במלך נבוכדנצר אשר השביעו באלקים, וגם זה כתבתי שם בארוכה. ואם תאמר סנהדרי עצמה היאך עברה והתירה, יש לומר דלדבר מצוה מתירין, וצדקיה היה מצטער ביותר שלא היה יכול לגלות, ומתבטל על ידי כך ממלאכת שמים, וגם מצות המלך שמצוה עליהם להתירו היא מצוה (עליכם) [בר"ן: עליהם] לקיים, כן תירצו בתוספות [כאן ד"ה אמרו לו].

דף סה - ב

אלא לרבי יוחנן דאמר כבר מת וכבר עשה תשובה, למיתנא תרין זמנין נדר טעות למה לי. קשיא לי אדרבה טפי קשה לרב הונא דהא רב הונא פיגל רישא וסיפא, דאילו ברישא קתני שאינו כנולד ופותחין בהם והיינו מת או שעשה תשובה ואילו בסיפא אמרינן לא מפני כעורה ונעשית נאה שחורה ונעשית לבנה, כלומר דאילו כן נולד הוי ולא פתחין, אלמא לא אמרינן נעשה כתולה בדבר. ושמא נאמר דמת ועשה תשובה אפשר למימר בהו דהוי כתולה נדרו בהכי, משום דשייכי טפי דמיתה שכיחא, ותשובה נמי עבידי רשיעי דעבדי תשובה, אבל כעורה לחזור נאה ושחורה שתחזור לבנה אינו מצוי, ובדוקא נדר ולא כתולה נדרו בהם, ואפילו הכי אמר רבי ישמעאל שפותחין בהן מפני שגם זה הוא מצוי, דבנות ישראל נאות הן אלא שהעניות מנולתן, ובהסתלק הגורם שהוא העניות יחזור הנוי למקומו, כן נראה לי, וקיימא לן כרב הונא דאמר נעשה כתולה נדרו בדבר, דהא סלקא הא דרבי יוחנן בקושיא. ירושלמי: [כאן פרק תשיעי הלכה ג'] : מפני שהוא כתולה נדרו בדבר, באומר קונם שאני נהנה לאיש פלוני כל זמן שהוא לובש לבנים מותר, ר' זעירא בשם ר' יוחנן אף הוא אינו צריך היתר חכמים.

פותחין בימים טובים. וכולה מתניתין **דנדר שהותר מקצתו הותר כולו.** כתבתיה בארוכה בפרק אראבעה נדרים בסייעתא דשמיא.

מטלטלי מי משתעבדי לכתובה אמר אביי קרקע שוה שמנה מאות זוז
קאמר. מהכא שמעינן דכתובה לא גביא ממטלטלי ואפילו מיניה דידיה
משום דכל אסמכתא דאיתתא ליתא אלא אמקרקעי משום דלא ניתנה
לגבות אלא לאחר כמה ימים ואין לה זמן קבוע ומסתלקת דעתה מן
המטלטלין וכבר כתבתיה בארוכה בקדושין [סה, ב] פרק האומר
בשמעתתא דחבילה בסייעתא דשמיא.

דף סו - א

לומר שאין מקרעין. כלומר שאם יתעשר לאחר מכאן אינו נפטר בכך,
ולעולם הוא חייב לפרוע כשיהא לו. ואם תאמר והא סדור בעל חוב
מערכין גמרינן לה במיכה מיכה כדאיתא התם [בבא מציעא קיב, א],
ואילו בערכין תנן [ז' ע"ב] נתן סלע והעשיר אין לו כלום. ויש לומר דלענין
דין דהשג יד לא גמרינן מערכין, אלא לענין סדור דכתיב בהו [ויקרא כז,
ח] ואם מך הוא מערכך החייהו מערכך, והלכך מינה דמסדרים נמי בבעל
חוב, אבל להשיג יד לא נשוה דין בעל חוב לערכין.

המאורסה

נערה

פרק

דף סו - ב

נערה המאורסה. נקט נערה מאורסה לאפוקי בוגרת, ולא לאפוקי הגיעה לעונת נדרים שהוא שנת שנים עשר שנה שנדריה נבדקין, והיא הקרויה תוך זמן, כדאיתא בנדה פרק יוצא דופן [מה, ב].

דף סז - א

גמרא: ואין צריך לומר שקיים אחד מהם למה לי למיתנא וכו'. טובא איכא דתני זו ואין צריך לומר זו ולא אקשינן למה לי למיתנא, ולא עוד אלא דתנו סתם משנה יתירא, ופרקינן ולארוכה בלבד נקטה וזו ואין צריך לומר זו קתני, אלא משום דידע דאיכא בהא [בשיטמ"ק: לאלומי] צריכותא קא מקשה עלה לברורה.

וחזר המקיים ונשאל על הקמתו. כלומר ביום שמעו ממש ואחר כך מפר, מהו דתימא מאי דאוקי הא אקריה, ותועיל הפרה של ראשון ותצטרף עם זו קא משמע לן דלא, דהא בעיא שיפרו שניהם בבת אחת, והלכך חוזר הראשון ומפר עכשיו, שהפרה הראשונה כמי שאינה, ומיהו ודאי משמע שאם חזר הראשון והפר עכשיו שהוא מופר, שלא תאמר שאין הפרה אחר הפרה, שההפרה הראשונה לאו הפרה היא, ואין נראה כן מדברי הרמב"ם ז"ל. וכלשון שכתבתי נראה לי דהא תניא שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל חוזר האב ומפר חלקו של בעל, דאלמא אף על גב דהפרת הבעל יצאה בשעה שאינה ראויה [בשיטמ"ק: כיון דלא הספיק האב לשמוע ולהפר בחיי הבעל, אף על פי שהפר האב חלקו לאחר מיתת הבעל אינו כלום] משום דבעינן שיפרו שניהם בבת אחת, ולפיכך הפרת הבעל שקדמה אינה מועלת, ואפילו הכי קתני חוזר האב ומיפר חלקו של בעל דנתרוקנה רשות הבעל לאב, אלמא לא אמרינן כיון דמעיקרא לא היתה הפרת הבעל הפרה שוב לא יוכל האב להפר מחמת הבעל שאין הפרה אחר הפרה, אלא כלשון הראשון שכתבתי נראה לי, וכן כתב הרמב"ן ז"ל בפסקי הלכותיו דמפירין שניהם בבת אחת, וצריך השני לחזור ולהפר פעם שנית עם זה.

הא דאמרינן: **שיפרו שניהם בבת אחת.** לאו דוקא אלא לאפוקי שאם הפר הבעל ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל כדאמרן. אי נמי כגון

הא דהפר אחד וקיים השני, דההפרה של הראשון אינה ראויה ליגמר, בכי הא אמרינן שתהא הפרת שניהם בבת אחת, אבל בלאו הכי אפילו הפר זה בבקר וזה בערב הפרה מעלייתא היא. וקשיא לי אשמעתין כיון שנשאל על הקמתו אמאי לא אמרינן מאי (אוקים דהא) [בשיטמ"ק: דאוקי הא] עקריה, ותהוי הקמתו כאילו לא היתה, והפרת הראשון תהוי הפרה מעלייתא, דהא חכם עוקר את הנדר מעיקרו והרי זה כאילו לא הקים כלל, וכדאמרינן (לקמן) לגבי קדושין [כתובות עב, א, ועד, א] [בר"ן: טבא] המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת, הלכה אצל חכם והתירה הרי זו מקודשת, דחשבינן כאילו לא היו עליה נדרים כלל בשעת הקדושין. ויש לומר (ויקיים) [בשיטמ"ק: דקיים] אחד דקאמר היינו דוקא אב, ומאי אחד מיוחד שבהם והיינו אב, וכיוצא בו בתלמוד הרבה ואחד מהם בפרק הספינה, אם היתה מדה של אחד מהם ראשון ראשון קנה, ואינה אלא כשהיתה מדה של לוקח, הכא נמי דוקא בשקיים האב, וטעמא לפי שהורע כח הבעל ואין הפרתו כלום אלא כשהיה האב ראוי להפר, שאין הבעל מיפר אלא בשותפות [בשיטמ"ק: ובשעה ראויה לשניהם, וכדתניא לקמן שמע הבעל והפר ולא הספיק האב לשמוע עד שמת האב אין הבעל יכול להפר, שאין הבעל מפר לעולם אלא בשותפות].

שמע האב והפר ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת הבעל חוזר האב ומפר חלקו של בעל. ואף על גב דאמר ר' נתן הן דברי בית שמאי, ובית הלל אומרים אינו יכול להפר, התם טעמא אחרינא הוא דכיון דהפר אב בעוד (שהיא) [בשיטמ"ק: שהיה] בעל קיים מיקלש קליש חלקו של בעל, ואינו חשוב להורישו לאב. כן נראה לי.

אימא האי קרא בנשואה כתיב. אבל ארוסה האב לחודיה מפר כפנוייה גמורה דעדיין היא בבית אביה, וכתוב ואסרה איסר בבית אביה בנעוריה וזו בבית אביה בנעוריה היא. והא דאמרינן בסמוך אימא אב לחודיה ליפר, לאו למימרא דעד השתא לא איסתפקא לן הכי, אלא הכי קאמר ואכתי לימא דארוסה אב (בשיטמ"ק: אבל) לחודיה ליפר, וקרא בארוסה בלחוד מיירי, אי נמי לקמן הכי מפרשים אימר אב לחודיה בלא ארוס או ארוס בלא אב ליפר, וכן פירשו בפירושינן.

דף סז - ב

ממילא שמע מינה. יש מפרשים אכתי תרי קרא לא צריכי, דאי משום שאין הבעל מיפר בקודמין [לחודיה, ליכתוב ואם בית אישה נדרה דשמע מינה, דאב ובעל מפירין ושמע מינה נמי ממילא דאין הבעל מפר בקודמין] דהא בית אשה נדרה כתיב, והקשו בתוספות [בשיטמ"ק: כאן ע, א ד"ה ואם היה תהיה למה לי שמע מינה לארוסה] דאם כן אכתי נימא דקרא דהיו תהיה מיירי בין בארוסה בין בנשואה, ואם בית אשה נדרה לאפוקי שאין הבעל מיפר בקודמין, ולי נראה דאי משום הא לא קשיא, דדלמא כלהו סבירא להו דקרא לאו בתרי גווי אשה משתעי אלא בחדא, דהיו תהיה חדא איתתא משמע או ארוסה או נשואה, וכיון דלא אפשר לאוקמה בנשואה לחודה על כרחך בארוסה לחודה מיירי, ודכותה ביבמות פרק הבא על יבמתו [נח, ב] גבי כהן שקדש את הקטנה ובגרה תחתיו שאני התם דכתיב אשה. הכי נמי אשה אחת ולא שתיים. אלא ודאי הא קשיא לי להדין פירושא, דהיאך אפשר לומר דתרוייהו בנשואה כתיבי, והלא מקרא דאם היו תהיה משמע דמפר בקודמין דהרי כתיב ונדריה עליה, ומקרא דאם בית אשה ממעט קודמין, מקרא אחד מרבה ומקרא אחד ממעט. ואפשר נמי לדחות בהא דדלמא אכתי לא רמו אנפשייהו דונדריה עליה היינו נדרים שהיו עליה כבר, אבל בתוספות פירשו דהיינו דאקשינן ולא ממילא שמע מינה, כלומר ממה שאתה צריך לומר שאין הבעל מפר בקודמין, מינה שמעת דקרא דהיו תהיה לאו בנשואה מיירי, דהתם בנדרים שקדמו הוא שיכול להפר וזה נכון.

איבעית אימא הויה קדושין משמע. לפי מה שאמרתי אני דלא משמע להו דקרא מיירי אלא בחדא ניחא, דכיון דהויה על כרחך משמע טפי קדושין מנשואין וקרא לא מיירי אלא בחדא, על כרחך מוקמינן לה בארוסה ולא בנשואה, אבל אי אסתפק לן [בשיטמ"ק: אין] נמי בין בארוסה בין בנשואה מאי קאמר דהוי קדושין משמע, וכי נשואין נמי לא משמע, והלא גבי טומאת כהן כתיב ולאחותה הבתולה אשר לא היתה לאיש, ואפילו הכי מיטמא הוא לאחותו ארוסה כדברי רבי מאיר ורבי יהודה, כדאיתא בפרק הבא על יבמתו [ס, א], ואף על גב דדרשינן לה מהקרובה אליו, מכל מקום אי הויה קדושין לחוד משמע הא אפקיה קרא, ואפילו לרבי יוסי ורבי שמעון דאמרי דאינו מיטמא לארוסה משום דכתיב אשר לא היתה לאיש, היינו משום דהיתה משמע בין בנשואה בין בארוסה, אבל דתהוי ארוסה לחוד במשמע ולא נשואה הא לא אמרי,

ותדע לך דאפילו לדידהו נמי מיטמא הוא לארוסה שנתגרשה מרבויהא דהקרובה, ואילו נשאת ונתגרשה לא אלמא הויה לאו קדושין לחודייהו, משמע, אלא ודאי כדאמרן. כן נראה לי.

אסרה איסור בבית אביה. למה לי לכתביה לאב לגבי אם היו תהיה בלחוד.

אם כן בית אשה נדרה למה לי. והוי מצי לדחויי דאיצטריך לומר שאם הקים האב אינו מקים, אלא דעדיפא מינה קאמר למעוטי בעל בקודמין.

ומינה בעל אינו מפר בקודמין ארוס מפר. פירשו המפרשים ומינה אתה יכול לדייק (ודוקא) בעל אין מפר בקודמין הא ארוס מפר, וכיון שכן מאי טעמא מפר ארוס ואין בעל מפר משום שותפותיה דאב. ואינו מחוור כלל, דאדרבה דוק מינה בעל אינו מפר בקודמין וכל שכן ארוס. אלא הכי פירושו ומינה כלומר ממה שאתה אומר דבעל אינו מפר בקודמין, איכא למידק דארוס לחודיה לא מפר, דהא ארוס מפר בקודמין משום דקרא דהיו תהיה לאיש על כרחיה אוקמי ליה בארוסה, וההוא הא שרי להפר בקודמין, דהא כתיב ונדריה עליה, וכיון שכן איכא למימר השתא בעל לא מפר בקודמין ארוס דגריע טפי מפר, אלא מאי אית לך למימר דטעמא דהאי מלתא, דשאני ארוס דמפר משום שותפותיה דאב דליתנהו קודמין לדידיה.

דף סח - א

דבי רבי ישמעאל תנא בין אב לבתו, מכאן לנערה המאורסה שאביה ובעלה מפירין נדריה. איכא למידק אכתי אימא דאפילו בנשואה אביה ובעלה מפירין נדריה, ויש לומר דתני דבי רבי ישמעאל נמי מתרץ כדמתרצינן לעיל, מדהתם כתיב ואם בית אשה נדרה לומר שאין הבעל מפר בקודמין והכא לא כתיב, אלמא הכא מפר בקודמין, ושמע מינה דהכא בארוסה, ומשום שותפותיה דאב הוא דמפר בקודמין.

בין איש לאשתו בין אב לבתו מאי דריש ביה, לומר שהבעל מיפר נדרים שבינו לבינה. ואב נמי מיפר נדרים שבינו לבינה אם נדרה שלא תשמשנו, ושמעין מיהא דאב נמי לא מיפר אלא נדרים שבינו לבינה, ונדרי עינוי נפש כבעל, ותניא בספרי אין לי אלא בעל שמפר נדרים שבינו לבינה, ונדרי שיש בהן עינוי נפש, האב מנין תלמוד לומר אלה המוקים וכו' בין איש לאשתו בין אב לבתו, על כרחך אתה מקיש את האב לבעל, מה בעל אין מיפר אלא נדרים שבינו לבינה ונדרי שיש בהם עינוי נפש, אף האב אינו מיפר אלא נדרים שבינו לבינה ונדרי שיש בהן עינוי נפש, וגרסינן בירושלמי [כאן פרק י"א הלכה א'] נמי כתיב כל נדר וכל שבועות איסור לענות נפש אשה יקימנו ואשה יפרנו, אין לי אלא נדרים שיש בהם עינוי נפש נדרים שבינו לבינה מנין, תלמוד לומר בין איש לאשתו, עד כדון בבעל, באב מנין, מה הבעל אינו מיפר אלא נדרים שיש בהם עינוי נפש ונדרי שבינו לבינה כו'. והרמב"ם ז"ל [הפלאה הלכות נדרים פרק י"ב הלכה א'] לא כתב כן.

הא דאיבעיא להו בעל מיגז גיז או מיקלש קליש. הוא הדין לאב.

דנדרה מתרין זיתין ושמע ארוס והפר לה. תמיהא לי למה ליה למימר דנדרה מתרין זיתין אפילו מזית אחד נמי, דהא בקונמות אפילו בכל שהוא לקי וכדאמר רב פפא בשבועות, ויש לי לומר דלא בעי לעיולי נפשיה בפלוגתא, דהתם אקשי עליה דרב פפא מקונמות מצטרפין, ואי בכל שהוא נמי לוקה למה לי צירוף, ואיכא למימר נמי דהכא לענין קרבן קא מיירי, ולכולי עלמא קרבן לא מייתי בפחות מכזית כדאיתא התם.

והא דאמרינן הכא: אי אמרת מיגז גיז לקי. לאו דוקא לוקה אלא לוקה בקרבן, וכדאמרינן ילקה בחסר וביתר. כן נראה לי וכן נראה קצת מן הפרושין שפירשו אי אמרת מקלש קליש איסורא בעלמא איכא, אבל קרבן לא מייתי, עד כאן, ואי נמי בנשבעה משני זיתין ומאי נדרה נשבעה וכמוה [לעיל ט, א] בנדרי רשעים, נדר בנוזיר ובשבועה, אשנה פרק זה נדר גדול נדר לאלקי ישראל ופירוש שבועה גדולה נשבע כדמוכח התם [לעיל ח, א], ובשבועה לא לקי בפחות מכזית, ולא מייתי קרבן בפחות מכזית.

והא דאמרינן: ואכלתינן תרוייהו. דאפילו תימא מיגז גיז, ליכא לברורי הי זית שרי בהפרת ארוס, והי מינייהו קאי באיסורא, דאיסורא בתרוייהו כתיבא, ואי אכלה חד זית לעולם לא לקי, דהוה ליה חצי שיעור. כן נראה לי.

או ששמע ושתק, או ששמע והפר ומת בו ביום. נראה דמת בו ביום דקתני אשמע ושתק קאי, אבל שמע והפר אילו לא מת עד לאחר כמה, ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל יכול הוא להפר, דהא לא איקיים מצד בעל (ששמע) [ששתק], דהא לא שתק אלא הפר, ואף על פי שלא שמעו האב והבעל ביום אחד אין בכך כלום, ולא כתב כן הרמב"ם ז"ל. אי נמי [בשיטמ"ק: יש לומר] אשמע והפר קאי, והכי קאמר ושמע והפר בו ביום ומת, ויש לפרש דדוקא קאמר שמת ביום שהפר, שאילו הפר ומת ביום שלאחריו, כיון שאין הפרת הבעל הפרה הרי כאילו שמע ולא הפר, והרי זה כשמע ושתק שאין (הבעל) [בשיטמ"ק: האב] יכול להפר, וליתא. ואף על גב דאין הפרתו הפרה כדי להתירה בכך מכל מקום אינו כשתיקה, ותדע לך מדקתני בסיפא אבל שמע וקיים, או שמע ושתק ומת ביום שלאחריו אינו יכול להפר, ואם איתא ליתני או ששמע והפר ומת ביום שלאחריו דהוי רבותא טפי.

דף סח - ב

שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת האב, זו היא ששנינו מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל. והא דקתני [בשיטמ"ק: הכא] ולא הספיק לשמוע בכדי נקטה וטעמא דהא מלתא דגרע כח הבעל מבית האב, דאף על פי שכבר הפר האב חלקו, אפילו כן אין הבעל יכול להפר חלקו אחר מיתת האב [בשיטמ"ק: משום דהפרת האב כיון שלא נגמרה בחייו נתבשלה לאחר מיתתו] וכדאמרינן לעיל דבעינן שיפרו שניהם בבת אחת, כלומר שתהא הפרת שניהם בשעה הראויה לשניהם להפר, והיינו נמי דכשהפר הבעל צריך עדיין האב לחזור ולהפר חלקו של בעל, ואינו מספיק באותה הפרה שהפר הבעל בעצמו בחייו, לפי שאין הפרתו הפרה כיון שלא נגמרה בחייו כדאמרון, וכשהפר האב ולא הספיק הבעל להפר עד שמת הבעל, דמשמע [בשיטמ"ק: לבית שמאי] דאין צריך לחזור ולהפר חלקו של עצמו, אלא חלק של בעל בלבד, וכדקתני בסמוך שמע האב והפר, ולא הספיק (האב) [בשיטמ"ק: הבעל] לשמוע עד שמת הבעל חוזר האב ומפר חלקו של בעל, כלומר אבל חלקו של עצמו לא שכבר הופר, ולא אמרינן כיון שאין הפרת שניהם בשעה הראויה לשניהם,

דהיינו הפרת האב שלא נגמרה בחיי השני אינה הפרה ויחזור ויפר חלקו וחלק הבעל, התם היינו טעמא דכיון שנתרוקן רשות הבעל לאב, לעולם הפרת האב בשעה הראויה להפרת שניהם מיקריא, מפני שהאב במקום בעל קאי כדברי בית שמאי. ודוקא היכא דלא נתארסה לשני כדבעינן למכתב קמן, והיינו נמי דכשהפר האב חלקו ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת, ולאחר מיתת הבעל לא הספיק האב להפר עד שנתארסה, שלא נתרוקן רשות הבעל לאב אפילו לדברי בית שמאי וכדקתני בברייתא לקמן, דאז אין הפרת האב הראשונה הפרה, וצריך [בשיטמ"ק: האב] לחזור ולהפר אפילו חלק עצמו, כדקתני לקמן שמע האב והפר ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת, אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה, ואינו מספיק להם בהפרת חלקו של בעל, והיינו נמי דלבית הלל דסבירא ליה דמיקש קליש, דכשהפר האב קודם שמת הבעל, ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת הבעל, שאין רשות הבעל מתרוקן לאב לבדו, ואפילו לא נתארסה לאחר, וכדקתני שמע אביה והפר ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת, חוזר האב ומפר חלקו של הבעל ואמר ר' נתן הן הן דברי בית שמאי, דלבית הלל צריך האב לחזור ולהפר עם הארוס שני חלקו וחלק ארוס ראשון, וטעמא דמלתא כדאמרן, דהפרת האב הראשונה אינה הפרה, כיון שלא נגמרה בחיי שני המפירין ולא נתרוקן לו הרשות, שהרי נתגלה שבשעה שהפר האב לא היתה הפרה גמורה. כן נראה לי. ויש מפרשים נמי דקתני הפר האב ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת הבעל, שהאב צריך לחזור ולהפר חלקו עם חלק הארוס, ומיהו הראשונה נראה לי דמדקתני יפר חלק של בעל ולא אמר סתם חוזר האב ומפר, **שמע הבעל ולא הפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל זו היא ששנינו נתרוקן רשות לאב**, יש לפרש דהא דקתני הכא ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל לאו דוקא, ובכדי נקטיה, אבל מדברי הרמב"ם ז"ל [שם הלכה י"ז וי"ט] נראה שהוא מפרש דדוקא נקטיה, ולרבותא לאשמועינן (דכיון) [בשיטמ"ק: כיון] דבית שמאי אפילו לא נראו לאב בחיי הבעל, אפילו הכי מפר חלקו של בעל דנתרוקן רשות לאב, ובית הלל פליגי בהא, שאין האב יכול להפר אלא נדרים שנראו לו לאב עצמו בחיי הבעל, ולדבריו רישא דקתני שמע הבעל והפר וכו', דוקא בששמע אב בחיי הבעל ואפילו בית הלל מודו בה, ולפיכך כפל תנא הבבא זימנא אחרינא, שמע הבעל והפר ולא הספיק האב לשמוע [בשיטמ"ק: עד], דהיא פלוגתא דבית שמאי ובית הלל. ואין פירושו מחזור בעיני, דהא לא אשכתן להו לבית שמאי ובית הלל דפליגי אלא במיקלש קליש או מיגז גיז, הא בנראו לאב ולא

נראו [בשיטמ"ק : לאב] בחייה בעל לא אשכחן להו דפליגי, נראו לאב ולא נראו לאב לא נזכר בשמועתינו כלל.

שמע הבעל והפר לה, ולא הספיק לשמוע עד שמת האב כו'. כך היא שנויה (בתוספתא) [בתוספות' - לפי המגיה במאירי כאן ד"ה שמע] וכך היא במקצת הספרים, ומשנה יתירה היא, אלא משום דבעי למיתנא בסיפא (רבותא) [בשיטמ"ק : דדכותהא] גבי האב מפר דנתרוקן הרשות לו, תנא הא לומר דאף על גב דלגבי בעל לא נתרוקן הרשות לגבי אב נתרוקן. ויש ספרים שכתוב בהן שמע הבעל ולא הפר לה, ויש לומר דלהאי גירסא אתא לאשמועינן רבותא, דאף על גב דעדיין לא הפר הבעל וכחו קיים, ועוד שלא שמע האב לא נראו לו, איכא תרתי לטיבותא, חדא דלא נראו לו, ועוד דכחו של בעל חזק [בשיטמ"ק : סלקא דעתך אמינא דמפר] קא משמע לן דלא, דלעולם אין הבעל מפר אלא בשותפות, ואפילו נדרים שנעשו בפניו לבד, ואפילו לאחר מיתת האב.

דף סט - א

שמע אביה והפר, ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת, חוזר האב ומפר חלקו של בעל. ויש מי שפירש שאינו צריך לחזור להפר אלא חלקו של בעל, וכדקתני בהדיא חוזר ומפר חלקו של בעל, ואף על גב דקתני חוזר לא משום חזרת הפרתו קתני הכא, אלא מפני שכבר הפר הוא תחלה תנא חוזר, ויש מי שפירש דבהא תליא פלוגתייהו דבית שמאי ובית הלל, דבית שמאי סברי מפר חלקו של הבעל לבדו, ובית הלל סברי אינו יכול להפר חלק הבעל לבדו, אלא חלקו וחלק הבעל.

הא דקתני חוזר האב ומפר חלקו של בעל. דאלמא הוא לבדו מפר, מסתברא דדוקא בשלא נתארסה לאחר מיתת ארוס ראשון, הא נתארסה אפילו בית שמאי מודו דאין האב לבדו מפר, הואיל וכבר הורע כחו שכבר הפר הוא חלקו, אלא אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה וכדקתני בהדיא באידך ברייתא דלקמן, נערה המאורסה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה, כיצד שמע אביה והפר לה ולא הספיק בעל לשמוע עד שמת, ונתארסה בו ביום ואפילו למאה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה,

וההיא ככולי עלמא אתיא, אלא הכא היינו טעמא דבית שמאי, לפי שלא נתארסה לשני.

והא דקתני ולא הספיק הבעל לשמוע. איכא למימר דלאו דוקא, אין בין שמע בין לא שמע, דהא אב מפר הוא אפילו בנדריים שנראו לארוס ראשון, וכדקתני נמי רישא דהא ברייתא בהדיא, שמע בעלה ושתק, אי נמי שמע והפר זו היא ששנינו נתרוקן הרשות לאב. ועוד יש לומר דמשום פלוגתייהו דבית הלל נקט הכי, דאף על גב דלא נראו לארוס ראשון, אפילו הכי כיון שהפר האב תחלה מקלש קליש ליה ואינו מפר. ועוד יש לומר דדוקא בשלא הספיק הבעל לשמוע, הא שמע ונראו לארוס ראשון, אפילו בית שמאי מודו דאינו מפר לחודיה, כיון איכא תרתי לריעותא, חדא דכבר הפר האב ועוד דנראו לארוס ראשון, ולא עוד אלא אפילו אביה ובעלה אין יכולין להפר נדר כזה, כיון דאיכא תרתי לריעותא, דהא ארוס שני אינו מפר בקודמין אלא משום שותפותיה דאביה וכחו דאב מיגרע גרע, הלכך אפילו שניהם אינם יכולין להפר, והיינו דקתני בברייתא דלקמן נערה המאורסה אביה ובעלה האחרון מפירין לה נדריה, כיצד שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת כו', אלמא דוקא לא הספיק, הא הספיק לשמוע אפילו אביה ובעלה אינן מפירין לה נדריה. כן נראה לי.

אמר ר' נתן הן הן דברי בית שמאי, אבל בית הלל אומרים אינו יכול להפר. יש מי שפירש דבית הלל אסיפא בלחוד פליגי ומשום דמיקלש קליש, ומפרשי דבית שמאי סברי דכיון דהפר האב מיגז גיז חלקו לגמרי, והלכך עכשיו אינו צריך להפר אלא חלקו של בעל לבד, ובית הלל סברי מיקלש קליש וכשהפר חלקו לא נסתלק חלקו לגמרי, והלכך גם עכשיו הוא צריך לחזור ולהפר חלקו עם חלק הארוס. ואינו מחוור בעיני, שהרי לכולי עלמא כששניהם מפירין אינן צריכין להפר אלא שצריך להפר אפילו חלק עצמו, ועוד דבאידך ברייתא דאייתי לקמן לא משמחע הכי. ויש מפרשים בית שמאי סברי מיגז גיז, וכשהפר האב תחלה לא הפר אלא חלקו אבל חלק הבעל כדקאי קאי, והלכך חשוב הוא להורישו לאב, ולעולם לא פליגי בית הלל אלא אסיפא, אבל ארישא דקתני הפר הבעל ולא הספיק האב לשמוע נתרוקנה רשות לאב ולא פליגי בית הלל, ואף על פי דהפר הבעל בכי הא לא מיקלש קליש כל כך, דכיון דהפרת הבעל נתבטלה לגמרי, כיון שאינו נגמר ההפרה אכתי לא קליש הנדר כולי האי שלא יתבטל על ידי האב ואף על פי שנקלש קצת. ועוד שחלק האב עדיין קיים שלא הפר הוא תחלה הלכך יפר גם חלק הבעל, אבל כאן שהורע

כחו של אב על ידי הפרת חלקו של בעל בכי הא לא מצי אב לחודיה להפר, אלא אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה אם נתארסה בו ביום, כדקתני בברייתא לקמן. ויש מי שפירש דבית הלל אפילו ארישא, דהפר הבעל ולא והספיק האב לשמוע עד שמת הבעל פליגי משום דמיקלש קליש נמי, כלומר כשהפר הבעל מיקלש קליש ונגרע הנדר, ולא יוכל להתבטל על ידי הפרת האב לבד אלא אביה ובעלה מפירין נדריה, ובית שמאי סברי מיגז גיזו וכשאר נדר חשוב, וראוי להתבטל על ידי הפרת האב, וכבר כתבנו למעלה דלדעת הרמב"ם בית הלל אפילו ארישא פליגי, ומשום דלא הספיק לשמוע, וכבר כתבתי למעלה שאין ירושו מחוור בעיני בזה, והראשון משני אלו נראה לי עיקר. ומיהו כשהפר הבעל ולא נתארסה שיכול האב לבדו להפר חלקו של בעל, אבל היכא דלא הספיק האב להפר לאחר מיתת הבעל עד שנתארסה אין האב יכול להפר לבדו, כדברי בית הלל כיון דמיקלש קליש קצת על ידי בעל, והיינו דקתני בברייתא דלקמן, שמע הבעל והפר ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל חוזר האב ומפר חלקו של בעל ואמרינן עלה אמר רבי נתן הן הן דברי בית שמאי, אבל בית הלל אומרים אינו יכול להפר, אלא אביה ובעלה מפירין נדריה.

הא דאמר רבי יוחנן נשאלין על ההקם, דוקא ביום הקמתו והפר בו ביום, אבל למחר לא דלא גרע ההקמה משתיקה.

בעי רבא קיים ליכי ומופר ליכי ולא תחול הקמה אלא אם כן תחול הפרה מהו. ודוקא בדאמר לא תחול הקמה קא מיבעיא ליה, ובדידה הוא דאסיקנא דחלה הפרה, אבל אמר קיים ליכי, ומופר ליכי, פשיטא ליה דלא חלה הפרה דהא קיימו, וכדאמרינן נמי בסמוך דהקמה והפרה בזה אחר זה אינן, ואף על גב דאיבעיא לן בדאמר קיים ליכי היום ומופר ליכי למחר, אי נמי קיים ליכי פשיטא ליה דלא חלה הפרה דהא קיימו, וכדאמרינן נמי בסמוך דהקמה והפרה בזה אחר זה אינן, ואף על גב דאיבעיא לן בדאמר קיים ליכי היום ומופר ליכי למחר, אי נמי קיים ליכי ומופר ליכי לאחר שעה שהן כשנתן קצת להקמתו, אבל במקיים סתם לעולם משמע, וכיון שקיימו לעולם אינו יכול להפר, ודוקא בדאמר קיים ליכי ומופר ליכי, ואי נמי דאמר בבת אחת קיים ומופר ליכי, שהוא רוצה בהקמה ובמפר, ואי אפשר לומר לשניהם שיחולו בזה אחר זה ולא בבת אחת, אבל קיים ליכי מותר ליכי, דלא אמרו ומופר, בוא"ו הרי זה מופר, שזו חזרה הוא, ויכול הוא לחזור תוך כדי דבור דכדבור דמי.

דף סט - ב

והא דאמרינן: **מאי שנא מפלוגתא דרבי מאיר ורבי יוסי. מאי שנא מפלוגתא דרבי מאיר ורבי יוסי.** הכי פירושו מפלוגתייהו נשמעינה, ולא דבעיתנו שייכא בפלוגתייהו.

כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו. ואם תאמר ומאי שנא מתמורת עולה תמורת שלמים, דאמר רבי יוסי הרי זו תמורת עולה ותמורת שלמים, ואף על גב דבזה אחר זה אינו, דאילו אמר הרי זו תמורת עולה ולאחר שעה אמר הרי זו תמורת שלמים לא אמרא כלום. ויש לומר דהתם ישנו בבת אחת, דאילו אמר חצייה תמורת עולה וחצייה תמורת שלמים חרעה ותמכר, ויביא בחצי דמים עולה ובחצי דמים שלמים והלכך אף בבת אחת חייל בכי האי גונא, דתמכר ויביא בדמיה עולה ושלמים.

בעי רבא קיים ליכי היום מהו, מי אמרינן כמאן דאמר מופר ליכי למחר דמי. כיון שנתן קצבה להקמתו. או דלמא הא לא אמר. דבעינן שיוציא הפרה בפיו בפירוש, ואיכא למידק דהכא משמע דאי אמר לה בפירוש ומופר ליכי למחר דמהני, אלא משום דלא אמר הוא דאסתפק ליה, ועלה קאמר אם תמצא לומר הכא לא אמר לה, ובכלל שאלתו מסיק דאלו אמר בהדיא מר ליכי למותר דפשיטא ליה דלא מהני, ובדאמר מיפר ליכי למחר מהו, מי אמרינן למחר לא מצי מפר דהא קיימים לנדריה היום, או דלמא כיון שלא אמר קיים ליכי היום, כו' דאלמא משמע דפשיטא ליה דלא מהני, ובדאמר מופר ליכי למחר מהו, מי אמרינן למחר לא מצי מפר דהא קיימיה לנדריה היום, או דלמא כיון דלא אמר קיים ליכי היום כו', דאלמא משמע דפשיטא ליה דאי אמר בהדיא קיים ליכי היום ומופר ליכי למחר לא מהני. ויש לומר דהכי קאמר ליה, ואם תמצא לומר הא לא אמר לה מופר ליכי למחר, ותמצא נמי לומר דלאחר שקיים היום תו לא מצי מפר, ואפילו בדאמר לה מופר ליכי למחר, אבל לא אמר לה קיים ליכי היום אלא מופר ליכי למחר מהו, ועוד זה מגומגם.

דף ע - א

היכא דאמר לה קיים ליכי שעה ומופר ליכי לאחר שעה מאי. ולא דוקא כדאמר כך בבת אחת, אלא אפילו אמר קיים ליכי שעה ושתק, ולאחר זמן חזר ואמר בו ביום מופר ליכי, דכיון שלא קיימו אלא שעה הרי יש שהות עדיין להפר ביום שמעו, ומשום הכי מייתנין על[בשיטמ"ק: ה] ההיא (דנדר) [בשיטמ"ק: דנזיר] דהתם הא לא אמר לה אלא ואני, ואפילו לכשתמצי לומר דואני שעה אחת משמע, מכל מקום הא לא אמר לה ומופר ליכי לאחר שעה, אלא כדאמרן דכל היום שלו לחזור ולהפר.

דף ע - ב

אי בנדריים שלא נראו לארוס מבנעוריה בית אביה נפקא. אלא ודאי כי איצטריך היו תהיי לנדריים שנראה לארוס (שפ"י) [בשיטמ"ק: שאפילו] אב לחודיה מפר. ואיכא למידק ורבא דלא כבית הלל, דקתני בברייתא דלקמן שמע האב והפר ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת כו', אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה, שמע הבעל והפר ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל חוזר האב ומפר חלקו של בעל, ואמרינן עלה אמר ר' נתן הן דברי בית שמאי, ובית הלל אומרים אינו יכול להפר, ואוקימנא פלוגתייהו בנדריים שנראו לארוס ראשון, דבית הלל סברי אביה ובעלה מפירין נדריה. ונראה לומר דההיא דבית הלל דוקא כשהפר הבעל ועמדה ונתארסה היא ומשום דמיקלש קליש כלומר נקלש ונגרע הנדר קצת הא לא הפר לא, ורבא לא אמר אלא בשלא הפר (לה) [בשיטמ"ק: לא] אביה ולא בעל, אי נמי אפילו הפר בעל ולא נתארסה, שאילו הפר הבעל ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל, ונתארסה בו ביום אביה ובעלה מפירין נדריה, דהא מיקלש קליש קצת, וכיון דקליש קצת ואיכא ארוס אביה ובעלה מפירין, והיינו ברייתא דלקמן, ומיהו אי ליכא ארוס בהא ודאי אביה לבד מפר דהא לא קליש כולי האי, וכיון דכחו של אב עדיין

בחזקתו עומד מפר אב לחודיה, והיינו רישא דברייתא דלעיל, דקתני לא שמע הבעל או שמע ושתק [בשיטמ"ק: או שמע] והפר, זהו ששנינו נתרוקנה רשות לאב, כלומר לאב לבדו, וההיא אפילו בית הלל מודו בה כדכתיבנא לעיל, ואם הפר האב ושמע הבעל אפשר דאין לו הפרה כלל, ואפילו על ידי אביה ובעלה כיון דאיכא תרתי לריעותא, והיינו דקתני עלה בברייתא ולא שמע הבעל וכדכתיבנא לעיל. ואי נמי אפשר דאביה ובעלה מפירין נדריה, דאף על גב דמיקלש קליש בהפרת האב, מכל מקום כיון דאיכא אב ובעל אחרון שניהם מפירין נדריה, והיכא דהפר אב ולא שמע בעל, אם נתארסה בו ביום אביה ובעלה מפירין נדריה, וככולי עלמא וכרישא דברייתא דלקמן, ואי לא נתארסה אין לה הפרה כדברי בית הלל, דקתני בברייתא דלעיל שמע אביה והפר ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת, חוזר האב ומפר חלקו של בעל, ואממ ר' נתן הן הן דברי בית שמאי, אבל בית הלל אומרים אינו יכול להפר, וההיא אית לן לאוקמא בשלא נתארסה, דאי בשנתארסה אפילו בית שמאי מודו דאביה ובעלה מפירין נדריה, כדאיתא בברייתא דלקמן, אלא ודאי דרבא או בשלא הפר האב והפר הבעל והוא שלא נתארסה, או אפילו נתארסה והוא שלא הפר לא אב ולא בעל, דכיון שלא נקלש וגרע כחו של נדר מצד הבעל, ועוד כחו של אב קיים מפר האב לחודיה, ואפילו נראו לארוס ראשון ואפילו במקום ארוס שני וכדכתיבנא. ולכאורה הכין משמע מסוגיין דהכא, דהא קרא דהיו תהיה לאיש דמיניה ילפינן דאב לחודיה מפר בנדריים דנראו לארוס בארוסה כתיב, ואפילו הכי מרבין ליה לאב מיניה דמפר לחודיה, ואף על גב דמקשינן הויות להדדי, ובהויה ראשון כל שיש ארוס אב לא מפר אלא בשותפות דבעל, איכא למימר דהתם הוא בנדריים שלא נראו לארוס (א') [בשיטמ"ק: ראשון] מתחלתו, כלומר שנדרה קודם שנתארסה, דדכותה נמי בהויה שניה אם נדרה היא לאחר מיתת ארוס ועמדה ונתארסה, אין האב לחודיה יכול להפר אלא בשותפותיה דארוס שני, והוא הדין נמי בנדריים [בשיטמ"ק: שנדרה] קודם מיתת ארוס, [בשיטמ"ק: בין שנדרה קודם הויה] בין שנדרה בבית ארוס, ולא הספיק הבעל לשמוע ומת ועמדה ונתארסה, אין האב מפר לחודיה אלא בשותפותיה דבעל, דכיון שלא נראו לארוס ראשון אין לו כח להורישו לאב לחודיה כל היכא דאיכא ארוס, אבל בנדריים שנראו לארוס ונתן רשות (לאב) [בשיטמ"ק: לבעל] הרי אב במקום בעל קאי. ותדע לך דהא לבית שמאי היכא ששמע בעל והפר ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל, ועמדה ונתארסה בו ביום חוזר האב לחודיה ומפר חלקו של בעל, והא לבית שמאי מנא להו, דהא כל עצמו של אב שמפר בנדריים שנראו לארוס ראשון לכולי עלמא מהיו

תהיה נפקא, ומהיקשא דקודם הויה ראשונה לשני, ואפילו הכי אב לחודיה מפר לדידהו ואפילו במקום ארוס, ולפי מה שכתבנו נמצאו כאן נדרים שלא נראו לארוס חמורין מנדרים שנראו לארוס, והא דאקשינן ואימא הני מילי בנדרים שלא נראו לארוס, כלומר דבהנהו נימא דאב לחודיה מפר, דאלמא נדרים שלא נראו לארוס קילי טפי משנראו, ופשיטא להו טפי דמפר להו אב לחודיה ההיא בשלא נתארסה קאמר. ותדע לך מדדחינן ההוא מבנעוריה בית אביה נפקא, ובנעוריה בית אביה כי נתארסה לא מפר אב לחודיה, אלא ודאי בשלא נתארסה קאמר, ואף על גב דמקרא דהיו תהיה מרבינן ליה וההוא בארוסה כתיב, קסבר האי מקשה דכי אתא קרא לרבווי לא אתא לרבווי בארוסה כדמיירי ההוא קרא, אלא מיתורא דקרא דכתיב היו תהיה משמע תרין הויות, ולא שמועינן דקודם הויה זו כקודם הויה זו, ולעולם בשלא נתארסה. ואם תאמר משנתינו דקתני נדרה והיא ארוסה נתגרשה בו ביום ונתארסה בו ביום אביה ובעלה מפירין נדריה, דאלמא כל שנתארסה לעולם אביה ובעלה מפירין, ההיא סתמא קתני והניח לה למתניתין דאיהי דחקה, ומוקמה נפשה בשהפר הבעל או האב, אי נמי בשלא שמע הבעל דכיון שלא נראו לארוס ראשון אב לחודיה לא מפר, דומיא דהויה ראשונה וכדכתיבנא, והכי מוקמינן לה לקמן בשלא שמע הבעל ושמע האב. כן נראה לומר. ואפשר היה לומר דרבא דוקא בשלא נתארסה ולא הפר אב ובעל (משום דאיכא ארוס) [בשיטמ"ק: ודבית הלל דכיון דאיכא ארוס] דנדרים שנראו לארוס ראשון אביה ובעלה מפירין נדריה בין הפר בעל בין לא הפר, דהפרת הבעל כשמת נתבטלה לגמרי דהפרתו לא מעלה ולא מוריד, אלא כל שנתארסה אין האב לבדו מפר, דקודם הויה שניה כקודם הויה ראשונה, מה קודם הויה ראשונה אם לא הספיק האב להפר עד שנתארסה אביה ובעלה מפירין נדריה, אף קודם הויה שניה כן, והיינו מתניתין נדרה ונתגרשה בו ביום ונתארסה בו ביום אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה, ונתארסה בו ביום משום שמיעת בעל. וכללא דכל ששמע הבעל אב ובעל האחרון מפירין בין הפר בעל ראשון בין לא הפר, אבל לא נתארסה בין הפר הבעל בין לא הפר אב לחודיה מפר, והיינו דרבא, והיינו נמי רישא דברייתא דלעיל, דקתני שמע ושתק שמע והפר בו ביום זו היא ששנינו נתרוקנה הרשות לאב ואתיא אפילו כבית הלל. ומיהו קשה לי דלפי פירוש זה, אף נדרים שלא נראו לארוס ראשון, בדאיכא ארוס אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה, דכל היכא דאיכא ארוס אין האב מפר אלא בשותפות כקודם הויה ראשונה, ואם כן מאי קאמרינן לקמן במאי קא מיפלגי בית שמאי סבר בנדרים שנראו לארוס ראשון נתרוקן הרשות

לאב, ובית הלל אומרים אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה, דמשמע דוקא כשנראו, הא בשלא נראו לארוס דינא אחרינא אית להו. ועוד דאיצטריך לומר דהא דאמרינן לקמן במאי קמיפלגי, בית שמאי סברי בנדריים שנראו לארוס כו' ומיגז גיז, ובית הלל סברי לא מיגז גיז, לאו כהדין ברייתא קאמר דפליגי במיגז גיז דהכא לא שייך, דאפילו בלא הפר הבעל נמי פליגי, אלא אפלוגתייהו דברייתא דלעיל קא מהדר, ולמה להו לאדכורי הכא טעמא דפלוגתא דברייתא דלעיל, דאטו כנופי מכנפי הכא כולהו טעמי דכולהו פלוגתייהו. ועוד בנוסחי גרסינן שמע הבעל והפר, ואם כן ליתני שמע הבעל ולא הספיק האב לשמוע, דהא הפר הבעל לא מעלה ולא מוריד, ומיהו אשכחינן במקצת חבורי רבוותא דגרסינן התם שמע הבעל ולא הפר, וגם היא אינה גירסא נכונה, דלמה לי למיתני ולא הפר לימא שמע ומת, ועוד דהאי סיפא משמע דתנא איפכא דרישא, וברישא קתני שמע האב והר ולא הספיק הבעל לשמוע, ובסיפא קתני בבעל מאי דתני ברישא באב, דהיינו שמע הבעל והפר דומיא [בשיטמ"ק: דרישא] [דגירסת] [בשיטמ"ק: וכגירסת] הספרים שלנו, הלכך פירושא קמא דפרישית מסבר לי טפי ועדיף.

בוגרת בשלשים סגי. יש מי שפירש מדאמר רב הונא התם בפרק אף על פי, בגרה יום אחד ונתקדשה נותנין לה שלשים יום כאלמנה, ולא היא, דרב הוא הא איתותב, אלא משום דאסיקנא התם דאילו עברו עליה שנים עשר חדש בבגרותה ונתקדש אין נותנין לה אלא שלשים יום, וסבירא ליה למקשה דכיון דקתני סתם הבוגרת אפילו נתקדש לאחר שנים עשר חדש לבגרותה קאמר וההיא בשלשים סגי. ועוד נראה לומר משום דאין לי בוגרת שצריכה שנים עשר חדש אלא בשנתקדשה ממש לאחר שבגרה מיד, הא לאחר מכאן אין נותנין לה אלא לתשלום שנים עשר חדש לבגרותה משום דבגר כתביעה, אבל פחות משלשים יום לעולם לא יהינן לה, ואפילו נתקדשה לאחר שנים עשר חדש לבגרותה, הלכך לא הוה ליה לתנא למיתני שנים עשר חדש, דליתנהו אלא בבוגרת שנתקדשה מיד שבגרה, אבל שלשים יום הוה ליה למיתני דאיתנהו בכל בוגרת. כן נראה לי.

דף עא - א

מנא הני מילי דארוס אחרון מפר נדרים שנראו לארוס ראשון. נראה לי דוקא ארוס אחרון מיבעיא ליה אבל [בשיטמ"ק: אב] לא איבעי ליה (ארוס ראשון), דהא איפשיטא להו לעיל מואם היו תהיה לאיש ובנעוריה בית אביה. וקשה לי מכל מקום כיון דעל כרחך אב מפר בנדריים שנראו לארוס ראשון מקרא דהיו תהיה, אלמא הדין קרא בנדריים שנראו לארוס ראשון קמיירי, ובהנהו אמרה תורה שאביה ובעלה האחרון מפירין נדריה, ויש לומר דאי משום הא [בשיטמ"ק: אמינא] דאב דוקא הוא דמרבין לנדריים שנראו לארוס ראשון דאינהו נינהו דאיצטריך קרא לרבו באב, דאי נדרים שלא נראו לארוס ראשון לא איצטריך קרא וכדאמרינן, דהנהו מבנעוריה בית אביה נפקא, אבל לגבי בעל (לא) דאפילו בנדריים שלא נראו [בשיטמ"ק: לא ידעינן אי לאו רבייה הכא קראי איכא למימר דהשתא נמי לא מרבין ליה אלא לנדריים שלא נראו] לארוס ראשון, דומיא דקודם הויה ראשונה, והלכך אצטריך למילף מיתורא דקרא דעליה משמע כל שעליה. כן נראה לומר.

והא דאמרינן: **אבל נדרים שנראו לארוס ראשון לא מצי מפר ארוס אחרון.** האי לי שנא לאו דוקא, אלא הכי קאמר לא בעי ארוס להפר דאב לחודיה מפר, אי נמי דוקא ובשהפר האב כבר, דאז צריך הבעל להפר עם האב ובלא שותפותיה דבעל לא מצי להפר. ואי נמי בשהפר הבעל ולא הפר האב דצריך נמי שותפותיה דבעל אחרון כיון דאיתיה, ואי בעל לא מצי מפר אין לה תקנה, והראשון נראה לי עיקר.

תניא כותיה דשמואל נערה המאורסה אביה ובעלה (הראשון) [בשיטמ"ק: האחרון] מפירין נדריה, כיצד כו' ונתארסה בו ביום. פירוש משום דשמע אב, ואף על פי שכבר הפר חלקו, כיון שנתרוקן הרשות עכשיו לאב צריך האב להפר הכל ביום שנתרוקן לו הרשות כיון ששמע כבר, הלכך צריך שתתארס בו ביום שמת הבעל אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה לכולי עלמא, ואפילו לבית שמאי דקסברי מיגז גיז ולא קליש, דכיון שנסתלק חלק האב לגמרי מהכא, אין כח באב לחודיה להפר כי אם בשותפותיה דבעל.

שמע בעל והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל, חוזר האב ומפר חלקו של בעל. כלומר חלקו של בעל וגם שלו, שהרי הוא לא הפר עדיין והא בנתארסה הוא, ואף על פי שנתארסה הוא אין ארוס שני צריך

להפר לה כלל לבית שמאי ובהפרת האב סגי, ותדע לך דבנתארסה קא מיירי, דהא רישא דברייתא דלעיל לכולי עלמא היא, ולא פליגי בית הלל אלא אסיפא דברייתא וכדכתיבנא לעיל, וברישא דברייתא הא דקתני דאפילו הפר הבעל נתרוקנה הרשות לאב, ומשמע [בשיטמ"ק: לאב] לחודיה, ולא לאב ולארוס אחרון, והכא פליגי בית הלל ואמרו דאביה ובעלה מפירין נדריה ואף על גב דלא פריש ונתארסה, משום דארישא דברייתא סמוך דקתני ונתארסה בו ביום, ואמרינן במאי קא מיפלגי, בית שמאי סברי בנדריש שנראו לארוס ראשון נמי נתרוקנה הרשות לאב כלומר לאב לחודיה, ומיגז גיז כלומר וסבירא להו נמי דמיגז גיז, הלכך כשהפר הבעל חלקו תחלה אכתי חלקו דאב נשאר קיים ובכחו, ולפיכך אף על גב דאיכא ארוס אב לחודיה מפר, ובית הלל סברי בנדריש שנראו לארוס ראשון לא נתרוקן הרשות לאב לחודיה כל היכא דאיכא ארוס, משום דבהפרת הבעל נקלש ונגרע חלקו של אב, והלכך אין כח באב לחודיה להפר כיון דאיכא ארוס אלא שניהם מפירין, והיינו תניא כותיה דשמוא ל, מדבית הלל דסברי דארוס מפר אפילו בנדריש שנראו לארוס ראשון, כן נראה לי פירושה דכולה סוגיין. (ויש לי פירוש אחר כתבתיו בסוף המסכתא בסייעתא דשמיא).

וזה לשון ההשמטה:

אמר רבא אי בנדריש שלא נראו לארוס ראשון ההיא מבנעוריה בית אביה נפקא כי איצטריך קרא בנדריש שנראו לארוס ראשון. ואם תאמר ורבא תליא דלא כבית הלל דקתני בברייתא דלקמן שמע הבעל והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל חוזר האב ומפר חלקו של בעל ואמר רבי נתן הן הן דברי בית שמאי ובית הלל אומרים אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה ואוקימנא פלוגתייהו בנדריש שנראו לארוס ראשון. יש לומר דהא דרבא בשלא נתארסה ואפילו הפר הבעל והוא ששמע האב ולפי פירושו של הרמב"ם ז"ל שכתבנו (בשמיטה או) [בשמועה זו] אפילו לא הספיק האב לשמוע כפי פירושנו. וכל שכן אם לא הפר לא אב ולא בעל. אם כן הא דרבא אפילו בנתארסה וכגון שלא הפר לה אב ולא בעל דהא לא קליש כלל ועל כרחך לא פליגי בית הלל אלא בשהפר הבעל ומשום דמיקלש קליש וכדמפרש בהדיא לקמן. ואם תאמר אי בנתארסה היכי מצי אב לחודיה להפר דהא מקשינן הויות להדדי ובהויה ראשונה כל שישנו לבעל אין האב מפר אלא בשותפותיה דבעל. יש לומר דהני מילי בנדריש שלא נראו לארוס ראשון (בי"ה) בין שנדרה היא בפני ארוס ראשון ולא הספיק ארוס ראשון לשמוע אם כן בנדריש

שנדרה היא קודם שנתארסה לראשון ונתארסה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת וטעמא דמילתא משום דכל שלא שמען בעל הראשון אינו יכול להוריש לאב אבל בנדריים שנראו לארוס ראשון אב לחודיה מפר משום דיורשן אב מבעל, ונמצאו כאן נדרים שלא נראו לארוס חמורים מנדריים שנראו לארוס ראשון. ואינו מחוור כל הצורך, דלכאורה משמע בכולה שמעתין דנדריים שלא נראו קילי טפי לגבי אב מנדריים שנראו לארוס. אף על פי שיש לישב ההלכה על דרך זה וכמו שכתבנו בפירוש השמועה. והנכון בעיני דכל נדרים שנדרה קודם מיתת הארוס ראשון בין נראו לארוס בין לא נראו לו אב לחודיה מפר דהרי אב יורשן ונתרוקן לו הרשות מבעל דאפילו אותן שלא נראו לארוס שייכות היה לו לארוס בהם שהרי אם הפר אותם האב בחיי הבעל ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת הבעל אינו מופר, וצריך הוא לחזור ולהפר חלקו של בעל כדברי בית שמאי ולבית הלל אינו יכול להפר אלמא זכות היה לו לבעל באותן נדרים אף על פי שלא שמען והילכך יש לו כח להורישן וממנו נתרוקן הרשות לאב, אבל בנדריים שנדרה היא לאחר מיתת הארוס בין מיתה להויה שנייה אינהו נינהו דהו דומיא דקודם הויה ראשונה וצריכים אב ובעל אחרון [להפר] כקודם הויה ראשונה. אלא דקשיא לי קצת, דהא מוקמינן לקמן מתניתין דנדרה כשהיא ארוסה ונתגרשה בו ביום ונתארסה בו ביום אפילו למאה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה בשמע אב ולא שמע בעל וקתני ביה אביה ובעלה מפירין נדריה ולא סגי באב לחודיה, והרמב"ם ז"ל כן פסק. ונראה לי דעל כרחך אית לן למימר דהא ליתא, דהא בברייתא דלעיל קתני הפר הבעל ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל חוזר האב ומפר חלקו של בעל. ואף על גב דאמר ר' נתן דהן הן דברי בית שמאי אבל בית הלל אומרים אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה, הא קא פריש טעמא משום דהפר בעל ומיקלש קליש הא לא הפר לה אב ולא בעל לכולי עלמא אב לחודיה מפר, ואף על גב דאיכא ארוס דלא גרע לא הפר בעל לבית הלל משהפר לבית שמאי. ומכאן יש לי תשובה על דברי הרמב"ם. אלא נראה לומר דלהיא אוקמתא דאוקי מתניתין בשמע אב ולא שמע בעל מיירי כגון ששמע אב והפר. ואם תאמר אם כן למה לי נתגרשה בו ביום, איפשר לומר דנתגרשה בו ביום כדי נקטיה אלא דבעי למתני נתארסה בו ביום כלומר שנתגרשה תנא נמי נתגרשה בו ביום. עוד אני אומר דהיא אוקמתא ליתא דדחייא בעלמא היא, ומשום דאתי למיפשט ממתניתין דגירושין כשתיקה ולא כהקמה דחינן לעולם כהקמה וכגון שלא שמע בעל נתגרשה ונתארסה בו ביום כששמע אב, אבל אנו קיימא לן דגירושין כשתיקה כמימריה דשמואל דאמר גבי מתניתין מנא

הני מילי דארוס אחרון מפר נדרים שנראו לארוס ראשון דאלמה קבלה שמואל דמתניתין בנדרים שנראו לארוס ראשון ואפילו הכי ארוס אחרון מפר אלמא דגירושין לאו כהקמה אלא כשתיקה ומעתה מתניתין בששמע בעל ואב וכשהפר אחד מהן או שהפר בעל דוקא ולא אב וכמו הפירוש שפירשתי אני בשמועותינו, אי נמי בששמע בעל והפר ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל וכדברי בית הלל דאמרי אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה. כן נראה לי. עד כאן. ואם תאמר למה לן לאהדורי בתר ברייתא, דהא מתניתין היא, ולסיועי מינה דקתני נתגרשה בו ביום ונתארסה בו ביום, וכיון דקתני נתגרשה בו ביום ונתארסה בו ביום, אלמא כששמע הבעל היא, דאי לא למה לי בו ביום אפילו לאחר כמה נמי, ויש לומר משום דאיכא לדחוייה כדדחינן לה לקמן, דבשלא שמע ארוס ונתארסה בו ביום ושמע אב.

והא דאמרינן אמתניתין: **מנא הני מילי דארוס אחרון מפר בנדרים שנראו לארוס ראשון.**

לאו למימרא דמתניתין מכרעא הכין אלא משום דקבלה שמואל הכין, דאפילו נראו לארוס ראשון מפר ארוס אחרון, נתארסה בו ביום משום דשמע ארוס ראשון קתני לה, ומשום הכי קאמר הכי, ומנא הני מילי דקאמרי לאו לתלמודא קאמר ליה אלא שמואל גופיה דקאמר הכין, ואיהו בעי לה ואיהו מותיב לה ואיהו מפרש לה ונסיב לה בקושיא ופירוקא כדי לברורה, ודכותה בפרק אלו מציאות [בבא מציעא כא, א] וכמה אמר רבי יצחק קב בארבע אמות, דרבי יצחק גופיה הוא דקא בעי לה כדמוכח התם.

דף עא - ב

הא דאמרינן: **כגון דשמע בעלה וגרשה ואהדרה ביומיה.** לאו דוקא אהדר, אלא הוא הדין לנתארסה לאחר ביומיה, והאי בעל ארוס קאמר, דאילו בעלה ממש אינו מפר לפי שיצאתה שעה אחת לרשות עצמה, כדאיתא לקמן דאין הבעל מפר בקודמין.

דף עב - א

אי הכי מאי איריא בו ביום אפילו למאה ימים נמי בשלא שמע ארוס ושמע אב. קשיא לי לידוק מדשמואל דאמר גבי הא מתניתין, מנא הני מילי דארוס אחרון מפר נדרים שנראו לארוס ראשון, דאלמא קבלה שמואל דהא מתניתין כששמע ארוס הוא, ואפילו הכי ארוס אחרון מפר, ושמואל לגבי מתניתין קאמר דקתני ארוסה שנתגרשה בו ביום מפר אלמא גרושין כשתיקה. ויש לומר דאין הכי נמי דאיכא למיפשט מדשמואל, אלא דבעי למידק ממתניתין או ממתניתא, וכההוא דבריש פרק אין בין המודר, דאיבעי להו הני כהני שלוחי דרחמנא אינון או שלוחי דידן אינון, ושקלינן וטרינן עלה למילפה ממתניתין וממתניתא ולא איפשיטא בההיא שמעתא, ואף על גב דאיכא למיפשט מדרב הונא דאמר בפרק קמא דקדושין [כג, ב] דשלוחי דרחמנא אינון, דמאי איריא דמי איכא מידי דאנן לא מצי עבדי ושלוחי דידן עבדי, וטעמא דלא פשטוה במכלתין מדרב הונא, משום דאינהו בעי אי איכא למיפשטא ממתניתין או ממתניתא, ודכותה הא דהכא, ולפום מאי דכתיבנא קיימא לן לענין פסק הלכה דגירושין כשתיקה מדשמואל, ולא כן פסק הרמב"ם [הפלאה הלכות נדרים פרק י"א הלכה י"ז] וכן בפסקי הרמב"ן דבעיין לא איפשיטא ואנן כתבינן מאי דסבירא לן.

דף עב - ב

והא לא שמע לכי שמע מפר לה, והא קא משמע לן דאורחיה דצורבא מרבנן להדורי. יש מפרשים לכי שמע חוזר ומפר, דכל עצמו לא אמר לה הכי קודם שישמע אלא כדי שיכנס עמה בדברים, ויפשט שמא מוך כך תגיד לו מה שנדרה, אבל לעולם אין הפרה דקודם שמיעה הפרה, וכדאמרינן גבי פלוגתא דרבי (אלחנן) [בגמרא: אליעזר] ורבנן בסמוך,

ולמה ליה מן השתא לכי שמע ליפר לה, קסברי דלמא מטריד ההיא שעתא, אלמא לכי שמע בהפרה דהשתא סגי, ומיהו איתיה בתוספות דדוקא בדאמר בהדיא לכי שמענא, וכדאמר בההיא דרבי אליעזר דאמר לה לכי שמענא, אלמא בעינן דלימא הכי בהדיא, הא לא אמר לה הכי בהדיא לא סגי ליה דלאו יחזור ויפר. והיינו דקאמר הכא לכי שמע הוא דמפר, משום דלא אמר לה לכי שמענא. אבל מכל מקום קשה אמאי לא אוקמה נמי למתניתין לכי שמענא כדאוקמינהו לכלהו הנך, וכן הקשו בתוספות ועמדה להם בקושיא. ויש לי לומר דבאב לא סגי ליה בהכין דלכי שמע כבר נפקא ליה מרשותיה ושמיעה דלבסוף לאו כלום הוא, אבל בעל אף על גב דאינו מפר בקודמין ואישתני דיניה בין שעת שמיעה להפרה, מכל מקום לא נפקא מרשותיה אלא מיעל עילא לרשותיה, ושמא אף בבעל נמי לא גרסינן לכי שמענא, אלא הכא נמי דאמר לה לכי שמע, וכן מצאתיה במקצת ספרים ישנים, ובהנך אחריני דלקמן גרסינן לכי שמענא, וכן משום דבהנהו שעת הפרה ושעת שמיעה כי הדדי נינהו, ולא אשתני דינא ביני ביני.

דף עג - א

הכא נמי דאמר ליה לכי שמענא מפר לה. ונראה לי דלפי מה שכתבתי בשם התוספות דצריך הוא לומר בהדיא לכי שמענא, הכי נמי הכי קאמר ליה אימא כשתפר הרי הן מופרין לך לכי שמע בעליך, כן נראה לי לפרש לפי דבריהם, אבל הם ז"ל פירשו דהכי קאמר הפר לה ולכי שמענא תחול ההפרה, ואינו מחוור, חדא שאין הלשון מתיישב, ועוד דלא עדיפא הפרת אפטרופוס מהפרת הבעל בעצמו, שצריך לומר בהדיא לכי שמענא. ואיכא למידק אשמעתין מאי קא קשיא ליה אפטרופוס, ואיצטריך לאוקמוה בדאמר לכי שמענא הפר, והא איכא שמיעת אפטרופוס דשמיעתו כשמיעת הבעל, דשלוחו של אדם כמותו, ותירצו בתוספות בשם הקונטרס דלענין שמיעה אינו נעשה שליח. ובשם הר"ר יוסף ז"ל תירצו, דבנזיר (פ"ד) [יב, ב] מוקי לה להך פלוגתא דרבי אליעזר שאמר שהבעל מפר עד שלא חוזר, דכיון דאיהו מצי מפר משוי ליה נמי שליח להפר נדרים שתדור, ואנן הא תריצנא לעיל דלרבי אליעזר אין ההפרה נגמרה

עד שישמע, וכיון דאיהו לא מצי מפר מהשתא אלא לכשישמע אם כן אף הוא לא משוי שליח להכי, דכל מלתא דאיהו לא מצי עביד השתא לא משוי שליח עליה, דמכח קושיא זו נמי מוקי לה נמי בנזיר כרבי אליעזר, והלכך כשתמצי לומר דושמע אישה דוקא, אף על ידי אפטרופוס לא מצי מפר אלא לכשישמע. ובנזיר פריך למה לי אפטרופוס ליפר לה איהו, ומסיק דלמא מישתלי או מיטריד, כלומר לכשידע יהא טרוד מחמת נדרים שהוא רוצה בקיומן, והקשו בתוספות אכתי אפטרופוס למה לי, ליפר לה איהו מהשתא כל נדרים שתדור משעה שיסע ועד שישוב.

בעי מיניה רמי בר חמא מרבא אם תמצא לומר שמיעה לא מעכבא, חרש מהו שיפר לאשתו כו'. אמר ליה רבא תא שמע ושמע אישה פרט לחרש. ואם תאמר אם כן אמאי לא פשיט ליה רבא בעיא קמייתא מהא, דמדאיצטריך בברייתא למעוטי חרש מהאי קרא, אלמא דוקא חרש דלא בר שמיעה הוא, הא ראוי לשמיעה שמיעה לא מעכבא, ותריץ הר"מ בר שניאור ז"ל, דאיכא לדחויי דדלמא אשת חרש פשיטא ליה לתנא אבל אחר איבעיא ליה. ולענין פסק הלכה פסק הרמב"ם ז"ל [הפלאה, הלכות נדרים פרק י"ב, הלכה י"ג] דשמיעה לא מעכבא, ונראה דפסק הדין משום דחזר רמי בר חמא גופיה, ואמר ליה לרבא אם תמצא לומר שמיעה לא מעכבא, אלמא רבא קאי בסברתיה קמייתא דשמיעה לא מעכב, ורמי נמי קבלה כיון דאמר ליה אם תמצא לומר לא מעכבא, ועוד דרבא הא אייתי ליה כל הנך דלא מעכבא, ואף על גב דרמי דחי להו בדלמא דחי ליה, ודאי מאי דפשיטא ליה לרבא תפסינן ולא מאי דדחי רמי, דרמי גופיה לא פליג עליה אלא מיבעיא הוא דאיבעיא ליה.

איבעיא להו בעל מהו שיפר לשתי נשיו כאחת, תא שמע אין משקין שתי סוטות כאחת מפני שלבה גס בחברתה, ורבי יהודה אומר לא מן השם הוא זה, אלא משום דכתיב והשקה אותה לבדה. איכא מרבנותא ז"ל דפסקו כרבנן, וסלקא דעתן דרבנן פליגי עליה דרבי יהודה לענין דינא, והלכך הוה ליה יחיד לגבי רבים וקיימא לן כרבים, ורבינא מדרבנן קא מייתי דמפר לשתי נשיו, כי לא אמרו אלא שתי סוטות משום דלבם גס בחברתה. וליתא, דהא לגבי פרה נמי קיימא לן אותה ולא אותה וחברתה [יומא מג, א], שאין שוחטין שתי פרות כאחת. והרמב"ן נר"ו פסק כן דאינו מפר לשתי נשיו כאחת דאותה דוקא, ורבינא מדרבי יהודה קא מייתי, ותנא קמא נמי לא מיפלוג פליג אלא טעמא דקרא הוא דמפרש, דרבי שמעון הוא דמפרש טעמא דקרא, וכדאיתא בהדיא בפרק קמא דסוטה [ח, א] דגרסינן אין משקין שתי סוטות כאחת וכו', תנא קמא רבי

שמעון הוא דדריש טעמיה דקרא ומה טעם קאמר, ומה טעם אותה לבדה כדי שלא יהא לבה גס בחברתה, אלמא אפילו לתנא קמא אותה דוקא הוא, ולגבי נדרים נמי אותה דוקא, ועוד דאנן לא קיימא לן כרבי שמעון דדריש טעמיה דקרא בעלמא, ומיהו נראה דמאן דפסק כתנא קמא מן התוספתא למד, דתניא התם בפרק ו' [דנדריס הלכה א'] רבי יוסי ב"ר יהודה ורבי אלעזר ב"ר שמעון אומרים הפרת נדרים מעת לעת, כיצד היו על אשתו חמש נדרים, או שהיו לו חמש נשים ונדרו כולן ואמר מופר כולן מופרין, מופר ליד לא הפר אלא לה עד כאן. ומכל מקום לא שבקינן מאי דאתמר בגמרא משום הדין תוספתא, דדלמא לא מיתנייא בי רבי חייא ובי רבי הושעיא.

רבי

ובי

דף עג - ב

משנה ראשונה היבם אינו מאכיל. הוא הדין דהוי מצי לאתויי רישא דמתניתין, דקתני בהדיא הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה, אלא מסתברא דמשום דבסיפא דהאי קתני זו משנה ראשונה, אבל בית דין שלאחריהם אמרו כו', ניחא ליה לאתויי האי סיפא ולמידק מינה, ולא לאתויי רישא ממש דקתני בה בהדיא אוכלות בתרומה.

הכי גרסינן ברוב הספרים כאן ובמקומה בפרק אף על פי [כתובות נז, א]: **אפילו כולן בפני הבעל חסר יום אחד, בפני היבם.** ופירש רש"י ז"ל שם במקומה דלאו דוקא חסר, אלא אפילו כולן בפני הבעל אין היבם מאכיל, וכטעמא דאתמר התם דקנין כספו אמר רחמנא, והאי קנין כספו דאחיו הוא, והאי דקתני חסר יום אחד דניחא ליה למיתני באשה שלא אכלה כלל. אבל רבינו תם ז"ל כתב בספר הישר דדוקא חסר יום אחד, הא כולן בפני הבעל אוכלת והולכת אפילו בפני היבם, כיון שהתחילה לאכול בפני הבעל, דאילו מדאורייתא הכין והכין אכלה כיון שהקנו אתה לו מן השמים, אלא מדרבנן הוא שאמרו שהיבם אינו מאכיל, וכדמוכח ביבמות פרק אלמנה, דקתני היבם והאירוסין פוסלין ואין מאכילין, דאלמא דומיא דאירוסין הוא ואירוסין מדאורייתא מאכילין, כדאיתא בהדיא בפרק קמא דקדושין [ה, א] דארוסה בת ישראל מדאורייתא אוכלת

בתרומה, והא דאסרו ליבם להאכיל היינו להאכיל מחמת עצמו ממש, כלומר שתתחיל לאכול מחמתו, הא כל שאכלה בפני הבעל אוכלת והולכת אפילו בפני היבם, והכין מוכח בירושלמי דגרסינן התם [כתובות פרק חמישי הלכה ג'] הגיע זמן ולא נישאו, או שמתו בעליהן אוכלות משלו ואוכלות בתרומה, וכן דעת ה"ר אפרים ושם בפרק אף על פי הארכתני יותר בסייעתא דשמיא. ואיכא למידק מאי קא מדמי הגעת זמן דמשנה ראשונה להגעת זמן דרבי אליעזר דלמשנה ראשונה [בשיטמ"ק: מדאורייתא] אית לה למיכל, אבל כאן מדאורייתא אינו מפר עד שתכנס לרשותו, וכדכתיב ואם בית אישה נדרה, ויש לומר דהיינו דדחיה עד כאן לא אשמועינן משנה ראשונה, והכי פירושו עד כאן לא אשמועינן משנה ראשונה אלא למיכל בתרומה ואפילו בתרומה דאורייתא, משום דאין בתרומה אלא חששא דרבנן, או משום סמפון או משום [בשיטמ"ק: חשש] דעולא, הלכך בהגעת זמן אוקמוה אדינא, אבל בנדרים דאורייתא לא כלומר דמדאורייתא לא יפר, וכן מצאתי שפירשו בתוספות ויפה פירשו.

ועד כאן לא שמעת ליה לרבי אליעזר אלא בנדרים כדרב פנחס משמיה דרבא כו'. תמהיא לי דהא קיימא לן בהפרת נדרים כרבנן, חדא דיחיד ורבים הלכה כרבנים. ועוד דסתם ואחר כך מחלקת הוא במתניתין, סתם הבעל מפר בבגרה, ומחלוקת בבוגרות ששהתה ואין הלכה כסתם, ואילו הא דרב פנחס הלכתא היא, דרבא דהוא אמורא והוא בתרא אמרה ולא אשכתן אמורא דפליג עליה, ובכוליה תלמודא משמא דהכין הלכתא, וכדמשמע נמי בפרק יוצא דופן [נדה מו, ב] בשמעתא דמופלא סמוך לאיש בפלוגתא דראבי יוחנן וריש לקיש, וכיון שכן הואיל והא דרבי אליעזר בההיא שייכא, הוה לן למימר דהלכתא כרבי אליעזר. ויש לומר דכלהו ודאי אית להו הא דרב פנחס אלא הא דר' פנחס לאו בכל נזונות איתמר, דהא ודאי יתומה שסמכה אצל בעל הבית ואפילו נזונות משלו, ואי נמי בוגרת הנזונות על ידי אב ושל, אין האב ולא בעל הבית מתירין נדריה, ואפילו לרבי אליעזר, ולא עוד אלא אפילו יבמה דקנויה לו מדאורייתא אינו מפר, ואפילו לרבי אליעזר, ואפילו בשעמד בדין וברחל ונתחייב במזונותיה, אלא כשעשה מאמר כדאיתא בסמוך, אלא דרבי אליעזר סבר דכיון שהיא קנויה לו, או באירוסין או במאמר, והגיע זמנה, אף היא נותנת דעתה ותולה בו נדרה, והיינו נמי טעמא דקרא דאמר דארוסה אביה ובעלה מפירין נדריה מפני שנותנת דעתה על שניהם, ובשלא נתארס אינה נותנת דעתה אלא על האב, ורבנן סברי דלעולם אינה נותנת דעתה אלא על בעל ממש שהיא כנוסה לו, בין שהיא נשואה של תורה או אפילו

של דבריהם, כיתומה קטנה שנשאת לגדול דנישואיה אינן אלא מדבריהם, ואפלו הכי תולה בו נדרה כודתניא קטנה שנדרה בעלה מפר לה, ואפילו למן דאמר מופלא סמוך לאיש דאורייתא, ואוקי לה התם בפרק יוצא דופן [כאן פרק עשירי הלכה ד'] כטעמא דרב פנחס. כן נראה לומר. ירושלמי: (מי סבר) [בירושלמי: מיסבר] רבי אליעזר במזונותה דבר תלוי, קדש אשה על מנת לזון הבעל מפר, (לה נשא) [בשיטמ"ק: להנשא] אשה על מנת שלא לזון האב מפר לה דברי חכמים, רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחלנן, לעולם אין הבעל מפר עד שתכנס לרשותו.

דף עד - א

ורבי יהושע סבר יש זיקה. כלומר וזיקה ככנוסה, דאי לא הא אית ליה לרבי יהושע דאין הבעל מפר עד שתכנס לרשותו, ומיהו אין ברירה כלומר כיון שהן שני יבמין אין לברר עדיין מי מהם יכנס, ואין זה כשאר יש ברירה ואין ברירה דעלמא, דהיא גילוי וברירה למפרע. ואם תאמר יפרו שניהם. ויש לומר דאשה יפרנו אמר רחמנא כלומר שיפר אישה ידועה וברור בשעת ההפרה וליכא, דאפילו יפרו שניהם אין לברר עכשיו מי מהם אישה, ובפרק ארבעה אחין ביבמות כתבתי בארוכה משמו של הרמבן נר"ו.

ולרב אלעזר דאמר מאמר לבית שמאי אינו קונה אלא לדחות בצרה בלבד מאי איכא למימר הכא במאי עסקינן כגון שעמד בדין וברח כו'. קשיא לי תירצתך רבי אליעזר דבהגעת זמן מפר, כלומר כל שהוא חייב במזונותיה יפר, אלא רבי יהושע דלית ליה מאי איכא למימר, דאי משום שעשה מאמר הא אינו קונה אלא לדחת בצרה, ואי משום דעמד בדין ואיתחייב במזונותיה וכדרב פנחס הא לית ליה לרבי יהושע [בשיטמ"ק: ואי אמרת דטעמא דרבי יהושע] אלא משום זיקה וקסבר זיקה ככניסה, וכטעמא קמא דאתמר עעלה בגמרא, דכי אצריטך ר' אמי לאוקמוה בשעשה בה מאמר, היינו דוקא לרבי אליעזר דארמ אפילו לשנים הא לא משמע הכי, אלא טעמא דרבי יהושע נמי משום מאמר הוא, וכדאמר ליה רבי יהושע לרבי עקיבא דברוך נראין בשני יבמין, כלומר ויש

לך תשובה על דברי ר' אליעזר, מה אתה משיב על יבם אחד כלומר על דברי שאני מתיר ביבם אחד, ואמר ליה רבי עקיבא כלום חלקנו בין יבם אחד לשני יבמין, בין עשה בה מאמר ללא עשה בה מאמר, דאלמא רבי יהושע נמי בשעשה בה מאמר קאמר, וכדדייקינן מינה דתניא כותיה דר' אמר. ועוד דלא אשכחן מאן דאמר זיקה ככניסה אלא רבי שמעון ואליבא דרבי הושעיא, ואתותב כדאיתא בריש פרק כיצד ביבמות [נט, א] וכן אי אפשר לומר דלרבי יהושע יפר בשותפות, דאכתי לא שמעינן דיפר בשותפות דלקמן הוא דמוקמינן לה בהכין, אבל השתא יפר לבדו הוה סלקא דעתיה דאמרינן וכדקתני יפר ולא קתני יפרו, ורבי יהושע איפר דקאמר רבי אליעזר קא מהדר, ולא פליג אלא אשני יבמין, הא ביבם אחד רבי אליעזר ורבי יהושע שוין הן ובחדא שיטתא נינהו, וצריך לי עיון בדבר. ובפירושין פירשו ורבי יהושע ורבי עקיבא הואיל ואין קונה קנין גמור לא על דעתו נדורת. ואינו מחזור בעיני כלל, מן הטעם שכתבתי דלרבי יהושע נמי בשעשה בה מאמר היא, ואי אינו קונה לרבי יהושע מאמר לא מעלה ולא מוריד לה הפרה, אם כן אכתי אמאי יפר לרבי יהושע, דאפילו לרבי יהושע נמי משמע לן השתא דיפר לחודיה וכדאמרן.

הכא במאי עסקינן כגון שעמד בדין וברח. ואם תאמר ואמאי איצטריכו לאוקמה בהכין, לימא אימר דאמר רבי אליעזר דאי בעי לאפוקי בגיטא לא מצי מפיק להפרת נדרים מי אמר, וכדמשני לה ביבמות פרק ארבעה אחין, גבי שלשה אחין שנים מהם נשואין שתי אחריות ואחד מופנה, ומת אחד מבעלי אחיות, ועמד מופנה ושה מאמר ביבמתו, ויש לומר דהתם הוא דכבר אוקימנא לה דמפר בשותפות, וכיון שכן שפיר מצי לתרוצי דלהפרת נדרים קונה הוא המאמר להיות מפר בשותפות כעין ארוס, אבל הכא אכתי לא שמעינן דיפר בשותפות אלא לחודיה, הלכך איצטריך לאוקמה בשנתחייב במזונותיה, וכדאוקימנא לה נמי התם למאן דאמר דיפר לחודיה ולא קתני יפרו. כן תירצו בתוספת.

דאי אירוסין עושה הא תנן נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה. קשיא לי והיכי סלקא דעתיה דיפר בלא שותפות קאמר, דהא אמר ליה רבי אליעזר לרבי עקיבא ומה אשה שקנה הוא לעצמו מפר כלומר ארוסה, ואמר רבי עקיבא אין היבמה גמורה ליבם כשם שהארוסה גמורה לאישה, דאלמא רבי אליעזר כארוסה עביד לה, ויש לומר דרבי אליעזר לדבריו דרבי עקיבא אמר ליה, כלומר לדידי כיון שעשה בה מאמר הרי היא ככנוסה ומפר לבוד, אלא לדידך אודי לי מיהת דתהוי כארוסה וליפר בשותפות, והזקיקו לומר כן משום דקתני יפר ולא קתני

יפרו, דאלמא לדידיה היבם לחודיה מפר, ומשום דמאמר נשואין עושה. כן נראה לומר. והקשו בתוספות ומנא ליה דנשואין עושה מפר, דכל שהוא חייב במזונותיה מיפר לרבי אליעזר וכיון שכן אפילו תימא ארוסין עושה מפר, דכל שהוא חייב במזונותיה מיפר לרבי אליעזר כדאיתא במתניתין, ותירצו דעל כרחך לא אוקימנא כדרב פנחס, אלא לרבי אליעזר דאמר מאמר אינו קונה אלא לדחות בצרה בלבד, אבל לדידן דהוה סבירא לן דקונה קנין גמור, אפילו לא עמד בדין מפר דאלמא נישואין עושה. ואי נמי איכא למימר דמדרכי יהושע קא דייק, דלדידיה מזונות לא מעלין ולא מורידין אלא כל שתכנס לרשותו בלבד, ומכל מקום נראה לי דאפילו מדרכי יהושע אי אפשר למידק, למאי דסבירא ליה לרבי אליעזר דאין המאמר קונה אלא לדחות בצרה, דלרבי אלעזר הא אי אפשר אלא משום דרב פנחס, ודרב פנחס לר' יהושע בכי הא לית ליה וכדאמרן. וכיון שכן הואיל וא"ר אליעזר בההיא, מאי קאמרי ליה מקוה יוכיח כלי יוכיח, ויש לומר פלפולא בעלמא הוא. ואם תאמר מכל מקום שפיר קאמר דאיכא למימר בהנך קל וחומר ולא דרשינן, ואמאי דרשינן לגבי נערה מכורה כבר יוצאה וכו'. ויש לומר דשמא איכא קל וחומר ולא דרשינן, ואמאי דרשינן לגבי נערה מכורה כבר יוצאה וכו', ויש לומר דשמא איכא טעמא בהנך דלא דרשינן בהו קל וחומר.

אמר רב נחמן בר יצחק מאי יפר יפר בשותפות. ואם תאמר אמאי לא אקשינן הכא מי קתני יפרו וכו' ככתוב בהר"ן ז"ל. וצריך תלמיד לפי דעתי שאם היה יודע שיש להעמידה בכך מעיקרא מאי קאמר תשפוט דנשואין עושה דילמא משום דעמד בדין וברח ומדרב פנחס. הרשב"א ז"ל. והרשב"א ז"ל כתב וזה לשונו הא כדאיתא והא כדאיתא. דרבי אליעזר לא לדמויי נדרי אשתו לנדרי עצמו כדאיתא קא אתי אלא למילף מיניה קל וחומר לחוד. עד כאן הרשב"א ז"ל.

דף עו - ב

הפרת נדרים מעת לעת וחכמים אומרים כל היום. ירושלמי [כאן פרק עשירי הלכה ח'] מעת לעת וחכמים אומרים כל היום. ירושלמי נשתתק

וחזר (מדבור) [בשיטמ"ק: לדבורו] על דעתיה דרבי יוסי בר יודה ניתנין לו כ"ד שעות, על דעתין דרבנן אין לו אלא אותו היום בלבד.

דף עז - ב

ורב נחמן סבר פותחין בחרטה. ולא בעינן עיוני ומידק במלתא והלכך אפילו מעומד, ומסתברא דכיון דעיקרא דמלתא פתחין בחרטה ולא בעינן למיתב, אפילו לא נתחרט דבעינן לעיוני בפתחיה, כיון דמעיקרא אפילו מעומד בסוף נמי אפילו מעומד דלא דמי לדין, אבל לר' גמליאל לעולם לא שרינן אלא בפותחין ומעיקרא בעינן עיוני, הלכך מיחזי כדינא, ובעינן מיושב כדין ולא מעומד.

כל נדרים שתדורי אי אפשי בהם. יש מפרשים שאם נדרה אשתו ורצה להקים לה, ואמר לה כל נדרים שתדורי, כלומר מכאן ולהבא אי אפשי בהם, מכלל דאלו שנדרה עכשיו אפשי בהם ויהיו מקיימין, דלעולם אינו הקם עד שיקיים אלו בפירוש, אבל אמר לה [בשיטמ"ק: יפה] עשית אין כמותיך, ואם [בשיטמ"ק: יפה] נדרת מדירך אני דבריו קיימין, אף על פי שלא אמר בפירוש קיים ליכי, והפירוש הזה נאות לפשטא דמשנתינו, דהויא סיפא מסקנא דרישא. אבל אינו נראה כן דלשון זה לשון היתר הוא לנדרים שכבר נדרה, ולא בא כאן אלא ללמד דאף על גב שלשון זה לענין הזקן הוי היתר, לענין בעל ולא הויא הפרה. והכין איתא בירושלמי דגרסינן התם [שם] רב אבהו בשם רבי יוחנן הבעל שאמר אין כאן נדר אין כאן שבועה לא אמר כלום, אלא זה כהלכתו וזה כהלכתו, הבעל אומר מופר ליד בטיל ליד, וזקן אומר אין כאן שבועה, ולא דוקא תדורי, דהא כל שלא בא לכלל הפר אליבא דרבנן אפילו באומר מופר ליד אינו מופר, אלא כל נדרים שאת נודרת עכשיו קאמר.

לא יאמר אדם לאשתו בשבת מופר ליד בטל ליד כדרך שאומר לה בחול, אלא טלי ואכלי טלי ושתי, והנדר בטל מאליו. איכא למידק והא אפילו באומר לה אי אפשי בהן אין כאן נדר לא אמר כלום, ואם כן היאך יועיל טלי ואכלי בלבד, ובגמרא נמי דקאמרינן בית שמאי אומר בשבת מבטלו בלבו ובחול מוציא בשפתיו. ובית הלל אומרים אחד זה ואחד זה מבטלו

בלבו ואין צריך להוציא בשפתיו ונראה שזה הביאו להרמב"ם שכתב [הפלאה הלכות נדרים פרק י"ג הלכה ה'] שהפרה והבטול שני ענינים, דבמפר אינו כופה לאכול, אלא אם תרצה לאכול אוכלת ואם לאו אינו כופה, אבל כשהוא מבטל לה הרי זה כופה לאכול מה שאסרה עליה. ולדידה מפרשינן דכשהוא מיפר צריך להוציא בשפתיו, ואם הפר בלבו אינו מופר, וכדאמרינן בגמרא חומר בהקם מבהפר, קיים בלבו מקויים, הפר בלבו אינו מופר, והלכך בשבת אינו מופר לה, אלא כשהוא מבטל לה אינו צריך לבטל בשפתיו אלא בלבו [בשיטמ"ק: וכופה במעשה, והיינו דבשבת מבטל בלבן] וכופה לאכול ואפילו בחול [בשיטמ"ק: אילו רצה לבטל] מבטל בלבו, נותן לה ואומר לה טלי ואכלי טלי ושתי. אבל הראב"ד ז"ל [שם בהשגות על הלכה ז'] תפס עליו מדתנן בנזיר [סא, א] נשים ועבדים יש להם חירו ת, חומר בנשים מבעבדים שהוא כופה את עבדו ואינו כופה לאשתו. דאלמא שמע מינה שהאיש צריך להפר לאשתו ולומר לה מופר ליכי בטיל ליכי, אבל אינו יכול לכפותה סתם. ופירש הוא ז"ל שלא התירו אלא בשבת בלבד והוא שיבטל [בשיטמ"ק: בלבן] ולפי סברא זו הוצרכו לפרש בגמרא, בית שמאי אומרים בשבת מבטל בלבו, בחול מוציא בשפתיו, כלומר ולמוצאי שבת חוזר ואומר לה בטיל ליכי מופר ליכי. ואינו מחזור בעיניי כלל, דכשהוא חוזר ואומר לה למוצאי שבת בטל לך מאי מהני, והלא אין הפרת נדרים אלא כל היום, ואי משום דלא ליטעו בה לבטל בחול (בלבד) [בשיטמ"ק: בלב], אדרבה איכא למיגזר בה טפי דאתי למימר דהפרת נדרים מעת לעת, ועוד לאחר שמילאו כריסה חוזר ומבטיל לה. ועוד דאם כן מאי אחד זה ואחד זה מבטל בלבו דקאמרי בית הלל, דלא הוה להו למימר אלא בית הלל אומרים אין צריך לחזור ולהוציא בשפתיו, אלא ודאי נראה דהכי פירושו בית שמאי אומרים בשבת, כלומר מי שפר לאשתו בשבת מבטיל בלבו ודיו, ומי שמבטל לה בחול צריך להוציא בשפתיו, ובית הלל סברי דאפילו כשמפר לה בחול אין צריך להוטציא בשפלו אלא מבטל בלבו ודיו. ונראה לי מתוך דברי התוספות, דמדאורייתא כל שמוציא בשפתיו צריך הוא לומר מופר ליכי בטיל ליכי, הא אמר בלשון החרת כגון אי אפשי בו וכיוצא בזה לא אמר כלום, וכדדרשינן בזה הדבר, אבל אם אינו רוצה להוחיא בשפתיו מבטל או מפר בלבו ודיו, והלכך בשבת אסרוהו מלהוציא בשפתיו, כיון דאפשר לבטל ולהפר בלבו, אבל בחול אלו רצה מוצאי בשפתיו רצה מבטיל בלבו, ומיהו כשהוא מבטל בלבו צריך שיאמר לה טלי ואכלי טלי ושתי, כדי להראותה שכבר הפר לה בלב, ומדרבנן הוא שהוצרכוהו בכך, [בשיטמ"ק: והא דתנן בית הלל אומרים אחד זה אחד

זה מבטל בלבו, אטלי ואכלי ואטלי ושתי קיימי, והא דאמרינן הפר בלבו אינו הפרה היינו מדרבנן, ובשלא אומר לה טילי ואכלי טלי ושתי] והא דתנן הכא לא יאמר לה מופר לידך [בשיטמ"ק: בטיל לידך] שאומר לה בחול, לאו כדרך שהוא חייב לומר לה בחול קאמר, אלא כדרך שהוא רגיל לומר לה בחול קאמר.

דף עח - א

הא דאמרינן הכא **דשלוש הדיוטות מתירין את הנדר**. לאו כל הדיוטות כמות שהן, אלא שיודעין לפתוח ויודעין בטוב נדרים הא שאר הדיוטות לא. והכין איתא בירושלמי דגרסי התם [כאן פרק עשירי הלכה ח'] ר' זעירא ר' יהודה ר' ירמיה בר אחא בשם שמואל, שלשה שהן יודעין לפתוח מתירין כזקן.

זה הדבר בפרשת נדרים למאי הלכתא, לומר חכם מתיר ואין בעל מתיר כו'. ואם תאמר ולדידן דגמרינן גזירה שוה הא איצטריך נמי להכי, ואם כן היכי דרשינן מינה גזירה שוה, יש לומר משום דזה הדבר דשחוט חוץ מופנה, והוה ליה מופנה מצד אחד ולמדין.

מועד ה' צריכין מומחה. כלומר סמוך כמשה ואהרן, דכתיב החדש הזה לכם ראש חדשים לכם ככם, ואין הפרת נדרים צריכין מומחה, אפילו בית דין של הדיוטות.

והא ראשי המטת כתיב. כלומר דאלמא אף נדרים צריכין מומחה כמועדים.

אמר רב חסדא ביחיד מומחה, כלומר אין, ודאי, ודוקא בשאינו אלא יחיד, ומינה דבהדיוטות בעינן שלשה, דכיון דאפקינהו מדכתיב ראשי המטות, לומר דאי יחיד הוא להוי מומחה, הלכך אוקמינן אתלתא כעין בית דין. ומסתברא לי דמהא שמעיניען דיחיד מומחה דמפר את הנדר, היינו מומחה סמוך כמומחה של מועדי ה', וזה שלא כדברי הרמב"ם [הפלאה הלכות נדרים פרק ד' הלכה ה'], שהוא ז"ל סבור דכל מומחה

שהוא בקי מיר יחיד, ומכאן נראה לי תשובתו. וכן היא בירושלמי מפורשת דגרסינן התם בפרקין [כאן פרק עשירי הלכה ח'] דהכא, מהו למנות זקנים לדברים יחידים, נשמעינה מן הדא רב ממתניתין רבי להתיר נדרים ולראות כתמים, מן דדמך בעא קומי בריה מומחי בכורות, איניט מוסיף לך על מה שנתן לך אבא, אמר רב יוסי בר בון כוליה יהיב לדון יחידי להתיר נדרים ולראות כתמים ולראות מומין שבגלוי, מן דדמך בעיא גבי בריה מומין שבסתר, אמר ליה אינו מוסיף לך על מה שנתן לך אבא עד כאן, והיינו דאמריניען לעיל דרב התיר יחידי.

דף עט - א

מאי לאו בשותק על מנת למיקט לא בשותק על מנת לקיים. ולא בשותק על מנת לקיים לאחר זמן קאמר, דאם כן אין זה אלא כמחריש שיכול להפר כל היום, ואף על פי ששתיק תחלה על מנת לקיים, וכדאמרינן לקמן כשהוא אומר כי החריש לה הרי שותק על מנת לקיים אמור, ואילו הכא אמרינן (מאי לאו) [בשיטמ"ק: אילימא] בשתוק על מנת לקיים היינו קיים בלבו קיים, אלא ודאי האי שותק על מנת לקיים, דהא אמרינן הכא היינו בשותק מחמת קיום, כלומר שותק מפני שהוא מקיים בלבו, וכי דחינין ואמרינן לא בשותק סתם, הוא הדין דהוה מצי למימר לא בשותק על מנת לקיים לאחר זמן, אלא משום דקים של לב קא נסיב ליה השתא בהאי לישנא, דשתיק על מנת לקיים, לא בעי למימר הפרו בההוא לישנא ממש, אלא ניחא ליה למימר בשותק סתם.

יודע אני שיש מפירין. כלומר שיש נדרים שהבעל מפר, אבל איני יודע שזה נדר, שהבעל יכול להפר, רבי מאיר אומר לא יפר, דכיון שהוא יודע שיש מפירין ביום שמעו קרינן ביה, וחכמים אומרים יפר, דכיון שאינו יודע שזה נדר שהבעל מפר, לא קרינן ביה ביום שמעו, ואמאי להי מיהא לרבי מאיר כשותק על מנת למיקט, אלמא שותק על מנת למיקט הויא שתיקה, ורבנן לא פליגי עליה אלא משום דלא הוי שמיעא כלל, כן פירשו בתוספות, ובפירושין לא פירשו כן.

דף עט - ב

גמרא: היכי קאמר. כלומר מדקתני אם אחרחץ ולא קתני הנאת רחיצה עלי, משמע דאין ברחיצה עינוי נפש לכולי עלמא, ולא הוא רחיצה אלא תנאי, וכגון דאמרה קונם פירות עולם עלי אם ארחץ למה לה הפרה, לא תרחץ כיון דלית בה עינוי אם לא תרחץ, ולא תאסרו פירות עלה. קשיא ליה מכל מקום הרי אסורה באכילת פירות מעתה, וכדרב יהודה דאמר בריש פרק אלו (נדריים) [לעיל יד, א], קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר, אל יישן היום שמא יישן למחר דבתנאי לא מזדהר, הכא נמי אל תאכל היום שמא תרחץ למחר, ונמצאת עוברת באכילת הפירות למפרע. וליתא, דכל האומר קונם פירות עלי אם אעשה כך, אינו אוסר על עצמו אכילת פירות אלא מזמן שיעבור על תנאו ואילך, אלא אם כן אסרם על עצמו בפירוש מעתה, וכאותה שאמר רבי יהודה דאמר בפירוש קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר, שאסר בפירוש שנתו של יום זה.

ועוד בהא לימא רבי יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש דלמא רחצה ואיתסרו פירות עולם עליה. איכא למידק דקא מקשה השתא איפכא מקושיא קמייתא, דבקמייתא קא מקשינן לא תרחץ ולא ליתסרי, דאלמא לא חיישינן דלמא רחצה, והשתא מקשה איפכא דלמא רחצה, אלא אלישנא דרבי יוסי קא מקשה, דמדקתני רבי יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש משמע דאפילו עברה ורחצה לא יפר, משום דעיקר הנדר לא הוי עינוי נפש ואמאי איסור פירות עינוי נפש הוי, והכי קאמר בנדר זה מי אמר רבי יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש, הא אילו רחצה ונאסרו פירות עליה הוה לה עינוי נפש.

דף ס - א

היכי תעביד דתרחץ מיתסרא הנאת רחיצה עלה. כלומר והוי עינוי נפש, לא תרחץ מכל מקום איכא בהני עינוי נפש דהא מנוולא בינתים. ואף על גב דאמרינן לעיל לא תרחץ ולא ליתסרון פירות עולם עלה, היינו למאי דסבירא לן דמשום דאין ברחיצה עינוי נפש, נקט רחיצה בתנאי ועיקר הנדר בפירות, והלכך קשיא לן כיון דאין ברחיצה עינוי נפש לא תרחץ, אבל השתא הדרינן סברא אחרינא דמוקמינן תנאיה ועיקריה ברחיצה, אלמא רחיצה אית בה עינוי נפש, הלכך כיון דמקיימי בתנאה בנוולי איכא עינוי נפש מפר.

ורבי יוסי סבר דאין אלו נדרי עינוי נפש כלל דנוול ברחיצה לא חייש. הקשה מורי הרב נר"י דסוגיין ודאי אתיא דלא כר' נתן וכרבנן, דפליגי בשלהי פרקין [לקמן פט, ב] בנטולה אני מן היהודים אם משמשתו, דר' נתן אמר הרי זה לא יפר, וחכמים אומרים יפר, דאי כר' נתן התם נמי לימא היכי תעביד, תשמש מיתסרא הנאת תשמיש עלה, לא תשמש הו דברים שבינו לבינה כדאמרינן הכא, אלא ודאי סוגיין דהכא דלא כר' נתן, וכיון שכן מאי קא מקשה בריש סוגיין למה לה הפרה לא תרחוץ ולא ליתסרו פירות עולם עלה, והא לרבנן מפר אף על פי שלא חל הנדר, ואיכא מאן דיליף ממלתייהו בסוף פרקין דאף חכם מתיר בנדר שלא חל. ותירץ הוא ז"ל בשם הר"מ בר שניאור ז"ל, דאף על גב דפלוגתייהו בין בנדר בין בהפרה, מיהו הפרה כיון דליתא אלא אי בנדרי עינוי נפש, אי בדברים שבינו לבינה, כל מקום שאפשר לינצל בזהירותה בתנאה מעינוי נפש, לא מיקרי עינוי, כי אמרי יפר דוקא כגון נטולה אני מן היהודים אם משמשתו, שאינה יכולה לינצל מדברים שבינו לבינה. וחזר עוד והקשה מדאמר רבי יוחנן בן נורי יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור דהשתא מיהת לא חל, ואכתי אין כאן משום דברים שבינו לבינה כל זמן שלא יגרשנה. והוא מפרק לה דשמא בההיא אפילו ר' נתן מודה, כיון דלא תלתה נדרה בתנאי ונדרה מהשתא, אלא שהנדר נדחה מכח השעבוד עד שיגרשנה. ולדידי קשיא לי דאם כדברי הר"מ ז"ל, מכל מקום בהא דאמרה הנאת פירות עלי אם ארחץ אינה יכולה לינצל או מעינוי או מדברים שבינו לבינה, שאם רחצה איתסרו עלה פירות והרי כאן עינוי

אם לא רחצה, מכל מקום איכא משום דברים שבינו לבינה, דאמרינן לקמן דאפילו לרבי יוסי דאמר אין אלו נדרי עינוי נפש משום דברים שבינו לבינה איכא. ויש לומר דלקמן היינו טעמא משום דאוקימנא לה למתניתין בדאמרה קונם רחיצה עלי לעולם אם ארחץ היום ושבועה שלא ארחץ, דלמא כולה מלתא בין תנאיה בין עיקריה הויא ברחיצה, וקאמר רבי יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש, דייקינן מינה נדרה עינוי לא הוי הא דברים שבינו לבינה הוו, אבל מעיקרא דמוקמינן תנאה בלחוד ברחיצה, דלמא ליכא ברחיצה לא משום עינוי ולא משום דברים שבינו לבינה. ומיהו אכתי לא ניחא לי דודאי דרבי יוחנן בן נורי הויא תיובתיה, דמאי דפריק מרנא לאו פירוקא הוא, דהתם [בשיטמ"ק: כל שכן] באומרת יקדשו ידי לעושיהן לאחר שתתגרש דהוה נדרה נדר ויפר מהשתא כדאיתא לקמן [פה, ב] ובפרק אף על פי [כתובות נו, א], ועל כרחך לא דחינן התם אלא משום דאין בידה לגרש את עצמה, הא לאו הכי נדרה נדר ויפר מהשתא אף על גב דלא חל הנדר עד לקמיה. ונראה לי דמעיקרא בעלי הגמרא הוא דלא קים להו מתניתין כמאן אי כרבי נתן ואי כרבנן, והכי קאמר אי סבירא להו דאינו מפר עד שיחול כרבי נתן לא תרחץ ולא ליתסרון, ואי כרבנן בהא לימא רבי יוסי אין אלו נדרי עינוינפש, דלמא רחצה ומיתסרון פירות עלה הלכך מהשתא יפר דלא סלקא דעתיה (דרן) [בשיטמ"ק: דרבי יוסי ורבנן בפלוגתא דר'] נתן ורבנן פליגי, ואוקימנא כרבנן וברחיצה עצמה פליגי. כן נראה לי.

אי הכי ליתני תנאי זה אין בו עינוי נפש. יש מפרשים כיון דברחיצה עצמה פליגי, דרבנן סברי יש בה עינוי, ורבי יוסי סבר אין בו עינוי, ובודאי איהי (נזהרה) [בשיטמ"ק: נזהרת] מלעבור על התנאי, כדי שלא תאסר לעולם כמו (שהוא) [בשיטמ"ק: שהיא] נזהרת בגוף הנדר, אם כן הוה ליה לרבי יוסי להזכיר בדבריו התנאי כמו שהוא מזכיר גוף הנדר, והיה לו לומר תנאי זה אין בו עינוי, כלומר תנאי זה שהיא נזהרת מלעבור עליו אין בו משום עינוי. ולהדין פרושא כי מוקמינן לה בתר הכי באומרת קונם רחיצה עלי אם ארחץ היום, דרבי יוסי לא חייש לנוול דחד יומא, ליכא לאקשוויי תו לימא תנאי זה אין בו עינוי, דבודאי בענינו של תנאי דהיינו הרחיצה יש בו עינוי, דהא רבי יוסי מודה הוא ברחיצה דהוי מדברים שיש בהם עינוי נפש, אלא משום דזמנה מועט לא קרי ליה עינוי, הלכך לא מצי למיתני תנאי זה אין בו עינוי דהוה ליה למימר (תנאי) [בשיטמ"ק: זמן] זה אין עינוי, וזה לא הוה ליה לר' יוסי להזכיר. ומורי הרב ז"ל פירש **ליתני תנאי זה אין בו עינוי נפש** דהשתא דתני אין אלו נדרי עינוי נפש, משמע דמשום דאין הנדר עינוי נפש לא יפר, אבל אם הנדר עינוי נפש יפר,

ובלאו הכי, דכיון דאין התנאי עינוי נפש אף על פי שנדרה בפירות העולם לא יפר, כדאמרינן בריש סוגיין למה לה הפרה, והא הוה ליה לאשמועינן, ופרקינן אלא דאמרה אם ארחץ היום דאפילו נוול דחד יומא הוי עינוי נפש, ורבי יוסי סבר נוול דחד יומא לא שמיה נוול, לא קאמר לא חייש כדלעיל, אלא לא שמיה נוול, דאפילו דברים שבינו לבינה לא הוי, ולהכי לא מצי למיתני תנאי זה אין בו משום עינוי נפש דאפילו משום דברים שבינו לבינה אין בו, ואין בו עינוי נפש משמע ליה לקמן להדיא דאתי למימר אבל דברים שבינו לבינה הווין, עד כאן לשון רבינו ז"ל.

מהא דאמרינן: **ורבי יוסי סבר נוול דחד יומא לא שמיה נוול**. משמע דרבי יוסי לא פליג אלא משום דזמנו מועט, הא רחיצה גופה הויא דברים שיש בהם עינוי נפש. והקשו בתוספות [ד"ה ור' יוסי] דלקמן לא משמע הכין אלא דרחיצה לית בה משום עינוי כלל אליבא דר' יוסי, [בשיטמ"ק: דאמרינן] ורמי דרבי יוסי אדר' יוסי דתנן מעין כו' השתא כביסה אמר רבי יוסי יש בה (שיעור) [בשיטמ"ק: צער] גוף כולו לא כל שכן, ובכתובות פרק המדיר [עא, א] נמי דייקי ממתניתין דהכא דר' יוסי סבר רחיצה לית בה משום עינוי. ונראה לי דלאו קושיא היא, דהא אוקמתא לא קיימא, ולא דייקינן מינה ולא מותבינן לקמן עלה, אלא אאוקמתא (בתרא) [בשיטמ"ק: דרבא] ולהיא אוקמתא ודאי רבי יוסי לית ליה ברחיצה עינוי כלל. אבל לדידי קשיא לי, אם כן ליקשי בהא לימא רבי יוסי אין אלו נדרי עינוי, וכדאקשינן לעיל שהרי אילו עבר ורחצה היום הרי היא אסורה לעולם ואיכא עינוי, ואין אלו נדרי עינוי נפש משמע שאם עברה על תנאה אין כאן עינוי בעיקר הנדר, ולא שנו כן דהא רבי יוסי מודה ברחיצה גופה דיש בה משום עינוי נפש. אבל ה"ר אליעזר [ממיץ] ז"ל [בתוס' ד"ה ור' יוסי: גרס] ור' יוסי סבר נוול דחד יומא לא שמיה נוול, ולעולם לא חש התנא לאשמועינן בהא מידי, אלא גדולה מזו אני אומר שאין אלו נדרי עינוי נפש, כלומר דרחיצה גופה לית בה עינוי כלל, ולפירוש מורי ז"ל גם כן שכתבתי אינו קשה כלל.

ביום הכפורים כי רחץ ליחייב כרת. תימה דביומא מפיק לה מדרשא דתענו את נפשותיכם דבר שיש בו איבוד נשמה וצריך עיון.

דף פא - ב

שלא אתן תבן לפני בהמתך שלא אתן תבן לפני בקרך אין יכול להפר. איכא למידק דבפרק אף על פי מחלק בין בהמתו לבקרו, ותניא התם שלא אתן תבן לפני בהמתך אינו כופה, שלא אתן תבן לפני בקרך כופה, ותירץ רבינו יצחק ב"ר אברהם ז"ל דהכא בשהכניסה לו חמש שפחות דיושבת בקתדרא, ואפילו הכי מוזגת לו את הכוס ומצעת לו את המטה כדאיתא התם, והתם בשלא הכניסה, ושם כתבתי יותר מזה סייעתא דשמיא.

בעא מיניה רבא מרב נחמן תשמיש המטה לרבנן עינוי נפש הוא או דברים שבינו לבינה הוא. ואתינן למיפשטה ממתניתין [לקמן צ, ב] דנטולה אני מן היהודים שאינו מפר [בגמרא: אלא] לעצמו, ותהא נטולה מן היהודים כדברים שבינו לבינה, ודחינן דמתניתין רבי יוסי היא, אבל רבנן תיבעי ולא איפשיטא, הרמב"ם ז"ל פסק [הפלאה הלכות נדרים פרק י"ב הלכה ג'] דאינו מפר אלא לעצמו. וקשיא לי דהא אמר שמואל משמיה דלוי כל נדרים מפר אדם לאשתו כלומר משום עינוי נפש, אלמא כל מיילי קרו רבנן עינוי נפש, משום דדלמא זמנין תצטריך להו ומתענה בהם, וקיימא לן כרבנן וכשמואל דאמר משמיה דלוי, כל נדרים בעל מפר לאשתו, פירוש כל נדרי עינוי נפש.

דף פב - א

אמר רב יוסף דקאמרה שתביא אתה. וכי קתני יביא ממדינה אחרת. הוא הדין דמצי למיתני יביאו לה אחרים אפילו מאותה מדינה, אלא דעדיפא מינה קאמר, דאילו אמר יביאו לה אחרים הוה אמינא דהרי זה כאילו נדרה הנאה מבעלה, דמסתמא כל פירותיו של בעל מאותה מדינה, קא משמע לן שלא נדרה הנאה מבעלה, ויכול הוא להביא לה ממדינה האחרת.

דקאמרה שתביא אתה. אבל רישא דאמרה קונם פירות עולם עלי, אף על גב דאמרה שתביא אתה, כיון דמבעלה אינה יכולה ליהנות משום מקום הוי עינוי נפש.

הכי גרסינן ברוב הספרים: **מדסיפא דקא מייתי בעל הוי רישא דקא מתיא איהי.** ויש מפרשים מדסיפא באיסור, כלומר למאי דסבירא לך ודאי סיפא בשאי אפשר להביא על ידי אחר, אלא ודאי בשאי אפשר וכגון שאין מקיפו אלא על ידו, הוי רישא שאי אפשר להביא אלא באיסור, כלומר שנדרה הנאת פירותיו (ואמר תקים) [בשיטמ"ק: ואפילו תקנס] היא בעצמה, והוא הדין דהוה מצי לאקשוויי ליה בקוצר מסיפא לבד, ולומר מדאמרינן יפר אלמא בשאי אפשר על ידי אחרים, והרי זו כנדרה הנאה לגמרי מפירות אותו חנוני. ולדבריך מאי שנא אין פרנסתו אלא ממנו, אפילו היתה פרנסתו (ממנו אחר) [בשיטמ"ק: מאחר] יפר, כיון שאסר הנאת פירות חנוני עליה. ומורי הרב ז"ל פירש, מדסיפא הנאת בעל מכלל דרישא הנאת חנוני, ולא יפר דסיפא הנאת בעל הוא, כיון דלית ליה פירות אלא מאותו חנוני. ומקצת פירושים ראיתי דגרסי, מדסיפא דלא קא מייתי בעל הוי רישא דקא מתיא איהי. וזו גירסא פשוטה יותר אילו היו רוב הספרים מודים לה.

דף פב - ב

דאמר רב הונא אמר רב כולה פרקין רבי יוסי. הכא לא הוה צריך להא דאמר רב הונא אמר רב, דבהני מתניתין דפירות בהדיא תני בהו דברי רבי יוסי, אלא משום דבתר משנה זו תנינן כיוצא בהן, קונם שאני נהנה לבריות אינו יכול להפר, והוה מצי לאקשוויי מיניה אקדים ואמר דכוליה פרקין רבי יוסי תני לה.

ומאי אינו יכול להפר משום נדר עינוי נפש. אסוקי מלתא היא, כלומר ואפילו לרבי יוסי נמי מפר הוא בפירות חנוני ופירות מדינה, משום דברים שבינו לבינה, אבל לעולם שמואל לרבנן קאמר, ומשום נדרי עינוי נפש. ויש מי שפירש דשינוייה אחרינא היא, ולומר דאף לרבי יוסי מפר משום דברים שבינו לבינה. ומורי הרב ז"ל הקשה ואי אפשר לומר כן, דשמואל

מפר משום דברים שבינו לבינה קאמר, אלא משום עינוי נפש, דהא הנאת פלוני עלי לא שייך כלל בדברים שבינו לבינה, דמאי איכפת לו לא תקבל היא מאחרים, כיון שהיא מותרת בכל מה שיקח הוא או מקבל ממנו, אבל בפירות חנוני עלי לא שייך דברים שבינו לבינה, מפני שרגיל הוא לקנות מן החנוני, ואם נדרה על הבעל שלא לקנות מזה אלא מאחר, או ממדינה אחרת נמצאת היא מטרחתו ומיגעתו, ושפיר הוי דברים שבינו לבינה, אלא על כרחך יפר דקאמר שמואל לאו משום דברים שבינו לבינה קאמר.

תנן בנגעים [פרק ב' משנה ה'] כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו, רבי מאיר אומר אף לא נגעי קרוביו, כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו, רבי יהודה אומר אף לא נדרי אשתו שבינה לבין אחרים. וגרסינן בירושלמי [כאן פרק עשירי הלכה ח'] נדרה אשה ושמע בעלה ולא הפר לה פשיטא שאינו מפר לה, לענין הבעל, מהו שיפר לה לענין הזקן, מה נן קיימין בנדרי שבינו לבינה נדרי עצמו הן, אלא כי נן קיימין בנדרי שבינה לבין אחרים, ולא רבי יהודה היא דתנינן בשם רבי יהודה, רבי חייא תני לה בשם חכמים. ופסק הרמב"ן נר"ו בפסקי הלכותיו כרבי יהודה, מדתני לה רבי חייא בשם חכמים. ולעולם אין הבעל מתיר נדרי אשתו, ואפילו לענין זקן, מאי טעמא אשתו כגופו דמי, ואין חכם מתיר נדרי (עצמו) [בשיטמ"ק: אשתו]. ומיהו בפרק ראשון דמכלתין [לעיל ח, ב] משמע איפכא, דאמרינן התם רבינא הוה לה נדרא לדביתהו, אתא לקמיה דרב אשי אמר בעל מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו [בשיטמ"ק: וכו'] ואמרינן עלה שמע מינה לא שרי למשרא נדרא במקום רביה, כלומר מדאיצטריך רבינא למיטרח למבעי מדרב אשי, אי מצי איהו למהוי שליח אשתו לחרטתה בה כדי שיתירנו רב אשי, דאי לאו משום כבודו דרב אשי דהוה רביה איהו גופיה הוה מתיר לה מחמת זקן, אלמא מתיר הוא הבעל לענין הזקן דלא כרבי יהודה, כמתניתין, דתני לה לסתם מתניתין דלא כרבי יהודה, ואף על גב דרבי חייא (דמתניתין) [בשיטמ"ק: הירושלמי] תני לה בשם חכמים, אן אמתניתין ואגמרא דילן סמכינן. אלא שכבר הורה זקן נר"ו ולחומרא בשל תורה והלך אחריו. ירושלמי [כאן פרק חמישי הלכה ה']: קונם הנייתי על בני עירי אינו נשאל לזקן שיש שם, הנאת בני עירי עלי נשאל לזקן שיש שם, אית תנויי תני אפילו על קמייתא נשאל, שאינו כמפר נדרו לעצמו, עד כאן בירושלמי. והוא בפרק השותפין דמכלתין. [נדריים פרק ב' הלכה י"ב] תוספתא המודר הנאה מבני עירו ובא אחד וישב שם שלשים יום מותר בו, מיושבי עירו ובא אחר וישב שם שלשים יום אסור בו. [שם פרק ה' הלכה ו'] תוספתא: הנודר מן העיר

ונשאל לחכם שבעיר אינו חושש שמא נשאל על פי עצמו [והנודר מן ישראל ונשאל לחכם שבישראל, אינו חושש שמא נשאל על פי עצמו].

נדרה משתי ככרות באחת מתענה ובאחת אין מתענה מתוך שמפר למתענה מפר לשאינו מתענה. והא דתנן [לקמן פז, א] תאנים וענבים אלו שאני טועמת, הפר לתאנים אינו מופר עד שיפר אף לענבים, דאלמא אין הפרת מקצת הנדר גורר מקת הראשון, דלמא התם כשהפר בפירוש לתאנים בלבד ולא לענבים.

דף פג - א

דלמא מיין דאית ליה צערא מפר לה. ויש ספרים גרסי לימא.

האשה שנדרה בנזיר והפרישה בהמתה. כלומר נטמאת והפרישה בהמתה לאשם, ותנא הפרישה בהמתה לרבותא, ולאשמועינן דאף על גב דהפרישה בהמתה קודם הפרה לא מתיא לה אחר הפרה.

שלש בהמות בעיא לאתויי חטאת עולה ושלמים. הכא נקט ליה קרבנות דנזיר טהור, ואלא מיהא בנזיר טמא דאיירי השתא בברייתא, בעיא איתויי אשם וחטאת העוף ועולת העוף משום דחטאת אתיא על הספק, ובנזיר [כב, א] מפרש טעמא דמצרכינן לה לאתויי לה חטאת, אף על גב דאין קרבן לחצאין משום דרבי אלעזר הקפר דאמר נזיר חוטא הוי, וכיון דאפשר לה להביא מתיא, כי היכי דתהוי לה כפרה.

דף פג - ב

מטומאת מת דלית לה צערא לא הפר לה. ואיכא למידק אמאי לא שני ליה לפי שאין נזירות לחצאין ואין קרבן לחצאין כדמשנינן לעיל. ויש לומר משום דטומאה לא תליא באיסור שתיית יין, כיון דמשכחת נזירות בלא איסור טומאה דהיינו נזיר שמשון, אף על גב דלא אשכחן נזיר טומאה, בלא אסור יין וחרצן, אבל אי אפשר לנזירות יין בלא חרצן וחרצן בלא יין, ולהכי שני להו נזירות לחצאין. והא דאקשינן הכא מן האשה שנדרה בנזיר ונטמאת. הוא הדין דהוה מצי לאקשוויי ברייתא דהפרישה חטאת דאייתי לעיל, וכן ממתניתין דאינה סופגת דאייתי נמי לעיל.

קונם שאני נהנה לבריות אינו יכול להפר, ויכולה היא להנות בלקט שכחה ופאה. לפום מאי דקאמר שמואל משמיה דלוי לעיל, הנאת פרקין רבי יוסי תני ליה משום נדרי עינוי נפש לא יפר, אבל יפר הוא משום דברים שבינו לבינה, וכדאמרינן לעיל.

גמרא: (אלא) [בגמרא: אלמא] אפשר דמיתזנא מדיליה, מכלל דבעל לאו בכלל בריות הוא. דאי בכלל בריות הוא מאי שנא מפירות חנוני עלי שאם אין פרנסתו אלא ממנו יפר אפילו לרבי יוסי משום נדרי עינוי נפש, אימא סיפא כו' ואוקמה עולא דחדא ועוד קאמר, כלומר דיכולה ליהנות בלקט לא מפני שכיון לה ליהנות בלקט בלחוד קתני, אלא מפני שיכולה ליהנות מן הבעל.

ועוד אחרת מלבד שהיא יכולה ליהנות ממנו, עוד היא יכולה ליהנות בלקט. ואם תאמר אכתי כי לא הוה בעל בכלל בריות מאי הוי, מכל מקום כיון דבעל גופיה אין פרנסתו אלא מן הבריות יפר, דלא גרע מפירות חנוני בזמן שאין פרנסתו אלא ממנו, יש לומר דההיא דפירות חנוני בשאסרה פירות הנמכרין בחנותו קאמר, דומיא דפירות מדינה והלכך יפר, אבל הכא הנאת הבריות אסרה אנפשיה, אבל לא הנאת הפירות שהיו שלהן, ועדיין היא יכולה ליהנות מפירותיהן כשלקחן בעל.

ורבא אמר לעולם בעל בכלל בריות הוא. ואינה יכולה ליהנות ממנו. **ומה טעם קאמר.** כלומר ועיקר טעמא דמתניתין דקתני שאינו יכול להפר הוא מפני שהיא יכולה ליהנות בלקט. ובדין הוא שיהא שונה במשנתינו מפני שיכולה ליהנות בלקט, ואיכא למידק ולרבא מי גרע בשאוסרת הנאת כל הבריות, והנאת בעלה מפירות חנוני ואין פרנסתו אלא ממנו דקתני יפר משום עינוי נפש ואפילו לרבי יוסי. ותירץ הר"מ בר שנאור ז"ל דהכא בשלקטה לקט שכחה ופאה ויכולה לחיות ממנו, וכדקתני יכולה היתה

לחיות בלקט והלכך לא יפר, ולעיל שנדרה מכל הבריות שאי אפשר לה בלקט ולכך יפר, ועוד צריך עיון.

רב נחמן אמר לעולם לאו בכלל בריות הוא. והכי קאמר בשנתגרשה יכולה היא ליהנות בלקט, וקא משמע לן דלכשתגרש יחזור הבעל להיות בכלל איסור הבריות, ואין לה ליהנות אלא מלקט שכחה ופאה. ואמרו בתוספות דטעמא דמלתא משום דיכולה לאסור פירות בעל אנפשה מהשתא, והלכך כיון דאפשר לה מהשתא אף על גב דלא אסרה אנפשה אלא לאחר גרושין אפילו הכי מיתסר, ומסתברא דאין צורך לכך, משום דלאסור אנפשה אפילו לאחר זמן אסרה, ואפילו בדבר שלא בא לעולם, הואיל ואדם אוסר פירות חברו עליו כדאיתא לקמן [לעיל מז, א] ואיתא בפרק השותפין שנדרו [לעיל ל, ב]. ותנן [בשיטמ"ק: הנודר מן הנולדים כו' ולא קשיא לן לקמן אלא כשאוסר דבר שלא בא לעולם על חברו.

דף פד - א

ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא אמאי צריך להפר. ויש ספרים דגרסי ואי (אמרה) [בגמרא: אמרת] בעל לאו בכלל בריות הוא נדרי עינוי נפש הוא יפר לעולם ופירש מורי הרב ז"ל דהכי קאמר כיון דקתני יפר חלקו, על כרחין לא נטולה מהנאת תשמיש [בשיטמ"ק: קאמרה] אלא נטולה מפירותיה, ואם כן נדרי נפש אינון ויפר אפילו לאחרים, ואמאי קתני יפר חלקו כלומר לעצמו, דאף על גב דקונם שאני נהנה לבריות אין יכול להפר, התם משום דמישתרין לה פירותיהן כי זבין להו בעל, אבל הכא פירותיהן קאסרה ואפילו אי זבין להו בעל. ואם תאמר ודלמא דקאמרה קונם שאני נהנית מן הבריות והיינו נטולה מן היהודים, כלומר מהנאתן ולכך לא יפר את חלקו, נראה לי דכיון דלא הוי עינוי נפש גם דברים שבינו לבינה לא הוי, דמאי איכפת [בשיטמ"ק: ליה] אם לא תקבל מתנות באדם. עד כאן לשון מורי ז"ל. ולשון אחר קצר ראיתי משמו של מורי ז"ל אי בעל לאו בכלל בריות הוא, על כרחין לאו נטולה מתשמיש קאמרה, שהרי אסורה ועומדת בתשמיש בלא נדר, ואי אפשר לומר נמי דקונם שאני נהנית מן הבריות דוקא משלהם קא אמרה, אבל ממה

שיקנה הבעל מהם תהנה לא היא, דאם כן אמאי יפר בעודה תחתיו, הא אפילו בינו לבינה לא הוי, כיון שיכול הבעל להביא לה ממקום שירצה. עד כאן.

דף פד - ב

קסבר ספיקו אינו טובל. כלומר ודאי אינו טובל מדאורייתא, וכיון שכן ספיקו אינו טובל אפילו מדרבנן, וכיון דספיקו אינו טובל לית ביה טובת הנאה ושרי לאיתהנויי מיניה וכו'. ואם תאמר ומה ענין טובת הנאה אצל טובל [בשיטמ"ק: ואינו טובל] דהא טובת הנאה מדכתיב ונתת נפקא לן בחולין [קלא, ב], תירצו בתוספות [ד"ה ספקו] בשם הר"מ בר שנאור ז"ל דכיון דדרשינן [סנהדרין פג, א] את אשר ירימו בעתידין לתרום, אזהרה לאוכל טבל, כל הנהו דטבילי אית בהו טובת הנאה, דירימו משמע כמו נתינה, ואף על גב דבמעשר עני גופיה כתיבה נתינה הא כתיב נמי והנחתו, אבל ירימו אלים לן דאיתקיש נתינתו. ומורי הרב ז"ל פירש לשון אחר, דכיון דכל המעשרות טבילי וזה אינו טובל, מדמינן ליה ללקט שכחה ופאה וסמכינן על קרא דכתיב [דברים יד, כח] והנחתו בשעריך, ולמאן דאמר טובל כשאר המעשרות מדמינן ליה לשאר המעשרות, ואזלינן בתר קרא דכתיב וגם נתתיו.

מתחלק בתוך הגרנות. פירש רבינו תם דבספרי רמו להו לקראי אהדדי, כתיב [דברים יד, כו] ונתת וכתוב [כח] והנחתו בשעריך, ומשני כיצד כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים כלומר בימות החמה שאדם מניח הפירות בבית הגרנות התם לית ביה טובת הנאה, אבל בימות הגשמים שאדם מכניסתן לבית כדי שלא יטנפו בגשמים בגרנות, התם כתיב ונתת ואז טובת הנאה לבעלים. ויש מפרשים בהפך דמקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך והנחתו בשעריך כתיב כלומר שיוציאו מן הבית ויניחו בגרנות, כלומר דכל ימות הגשמים אינו צריך להוציאו אלא מחלקו בתוך ביתו, ואז יש לו בו טובת הנאה, אבל בימות החמה שאינו ירא שיטנפו מן הגשמים, מוציאו ומניחו בגורן והן באין ונוטלין.

דף פה - א

ואי אמרת טובת הנאה אינה ממון מה לי הורמו מה לי לא הורמו. קסבר מעשר שני לית ביה טובת הנאה, כלומר אינו יכול ליתנה למי שירצה, אלא הרי היא הפקר, והוי מצי לשנויי כשנפלו לו מבית אבי אמו כהן, ובמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין קא מיפלגי, כדמשני בשלהי פרק האיש מקדש [קידושין נח, ב] רבי סבר קנסו לגנב כי היכי דלא ליגנוב, ורבי יוסי בר יהודה סבר קנסו לבעל הבית. יש מפרשים דלצדדין קאמר, והכי קאמר אי טובת הנאה אינו ממון דרבי יוסי בר יהודה ניחא, ורבי סבר קנסו רבנן לגנב, ואם תמצי לומר טובת הנאה ממון דרבי ניחא, ורבי יוסי בר יהודה סבר קנסו לבעל הבית. ומסתברא דאאוקמתא דטובת הנאה אינה ממון סמוך, והכי קאמר לעולם טובת הנאה אינה ממון כדקא שני, אלא טעמא דרבי משום דקנסו רבנן לגנב, ורבי יוסי בר יהודה סבר אף על פי דודאי איכא למיקנס לגנב כי היכי דלא ליגנוב, אפילו הכי לא קנסינן ליה משום דקנסינן ליה לבעל דלא לישהייה לטיבלה, וקנסא דבעל הבית היינו כשנמנעים מלקנוס הגנב.

הא דאמר רב משלם דמי כולו. לאו דוקא כולו, אלא דמי החולין וטובת הנאה שיש לו בה, שיכול ליתנה לכל כהן שירצה כבר סלקא הוא מיניה ואפסדה אנפשיה. ושמעינן מיהא דהאוסר הנאת פירותיו על עצמו יכולין אחרים ליטול אותם בעל כרחו, ואינו יכול לעכב, ואף על פי דיכול לישאל על איסורו השתא מיהא לא איתשיל. ומיהו היכא דנשאל על איסורו איכא למידק, כיון דחכם עוקר זה הנדר מעיקרו, אי חייבים לשלם למפרע אם לאו, ומסתברא דמשלמין, הרי זה כאילו אין כאן איסור כלל. ואם תאמר כיון שכן היאך יטלו כהנים אלו על כרחו דאכתי ממונו הוא, כיון דאי בעי מיתשיל עליה והויא טובת הנאה שלו, ויש לומר מכל מקום כיון דהשתא מיהא לא איתשיל השתא מיהא לאו ממוניה הוא, ולא אמרינן דלמא מיתשיל, ולא חיישינן נמי דלמא מיתשיל אמקצתן בענין שישארו המקצת באיסורין, ונמצא כהנים נוטלים באיסור למפרע. ואל תתמה דגדולה מזו אמרו, שהרי [כתובות עב, ב] המקדש על תנאי שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת, ואינה מקודשת משמע שאינה מקודשת כלל ויכולה היא לינשא לאחר, ואף על גב דתניא הלכה

אצל חכם מקודשת לאחר, ולא חיישינן דלמא לאחר שתנשא לאחר תשאל על נדרה ותהא מקולקלת למפרע. וכדמשמע בירושלמי [כתובות פרק שביעי הלכה ז'], וכמו שכתבתי שם במקומה בסייעתא דשמיא. ואם תאמר דלמא התם הוא דאינה חשודה לקלקל את עצמה, אבל כאן מצוי הוא שישאל על נדרו, לא היא, דקתני התם [כתובות עה, א] וכן הוא שהלך אצל חכם והתירו מקודשת, וכשלא הלך אינה מקודשת, ומתירין אותה לינשא לאחר ולא חיישינן שמא ישאל ויקלקלנה. אלא דקשיא לי אשמעתין, אכתי אמאי באין ונוטלין בעל כרחו, דכיון דטובת הנאה ממון יכול הוא למכור אותה הנאה שיש לו בהם לאחרים, ואותם אחרים יתנו לכל כהן שירצו.

הא דאמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי. האי שמעתא כולה כתבתיה בארוכה בפרק אף על פי בסייעתא דשמיא.

דף פו - ב

מתני': נדרה אשתו וסבר שנדרה בתו וכו' הרי זה יחזור ויפר. פירוש בין שהפר בין שקיים, שאילו קיים אינו מוקם ויכול הוא לחזור ולהפר, ואם הפר צריך הוא לחזור ולהפר, והכין איתא בתוספתא [כאן פרק ז' הלכה ו']. ומסתברא לאחר כמה ימים, דלא קרינא ביה יום שמעו עד שישמע אם בתו נדרה אם אשתו נדרה, ואוקימנא בגמרא במפרש, כלומר שאמרו לו בפירוש אשתו נדרה ונמצא בתו, ולאחר כדי דבור, הא תוך כדי דבור כדבור דמי, ואם הפר מופר, ואם קיים אינו יכול לחזור ולהפר. וכן בסתם שאמרו לו אשה נדרה בתוך ביתך, וסבור שהיא אשתו והפר או קיים ונמצא בתו, ואפילו לאחר כדי דבור מה שעשה עשוי.

דף פז - א

תאנים וענבים אלו שאני טועמת, קיים לתאנים כולו קיים, הפר לתאנים אינו מופר עד שיפר אף לענבים. מסתברא דהיינו מופר כולו קאמר, כלומר לענבים עד שיפר סתם, אי עד שיפר אף לענבים בהדיא, אבל לתאנים שהפר מופר, ודייקינן ליה מדאמרינן בגמרא אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן זו דברי רבי ישמעאל ב"ר יוסי ורבי עקיבא, אבל חכמים אומרים מקיש את הפרה להקמה מה הפרה מה שהפר מופר אף הקמה מה שקיים קיים, דאלמא משמע דמלתא דפשיטא להו לכולהו היא דבהפרה מה שהפר מיהא מופר. ומיהו בתוספתא [כאן פרק ז' הלכה ג'] תניא בהדיא דהפר לתאנים ולא הפר לענבים וחשכה אסור בין בתאנים בין בענבים, דלמא אינו מופר כלל קאמר עד שיפר אף לענבים. ויש לומר לפי דברי התוספתא דהא דאמרינן בגמרא [בשיטמ"ק: מה הפרה] מה שהפר מופר, לאו לדברי בר פלוגתייהו קאמרינן, דהא לרבי עקיבא ודאי אינו כן, אלא ודאי מופר כולו, דאלמא לאו לדברי בר פלוגתייהו קא אמרי אלא לדברי עצמן, כלומר כמו שאנו אומרים בהפרה שם הפר הופר אף לגבי הקמה כן, אף על גב דכתיב יקימנו. ויש לנו כיוצא בו בתלמוד דאינו בונה על הודאת בר פלוגתייהו אלא על הסכמת דברי עצמו כלומר כמו שאני אומר בזו כך אני אומר בזו.

הא דתנן תאנה שאני טועמת וענבים שאני טועמת הרי אלו שני נדרים. לאו למימרא שהיא צריך הפרה לכל אחד ואחד בפני עצמו אלא הפרה אחת לכולן, וכדתניא בתוספתא [כאן פרק ו' הלכה א'] היו עליה חמשה נדרים הפרה אחת לכולן, אלא לומר לך שאם הפר או קיים אחד מהן יכול הוא להפר או לקיים את השני, וכן מפורש בתוספתא. [שם] תוספתא: היו על אשתו חמשה נדרים או שהיו לו חמש נשים ונדרו כולן ואמר מופר כולן מופרין. [כאן פרק ז' הלכה ו'] תוספתא אחרת: נדרה אשתו והפר לה וסבור בתו, נדרה בתו והפר [בשיטמ"ק: לה] וסבור אשתו נדרה הרי זה יקיים, אם רצה להפר יחזור ויפר. נדרה אשתו וקיים לה וסבור בתו נדרה [בשיטמ"ק: נדרה] בתו וקיים לה וסבור אשתו נדרה הרי זה יפר, אם רצה לקיים מקיים, [שם הלכה ז'] נדרה מתאנים וענבים הפר לתאנים יחזור ויפר לענבים וכו', הפר לתאנים ולא הפר לענבים אסורה לאכול בענבים ותאנים, הפר לתאנים וחשכה אסורה לאכול בתאנים וענבים כו'.

דף פז - ב

גמרא: ורמינהו בלא ראות כו'. אדרבי מאיר קא מקשה וארישה [בשיטמ"ק: וארישא] דמתניתין דקתני יודע אני [בשיטמ"ק: שיש נדרים, אבל איני יודע] שיש מפירין יפר, אלמא מקצת ידיעה אינה ככל ידיעה לכולי עלמא, והכא קא מרבי רבי מאיר סומא, דאלמא לדידיה מקצת ידיעה ככל ידיעה, אבל מסיפא דמתניתין דקתני יודע אני שיש מפירין אבל איני יודע שזה נדר רבי מאיר אומר לא יפר לא קא מקשה לרבי מאיר דרישא ולומר דבסיפא משמע דאית ליה לרבי מאיר דמקצת ידיעה ככל ידיעה, דטעמא דסיפא משום דכיון שהוא יודע שיש מפירין הרי יש כאן שמיעה גמורה, ואף על פי שאינו יודע בזה ממש לית לן בה, דהא מכל מקום יודע הוא בכולה מלתא, כלומר שיש נדרים ויש מפירין.

דף פח - א

אמר רב לא שנו אלא דאמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בהן. פירוש רישא דמתניתין נקט, אבל אעל מנת שאין לך בהם אלא מה שאת נושאת ונותנת לתוך פיך קא סמיק, ולומר דדוקא בשייחד לה דבר, שאף לדידה לא יהיב לה אלא לדבר מיוחד בלבד.

ושמואל אמר אפילו מה שתרצי עשי. ולומר די ש יד לאשה בלא בעלה, ויש מפרשים דשמואל הוא הדין אפילו לא אמר לה אלא על מנת שאין לבעלך רשות בהן בלחוד, ולומר דלישנא דמתניתין שאת נושאת ונותנת לתוך פיך לאו דוקא. ואינו מחוור בעיני, דאם איתא דשאין לבעלך רשות בהן סגי למה לי דקתני שאת נושאת כו'. ויש לפרש דלכולי עלמא מתניתין רבי מאיר היא, ולדידיה [בשיטמ"ק: וודאין] סבירא ליה דעל מנת שאין לבעליך רשות בהן בלחוד קנה יתהון בעל, והוא הדין בשאמר לה נכסי לך ומה שתרצי עשי [בשיטמ"ק: בה] קנה יתהון בעל, דאין יד לאשה בלא בעלה, ורב כרבי מאיר, ושמואל כרבנן דפליגי עליה, וסבירא ליה די ש יד לאשה בלא בעלה. וגם זה אינו מחוור בעיני, חדא דהא מדקאמר רב לא שנו אלא דאמר לה על מנת כו', משמע דלפירושא

דמתניתין קאתי, ושמואל נמי דקאמר אפילו מה שתרצי עשי לא קנה יתהון בעל לפרושי למתניתין קאתי, (ואפי') [בשיטמ"ק: ובפירושה] דמתניתין קא פליג עליה דרב, ולומר דאפילו לתנא דהא מתניתין באומר לה מה שתרצי עשי סגי, ועוד דאי לענין דינא ובעלמא פליגי, ולומר דרב אית ליה כתנא דהא מתניתין, ושמואל סבר דלא קיימא לן כהך תנא אלא כרבנן דפליגי עליה, הכין הוה ליה למימר אמר רב לא שנו אלא דאמר לה מה שאת נושאת ונותנת לתוך פיך, כלומר כסתם מתניתין דהכא, אבל על מנת שאין לבעליך רשות בהן לחודיה קנה יתהון בעל, ושמואל אמר אפילו אמר אין לבעליך רשות בהן לא קנה יתהון בעל, כלומר (דלא) [בשיטמ"ק: ודלא כמתניתין אלא] כרבנן דפליגי עליה, ולמה להו לחדותי ולמימר לישנא אחרינא דליתיה במתניתין, דמשמע דבדאמר לה הדין לישנא דוקא פליגי. והרמב"ם כתב [הפלאה הלכות נדרים פרק ז' הלכה י"ז] וזה לשונו מי שנאסר הנאתו על בעל בתו, ורוצה לתת לבתו מעות כדי שתהא (נוהגת) [בשיטמ"ק: נהנית] בהם ומוצאה אותם כחפצה, הרי זה נותן לה ואומר לה הרי המעות הללו נתונין לך במתנה, ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן, אלא יהו למה שאת נותנת לתוך פיך, או למה שתלבשי וכיוצא בזה, ואפילו אמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בהן אלא מה שתרצי עשי בהן לא קנה הבעל, ומה שתרצה תעשה בהן, אבל אם נתן לה מתנה ואמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בה ולא פירש שתהיה [בשיטמ"ק: המתנה] לכך ולכך, או למה שתרצי תעשי [בשיטמ"ק: בהן] הרי קנה אותם הבעל לאכול פירותיהן, עד כאן. ונראה שהוא ז"ל מפרש דבין לרב בין לשמואל על מנת שאין לבעליך [בשיטמ"ק: רשות בהם] לחודיה קנה יתהון בעל, כסתמא דהא מתניתין, ובפירושה דהא מתניתין פליגי, דרב סבר דלישנא דמתניתין דוקא, כלומר עד שיחד לה דבר כגון מה שתאכלי [בשיטמ"ק: או מה שתשתי או מה שתלבשי] וכיוצא בזה הא בכולל לעשות בהן [בשיטמ"ק: כל] מה שתרצי קנה יתהון בעל, ושמואל אמר אפילו לא ייחד לה דבר, אלא שאמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בהן אלא מה שתרצי עשי לא קני יתהון בעל, אלא מה שתרצי לחודיה, ואי נמי על מנת שאין לבעליך רשות בהן לחודיה קנה יתהון בעל, ובהכין מיתרצא לי שמעתין כולה, ופסק הוא ז"ל כשמואל. אבל רבינו תם והראב"ד [שם בהשגות] פסקו כרב, משום דגבי נדרים איתשיל קמייהו, והוי לה איסורי. וקיימא לן כרב באיסורי, ועוד דהא אקשינן ופרקינן שמעתיה אליבא דרב דאלמא הלכתא כותיה, אבל הנגיד רב שמואל ז"ל כתב משם רב עמרם דהלכה כשמואל. ובפרק קמא דקדושין הארכתי בה בסייעתא דשמיא. ונראין דברי רבינו תם והראב"ד

ז"ל, דקיימא לן כרב דאיסורי נינהו דשמעתין כותיה, ומיהו אף לדברי מי שפוסק כשמואל איכא למימר דוקא באומר על מנת שאין לבעליך רשות בהן [בשיטמ"ק: ומה שתרצי עשי כדברי הרמב"ם ז"ל, הא על מנת שאין לבעליך רשות בהן] לחוד קנה יתהון בעל, אף על גב דכולי תלמודא נסיב על מנת שאין לבעליך רשות בהן לחוד, כההיא דאמרינן בפרק בן סורר [סנהדרין עא, א] גבי אינו חייב עד שיאכל משל אביו ומשל אמו מנא לה מה שקנתה אשה קנה בעלה, כגון (דקתני) [בשיטמ"ק: דקא מקנה] לה אחר על מנת שאין לבעליך (כו') [בשיטמ"ק: רשות בה], וכן בנזיר [כד, ב] פרק מי שאמר הריני נזיר [בשיטמ"ק: ושמע חבירו] (גבי) [בשיטמ"ק: וגבי] אם משלה היתה הבהמה וכו', מנא לה מה שקנתה אשה קנה בעלה, ומתרץ [בשיטמ"ק: נמי] כגון שנתן לה אחר על מנת שאין לבעלה רשות בה. אפילו הכי לאו ראייה היא, דהתם לאו דוכתא דהאי דינא אי סגי בהאי לישנא בלחוד, או עד דלימא לה שאת נושאת ונותנת לתוך פיד, וכיוצא בזה או מה שתרצי עשי, ורישא דהא מתניתין נקט.

דף פט - ב

רבי נתן אומר לא יפר וחכמים אומרים יפר. וקיימא לן כרבנן. ואף על גב דאמרינן בההוא גברא דאנסביה רב הונא איתתא, ואמר רבא מאן חכים למיעבד הכי אלא רב אחא בר רב הונא דגברא רבא הוא, דקא סבר כי היכי דפליגי רבנן ור' נתן בהפרה הכי נמי פליגי בשאלה, דשמעת מיניה לכאורה דהלכתא כר' נתן, ההיא לא מכרעת, משום דרבא שבחיה, משום דעביד הכין לאפוקי נפשיה מפלוגתא, ולאן למימר דהלכתא כר' נתן. הרמב"ן ז"ל. ולענין שאלה פסקו רבוותא ז"ל כרב פפא, דאמר מחלוקת בהפרה, אבל בשאלה דברי הכל אין חכם מתיר, אלא אם כן חל הנדר.

בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה האומרת כו'. ומיירי באשת כהן, וכדאמר בגמרא, השמים ביני לבינך כלומר שאינו יורה כחץ וכדמפרש בגמרא, ודוקא בבאה מחמת טענה דאמרה בעינא חוטרא לידא ומרה לקבורה, הא לאו הכי אלא דאמרה דבעיא בני משום פריה אי נמי דאמרה סתם לא מפקינן לה מיניה, ואפילו למשנה ראשונה דאמרי לה זיל לא מפקדת, כדאמר בשלהי פרק הבא על יבמתו [יבמות סה, ב].

והאומרת נטולה [אני מן] היהודים. כלומר מתשמיש היהודים. ואם תאמר כיון (שהוא) [שהיא] נותנת אצבע בין שיניה אמאי יוציא ויתן כתובה, פירש בתוספות בשם רש"י דכיון דאסרה נפשה בכל תשמיש היהודים ודאי מצטערת היא בתשמיש, ואנוסה היא.

חזרו לומר האומרת טמאה אני לך תביא ראיה לדבריה. ואם תאמר והא כיון דאמרה הכין שותיה ביאת הבעל חתיכה דאיסורא, (והיינו כמאכילין) [בשיטמ"ק: והיכי מאכילין] לה דבר האסור לה, ותנן האומרת קדשתני והוא אמר לא קדשתיד, הוא מותר בקרובותיה (כו') [בשיטמ"ק: והיא אסורה בקרובין], ותירץ ה"ר אליעזר ז"ל דזונה לא מוזהרת מכהן אלא כל היכא דאיהו מוזהר, וכדאמר ביבמות [פד, ב] כל היכא דאיהו מוזהר איהי מוזהרת דלא יקחו כתיב [שאין הזונה מוזהרת אלא הכהן הוא שמוזהר]. אבל הר"מ בר שניאור הקשה, דהא שריא לה אף באכילת תרומה אף על גב דזונה אסירא [בשיטמ"ק: בתרומה], אלא יש לומר דהאי טענה דעיניה נתנה באחר טענה גדולה היא, לפי שאין האשה עשויה לפרסם עצמה בכיוצא בזה, אלא שעיניה הוא שנתנה וסמכי עליה להתירה בחששא זו, בין לבעל בין לתרומה. ואינו מחוור בעיני עדיין, דהיכי אפשר דמן הספק נתיר לאו דזונה ותרומה דאורייתא, אדרבה בכל מקום ספיקא דאורייתא לחומרא, ומסתברא לי דתנאי בית דין כדי שלא יהיו בנות ישראל פרוצות ומפקיעות עצמן מידי בעליהן, ומשום מיגדר מלתא תקון הכי, דבית דין מתנין לעקור דבר מן התורה כל היכא דאיכא משום מיגדר מילתא, כדאיתא ביבמות ריש פרק האשה רבה [צ, ב] דשקלו וטרו בה בהאי מלתא אי בית דין מתנין לעקור דברי מן התורה אם לאו, ואמרינן [בשיטמ"ק: תשמע] אליו תשמעון, אפילו אומר לך [לך] עבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה, כגון אליהו בהר הכרמל, הכל לפי שעה שמע לו, אלמא מתנין בכל מקום ודחינן מיגדר

מלתא שאני, ואתי למיפשט [בשיטמ"ק : תו] מהא דאמר רבי אליעזר בן יעקב, שמעתי שבית דין מכין ועונשין שלא מין הדין, ולא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה, ומעשה באחד שרכב על סוס בשבת, והביאוהו לבית דין וסקלוהו מפני שהשעה צריכה לכך, ודחינן נמי משום מיגדר מילתא, אלמא כל היכי דאיכא למיגדר בה בית דין מתנין לעקור דבר מן התורה, ולא שחכמים עוקרין דבר מן התורה מדעתן, אלא אחת ממצות התורה היא לשמוע אל דברי השופט אשר יהיה בימים ההם, וכל שהן רואין להתיר לצורך מותר מן התורה, והכא נמי משום מיגדר מלתא שלא תהא כל אחת אומרת טמאה אני לך ומפקעת עצמה מיד בעלה, עמדו וגדרו והתנו שאפילו היא כדבריה שתהא מותרת, בין לבעל בין תרומה, וכל שכן לגירסת מקצת ספרים שהם גורסים שם אלא מיגדר מלתא שאני, כלומר שהאומר בית דין מתנין בכל מקום לעקור דבר מן התורה הוא דאמר הך, ולומר שאפילו תרומה דאורייתא, משום דלמא פשע אפקוה רבנן לחולין, דכל מה שהן עושין למיגדר מלתא הוא, וכולהו ילפינן מדכתיב אליו תשמעון, דלפי אותה גירסא כל שכן דניחא הכא. ואם תאמר אי מתניתן דהכא תליא בההיא פלוגתא דהתם, אמאי לא אתיוה התם בהדי כל כל הנך דקא מותיב מינייהו, למאן דאמר אין בית דין מתנין, ויש לומר דאיכא לדחויי, דשאני הכא דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקדושי מיניה, והויא פנויה בשעה שנאנסה, והוא דקאמרה שאנסה אחד מן הכשרים לה, וכדדחינן ההיא דבטלו מבוטל דברי רבי ר' שמעון בן גמליאל אומר אינו יכול לבטלו, ולא להוסיף על תנאו, דאם כן מה כח בית דין יפה, ואמרינן התם והא הכא דמדאורייתא אינו טבל ומשום מה כח בית דין יפה שרינן אשת איש לעלמא, ודחינן אין מאן דמקדש אדעתא דרבנן מקדש. והא דאמרינן נמי הכא דשריא לה בתרומה הוה מוקי לה בתרומה דרבנן, כדדחינן ההיא דמאימתי יורש אדם אשתו וכו' ויורשה ומטמא לה (ואוכל) [בשיטמ"ק : ואוכלת בגינן] בתרומה, ודחי בתרומה דרבנן, וכל שדחה לו בדכותה תו לא בעי לאותובי מינה, וכדאמרינן נמי התם אמר ליה בעאי לאותובך ערל והזאה ואזמל וסדיר בציצית, וכבשי עצרת, וכיון דשנית שב ואל תעשה הוא ולאן מיעקר הוא, כלהו נמי שב ואל תעשה נינהו. כן נראה לומר. וכתבו בתוספות דאשת ישראל שאמרה לבעלה טמאה אני לך, ואמר לה בעלה שמאמינה איהו נמי שוייא אנפשיה חתיכה דאיסורא, ואסירא ליה לעולם ואפילו אם תחזור היא ואמרה דבאונס היה, אבל אמרו דמשמתין ליה על שגרם שתאסר לו אשתו בהודאתו ועובר על תקנת רבינו גרשום

דף צא - א

הכא נמי היא גופה אמרה, נהי דבביאה ידע ביורה כחץ מי ידע. מכאן משמע דהשמים ביני לבינך היינו דקא טענה שאינו יורה כחץ, ומשום הכי לא מהימנא, דמעוזה היא לשקר במה שאין הבעל יודע, אבל אילו טענה שאינו נזקק לה כלל נאמנת היא, משום דמלתא דידיעא לבעל לא מעוזה פניה ולא משקרא.

ויעשו דרך בקשה. היינו שמבקשין ממנה שלא תטעון עליו כך, כיון שאינה נאמנת, וכן פירשו בתוספות. וכתב ר' יצחק בר אברהם ז"ל, דכל היכא דטענה הכין, לא מיבעיא היכא דבאה מחמת טענה דיוציא ויתן כתובה, אלא אפילו לא באה מחמת טענה נמי יוציא ויתן כתובה, משום דאינו מקיים עמה מצות עונה, וגדולה מזו שנינו האומר אי איפשי אלא הוא בבגדו והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה. וכתב עוד דדוקא בשאינה תובעת כתובה אלא שהיא תובעת להתגרש, הא תובעת להתגרש ולגבות כתובה אינה נאמנת כלל, דחוששין כיון שתובעת כתובתה שמא עיניה נתנה באחר, והוא הדין בדרב המנונא שאינה נאמנת כשמזכרת כתובתה, והביא ראייה מהא דאמרינן בהאשה רבה [יבמות קיז, א] האשה שאמרה מת בעלי נאמנת, תנו לי כתובתי אינה נאמנת, וצריכה שתביא ראייה לדבריה. וכתב עוד ר"י ז"ל שאינה נוטלת אלא עיקר כתובתה, אבל מה שהוסיף לה הבעל משלו אינה נוטלת, כדתנן רבי אלעזר בן עזריה אומר מן הנשואין גובה את הכל, מן הארוסין בתולה גובה מאתים, ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה, ואפסיקא הלכתא התם בפרק אף על פי כרבי אלעזר בן עזריה. ואיבעיא להו התם נכנסה לחופה ולא נבעלה מהו, חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קונה ולא איפשיטא, והויא קולא לנתבע וחומרא לתובע, וכל שכן הכא דליכא חיבת ביאה, ואפילו הערה והעראה כביאה, מכל מקום משום חיבת ביאה הוא, והא ליכא. ולפי מה שפירשנו כאן דהשמים ביני לבינך היינו שאינו יורה כחץ. והא דאמרינן באגדה שרה אמנו אמרה לו לאברהם השמים ביני ובינך,

שנאמר ישפוט ה' ביני ובינך. דלמא היינו שהוא מרוחק לגמרי ממנה, כגון שרה שהיתה טוענת על אברהם שרחקה מחמת הגר, אינו קשה כאן כלל דלשון השמים ביני לבינך, היינו שיש ביניהם טענה שאין אחד מכיר בה אלא השמים, וכולל הוא בין שטענה שאינו יורה כחץ, ובין שטענה שאינו נזקק לה כלל, אלא דהכא מהא דאמרינן דביורה כחץ לא ידע, משמע דהשמים ביני לבינך שאינך יורה כחץ קא אמרה, ומשום הכי לא מהימנא, ולא הויא תיובתיה דרב המנונא. ולפי פירוש זה נראה דגרסינן בגמרא, גבי תיובתיה דרבא דאיתביה עליה מן השמים ביני לבינך דמשנה ראשונה, והא הכא דלית לה כסופא וקתני דמהימנא, קסבר רבא דלא סגיא דלא אמרה אינו יורה כחץ, אי לא איתא כדקא אמרה לא אמרה, ולא גרסינן כיון דקא סגיא דקאמרה. וכן היא בפירוש הרב ר' ברוך בר שמואל ז"ל, ופירש הוא ז"ל דכיון דלא סגיא דלא אמרה קמי בית דין אינו יורה כחץ דהיינו מלתא דכסיפא וביזיון, אי לאו דקושטא הוא לא אמרה ליה השמים ביני ובינך, עד כאן. ויש לי לפרש לפי אותה גירסא, כיון דסגיא לה, כלומר כיון שמצאה בנפשה לומר אינו יורה כחץ שהוא טענת ביזיון, ולא אמרה מרוחק הוא שאין בה כל כך ביזיון, שמע מינה דקושטא קאמרה, אבל יש מן הגאונים פירשו השמים ביני לבינך, כלומר שאינו נזקק לה כלל, וכמו שאמרו באגדת שרה אמנו, וכן אמרו כאן בירושלמי [פרק אחד עשר הלכה י"ב], כמה דשמיא רחיקא מן ארעא, כך היא מיטתה רחיקתא מבעלה, ופירש בירושלמי יעשו דרך בקשה יעשו סעודה ויפייס, ולומר שאילו מרדה על ידי כך אין דנין בה דין מורדת, ולא כופין, ומבקשין ממנו להוציא, אלא יעשו הן עצמן פשרה ביניהם, ולפי זה הא דאמרינן הכא נהי דבביאה ידע ביורה כחץ מי ידע, הכי פירושו, דסברה דכיון דלא ידע ביורה כחץ בוטחת בלבה לשקר, ולומר סתם השמים ביני לבינך, דמימר אמרה כשאומרת כך יהא סבור הבעל שאינו יורה כחץ אני אומרת, ואינו עזות לי, דהוא סובר דלמא קושטא הוא. ואינו מחוור בעיני, דכיון דאמרינן (דמקשרא) [בשיטמ"ק: דמשקרא], מי הזקיקנו שהיא טוענת עליו שאינו נזקק לה בלשון סתום, על סמך שיטעה הבעל שהיא טוענת עליו שאינו יורה כחץ, כיון דמשקרא נימא דהכי ודאי טענה שאינו יורה כחץ. הא דאמרינן הכא משום דאיהו לא ידע ביורה כחץ והיא ידעה לא מהימנא, ובפרק הבא על יבמתו [יבמות סה, א] בסופו משמע איפכא, דאמרינן הוא אמר מינה והיא אמרה מיניה איהי מהימנא, דאיהי קים לה ביורה כחץ ואיהו לא קים ליה ביורה כחץ, כתבתיה בפרק הבא על יבמתו בסייעתא דשמיא.

הא דאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת, קיימא לן כותיה דבכוליה תלמודא מייתנין לה, ונאמנת אפילו ליטול כתובה דומיא דמתניתין דהכא, דשלוש נשים דדייקינן לה מינה. וכבר הארכתי בה בגטין פרק התקבל, ובכתובות פרק האשה שנתאלמנה בסייעתא דשמיא.

דף צא - ב

הני עובדי דאמרינן הכא דאמר רבא לא תשגחון בה, עיניה נתנה באחר, באשת כהן נינהו. ועובדא דפרטיה ניאף להוצא ודסליק בכלאי בבא באשת כהן נמי נינהו. ואי נמי באשת ישראל ולמי שרוצה להחמיר על עצמו, הא לאו הכי שריא שאין האשה נאסרת על בעלה אלא בקינוי וסתירה, ואי נמי בעדים, וכבר כתבתי זה בארוכה במסכת יבמות, בפרק כיצד גבי הנטען מאשת איש בסייעתא דשמיא.

נדריס

חדושי

סליק